โครงการวิจัยเรื่อง
การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ของประเทศไทย

โครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

งานวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง
การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย

ที่ปรึกษาโครงการ

นางสาวอมรรัตน์ จารุรัตน์

คณะผู้วิจัย

นางสาวปาริฉัตร คลิ้งทอง

นางสาวอรศิริ รังรักษ์ศิริวร

นายเพิ่มพร จิระสกุลไทย

นายจักรี พิศาลพฤกษ์

นายธนกร โสภณวิทย์

นายณัฐ คงรัตนชาติ

นายภาวิณ พาราพันธกุล

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

บทสรุปผู้บริหาร

เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างรวดเร็วจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศที่ได้รับการจัดอันดับเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper Middle-Income) ขณะที่สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของไทยยังค่อนข้างสูง แสดงให้เห็นว่าแนวทางการยกระดับเศรษฐกิจที่ผ่านมาซึ่งมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจภาพรวม อาจทำให้ประชาชนกลุ่มที่ขาดความรู้ ขาดโอกาส หรือไม่ได้รับการส่งเสริมให้ถูกจุดตามศักยภาพที่มี ไม่สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น และนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของรายได้มากขึ้นไปอีก ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์กลไกการเพิ่มขึ้นของรายได้ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มระดับรายได้และการกระจายรายได้ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาของประเทศอย่างแท้จริงตามเป้าหมายสองประการ คือ ความเจริญทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย มีวัตุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสำเร็จในการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ของประเทศไทย โดยคำนึงถึงผลกระทบของปัจจัยทั้งในระดับจุลภาคและมหภาคที่อาจส่งผลต่อระดับรายได้ของครัวเรือนและการกระจายรายได้ เช่น ปัจจัยระดับครัวเรือนหรือส่วนบุคคล การศึกษา การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ความแตกต่างในด้านการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น ผลการศึกษาสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเสนอแนวทางและมาตรการกระตุ้นการเติบโตของรายได้และเพิ่มการกระจายได้ที่แตกต่างกันในแต่ละเซต เพื่อใช้ประกอบการเสนอแนะนโยบายภาครัฐโดยเฉพาะกระทรวงการคลัง สำหรับออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับปัจจัยสำเร็จดังกล่าว

การวิเคราะห์อาศัยแนวคิดเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth Theory) และการพัฒนาที่ว่าด้วยการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Redistribution with Growth Theory) แนวคิดปัจจัยกำหนดพื้นฐานของความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจ (Fundamental Determinants of Differences in Economic Performance) เพื่อนำไปพัฒนาชุดของปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายรายได้ และได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและด้านการกระจายรายได้ร่วมพิจารณา

การวิเคราะห์การเติบโตทางเศรษฐกิจใช้แบบจำลอง Fixed Effect Least Square Dummy Variable (LSDV) โดยใช้ Panel data ในการวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลการสำรวจเพื่อติดตามภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี 2550 – 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ และข้อมูลระดับมหภาค เพื่อนำไปสู่การสร้างฐานข้อมูลที่เป็น Panel data สำหรับวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ครัวเรือนมีดังนี้

1. ปัจจัยทางครัวเรือนที่ส่งผลต่อรายได้ครัวเรือน ประกอบด้วย

1.1 ประสบการณ์การทำงาน (อายุ) โดยประสบการณ์ทำงานที่เพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้รายได้เฉลี่ยครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.7

1.2 ระดับการศึกษาโดยครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทขึ้นไปจะมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด โดยสูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 64.8 สูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 36.6 สูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับ ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา ร้อยละ 16.6 และสูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ร้อยละ 4.3

1.3 สาขาอาชีพ โดยครัวเรือนที่ทำงานในสาขาอุตสาหกรรมการผลิตจะได้รับรายได้สูงสุดเมื่อเทียบกับสาขาอื่น ๆ โดยมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่ทำงานในสาขาเกษตรหรือประมง ร้อยละ 30.3 สูงกว่าครัวเรือนที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 8.9 สูงกว่าครัวเรือนที่รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจอยู่ร้อยละ 12.7 และสูงกว่าครัวเรือนที่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือกรรมกร ร้อยละ 16.3

2. กลุ่มปัจจัยระดับความเป็นเมือง เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ แล้วพบว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง เขตพื้นที่เมือง และเขตพื้นที่ชนบท มีระดับรายได้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูงมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูงที่สุด สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมือง ร้อยละ 4.2 และสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 32.4

3. มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ แล้ว ตามมาตรการส่งเสริมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกส่งผลให้ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือมาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ มาตรการส่งเสริมด้านเกตรกรรม และมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามลำดับ ซึ่งครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกคาดการณ์ว่าส่งผลให้ครัวเรื่อนมีรายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมด้านเกษตรกรรม ร้อยละ 23.3 สูงกว่าครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ ร้อยละ 16.5 และสูงกว่าครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ร้อยละ 34.7

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ นำมาเสนอเป็นทางเลือกโดยเรียงตามลำดับความสำคัญ ได้ดังนี้

(1) <u>ด้านระดับการศึกษา</u> ควรยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เท่าเทียมกัน โดยการศึกษาขั้นต่ำควรเป็นระดับปริญญาตรี ทั้งนี้ อาจนำเรื่องความต้องการของตลาดแรงงานในช่วงเวลานั้น ๆ มาร่วมพิจารณาด้วย

(2) <u>ด้านมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ</u> ควรขยายมาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะไปยังประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ ให้ทั่วถึง

(3) <u>ด้านระดับความเป็นเมือง</u> ควรขยายความเจริญไปสู่พื้นที่ชนบทให้มีบริบทสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น โดยเริ่มต้นจากการขยายไปยังเมืองที่มีความพร้อม

(4) <u>ด้านสาขาอาชีพ</u> ควรเน้นส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนประกอบมากขึ้น

Executive Summary

Thailand's economy has been transforming rapidly from developing countries to an upper middle-income country as it is ranked by the World Bank. Despite the rapid economic growth, the inequality situation in Thailand is still quite high. This may imply that the past approaches to upgrading the economy, which have focused on changing the overall economic structure, may cause people who lack knowledge or opportunities, unable to generate more income and lead to even more income inequality. Therefore, it is necessary to analyze the factors that are important for increasing income levels and income distribution. This will lead to the success of the country's true development goals which are economic prosperity and sustainable income distribution.

The objective of this research project is to study the determinants for economic growth and income distribution in Thailand by considering the factors at both micro- and macro-level, such as education, occupation, access to funding and differences in infrastructure. The results of the study can be used to provide policy recommendations and measures to increase household income and distribution.

The analysis is based on the concepts of growth theory, redistribution with growth theory and fundamental determinants of differences in economic performance in order to develop a set of factors that affect economic growth and factors affecting income distribution. The information obtained from interviews with those involved in policy-making and those affected by the promotion of economic growth and income redistribution are also taken into consideration.

In order to classify the impact of the above factors, this research project uses the Fixed Effect Least Square Dummy Variable (LSDV) model to analyze the factors that determine the per capita income level of Thai households. This research project also constructs a panel database by extracting data from Household Socio-Economic Survey and macro-level data.

The results of the quantitative analysis reveal that the factors affecting household income are as follows:

1. Household-level determinants

1.1 Work experience: an increase in one year of work experience will result in 5.7 percent increase in median household income.

1.2 Education: Households with master's degree have the highest median income. The income of households with master's degree are higher than households with lower secondary education, secondary education, vocational education and bachelor's degree by 64.8 percent, 36.6 percent, 16.6 percent and 4.3 percent accordingly.

1.3 Occupation: Households working in the manufacturing sector earn higher incomes than households working in the agricultural sector, private sector employees, public sector employees and wage labor by 30.3 percent, 8.9 percent, 12.7 percent and 16.3 percent accordingly.

2. Urbanization: When controlling for other factors, households living in urban core zone have higher income than households living in urban area and households living in rural areas by 4.2 percent and 32.4 percent accordingly.

3. Government promotion measures: When controlling for other factors, measure that can increase household income the most is the Eastern Special Development Zone, followed by Innovation and Smart Cities, Agricultural Sector Promotion and Tourism Promotion.

The results of the analysis make it possible to prioritize factors affecting income and distribution. They are presented as alternatives, in order of importance, as follows:

(1) Government should provide opportunity for Thai population to obtain at least

bachelor's degree. In this regard, the demand for labor may also be taken into consideration.

(2) The technology and innovation related policy should be promoted in other areas throughout the country.

(3) Urban development process should be implemented in many areas, starting from expanding to potential cities.

(4) Government should support more for certain sectors, industries and technologies.

สารบัญ

สารบัญตาราง

หน้า

สารบัญภาพ

หน้า

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับโดยธนาคารโลก (World Bank) ให้เป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper-Middle-Income Economy) ซึ่งมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่อปีอยู่ในช่วง $3,996 - $12,375 หรือ 121,878-377,437.5 บาท (ข้อมูลปี 2561) รัฐบาลจึงให้ความสนใจในการยกระดับประเทศไทยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเพื่อไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง (High-Income Economy) ซึ่งมีระดับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่อปีตั้งแต่ 377,468 บาทขึ้นไป การไปสู่ระดับรายได้ดังกล่าวเป็นเรื่องท้าทายที่รัฐบาลได้ให้ความสนใจและได้เริ่มดำเนินการมาบ้างแล้ว

นอกจากนี้ ที่ผ่านมาโดยอ้างอิงข้อมูลจาก CS Global Wealth Report 2018 จากการใช้ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นข้อมูลสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างในระดับฐานรายได้ต่างๆ กัน จำนวนประมาณ 52,010 ครัวเรือน พบว่า ค่า GINI ด้านรายได้ของไทยคิดเป็น 0.453 หรือร้อยละ 45.3 และค่า GINI ด้านรายจ่ายคิดเป็น 0.364 หรือร้อยละ 36.4 ซึ่งมีค่าค่อนข้างสูงบ่งบอกถึงสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของไทยยังค่อนข้างสูง จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการดำเนินการผ่านมาตรการต่างๆ ของภาครัฐเพื่อให้ประชากรในกลุ่มที่มีรายได้น้อยและรายได้ปานกลางมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีการกระจายรายได้จากกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงไปสู่ประชากรกลุ่มต่าง ๆ ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

แนวทางยกระดับรายได้ที่ผ่านมาที่รัฐบาลได้ดำเนินการ คือ การมีนโยบายเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่โมเดลประเทศไทย 4.0 คือ โดยให้มี (1) การเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรจะต้องเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneur) และมีรายได้ที่สูงขึ้น (2) การเปลี่ยนจากการเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบเดิม (Traditional SMEs) ที่รัฐจะต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups ที่มีศักยภาพสูง (3) การเปลี่ยนจากการให้บริการแบบเดิม (Traditional Services) ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำไปสู่การบริการที่สร้างมูลค่าสูง (High Value Services) และ (4) การเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

นโยบายดังกล่าวมุ่งที่จะยกระดับการเติบโตของรายได้แบบก้าวกระโดด โดยอาศัยกลไกการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เพื่อการยกระดับผลิตภาพ (Productive Growth Engine) มีเป้าหมายสำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมปัญญา

เทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งกลไกนี้ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบประชารัฐ การบริหารจัดการสมัยใหม่ การสร้างคลัสเตอร์ทางด้านเทคโนโลยีการพัฒนาขีดความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนา กิจการร่วมทุนรัฐและเอกชนในโครงการขนาดใหญ่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวดำเนินการไปในทิศทางที่เน้นภาพรวมของประเทศ ผู้ใดมีแนวคิดหรือมีศักยภาพจะได้รับการส่งเสริม หากเกิดความสำเร็จก็จะทำให้รายได้รวมของประเทศเพิ่มสูงขึ้น ทำให้กลุ่มอื่นที่ไม่สามารถเข้าถึง หรือไม่ได้รับการส่งเสริมให้ถูกจุดตามศักยภาพที่มี หรือยังขาดโอกาส ขาดความรู้ ก็จะทำให้รายได้กลุ่มเหล่านี้ไม่เพิ่มขึ้น ยิ่งนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของรายได้มากขึ้นไปอีก โดยเกิดจากการยิ่งสร้างให้ระบบมีความโน้มเอียงไปในทางที่จะสร้างความไม่เท่าเทียมกันให้ทวีความรุนแรงขึ้น ดังนั้น จำเป็นต้องวิเคราะห์กระบวนการเติบโตของเทคโนโลยีที่นำไปสู่การเพิ่มขึ้นของรายได้ โดยต้องวางระบบการทำงานในขณะเดียวกันต้องช่วยลดปัญหาการกระจายรายได้ในระยะยาวได้ด้วย

กลไกสำคัญคือการกำหนดนโยบายหรือมาตรการส่งเสริมการเติบโตของรายได้ที่ต้องอาศัยกลไกที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการกระจายรายได้ การสร้างโอกาสและความมั่งคั่งอย่างเท่าเทียม ตามทฤษฎีการพัฒนาที่เน้นการกระจายรายได้และความเจริญเติบโต (redistribution with growth) ด้วยมาตรการต่าง ๆ เช่น การปรับอัตราค่าจ้างและราคาสินค้าทุนให้สูงขึ้น เพื่อที่จะจ้างแรงงานไร้ฝีมือมากขึ้น การลงทุนโดยตรงในพื้นที่กลุ่มชุมชนที่มีฐานะยากจนจะได้รับผลประโยชน์ การส่งเสริมการศึกษา การจัดเก็บภาษีแบบก้าวหน้า การจัดสินค้าเพื่อการบริโภคให้แก่คนจน การแทรกแซงตลาดสินค้าเพื่อช่วยผู้บริโภคและผู้ผลิตที่ยากจน การพัฒนาเทคโนโลยีให้แรงงานมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยมีความซับซ้อนด้วยความแตกต่างของปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อการออกแบบเพื่อกำหนดเป็นนโยบายรัฐบาล เช่น ความแตกต่างในด้านระดับรายได้ การศึกษา ที่ตั้งที่อยู่อาศัย ลักษณะการประกอบอาชีพ โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึงเทคโนโลยี ความรู้ ประสบการณ์ รวมไปถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ ส่งผลให้การดำเนินนโยบายเพิ่มระดับรายได้และกระจายรายได้ต้องได้รับการศึกษาวิเคราะห์ถึงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ ทำอย่างไรจึงจะให้เศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั่วถึง เท่าเทียม มีกลไกที่คอยช่วยกระจายความเจริญไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของระบบ ทำอย่างไรจะเอื้อให้กลไกเหล่านี้ทำงานได้ดียิ่งขึ้น และกำหนดมาตรการเพิ่มเติม เพื่อจัดการปิดปัญหาที่เป็นจุดอ่อนของประเทศ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการวางโครงสร้างใหม่ของระบบเศรษฐกิจตามเป้าหมายสองประการ คือความเจริญทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาของประเทศอย่างแท้จริง

การศึกษานี้จึงจะทำการวิเคราะห์เชิงลึกถึงปัจจัยทั้งระดับจุลภาคและมหภาค โดยเจาะลงไปในระดับกลไกของแนวทางที่จะเพิ่มรายได้และเพิ่มการกระจายรายได้ โดยใช้ข้อมูล Microdata จากการสำรวจต่าง ๆ ของประเทศไทย ในระดับครัวเรือนและบุคคล ทั้งในส่วนของการสำรวจภาวะสังคมและเศรษฐกิจของ

ครัวเรือน การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร และข้อมูล Macrodata เพื่อนำไปสู่ฐานข้อมูลที่เป็น Panel data สำหรับวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลในการกำหนดการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ โดยจะวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ควรจะต้องมีเงื่อนไขอย่างไร การเตรียมตัวและการปรับตัวของโครงสร้างการผลิต และโครงสร้างระบบเศรษฐกิจจะต้องปรับตัวไปในรูปแบบและทิศทางอย่างไรบ้าง รัฐบาลควรจะต้องดำเนินการอย่างไร มีมาตรการใดเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคือความเจริญทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาปัจจัยสำเร็จในการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย โดยมุ่งหวังศึกษาตัวแปรสำคัญที่เป็นตัวส่งเสริมการเติบโตของรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ ไม่ว่าประเทศไทยจะมีความหลากหลายในหลายด้าน เช่น การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค เทคโนโลยี การศึกษา การเข้าถึงแหล่งเงินทุน สถานการณ์ครัวเรือนหรือส่วนบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ โครงสร้างเศรษฐกิจ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการผลิตโครงสร้างพื้นฐาน สถานการณ์ประชากรและแรงงาน ลักษณะธรรมชาติของพื้นที่ และปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ของประเทศไทย

1.2.2 เพื่อประเมินและกำหนดเซตของปัจจัยต่าง ๆ จำนวนหลากหลายเซต ตามผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ที่จะส่งผลต่อการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ที่เหมาะสมตามแต่ละปัจจัยนั้น ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการเสนอแนวทางและมาตรการกระตุ้นการเติบโตของรายได้และเพิ่มการกระจายได้ที่แตกต่างกันในแต่ละเซต

1.2.3 เพื่อใช้ประกอบการเสนอแนะนโยบายภาครัฐโดยเฉพาะกระทรวงการคลัง สำหรับออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับปัจจัยสำเร็จ เพื่อเตรียมความพร้อมจัดให้มีองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและให้มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เช่น การเพิ่มการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการผลิต การเพิ่มระบบการคมนาคมขนส่ง การเพิ่มปัจจัยเงินทุน เป็นต้น โดยให้มีการจัดลำดับความสำคัญ ความคาดหวังจะสำเร็จ และผลกระทบจากแต่ละมาตรการ เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณของแต่ละโครงการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยเปลี่ยนแปลง โดยใช้ข้อมูลในอดีตทั้งข้อมูลครัวเรือน สภาพพื้นที่ ปัจจัยแวดล้อม รวมทั้งมาตรการของภาครัฐโดยเน้นมาตรการที่ส่งผลให้เกิดการเติบโตของรายได้ผ่านการเพิ่ม productivity ในกระบวนการผลิตหรือบริการ เพื่อนำมาประมาณการหาค่าผลของปัจจัยที่สงผลให้รายได้ของแต่ละครัวเรือนเพิ่มขึ้นได้มากน้อยต่างกัน และส่งผลให้มีการกระจายรายได้ระหว่างครัวเรือนที่แตกต่างกัน โดยไม่ได้นำเอาแนวโน้มของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมาร่วมวิเคราะห์เชิงประมาณ

ปัจจัยกำหนดการเปลี่ยนแปลงของรายได้และการกระจายรายได้จะถูกจัดเป็นกลุ่มตามสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในขณะที่ศึกษา โดยจัดแบ่งกลุ่มของปัจจัย และทำการวิเคราะห์แบบแยกส่วน ไม่ได้ประมาณการหาผลรวมของทุกกลุ่มปัจจัยในคราวเดียวกัน ปัจจัยที่เลือกมาศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ มีความโดดเด่น ในช่วงระยะเวลาที่ศึกษา และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งต้องส่งให้บรรลุเป้าหมายสองประการอย่างชัดเจน สิ่งที่ศึกษาคือระดับหรือความมากน้อยของผลลัพธ์ของแต่ละปัจจัย คือสิ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้ทำการศึกษา นอกจากนี้ ยังไม่รวมไปถึงปัจจัยด้านการเมือง ด้านการเงิน และนโยบายด้านภาษี

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

1.4.1 การศึกษาจะอาศัยแนวคิดเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth Theory) และการพัฒนาที่ว่าด้วยการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Redistribution with Growth Theory) แนวคิดปัจจัยกำหนดพื้นฐานของความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจ (Fundamental Determinants of Differences in Economic Performance) ซึ่งเพื่อนำไปพัฒนาชุดของปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายรายได้

1.4.2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและด้านการกระจายรายได้ เพื่อนำผลการสัมภาษณ์มาประกอบการวิเคราะห์ทั้งเรื่องการกำหนดตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ รวมทั้งประกอบการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในเชิงนโยบายและภาคปฏิบัติของมาตรการส่งเสริมเรื่องดังกล่าว

1.4.3 การวิเคราะห์การเติบโตทางเศรษฐกิจโดยจะต้องควบคุมตัวแปรของปัจจัยภายนอกที่ต้องควบคุมเพื่อไม่ให้ไปมีผลต่อตัวแปรตาม (Dependent variable) นอกเหนือจากปัจจัยที่จะส่งผลต่อการเติบโตของรายได้ที่แท้จริง จึงใช้ Panel data ในการวิเคราะห์ ซึ่งมีข้อดีคือ ช่วยควบคุมผลกระทบจากความผันแปรของหน่วยสำรวจหรือปัจจัยภายนอก (Controlling for individual effects) นอกจากนี้ ยังสามารถใช้หาค่าความ

ต่างระหว่างหน่วยสำรวจ (Heterogeneity across individuals) และการหาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงพลวัตของหน่วยสำรวจ (Modeling dynamic behavior of individuals)

การหา individual effect มี 2 วิธี ได้แก่ (1) Fixed-effects model ซึ่งใช้เมื่อปัจจัยภายนอก (individual-specific effects) สัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ และ (2) Random-effects model ซึ่งใช้เมื่อปัจจัยภายนอกไม่สัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ โดยการศึกษานี้ มีสมมุติฐานว่ายังมีปัจจัยหรือตัวแปรภายนอกที่สัมพันธ์กับตัวแปรอิสระในโมเดล และจะใช้ตัวแปร dummy ในการวิเคราะห์ในปัจจัยที่ต้องการควบคุม จึงจะใช้แบบจำลอง Fixed Effect Least Square Dummy Variable (LSDV) ซึ่งมีความเหมาะสมตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดระดับรายได้ต่อหัวของครัวเรือนของประเทศไทย

สมมุติฐานรายได้ต่อหัวของครัวเรือนเป็นผลมาจาก

(1) ระดับครัวเรือน จากสมมติฐานที่ว่าคุณสมบัติของแต่ละบุคคลทำให้แต่ละคนมีความรู้ความสามารถในการทำงาน เกิดดอกผลจากการทำงาน ซึ่งจะได้รับผลตอบแทนที่ต่างกัน นำมาซึ่งตัวแปรตาม คือระดับรายได้ที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ ความเชี่ยวชาญ (skill) ประสบการณ์การทำงาน

(2) ระดับพื้นที่ ธรรมชาติ การดำรงชีวิตของแต่ละครัวเรือน นโยบาย หรือการปกครองท้องถิ่น สามารถส่งผลทำให้รายได้ต่อครัวเรือนของประชากรในแต่ละจังหวัดมีค่าแตกต่างกัน

(3) เขตการประกอบอาชีพ ความแตกต่างของพื้นที่ในด้านความเจริญ ความเป็นเมือง โครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคมขนส่ง การเข้าถึงเทคโนโลยี ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ประเภทของเทคโนโลยี ธรรมชาติ แหล่งน้ำ ย่านนิคมอุตสาหกรรม ระบบการผลิต นโยบายการส่งเสริมหรือการให้สิทธิประโยชน์จากรัฐบาล สามารถส่งผลในการสร้างรายได้ต่อบุคคลที่แตกต่างกัน ทำให้พื้นที่เป็นตัวแปรที่กำหนดความต่างดังกล่าว

Fixed Effect Least Square Dummy Variable (LSDV) ตามสมการ ดังนี้

$$y_{it} = X_{it}\beta + D_{it}\alpha + \mu_i + e_{it}; \; i = 1, 2, \ldots, N; \; t = 1, 2, \ldots, T$$

โดย y_{it} คือตัวแปรตามระดับรายได้ต่อครัวเรือน

X_{it} คือ เซตตัวแปรอิสระที่เปลี่ยนแปลงตามเวลาและคงที่ ได้แก่ อายุ การศึกษา (ไม่มีการศึกษา การศึกษาระดับประถม ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโทและสูงกว่า) ประสบการณ์การทำงาน จำนวนสมาชิกครัวเรือน จำนวนผู้สูงอายุ จำนวนเด็ก

D_{it} คือเซตของตัวแปรหุ่น คงที่ในช่วงเวลาที่ศึกษา ได้แก่ อาชีพ พื้นที่อยู่อาศัย ตัวแปรอื่นที่แตกต่างไปตาม (1) แบ่งตามธรรมชาติของการประกอบอาชีพ เช่น เขตอุตสาหกรรมหนัก เขตอุตสาหกรรมการผลิตทั่วไป

เขตเกษตรกรรม เขตค้าขายชายแดน (2) แบ่งตามความเจริญ เช่น ในตัวเมือง รอบ ๆ ตัวเมือง ชนบท กรุงเทพ (3) แบ่งตามการเข้าถึงเทคโนโลยี ประเภทของเทคโนโลยี (4) แบ่งตามการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขนส่ง

1.4.4 ข้อมูลทุติยภูมิของสถานการณ์ทั่วประเทศ ได้จากแหล่งต่าง ๆ ประกอบด้วยข้อมูลสถิติทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ในเชิง Panel และ Cross section ร่วมกัน เพื่อดูความเปลี่ยนแปลงของค่าของตัวแปร ในขณะเดียวกันเราสามารถใช้เวลามาควบคุมการคงที่ของบางตัวแปรที่ไม่เปลี่ยนตามเวลา เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ตรงกับสถานการณ์จริงมากที่สุด

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษานี้คาดว่าจะสามารถมีข้อเสนอแนวทางเชิงนโยบายและมาตรการให้กับรัฐบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงการคลังในเรื่องการการเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ โดยการจัดลำดับความสำคัญของมาตรการใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ (1) มาตรการที่เน้นการเติบโตของรายได้ (2) มาตรการที่เน้นการกระจายรายได้ และ (3) มาตรการที่เน้นความสมดุลระหว่างการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ ทั้งนี้การเสนอมาตรการดังกล่าวจะมุ่งเน้นความเป็นไปได้และความเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของกระทรวงการคลังร่วมด้วย

1.6 องค์ประกอบของงานวิจัย

องค์ประกอบของงานวิจัยชิ้นนี้ ประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ในการศึกษา ขอบเขตการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และองค์ประกอบของงานวิจัย

บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อธิบายแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ และการทบทวนวรรณกรรมหรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์

บทที่ 3 โครงสร้างพื้นฐาน การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ของประเทศไทยโดยเสนอรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ความเป็นเมือง (Urbanization) การเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย

บทที่ 4 การกำหนดแบบจำลอง ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมข้อมูลเชิงสถิติ ข้อมูลสัมภาษณ์ การจัดการข้อมูล และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบจำลอง

บทที่ 5 ผลการศึกษา เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวม พร้อมอธิบายนัยสำคัญที่เกิดขึ้น

บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ

บทที่ 2
แนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้มีการวิเคราะห์ทั้งการใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีและการวิจัยเชิงประจักษ์ (Theoretical and Empirical Framework) โดยใช้ทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทั้งสองด้านในคราวเดียวกัน นอกจากนี้ ได้นำเอาปัจจัยมาตรการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจจากภาครัฐสี่ด้านที่สำคัญซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถวัดได้ในเชิงปริมาณมาร่วมวิเคราะห์ผลที่มีต่องการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งยังไม่มีการศึกษาในประเด็นเหล่านี้ที่ผ่านมาของประเทศไทย สำหรับแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์

2.1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth)

(1) ทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจของ Robert M Solow (Solow Growth Model)

ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ริเริ่มโดย Robert M Solow (1956) ซึ่งเป็นผู้คิดค้นแบบจำลองเพื่ออธิบายการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว (Solow Growth Model) โดยกำหนดสมการความสัมพันธ์ที่เป็นพลวัต (dynamic model) ระหว่างผลผลิตปัจจัยการผลิตซึ่งประกอบด้วยแรงงานและทุนโดยปัจจัยการผลิตสามารถทดแทนกันได้ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งถูกกำหนดโดยปัจจัยภายนอก (exogeneous technological progress) โดยสมการการผลิตมีผลตอบแทนคงที่ (Constant Returns to Scale) และมีผลตอบแทนส่วนเพิ่มต่อหน่วยปัจจัยการผลิตที่มีลักษณะลดน้อยถอยลง (Law of Diminishing Marginal Return to Production Input) แบบจำลองนี้อยู่ภายใต้สมมติฐานระบบเศรษฐกิจปิด และไม่มีการกู้ยืม ดังนั้น ระดับการลงทุนจึงเท่ากับระดับการออมของประเทศ ผู้กำหนดนโยบายจะต้องตัดสินใจว่าจะบริโภคหรือลงทุนในระดับใดในแต่ละช่วงเวลา

$$Y_t = AK_t^{1-\alpha}(NX_t)^{\alpha}$$

โดยที่ Yt คือผลผลิต Kt คือทุน N คือ แรงงาน และ Xt คือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งกำหนดให้มีอัตราเพิ่มแบบคงที่และถูกกำหนดจากภายนอก ดังนี้

$$X_{t+1} = \gamma X_t$$

ผลผลิต (Yt) ถูกใช้ไปในการบริโภค (Ct) และลงทุน (It) ดังนี้

$$Y_t = C_t + I_t$$

ทุน (Kt) เป็นปัจจัยการผลิตที่สามารถสะสมเพิ่มขึ้นได้ด้วยการลงทุน (It) โดยมีอัตราการเสื่อมของทุน (□) ตามสมการต่อไปดังนี้

$$K_{t+1} = (1-\delta)K_t + I_t$$

และกำหนดให้ระดับการลงทุนเป็นสัดส่วนคงที่กับผลผลิต (s คือ อัตราการออม) ดังนี้

$$I_t = sY_t$$

แบบจำลอง Solow Growth Model แสดงการปรับตัวเชิงพลวัตของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยแสดงให้เห็นว่า

1) อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับระดับการลงทุนหรือการออมของประเทศ ดังนั้น หากประเทศใดนำรายได้หรือเงินออมของประเทศบางส่วนมาใช้ในการลงทุน เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจก็จะสูงกว่าประเทศที่ไม่มีการลงทุน

2) เศรษฐกิจของประเทศจะเติบโตตามระดับการลงทุนจนถึงระดับหนึ่ง หลังจากนั้นอัตราการเติบโตจะชะลอลงและเข้าสู่สภาวะที่เรียกว่า Steady State เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของทุนจะส่งผลเพียงเล็กน้อยต่อการผลิต ทำให้ประเทศใดประเทศหนึ่งจะสะสมทุนได้ถึงระดับหนึ่ง และหลังจากนั้นจะไม่มีการสะสมทุนเพิ่มแล้ว ทำให้ระบบเศรษฐกิจจะเข้าสู่สภาวะ Steady State ทั้งนี้ การปรับตัวเชิงพลวัตของการเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่ประเทศกำลังพัฒนามีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่าประเทศพัฒนาแล้ว และมีโอกาสที่ประเทศกำลังพัฒนาจะสามารถตามทันประเทศพัฒนาแล้วได้ (convergence to steady state)

ภายหลัง Solow Growth Model ได้มีนักเศรษฐศาสตร์ทำการทดสอบทฤษฎีดังกล่าว โดยเฉพาะข้อสรุปที่ว่า อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจจะเพิ่มขึ้นและหยุดชะงักเมื่อถึงระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่า อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศไม่ได้มีการหยุดชะงักในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา (Romer, 1986) และการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาแล้วและประเทศด้อยพัฒนาบางประเทศ ยังมีความแตกต่างกันไม่เสื่อมคลาย (persistent gap) (Kaldor, 1966) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีการพัฒนาและปรับปรุงทฤษฎีให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

(2) ทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยปัจจัยภายใน (Endogenous Growth Model)

Paul M. Romer (1990) ได้เสนอทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเน้นการอธิบายที่มาของ technological progress ซึ่งใน Solow Growth Model กำหนดให้เป็นตัวแปรปัจจัยภายนอก ในแบบจำลองของ Romer กำหนดให้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นปัจจัยภายใน (Endogenous Growth Model) ซึ่ง technological progress ถูกกำหนดโดยพฤติกรรมการสะสมทุน และสามารถอธิบายได้ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่น โดย Romer ได้นิยามทุนให้ครอบคลุมทั้งทุนทางกายภาพ เช่น เครื่องจักร และทุนที่เกิดจากการวิจัยและพัฒนา ซึ่งก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถสะสมต่อไปและส่งผลกระทบเชิงบวกเป็นทอด ๆ (positive externalities) ต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งผู้กำหนดนโยบายจะต้องตัดสินใจว่าจะจัดสรรการบริโภคและการลงทุนทั้งในทุนทางกายภาพและทุนที่เป็นองค์ความรู้ ดังนี้

$$Y_j = \overline{A} K_j^{1-\alpha} N_j^{\alpha}$$

โดยที่ Yt คือผลผลิต Kt คือทุน N คือ แรงงาน และ $\overline{A}$ คือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งขึ้นอยู่กับการสะสมทุนในระบบเศรษฐกิจ ดังนี้

$$\overline{A} = AK^{\beta}$$

เมื่อแทนค่า A ในสมการของการผลิต จะได้สมการพลวัตการผลิต ดังนี้

$$Y_j = AK^{\beta} K_j^{1-\alpha} N_j^{\alpha}$$

Endogenous Growth Model ของ Romer แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับทุนทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับทุนที่เป็นองค์ความรู้ ภายหลังแบบจำลองของ Romer ได้มีนักเศรษฐศาสตร์ปรับแบบจำลองโดยเพิ่มเติมปัจจัยด้านทุนอื่น ๆ ในแบบจำลอง เช่น Lucas (1988) ได้เพิ่มทุนมนุษย์ในแบบจำลองไว้ด้วย ทฤษฎี Endogenous Growth Model ของ Romer และ Lucas แสดงให้เห็นว่าการลงทุนในทุนมนุษย์ การพัฒนาเทคโนโลยี และองค์ความรู้ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวหน้าและเติบโตอยู่เสมอ ทฤษฎี Endogenous Growth Model ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับนโยบายการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นในการต่อยอดการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายและมาตรการกำกับดูแลของรัฐเพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา

(3) ทฤษฎีว่าด้วยบทบาทของระบบการเงินต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Finance and Growth)

การศึกษาบทบาทของระบบการเงินต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจริเริ่มโดย Joseph Schumpeter (1911) โดยในทฤษฎีของ Schumpeter ตัวกลางทางการเงิน (Financial intermediaries) มีความสำคัญในการระดมเงินออมและช่วยจัดสรรทุนในกระบวนการผลิตของระบบเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนทำให้เกิดการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาลงทุนเพิ่มขึ้น ดังนั้น การมีระบบการเงินที่มีประสิทธิภาพจะช่วยสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

ทั้งนี้ งานวิจัยเชิงประจักษ์เพื่อทดสอบทฤษฎีข้างต้นในช่วงแรก เน้นการศึกษาการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับมหภาค โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างประเทศ (cross countries analysis) และทดสอบว่าปัจจัยด้านระดับความก้าวหน้าของระบบการเงิน ทุนมนุษย์ และเทคโนโลยี ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศอย่างไร อย่างไรก็ตาม ในช่วงหลัง งานวิจัยเชิงประจักษ์เริ่มมาศึกษาผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ในระดับจุลภาพหรือระดับครัวเรือน เนื่องจากหากระบบการเงิน ทุนมนุษย์ เทคโนโลยี และนโยบายของรัฐมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจในระดับมหภาคแล้ว ย่อมมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือนเช่นกัน

2.1.2 แนวคิดปัจจัยกำหนดพื้นฐานของความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจ[1] (Fundamental Determinants of Differences in Economic Performance)

ทฤษฎีข้างต้นอธิบายถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกิดจากแรงงาน ทุน เทคโนโลยี และบทบาทระบบการเงิน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของการเติบโตทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ หรือปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ อธิบายได้ด้วยหลักความแตกต่างพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่

(1) The luck hypothesis อธิบายถึงเซตของสาเหตุหรือปัจจัยกำหนดที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันของศักยภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศซึ่งถ้าไม่มีมีปัจจัยพื้นฐานนี้ก็จะทำให้เกิดความเหมือนกัน

(2) The geography hypothesis ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ส่งผลต่อความเติบโตทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เช่น คุณภาพของดิน ผลผลิตทางการเกษตร แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อุตสาหกรรม เชื้อโรค สภาพแวดล้อมของโรค

(3) The culture hypothesis ลักษณะทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ส่งผลต่อความเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น ความเชื่อ ความชอบ/นิยม คุณค่า ซึ่งจะส่งผลต่อการเลือกสาขาอาชีพ อัตราการออม ความประสงค์ที่จะสะสมทุนทั้งทุนทางกายภาพและทุนมนุษย์

1 Daron Acemoglu, Introduction to Modern Economic Growth,2009, pp119-143.

(4) The institutions hypothesis ปัจจัยด้านกฎระเบียบ กฎหมาย นโยบาย มาตรการต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการจูงใจทางเศรษฐกิจในการจูงใจให้ลงทุนในเทคโนโลยี ทุนทางกายภาพและทุนมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

2.1.3 ทฤษฎีการกระจายรายได้และแนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้

Baranzini (1991) กล่าวว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ในยุคแรกที่อธิบายการกระจายรายได้และทรัพย์สิน ได้รับอิทธิพลจากเคนส์ (John Maynard Keynes) และ คาเล็คกิ (Michael Kalecki) ที่ใช้มุมมองแบบมหภาค โดยจำแนกสมาชิกในสังคมออกเป็นสองกลุ่ม คือ ผู้ใช้แรงงาน (workers) ซึ่งหมายถึงคนที่มีรายได้ส่วนใหญ่จากเงินเดือนและค่าจ้าง อีกกลุ่มหนึ่งคือเจ้าของทุน หรือ นายทุน (capitalists) หมายถึงกลุ่มคนที่มีรายได้ส่วนใหญ่จากทุน ค่าเช่า ดอกเบี้ย และกำไร โดยการผลิตทำให้เกิดรายได้ การผลิตจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยผู้ใช้แรงงานและเจ้าของทุน

ทฤษฎีและแบบจำลองการกระจายรายได้ในยุคแรก ๆ ให้ความสำคัญกับผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต “factor reward” โดยมีข้อสันนิษฐานว่าเงินเดือนค่าจ้างแปรผันตาม ผลิตภาพของแรงงานแต่ละบุคคล (labor productivity) อย่างไรก็ ปัจจัยที่ไม่ใช่เศรษฐกิจอาจจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดเงินเดือนและค่าจ้าง เช่น สถานภาพทางสังคมของครอบครัว ช่วยให้บางคนได้รับตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดี การมีเครือข่ายและสายสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจหรือนายทุนใหญ่ มีผลต่อตำแหน่งหน้าที่และความรับผิดชอบ และท้ายที่สุดคือเงินเดือนค่าจ้าง นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็เป็นปัจจัยสำคัญ การค้นพบและนวัตกรรมทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ (new products) หรือการผลิตสินค้าตัวเดิมแต่ว่ารูปแบบใหม่ ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จในการสร้างนวัตกรรมมีโอกาสแสวงหากำไรได้มากเพราะมีอำนาจผูกขาด

ทฤษฎีทุนมนุษย์ (theory of human capital) เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ถูกอ้างอิงและใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ Ljungqvist (1993) ให้เหตุผลสนับสนุน (1) การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์มีผลทำให้ความสามารถหารายได้ (earning ability) ของบุคคลแตกต่างกัน ทั้งนี้ เป็นที่ทราบดีว่าลูกคนรวยนั้นมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนมากกว่าลูกคนจน ดังนั้น โอกาสไต่เต้าหน้าที่การงานสูงกว่า (2) ความไม่สมบูรณ์ของตลาดเงินและสินเชื่อซ้ำเติมสถานการณ์ของคนจนเพราะว่าคนจนไม่อยู่ในฐานะที่จะกู้ยืมเงินระยะยาวเพื่อลงทุนด้านการศึกษา ยกเว้นแต่จะมีระบบสินเชื่อการศึกษาของภาครัฐที่เอื้อให้กับคนจนหรือให้นักเรียนทุกคนกู้ยืมเรียนโดยไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน นำเงินมาชำระให้รัฐในภายหลังจากมีงานทำและมีรายได้พอเพียง (หลักการของ income contingent loan ซึ่งได้นำมาใช้ในรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ในปี 2549)

Champernowne and Cowell อธิบายสรุปว่า Theory of Factor Reward สามารถจะอธิบายปรากฎการณ์ของความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และทรัพย์สินได้ระดับหนึ่ง แต่ว่าไม่สมบูรณ์ เช่น (1)

อำนาจการผูกขาด (2) ความไม่เสมอภาคเนื่องจากปัจจัยและค่านิยมในสังคม (ตัวอย่างเช่น โอกาสของการทำงานของหญิงด้อยกว่าชาย โอกาสการดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ที่ปิดกั้นผู้บริหารสตรี การเลือกปฏิบัติหรือให้โอกาสเฉพาะกลุ่มของตนหรือ "มีเส้นสาย" ดังหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าค่าจ้างของหญิงต่ำกว่าชายทั้งที่ผลิตภาพการทำงานไม่ได้แตกต่างกันมากนัก (3) สังคมที่มีชนชั้น กล่าวคือ ในบางสังคมมีข้อกำหนดที่เข้มงวดเกี่ยวกับชนชั้น ซึ่งมีผลต่อตำแหน่งการงาน โอกาสการเลื่อนขั้นหรือการขยับฐานะ (4) ภาครัฐบาลอาจจะอำนวยสิทธิประโยชน์ให้กับบางกลุ่มที่มีพลังการเมืองและพลังธุรกิจ ตามหลักที่ควรจะเป็น รัฐควรจะใช้มาตรการภาษีเพื่อเป้าหมายกระจายรายได้ โดยจัดเก็บภาษีก้าวหน้า แต่ว่าในสภาพเป็นจริงอาจจะดำเนินการตรงกันข้าม โดยนัยนี้ประชาชนกลุ่มคนยากจนจะจ่ายภาษีในสัดส่วนที่สูงกว่าเปรียบเทียบกับรายได้ (5) ความไม่แน่นอนของระบบการผลิต เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่อาจจะพลิกผันได้ตลอดเวลา อาจจะทำให้คนรวยกลายเป็นคนจน หรือคนจนกลายเป็นร่ำรวย

2.2 ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการพัฒนาประเทศพร้อมการลดความเหลื่อมล้ำถือเป็นอุปสรรคในหลายประเทศ โดยประเทศไทยได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เพื่อกำหนดกรอบและแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน กล่าวคือ การพัฒนาประเทศนั้นไม่ได้มีเพียงการขยายตัวของเศรษฐกิจในด้านเดียว แต่ต้องควบคู่กับการพัฒนาสังคมด้วย หนึ่งในแผนยุทธศาสตร์คือการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันในสังคม โครงการวิจัยนี้ได้ศึกษาเชิงลึกในด้านการออกนโยบายและมาตราการต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนาประเทศไปพร้อมกัน ทั้งนี้ การทบทวนวรรณกรรม จะแสดงให้เห็นถึงปัจจัยและความสัมพันธ์ต่าง ๆ ระหว่างการกระจายรายได้กับการขยายตัวของเศรษฐกิจทั้งในและนอกประเทศ รวมทั้งปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ ต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ดังนี้

(1) การศึกษาด้านการเจริญเติบโตของรายได้ มีงานวิจัยหลายชิ้นได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของรายได้หรือการเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น Collins (2019) พบว่านโยบายส่งเสริมนวัตกรรมของรัฐบาลมีผลต่อเศรษฐกิจมหภาค โดยพิจารณาจากข้อมูลปัจจัยต่าง ๆ ของสหราชอาณาจักร โดยใช้แบบจำลอง Supermultiplier และ Structural Vector Autoregression (SVAR) ซึ่งผลของนวัตกรรมที่มาจากการใช้จ่ายในด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม (R&D) จะได้ผลตอบแทนที่ดีกว่าและส่งผลกระทบในระยะเวลาที่ยาวนานกว่าการใช้จ่ายในด้านอื่น ๆ ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ การสนับสนุนจากนโยบายการคลังและอุตสาหกรรมของรัฐบาลจะช่วยทำให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วรวรรณ, ยศ (2560) ได้ศึกษาผลกระทบของสังคมผู้สูงอายุต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยวิธีเชิงปริมาณและส่วนที่สองจะกล่าวถึงผลการวิเคราะห์ผลกระทบของสังคมผู้สูงอายุต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้แบบจำลองของ Paul Romer และ Robert Lucas ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจประเทศไทย ได้แก่ อัตราการเปลี่ยนแปลงของระดับเทคโนโลยี อัตราการเปลี่ยนแปลงของทุน สัดส่วนการใช้แรงงานต่อทุน และอัตราการเปลี่ยนแปลงของแรงงาน และใช้ข้อมูล Labor Force Survey จัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (NSO) , ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และ มูลค่าทุนสะสมสุทธิ (Net Capital) จากคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า ทั้ง 4 ปัจจัยมีผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการวิเคราะห์ขยายตัวทางเศรษฐกิจจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยวิเคราะห์การถดถอยอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ อัตราการเปลี่ยนแปลงของกำลังแรงงาน และอัตราการเปลี่ยนแปลงการสะสมทุน (Gross Capital Formation) ของธนาคารโลก (World Bank) ซึ่งพบว่าสัดส่วนแรงงานลดลงและการเติบโตทางเศรษฐกิจจะลดลง

สมชัย (2557) ได้ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในระยะยาวของประเทศต่าง ๆ โดยใช้แบบจำลอง Panel Regression และ Cross-country Growth Regression ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจประเทศไทยในระยะยาวได้แก่ ได้แก่ (1) ปัจจัยทางด้านการออม (2) ปัจจัยทางด้านอัตราเจริญเติบโตของประชากร (3) ระดับการพัฒนาทุนมนุษย์ (4) ประสิทธิภาพทางการผลิต (5) ปัจจัยเชิงสถาบัน (บทบาทที่เหมาะสมของภาครัฐ เสถียรภาพทางการเงินการคลัง) และ (6) ปัจจัยเฉพาะในเชิงภูมิศาสตร์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าการลงทุน และตัวแปรย่อยที่มีผลต่อปัจจัยด้านประสิทธิภาพทางการผลิต ได้แก่ การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา ระดับการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน การลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศ และ ระดับการเปิดประเทศ นอกจากนี้ Arayavechkit, Manprasert, and Pinthong (2015) พบว่าการผลักดันนโยบายในการพัฒนาทักษะแรงงาน และการพัฒนาระบบการเงินให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจะช่วยให้ผลิตภาพของประเทศที่สูงขึ้น อีกทั้งยังสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้

ปฐมดนัย (2558) ได้ศึกษาสถานการณ์หนี้ภาคครัวเรือนในประเทศไทยและการพัฒนาชุดแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์สำหรับการประเมินผลกระทบในบริบทของการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แบบจำลองคำนวณดุลยภาพทั่วไป (Computable General Equilibrium Model : CGE Model) ซึ่งเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจมหภาคและเศรษฐกิจรายสาขาเชื่อมโยงกับแบบจำลองจุลภาค (Micro-simulation) เพื่อใช้ประเมินความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้ของประเทศ และทดสอบแบบจำลองโดยจัดทำการจำลองสถานการณ์ขึ้นเพื่อวัดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากมาตรการภาครัฐ 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการรถยนต์คันแรก และมาตรการสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของประชาชนรายย่อย (สินเชื่อนาโนไฟแนนซ์) โดยเฉพาะผลกระทบต่อการก่อหนี้ของครัวเรือน และผลกระทบต่อเศรษฐกิจมหภาคและรายสาขาเศรษฐกิจ

ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า ทั้ง 2 มาตรการส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทำให้ GDP โดยรวมสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่ออัตราการบริโภคครัวเรือน อัตราการลงทุนรวม อัตราการส่งออก และอัตราการนำเข้าอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งจากการศึกษาผลกระทบของมาตรการภาครัฐทั้ง 2 มาตรการชี้ให้เห็นว่าการกระตุ้นเศรษฐกิจผ่านมาตรการภาครัฐ ส่งผลกระทบต่อทั้งอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจและระดับหนี้ครัวเรือน ซึ่งอาจส่งผลต่อความเปราะบางของเศรษฐกิจภาคครัวเรือนและการกระจายรายได้ในระยะยาว

(2) การศึกษาด้านการกระจายรายได้

UN (2020) ได้รายงานเรื่อง The World Social Report 2020: Inequality in a rapidly changing world โดยการวิเคราะห์จากข้อมูลในประเทศต่าง ๆ ถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำซึ่ง 2 ใน 3 ของประเทศทั่วโลก ประชากรกำลังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ ทั้งนี้แนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) การสนับสนุนการเข้าถึงโอกาสอย่างเท่าเทียม (การศึกษาและการพัฒนาแรงงาน) 2) ส่งเสริมการป้องกันทางสังคม (การเก็บภาษีและการสนับสนุนการป้องกันทางสังคม) 3) การออกนโยบายทั้งภาคการคลังและการเงินในการลดความเหลื่อมล้ำ 4) การแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมในสังคม

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ (2019) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และได้ศึกษาถึงความเกี่ยวข้องของระบบธรรมาภิบาลที่อาจส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ โดยใช้ตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์ปัจจัย 2 รูปแบบ คือ 1) Gini Coefficient หรือดัชนีสัมประสิทธิ์ความเหลื่อมล้ำ และ 2) Income share held by lowest 10% หรือ สัดส่วนการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำที่สุดร้อยละ 10 โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจาก 101 ประเทศที่มีรายได้ปานกลางในระหว่างปี ค.ศ.2000 - 2017 เป็นแหล่งข้อมูลในการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการ Balance Panel Data Analysis ซึ่งพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำ คือ โอกาสในการเข้าถึงการมีงานทำหรืออัตราการว่างงานของประชากรวัยแรงงานและระดับรายได้มวลรวมประชาชาติของประเทศที่ปรับเปลี่ยนจากประเทศยากจนสู่ประเทศรายได้ปานกลางภายในระยะเวลาอันรวดเร็วมักจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้ที่สูงขึ้น ทำให้กลุ่มที่ได้ประโยชน์ส่วนใหญ่คือกลุ่มที่มีต้นทุนทางสังคมสูงหรือคนร่ำรวยซึ่งสามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ดีกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้น ภาครัฐจึงควรให้ความช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มที่เสียประโยชน์เท่านั้น อย่างไรก็ดีการมีระบบนิติธรรม (Rule of Law) ที่ดีจะเป็นปัจจัยที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำโดยเฉพาะสำหรับกลุ่มที่ขาดโอกาสในสังคม

นอกจากนี้ มีหลายงานวิจัยที่ทำการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างประเทศถึงตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือนและส่งผลต่อเนื่องไปยังการกระจายรายได้ เช่น Li, H., และ Zou, H. F. (2004) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายรายได้ และการออมของครัวเรือน ของประเทศในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม และประเทศกำลังพัฒนา จำนวน 49 ประเทศ Saravanan Venkadasalam

(2014) วิเคราะห์การดำเนินการมาตรการด้านภาษีสินค้าและบริการในกลุ่มประเทศอาเซียน ที่มีความสัมพันธ์ต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รายจ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนและรายจ่ายภาครัฐของแต่ละประเทศ และ Adeleke, O.A Binuomote, S. O. และ Adeleke, H.M. (2020) ได้วิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยการผลิตภาคการเกษตรที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของรายได้ของประเทศในกลุ่ม Economic Community of West African States (ECOWAS) โดยมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน วัตถุดิบทางการเกษตร และเครื่องจักร โดยทั้ง 3 งานวิจัยดังกล่าว ได้ใช้วิธี Least Squares Dummy Variable (LSDV) regression ในการวิเคราะห์ อย่างไรก็ดี Li, H., และ Zou, H. F. (2004) ได้กล่าวถึงปัญหาของการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างประเทศว่าอาจเกิดปัญหาในการใช้คำจำกัดความของมูลค่าสัมประสิทธิ์จีนี (GINI Coefficient) ที่แตกต่างกัน การใส่ตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ลงไปในการวิเคราะห์ด้วย LSDV แทนการวิเคราะห์แบบ Simple Linear Trend Model

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2556) ได้วิเคราะห์ถึงลักษณะและระดับความเหลื่อมล้ำทางได้รายได้ของประเทศไทย โดยใช้ดัชนี Gini Coefficient และ Theil Index เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาการกระจายรายได้ของไทยแล้วจึงใช้ Microdata จากการสำรวจทั้งระดับบุคคลและระดับครัวเรือนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในระดับลึกใน 3 ด้าน คือ (1) ปัจจัยที่เป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดรายได้ของแต่ละครัวเรือน (2) ปัญหาการกระจายรายได้และความไม่เท่าเทียมในเชิงโอกาส (Inequality of opportunities) และ (3) การใช้โอกาสจากการพัฒนาประเทศเพื่อส่งเสริมตนเองให้เข้าสู่สังคมขั้นต่อไป (Social mobility) ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการเปิดโอกาสให้แก่คนชั้นกลางถึงคนชั้นล่าง การดูแลให้กลุ่มคนรวยไม่ได้รับประโยชน์จากรัฐมากเกินไป และการสร้างระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น จะช่วยแก้ปัญหาการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน

สิ่งที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้คือความเหลื่อมล้ำ สมชัย จิตสุชน (2015) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย โดยให้ความเห็นว่านโยบายที่จะส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำมากที่สุดคือการใช้จ่ายภาครัฐด้านสวัสดิการและด้านสังคม รวมถึงนโยบายด้านภาษี ซึ่งภาครัฐยังไม่ได้ใช้นโยบายในลักษณะดังกล่าวเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ประกอบกับระบบภาษีของไทยยังคงมีช่องว่างให้ผู้ที่มีรายได้สูงเสียภาษีได้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น ในขณะที่คนทำงานนอกระบบรวมถึงผู้ที่มีรายได้น้อยยังขาดโอกาสในการพัฒนาตัวเอง ดังนั้น ประเทศไทยควรมีระบบสวัสดิการที่เหมาะสมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและควรหาจุดสมดุลระหว่างการมีสวัสดิการที่เหมาะสมและเกิดความยั่งยืนควบคู่กัน โดยอาจให้ความสำคัญกับการลงทุนทางสังคม (social investment) เพราะให้ผลตอบแทนกลับคืนสู่สังคมค่อนข้างสูง และควรตรวจสอบคุณสมบัติผู้ที่ควรได้รับสวัสดิการ (means testing) ให้เข้มงวดขึ้น ทั้งนี้ ระบบสวัสดิการดังกล่าวต้องส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้วย ซึ่งถือเป็นการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม (inclusive growth) อย่างไรก็ดี ควรมีการกำหนดรูปแบบให้เหมาะสมกับประชากรแต่ละกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปประเทศที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วีระชาติ (2016) ได้ทบทวนปัจจัยที่มีบทบาทต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ (Inequality Income) ในประเทศไทย และได้เสนอแบบจำลองที่ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเงิน และความเหลื่อมล้ำ และหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Finding) จากการพิจารณาจาก Transition Probability Index ซึ่งได้ข้อสังเกตว่า ปัจจัยสถาบันการเงินแบบทางการ (Formal Financial Institution) มีความสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเหลื่อมล้ำทางโอกาส ผ่าน 2 กลไก ได้แก่ ความเสี่ยงเฉพาะตัว (Idiosyncratic Risk) และการเลือกประกอบอาชีพ (Entrepreneurship) ดังนั้น ภาครัฐควรกำกับดูแลในการลดข้อจำกัดทางการเงิน (Financial Constrain) อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ ศรพล ตุลยะเสถียร (2558) ได้ศึกษาหนี้ครัวเรือนที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย โดยใช้แบบจำลองจุลภาค (Micro-stimulation Model) พบว่า โครงสร้างการกระจายรายได้ส่งผลต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยครัวเรือนที่มีรายได้สูงสามารถเข้าถึงโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ดีกว่า ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำการกระจายรายได้ครัวเรือน ดังนั้น ควรให้ความรู้ทางด้านการเงินและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยผ่านนโยบายของภาครัฐเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

สำหรับการศึกษาข้อมูลของประเทศไทย ผ่านการวิเคราะห์เส้นโค้งของ Kuznets (Kuznets Curve) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ต่อหัวและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชากร มีหลายงานวิจัยที่ได้ทาการศึกษา อาทิ การศึกษาของ Jeong (2000) ชฤทธิ์ สุขนิมิตเจริญ (2005) ปวิตรา กบิลพัตร, นิสิต พันธมิตร, และประพัฒชนม์ จริยพันธุ์ (2012) โดยการศึกษาของ Jeong ใช้ข้อมูลภาคครัวเรือนจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Survey: SES) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า นโยบายที่ช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจจะส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการกระจายรายได้อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ นโยบายด้านการศึกษา การเข้าถึงสินเชื่อ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการประกอบอาชีพของครัวเรือน ซึ่ง 2 ปัจจัยแรกจะส่งผลมากต่อครัวเรือนที่ค่อนข้างมีฐานะ ในขณะที่ปัจจัยสุดท้ายส่งผลมากต่อครัวเรือนที่มีฐานะปานกลาง นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า ถึงแม้ว่าการเติบโตของเศรษฐกิจที่สูงขึ้นจะทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น แต่จะช่วยลดภาวะความยากจนของครัวเรือนลง

ขณะที่งานวิจัยของ ชฤทธิ์ สุขนิมิตเจริญ (2005) และ ปวิตรา กบิลพัตร, นิสิต พันธมิตร, และประพัฒชนม์ จริยพันธุ์ (2012) ใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วย Least Square with Dummy Variable (LSDV) regression โดยชฤทธิ์ได้ทำการศึกษาการปรับโครงสร้างเงินทุนและการลงทุนในกรณีที่มีอุปสรรคทางการเงินด้วยวิธี Individual Effect โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นผลด้าน Fixed Effect และ Random Effect โดย

การประมาณการแบบ Fixed Effect จะใช้วิธี LSDV โดยมีสมมติฐานค่าคงที่หรือปัจจัยคุณลักษณะที่ไม่สามารถวัดได้ของสมการแบบมีลักษณะเป็นค่าคงที่โดยเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละตัวอย่าง และจะตัดความสัมพันธ์ที่มีต่อตัวแปรอิสระ ขณะที่ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทยของปวิตรา กบิลพัตร, นิสิต พันธมิตร, และประพัฒชนม์ จริยพันธุ์ (2012) ด้วยวิธี Polled OLS Fixed Effects Model และ Random Effects Model โดยวิธี Fixed Effect ใช้ LSDV เช่นเดียวกัน ซึ่งผลการทดสอบ The Hausman Test เพื่อทำการเลือกว่าแบบจำลองใดมีความน่าเชื่อถือหรือมีประสิทธิภาพในการอธิบายผลการศึกษาได้ดีที่สุด พบว่า ตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน และค่าสัมประสิทธิ์จีนีนั้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Fixed Effects Model พบว่าเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการประมาณแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

บทที่ 3
โครงสร้างพื้นฐาน การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ของประเทศไทย

ในบทนี้จะศึกษาถึงโครงสร้างองค์ประกอบหลักที่จะเป็นปัจจัยนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลที่มีต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนรวมไปถึงการส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น โดยอ้างอิงตามทฤษฎีที่กล่าวในบทที่ผ่านมา รวมไปถึงทำการศึกษาถึงสถานการณ์การเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาของประเทศไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 โครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

3.1.1 ความเป็นเมือง (Urbanization)

ความเป็นเมืองถูกกำหนดนิยามไว้หลายลักษณะตามแต่จุดมุ่งเน้น ประเด็นปัญหา และเกณฑ์ชี้วัดความเป็นเมือง สำหรับนิยามกว้าง ๆ เมือง หมายถึง สถานที่ตั้งถิ่นฐานที่มีลักษณะถาวร มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นและมีขนาดใหญ่ โดยประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจการค้า ซึ่งแต่ละประเทศกำหนดเกณฑ์ความเป็นเมืองแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองของประเทศนั้น ๆ

สำหรับความเป็นเมืองในเชิงเศรษฐกิจ หมายความถึง การที่คนมาอยู่รวมกัน (Agglomeration economies) จะก่อให้เกิดพัฒนาการทางเศรษฐกิจขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีกลไกของความเป็นเมืองเป็นตัวช่วยให้เกิดขึ้น กล่าวคือ การอยู่รวมกันทำให้ผู้ผลิตได้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาด (Economy of scale) ผ่านการใช้แรงงานและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ร่วมกัน และยังได้รับประโยชน์จากการประหยัดต้นทุนขนส่ง รวมถึงเกิดการกระจายความรู้ (Knowledge spillover) ระหว่างผู้ผลิต และก่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะทางจากการแบ่งงานกัน นอกจากนี้ กิจกรรมทางการผลิตที่เกิดขึ้นจะดึงดูดประชากรเข้ามาทำงานและอาศัยในบริเวณดังกล่าว ทำให้เกิดเมืองและอุปสงค์ต่อสินค้าขนาดใหญ่ ซึ่งยิ่งจูงใจให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการในปริมาณมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว อีกทั้งการลงทุนในโครงสร้างสาธารณูปโภคขนาดใหญ่จะยิ่งเพิ่มขึ้นจากความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะยิ่งช่วยเพิ่มศักยภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจแก่พื้นที่เมืองอีกด้วย

การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมมากที่สุดเกิดในที่ที่มีการรวมตัวกันและเกิดการกระจุกตัวของประชาชน การตั้งถิ่นฐาน ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนมาเป็นเมืองและมหานครที่มีความเจริญทันสมัย ประโยชน์หลักที่เกิดจากการรวมตัวดังกล่าว ได้แก่ (1) การลดต้นทุนการขนส่ง (Transportation costs cuts) เนื่องจากอยู่ใกล้ตลาดวัตถุดิบ ซัพพลายเออร์ และช่องการการจัดจำหน่ายสินค้า สถานที่เก็บสินค้า การใช้สถานที่ร่วมกัน หรือทรัพยากรอื่นร่วมกัน ทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมาก (2) การมีตลาดกลางแรงงาน (Common

Market for Labor) เมืองใหญ่จะเป็นที่ดึงดูดให้กิจการต่าง ๆ เข้ามาดำเนินการ เนื่องจากเห็นว่าเมืองเป็นแหล่งแรงงานที่มีศักยภาพ ปัจจัยนี้ถือว่าสำคัญมากกว่าสำหรับอุตสาหกรรมนวัตกรรมและเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งมีความต้องการแรงงานที่มีคุณภาพ และ (3) ผลของการรวมตัวกัน (Pure agglomeration externalities) ความรู้ การปฏิบัติ ประสบการณ์และเทคโนโลยีทั้งหมดที่กิจการต่าง ๆ ได้รับในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จะช่วยให้กิจการเหล่านั้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ซึ่งปัจจัยนี้สำคัญที่สุดสำหรับเทคโนโลยีขั้นสูงและอุตสาหกรรมนวัตกรรม

ระดับความเป็นเมือง (Level of Urbanization) วัดได้จากสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ต่อประชากรในพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งกรุงเทพมหานครมีระดับความเป็นเมืองร้อยละ 100 หมายความว่ากรุงเทพมหานครมีประชากรที่เป็นประชากรเมืองทั้งหมด และจากข้อมูลพบว่าจังหวัดที่มีความเป็นเมืองมากกว่าร้อยละ 50 ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร ชลบุรี ภูเก็ต ชัยนาท ลำพูน นนทบุรี สมุทรปราการ ปทุมธานี เชียงใหม่ ระยอง สงขลา สมุทรสาคร พะเยา กาฬสินธุ์ พัทลุง มุกดาหาร จันทบุรี และลำปาง ที่ผ่านมาช่วงปี 2525–2534 เราเน้นการพัฒนากรุงเทพฯ เมืองหลัก จึงส่งผลให้กรุงเทพฯ เป็นพื้นที่หลักที่ดึงดูดทรัพยากรทั่วประเทศมากระจุกอยู่ในพื้นที่โดยรอบสูงกว่าพื้นที่เมืองอื่น ทั้งคน ปัจจัยการผลิต และเงินลงทุนในสาธารณูปโภคกับ โครงสร้างพื้นฐาน ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2535- 2539 มุ่งเน้นพัฒนาโครงข่ายพื้นฐานเชื่อมโยงบริเวณภายในกรุงเทพฯ และเชื่อมโยงเมืองหลวงเข้ากับพื้นที่ชายฝั่ง ทะเลตะวันออก รวมทั้งเริ่มพัฒนาจังหวัดอุตสาหกรรม ภาคกลางตอนบน ปัจจุบันการพัฒนาเมืองยังเน้นเมืองหลักเดิมในภูมิภาค แต่มีการพัฒนาพื้นที่แบบกลุ่มจังหวัดตามศักยภาพท้องถิ่นเพิ่มเติม สำหรับการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ รัฐบาลกลับมาฟื้นฟูจังหวัดภาคตะวันออกเพื่อรองรับอุตสาหกรรมแห่งอนาคต และเพิ่มเติม การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเติบโตทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน

รูปภาพที่ 3.1 แสดงการเติบโตของประชากรเมืองของประเทศไทยที่มีอัตราที่ลดลง แต่ยังมีค่าเป็นบวก โดยในปี 2562 อัตราการเติบโตของประชากรในเมืองอยู่ที่ร้อยละ 1.8 ลดลงจากปี 2554 อัตราการเติบโตของประชากรในเมืองอยู่ที่ร้อยละ 2.4 ซึ่งที่ผ่านมาประชากรมีการย้ายถิ่นเข้ามาทำงานหรืออาศัยอยู่ในเมืองมากขึ้นเรื่อย ๆ และเมื่อเทียบกับอัตราการเติบโตของรายได้ต่อหัว ตามรูปภาพที่ 3.2 พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก

รูปภาพที่ 3.1 Urban population growth ของประเทศไทย

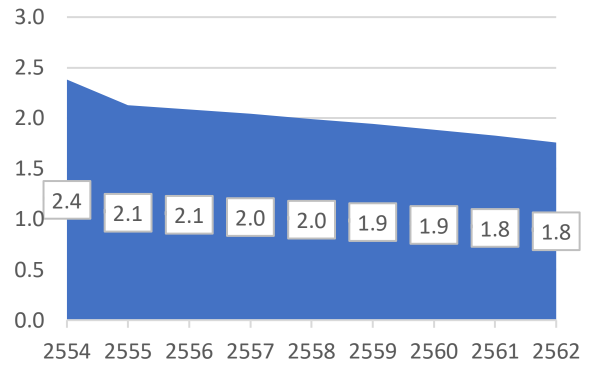

รูปภาพที่ 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง Urban population growth และ GDP per capita growth ของประเทศไทย

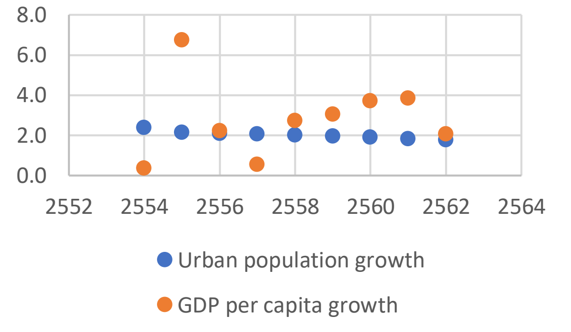

ที่มา: database: World Development Indicators

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเติบโตของรายได้ต่อหัวและอัตราการเติบโตของประชากรเมืองของต่างประเทศ จากรูปภาพที่ 3.3 พบว่ากลุ่มประเทศ Low income มีความสัมพันธ์ค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่กลุ่มอื่น ๆ มีความสัมพันธ์ในทิศทางที่ไม่แน่นอน

รูปภาพที่ 3.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง Urban population growth และ GDP per capita growth ของกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ

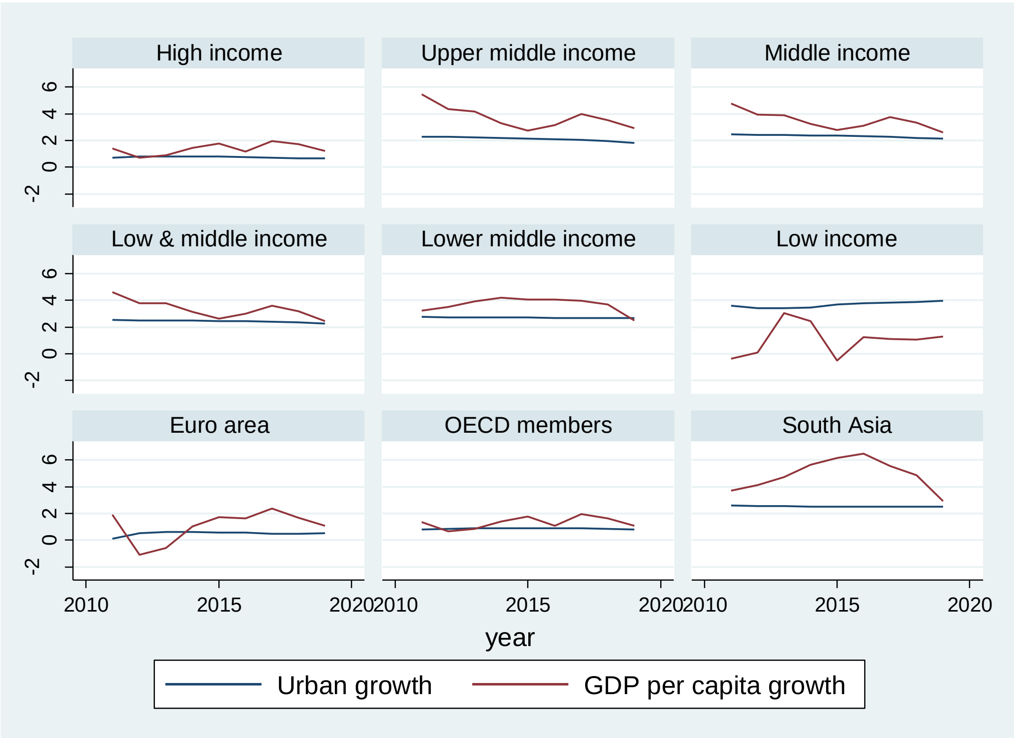

ที่มา: database: World Development Indicators

ความเป็นเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะกลายเป็นเครื่องจักรสำคัญที่ผลักดันกิจกรรมทางเศรษฐกิจในอนาคต ซึ่งเราสามารถแบ่งพัฒนาการของเมืองตามนัยทางเศรษฐกิจเป็น 2 มิติคือ (1) มิติการเติบโตด้านรายได้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ ภาครัฐมักเลือกลงทุนเพื่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ขึ้นในพื้นที่หนึ่ง ๆ ซึ่งจะดึงดูดผู้คนให้หลั่งไหลเข้ามาและกลายเป็นเมืองมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไรก็ดี อัตราการเติบโตของเมืองกับการขยายตัวของรายได้ต่อหัวไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กันเสมอไปหากพื้นที่เมืองนั้น ๆ ขาดการบริหารจัดการเมืองที่ดี ซึ่งในทางกลับกันมักจะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้นและคุณภาพชีวิตในเมืองที่แย่ลง (2) มิติการกระจายตัว เป็นแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท โดยแผนพัฒนาฯ และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานนับแต่อดีตที่มักกระจุกตัวอยู่ที่กรุงเทพฯ และบางพื้นที่ของประเทศส่งผลให้โครงสร้างระบบเมืองของไทยในปัจจุบันไม่สมดุลในลักษณะของเมืองเอกนคร โดยมีกรุงเทพฯ เป็นเมืองหลักเพียงเมืองเดียวที่เติบโตสูงกว่าเมืองรองอันดับถัดไปอย่างมาก อีกทั้ง ยังพบว่าแนวโน้มความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ระหว่างจังหวัดเล็กและใหญ่ปรับเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

3.1.2 โครงสร้างทางภูมิศาสตร์ (Geography)

บทบาทของธรรมชาตินั่นคือสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางภูมิศาสตร์ ในบริบทของการทำความเข้าใจความแตกต่างในผลการดำเนินงานทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ส่งผลต่อความเติบโตทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เช่น คุณภาพของดิน ผลผลิตทางการเกษตร แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อุตสาหกรรม เชื้อโรค สภาพแวดล้อมของโรค ความแตกต่างในภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศและนิเวศวิทยาจะไปกำหนดความพึงพอใจ (preference) และโอกาสของการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล เรียกว่า "สมมติฐานทางภูมิศาสตร์" ซึ่งมี 3 ประการ ได้แก่ (1) สภาพอากาศ เป็นปัจจัยสำคัญของความพยายามในการทำงานแรงจูงใจหรือแม้แต่ผลผลิต (2) ภูมิศาสตร์อาจกำหนดเทคโนโลยีที่มีอยู่ในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเกษตรกรรม และผลกระทบต่อดิน พืชพันธุ์ สัตว์ มนุษย์ และทรัพย์สินทางกายภาพ และ (3) ภาระโรค โดยภาระของโรคติดเชื้อในเขตร้อนจะสูงกว่าในเขตอบอุ่นเช่นเดียวกัน

3.1.3 ปัจจัยเชิงสถาบัน (Economic institutions)

สถาบันทางเศรษฐกิจมีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจเนื่องจากเป็นตัวกำหนดแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนในการผลิต ลงทุนในลงทุนในเทคโนโลยี ทุนทางกายภาพและทุนมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ Douglas North (1994) นิยามว่าสถาบันหมายถึง ‘กติกาของเกมในสังคม หรือเงื่อนไขที่สังคมมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อกำกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน อาจเป็นเงื่อนไขที่เป็นทางการ เช่น ระเบียบกฎหมาย รัฐธรรมนูญ หรือเงื่อนไขไม่เป็นทางการเช่นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับทั่วไป (norms of behavior) ข้อตกลงในสังคม (convention) หรือหลักปฏิบัติที่บังคับใช้กันเอง (self-imposed codes of conduct)

และรวมทั้งลักษณะการบังคับใช้กติกาหรือเงื่อนไขด้วย2 ในขณะที่ Acemoglu et.al (2004) ขยายความเพิ่มเติมว่าสถาบันทางเศรษฐกิจ (economic institution) มีส่วนกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวหากการจัดแบ่งอำนาจระหว่างกลุ่มการเมืองเป็นไปในลักษณะที่ทำให้ระบบกรรมสิทธิ์ (property right) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง3

สถาบันทางเศรษฐกิจมีความสำคัญเนื่องจากมีผลต่อการโครงสร้างของแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ (economic incentive) ซึ่งถ้าระบบเศรษฐกิจไม่มีเรื่องการกำหนดสิทธิในทรัพย์สินบุคคล (property right) จะทำให้บุคคลไม่มีแรงจูงใจในการลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ และลงทุนในทุนมนุษย์หรือการนำเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นมาใช้ นอกจากนี้ สถาบันทางเศรษฐกิจมีความสำคัญที่จะช่วยจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในการกระจายทรัพยากรไปยังผู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการนำทรัพยากรนั้น ๆ ไปใช้ ซึ่งสถาบันจะเป็นผู้กำหนดว่าใครจะได้รับผลกำไร รายได้ และสิทธิในการควบคุม สังคมที่มีสถาบันทางเศรษฐกิจที่อำนวยความสะดวกและส่งเสริมการสะสมปัจจัยนวัตกรรมและการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจะประสบความสำเร็จ

ความแตกต่างของสถาบันทางเศรษฐกิจเป็นแหล่งสำคัญในการทำให้เกิดความแตกต่างของระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งสถาบันทางเศรษฐกิจไม่เพียงแต่มีผลต่อการกำหนดศักยภาพการเติบโตโดยรวมของระบบเศรษฐกิจแล้วยังมีผลต่อการแบ่งแยกระบบเศรษฐกิจโดยรวมดังกล่าวออกเป็นภาคส่วนที่แตกต่างกัน สถาบันทางเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดภายใน (Endogenous) ซึ่งถูกกำหนดในลักษณะเป็นทางเลือกร่วมกันของสังคมโดยส่วนใหญ่เพื่อผลทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามไม่มีการรับประกันว่าบุคคลและกลุ่มทั้งหมดจะชอบสถาบันทางเศรษฐกิจชุดเดียวกันเนื่องจากสถาบันทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันนำไปสู่การกระจายทรัพยากรที่แตกต่างกัน ดังนั้นโดยทั่วไปจะมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มและบุคคลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกสถาบันทางเศรษฐกิจ

สถาบันทางเศรษฐกิจที่สมดุลถูกกำหนดอย่างไร ตัวอย่างเช่น หากมี 2 กลุ่มที่มีความชอบต่างกันในกลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจ ความชอบของกลุ่มใดจะเหนือกว่า คำตอบขึ้นอยู่กับอำนาจทางการเมืองของ

---

2 North (1994), Institutions mean “The rules of the game: the humanly devised constraints that structure human interaction. They are made up of formal constraints (such as rules, laws, constitutions), informal constraints (such as norms of behavior, conventions, self-imposed codes of conduct), and their enforcement characteristics”

3 Acemoglu et.al (2004), “Economic institutions encouraging economic growth emerge when political institutions allocate power to groups with interests in broad-based property rights enforcement, when they create effective constraints on power-holders, and when there are relatively few rents to be captured by power-holders”

สองกลุ่ม แม้ว่าประสิทธิภาพของสถาบันทางเศรษฐกิจชุดหนึ่งเมื่อเทียบกับอีกสถาบันหนึ่งอาจมีบทบาทในทางเลือกนี้ แต่อำนาจทางการเมืองจะเป็นตัวชี้ขาดขั้นสูงสุด กลุ่มใดที่มีอำนาจทางการเมืองมากกว่าก็มีแนวโน้มที่จะสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันทางเศรษฐกิจที่พวกเขาต้องการ อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้จะไม่อ้างถึงอำนาจทางการเมืองที่จะมีผลต่อเศรษฐกิจ ดังนั้น จะให้ความสำคัญกับปัจจัยสถาบันทางเศรษฐกิจที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (economic performance) และส่งผลต่อการกระจายของทรัพยากร (distribution of resources)

โดยหลักของสถาบันทางเศรษฐกิจ จากสมมติฐานที่ว่าสถาบันทางเศรษฐกิจมีความแตกต่างกันเป็นสาเหตุพื้นฐานของรูปแบบการเติบโตทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันนั้นตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่ามนุษย์เองตัดสินใจที่จะจัดระเบียบสังคมของตนเพื่อกำหนดว่าพวกเขาจะเจริญรุ่งเรืองหรือไม่ วิธีการจัดระเบียบสังคมบางวิธีกระตุ้นให้ผู้คนคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ การรับความเสี่ยง การออมเพื่ออนาคต การหาวิธีการที่ดีกว่าในการทำสิ่งต่าง ๆ การเรียนรู้ด้วยตนเองรวมทั้งการแก้ปัญหาการดำเนินการร่วมกันและการจัดให้มีสินค้าสาธารณะ

สังคมจะประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจเมื่อมีสถาบันทางเศรษฐกิจที่ดี และสถาบันเหล่านี้เองที่เป็นสาเหตุของความเจริญรุ่งเรือง เราสามารถนึกถึงสถาบันทางเศรษฐกิจที่ดีเหล่านี้ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ต้องมีการบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินสำหรับส่วนต่างๆของสังคมในวงกว้างเพื่อให้บุคคลทุกคนมีแรงจูงใจในการลงทุนสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ต้องมีความเท่าเทียมกันของโอกาสในสังคมในระดับหนึ่ง รวมถึงความเท่าเทียมกันก่อนการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้ผู้ที่มีโอกาสหรือมีศักยภาพในการลงทุนที่ดีสามารถใช้ประโยชน์จากความเป็นสถาบันที่ดีดังกล่าวได้

3.2 การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

3.2.1 การเติบโตทางเศรษฐกิจไทยในช่วงที่ผ่านมา

เศรษฐกิจไทยในหลายทศวรรษที่ผ่านมา มีการเติบโตอย่างรวดเร็วจากประเทศกำลังพัฒนาที่มีขนาดเศรษฐกิจวัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ในปี 2503 อยู่ที่ 58.5 พันล้านบาท และมีรายได้ประชาชาติต่อหัว (Gross National Income per capital : GNI per capita) อยู่ที่ 110 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี เป็นประเทศที่ได้รับการจัดอันดับจากธนาคารโลก (World Bank) ให้เป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับบน (upper Middle Income Country) ในปี 2554 โดยมี GNI per capita อยู่ที่ 4,580 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี และเติบโตต่อเนื่องจนมี GDP ในปี 2562 อยู่ที่ 3,800 พันล้านบาท ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจไทย (annual GDP growth rate) พบว่า มีอัตราการเติบโตสูงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงปี 2519 – 2538 ซึ่งมีอัตราการเติบโตสูงถึงร้อยละ 7 – 12 ต่อปี ก่อนที่จะชะลอลงมาอยู่ที่ร้อยละ 4 – 7 ในช่วงปี 2543 – 2553 และไม่เกินร้อยละ 4 หลังจากนั้นเป็นต้นมา

รูปภาพที่ 3.4 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไทย

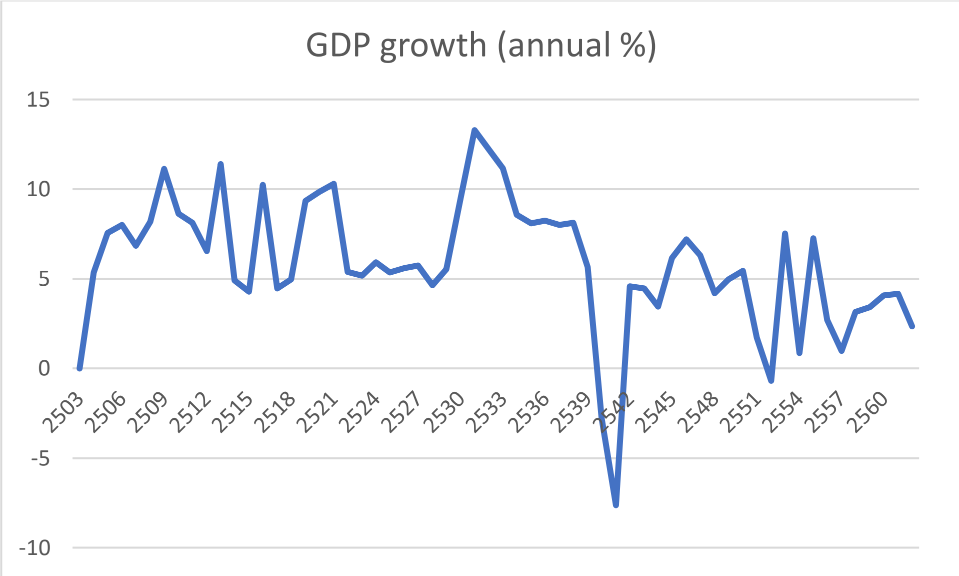

ที่มา : ข้อมูลจากธนาคารโลก (World Bank)

เศรษฐกิจไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างมาตลอดในช่วงระยะเวลา 50 ปีที่ผ่านมา จากประเทศเกษตรกรรมที่มุ่งเน้นการผลิตและส่งออกสินค้าเกษตรเป็นหลัก เป็นประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศ โดยนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะแรกเป็นโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substitution Industrialization) และตั้งแต่ปี 2515 – 2540 เริ่มมีการปรับนโยบายเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก (Export - oriented Industrialization) โดยเน้นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor – Intensive Industry) ควบคู่กับการออกมาตรการสนับสนุนการลงทุน เช่น การประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 เพื่อเพิ่มมาตรการจูงใจด้านการลงทุน เพื่อการส่งออก การคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ และการอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน ตลอดจนการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard Development) สำหรับเป็นพื้นที่ในการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักของไทย

นอกจากนี้ การประกาศลดค่าเงินดอลลาร์สหรัฐและการแข็งค่าของเงินเยนญี่ปุ่นในช่วงเวลานั้นทำให้ภาคเอกชนของญี่ปุ่นจำเป็นต้องหาฐานการผลิตที่มีศักยภาพเพื่อทำการส่งออก โดยเฉพาะในประเทศที่มีความพร้อมและต้นทุนค่าแรงไม่สูงนัก ประกอบกับโครงสร้างประชากรของประเทศไทยในขณะนั้นมีประชากรในวัยแรงงานเป็นสัดส่วนค่อนข้างมากและต้นทุนค่าแรงค่อนข้างต่ำ รวมทั้งมีทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อาทิ ป่าไม้ พื้นที่ทางการเกษตร และแร่ ซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิต ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านยังมีความไม่สงบเรียบร้อยทางการเมือง ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นตัวเลือกอันดับต้น ๆ ในการเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของบริษัทญี่ปุ่น

นโยบายและปัจจัยข้างต้นจึงทำให้ในช่วงปี 2530 – 2539 เศรษฐกิจไทยมีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด โดยมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปีที่ร้อยละ 9.3 โดยเฉพาะในปี 2531 ที่มีอัตราการเติบโตสูงถึงร้อยละ 13.3 มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25 ของ GDP เป็นร้อยละ 40 ของ GDP และมีเม็ดเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment Inflows) เพิ่มขึ้นจาก 350 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็น 2,340 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในช่วงเวลาดังกล่าว

รูปภาพที่ 3.5 การส่งออกสินค้าและบริการของประเทศไทย

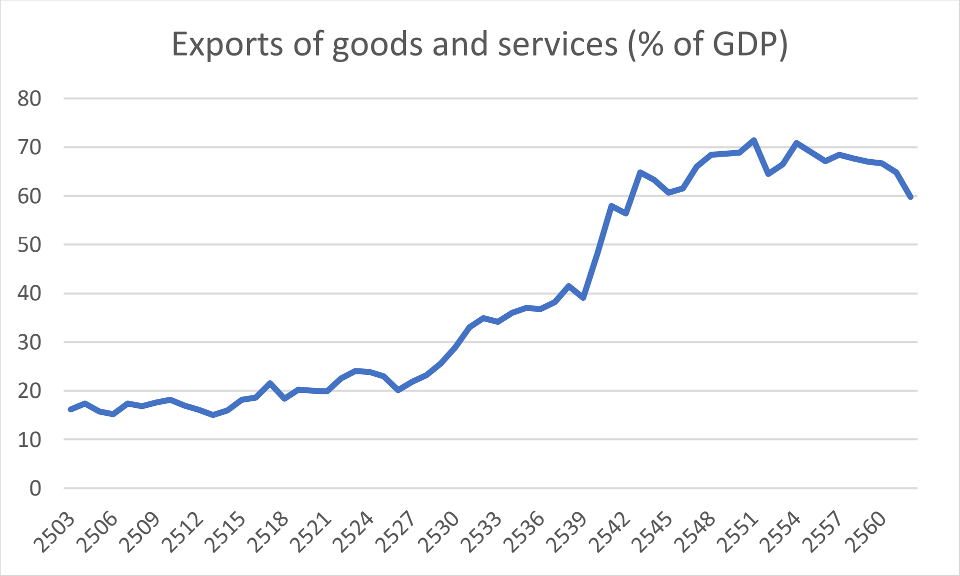

ที่มา : ข้อมูลจากธนาคารโลก (World Bank)

รูปภาพที่ 3.6 การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

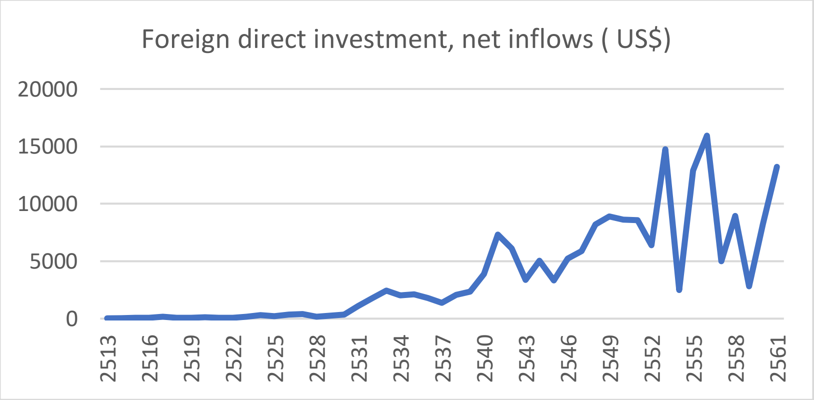

ที่มา : ข้อมูลจากธนาคารโลก (World Bank)

การเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยต้องสะดุดลงในปี 2540 อันเนื่องมาจากวิกฤตการเงินที่เกิดขึ้นซึ่งมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจเป็นวงกว้าง ส่งผลให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงปี 2540 - 2541 ติดลบ

ร้อยละ 2.8 และติดลบร้อยละ 7.6 ตามลำดับ และค่าเงินบาทอ่อนค่าอย่างรวดเร็วจาก 25 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2539 เป็น 50 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อเกิดวิกฤติ ทำให้ภาคเอกชนและสถาบันการเงินที่มีหนี้ต่างประเทศมีหนี้เพิ่มกว่าเท่าตัว จนประสบปัญหาล้มละลาย อย่างไรก็ตาม การอ่อนค่าของเงินบาทดังกล่าวมีส่วนช่วยให้สนับสนุนภาคการส่งออกและการท่องเที่ยวของไทยในระยะต่อมา ประกอบกับนโยบายรัฐในการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม 13 สาขา (รวมอุตสาหกรรมยานยนต์) การสนับสนุนภาคการท่องเที่ยวและภาคบริการ การสร้างความเข้มแข็งของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises : SMEs) และการส่งเสริมการเปิดเสรีการค้าทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อเน้นพัฒนาประเทศไทยให้เป็นฐานการผลิตและประตูการค้าของภูมิภาคอาเซียน เช่น การจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีไทย – ออสเตรเลีย การจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีไทย – นิวซีแลนด์ และการจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมและการส่งออกสามารถฟื้นตัวจากวิกฤติเศรษฐกิจ โดยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 5.2 ในช่วงปี 2542 – 2550 และมีมูลค่าการส่งออกต่อ GDP สูงถึงร้อยละ 70

อย่างไรก็ตาม ภายหลังปี 2550 เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง โดยปัจจุบัน (สิ้นปี 2562) ไทยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 2.4 ต่อปี การส่งออกมีแนวโน้มลดลง ขณะที่เม็ดเงินลงทุนจากต่างประเทศค่อนข้างผันผวน

เมื่อพิจารณากลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเติบโตของเศรษฐกิจไทยระหว่างปี 2515 - 2550 แม้ว่าการใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกโดยดึงดูดเม็ดเงินลงทุนจากต่างประเทศจะได้ผลดีในช่วงแรก แต่แนวทางเดิมในการพัฒนาเศรษฐกิจไม่สามารถใช้ได้ในภาวะปัจจุบันอันเนื่องมาจากปัจจัยหลักสองประการ ประการแรก ประเทศในภูมิภาคอาเซียนอื่น ๆ เริ่มใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาลักษณะเดียวกัน ทำให้เกิดการแข่งขันในการแย่งเป็นฐานการผลิตของภูมิภาคและการแย่งตลาดการส่งออก ประกอบกับโครงสร้างประชากรสูงอายุและอัตราค่าแรงที่ปรับตัวสูงขึ้นตามพัฒนาการทางเศรษฐกิจ ทำให้ความได้เปรียบของประเทศไทยในอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้แรงงานเข้มข้นลดลง ประการที่สอง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมซึ่งปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตอย่างมาก ในขณะที่ประเทศไทยยังมีลักษณะเป็นการรับจ้างการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน และไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีของตนเองได้ ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถยกระดับเศรษฐกิจให้เป็นประเทศที่มีรายได้สูงได้

3.2.2 กับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) และนโยบายของรัฐ

1) กับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap)

Gill and Kharas (2015) ได้แบ่งนิยามคำจำกัดความของ "กับดักรายได้ปานกลาง" ออกเป็น 3 นิยาม ได้แก่

(1) กับดักของการจัดทำนโยบายที่ผิดพลาด โดยไม่สามารถวางยุทธศาสตร์ด้านการเติบโตที่เหมาะสมกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

(2) การที่หลายประเทศไม่สามารถยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นได้ โดยยังมีระดับรายได้ใกล้เคียงเดิมเป็นระยะเวลานาน

(3) การที่ไม่สามารถยกระดับรายได้ต่อหัวขึ้นเข้าใกล้ในระดับที่สูงได้

Gill and Kharas (2015) ได้มีข้อเสนอแนะแนวทางในการยกระดับรายได้ให้พ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง เช่น การยกระดับเทคโนโลยีต้องควบคู่กับทักษะฝีมือแรงงานที่สูงขึ้น การลดความเหลื่อมล้ำ และการใช้เครื่องมือทางการคลังเพื่อพัฒนาการเข้าถึงบริการทางสังคม และการพัฒนาผู้ประกอบการและวิสาหกิจเริ่มต้น (Entrepreneurship and startups) เป็นต้น นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้คำนึงถึงปัจจัยสำคัญของเศรษฐกิจไทยที่ผ่านมาว่าการขาดการลงทุนที่จำเป็นและเพียงพอต่อการยกระดับศักยภาพการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้ประเทศไทยไม่สามารถหลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางได้นระยะเวลาที่เหมาะสม และผลิตภาพการผลิตของปัจจัยการผลิต (Total Factor Productivity: TFP) ยังไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แม้ว่าปัจจัยข้างต้นจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการข้ามพ้นกับดักรายได้ปานกลาง แต่เศรษฐกิจไทยยังมีโอกาสที่จะก้าวเข้าสู่ประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี 2579 ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) หากมีการพัฒนาที่เหมาะสม

2) ระดับรายได้ของประเทศไทยภายใต้หลักเกณฑ์การแบ่งกลุ่มประเทศตามระดับรายได้ของธนาคารโลก

ธนาคารโลก (World Bank) ได้กำหนดเกณฑ์การแบ่งกลุ่มประเทศตามระดับรายได้ โดยอิงจากรายได้ประชาชาติต่อหัว หรือ Gross National Income (GNI) per capita เพื่อนำมาใช้เป็นตัววัดระดับรายได้ของแต่ละประเทศ ซึ่งในแต่ละปีจะมีการทบทวนการจัดกลุ่มประเทศทั่วโลกเพื่อประเมินระดับรายได้ประชาชาติต่อหัว (GNI per capita) ดังกล่าว โดยใช้วิธีที่เรียกว่า Atlas method โดยในปี 2020 สามารถแบ่งระดับรายได้ตามเกณฑ์ของธนาคารโลกออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

(1) ประเทศที่มีรายได้ต่ำ (Low Income) จะมีรายได้ต่อหัวต่ำกว่า 1,035 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี

(2) ประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับต่ำ (Lower Middle-Income) จะมีรายได้ต่อหัวระหว่าง 1,036 - 4,045 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี

(3) ประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper Middle-Income) จะมีรายได้ต่อหัวระหว่าง 4,046 - 12,535 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี

4) ประเทศที่มีรายได้สูง (High-Income) จะมีรายได้ต่อหัวมากกว่า 12,536 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี

รูปภาพที่ 3.7 ระดับรายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศไทย

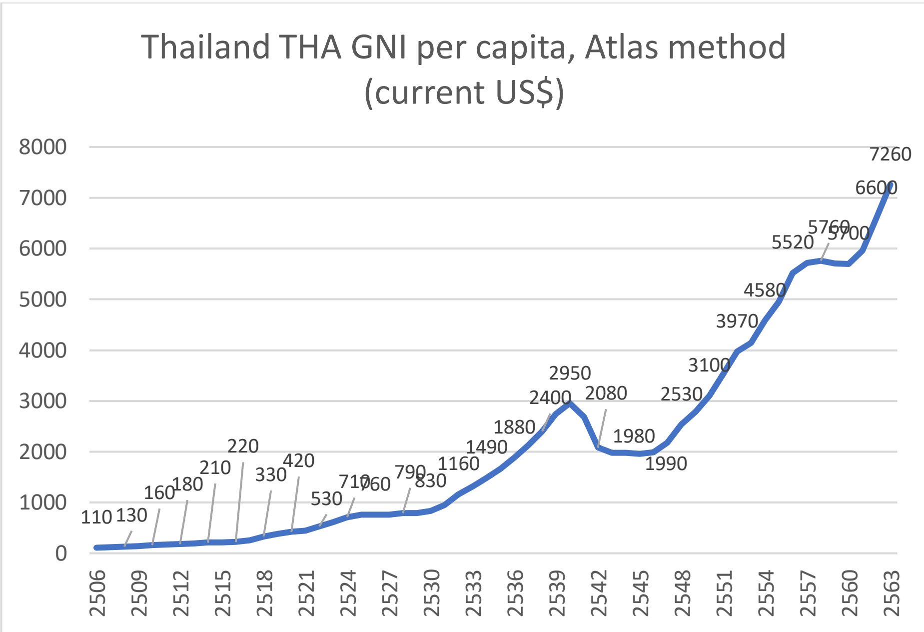

ที่มา : ข้อมูลจากธนาคารโลก (World Bank)

ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่การจัดอันดับรายได้ของธนาคารโลก เมื่อปี 2506 โดยเริ่มจากการเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับต่ำ (Lower Middle-Income) จนกระทั่งในปี 2554 ประเทศไทยถูกจัดอันดับสูงขึ้นให้เป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper Middle-Income) ทั้งนี้ จากข้อมูลของธนาคารโลกในปี 2019 ประเทศไทยมีรายได้ประชาชาติต่อหัว (GNI per capita) อยู่ที่ 7,260 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี ซึ่งการที่ประเทศไทยมีอันดับรายได้สูงขึ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับต่ำสู่ประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง เป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจเกี่ยวกับสินค้าในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก เนื่องจากสินค้าในภาคอุตสาหกรรมสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงกว่าสินค้าในภาคการเกษตร ซึ่งถือเป็นการสร้างรายได้ที่สูงขึ้นแก่ประชากรที่เป็นแรงงานและประเทศ

3) ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยติดกับดักรายได้ปานกลาง

ในช่วงที่ผ่านมาแม้ว่าประเทศไทยจะสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการเน้นพัฒนาเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมทดแทนภาคเกษตรกรรมจนอยู่ในระดับประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper Middle-Income) แต่ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่สามารถยกระดับรายได้จากประเทศรายได้ปานกลางไปสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูง (High-Income) ได้ ด้วยสาเหตุ ดังนี้

(1) ประเทศไทยยังขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพสูง หากต้องการยกระดับรายได้ของประเทศให้สูงขึ้นจำเป็นต้องเร่งพัฒนาทักษะฝีมือของแรงงานของประเทศให้มีศักยภาพสูงขึ้นในทุกด้าน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทั้งในรูปของสินค้าและบริการของประเทศ และยังเป็นการยกระดับรายได้ให้แก่ประชากรที่เป็นแรงงานเหล่านั้น เมื่อประชาชนมีรายได้สูงขึ้นก่อให้เกิดการหมุนเวียนเม็ดเงินในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอีกทั้งรายได้ของประเทศโดยรวมจะสูงขึ้น ตามไปด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของประเทศ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา ก็เป็นเรื่องที่ควรให้ความสำคัญควบคู่กันไป เพราะนักเรียน นักศึกษาเหล่านี้ถือเป็นกำลังแรงงานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต

(2) ประเทศไทยยังขาดการพัฒนาเศรษฐกิจในเชิงนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตของประเทศ ควรเร่งส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าและบริการ โดยการใช้นวัตกรรม (innovation) เข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต นอกจากนี้ ควรพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมไปถึงการพัฒนาทักษะเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของ SMEs เหล่านั้น ซึ่ง SMEs ถือเป็นภาคส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

(3) ระบบโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมขนส่งของประเทศยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถลดต้นทุนของการผลิตสินค้าได้ ส่งผลต่อการแข่งขันด้านราคาสินค้ากับประเทศผู้ผลิตรายอื่น โดยเฉพาะประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าไทย

(4) ความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลง โดย International Institute for Management Development (IMD) ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จำนวน 63 แห่งทั่วโลกในปี 2563 โดยประเทศไทยถูกจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันในอันดับ 29 ตกลงมา 4 อันดับจาก ปี 2562 โดยปัจจัยที่ประเทศไทยถูกจัดในอันดับที่ต่ำที่สุด คือ ปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะในด้านการศึกษา สุขภาพและสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ และโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีตามลำดับ รัฐบาลควรเร่งเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สูงขึ้นเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มระดับรายได้ให้กับประชากรจนถึงระดับที่ทำให้ประเทศไทยสามารถหลุดกับดักรายได้ปานกลางในอนาคต

4) นโยบายรัฐบาลในปัจจุบัน

(1) นโยบาย Thailand 4.0

มีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยให้หลุดจากกับดักรายได้ปานกลางและมุ่งสู่ประเทศที่มีรายได้สูง โดยรัฐบาลได้ผลักดันแนวคิด Thailand 4.0 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) โดยปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่ “Value–Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม”

(2) โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้นโยบาย Thailand 4.0 โดยต่อยอดความสำเร็จมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกหรือ Eastern Seaboard ซึ่งได้ดำเนินการมาตลอดกว่า 30 ปีที่ผ่านมา โดยมีเป้าหมายหลักในการส่งเสริมการลงทุนซึ่งจะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและทำให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยรัฐบาลได้เลือกที่จะกำหนด 12 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve) ให้เป็นอุตสาหกรรมนำภายใต้การขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ประกอบไปด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 การต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิม ที่ประเทศไทยมีฐานการผลิตที่ดีอยู่แล้ว ซึ่งหากสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ก็จะสามารถยกระดับการผลิตไปสู่ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เป็นความต้องการในอนาคต ประกอบด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร กลุ่มที่ 2 การเติม 5 อุตสาหกรรมอนาคต ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีโอกาสเกิดขึ้นในประเทศไทยได้ง่าย เพราะมีพื้นฐานที่ดีสนับสนุน โดยในอนาคตสามารถขยายตัวได้ดีไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีใหม่ของโลก และจะเป็นหลักของอุตสาหกรรมไทยในอนาคต ประกอบด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร นอกจากนี้ ได้มีการเพิ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ 2 อุตสาหกรรม ประกอบด้วย อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และอุตสาหกรรมพัฒนาบุคลากรและการศึกษา

(3) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

เป็นหนึ่งในกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อก้าวพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลาง โดยการสร้างขีดความสามารถทางนวัตกรรมเพื่อเป็นแหล่งรายได้และการจ้างงานที่สำคัญของประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา SME โดยได้มีแผนการส่งเสริม SME ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มุ่งเน้นให้เกิดการขยายบทบาททางเศรษฐกิจของ SME เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด (Competitive Growth) และการส่งเสริม SME

เพื่อเป็นเครื่องมือการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ (Inclusive Growth) โดยมีการดำเนินการที่สำคัญในการสร้างความเติบโตอย่างยั่งยืนให้แก่ SME ได้แก่ ปรับปรุงให้การดำเนินธุรกิจของ SME มีความสะดวกมากขึ้น (Ease of Doing Business) การส่งเสริมให้ SME มีความสามารถในการประกอบธุรกิจแบบมืออาชีพ (Smart SME) และการพัฒนา SME ให้ก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการที่สร้างคุณค่าและมูลค่า (High Value Startup)

3.2.3 ปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัวของประชากร และปัยจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างของรายได้ในด้านต่าง ๆ

1) การพัฒนาคุณภาพประชากร

การพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศถือเป็นแนวทางที่จะช่วยยกระดับรายได้ต่อหัว ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศและช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อผลักดันให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ซึ่งการพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพนั้นมีองค์ประกอบหลายด้านที่ต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้มีการจัดทำตัวชี้วัดด้านการพัฒนามนุษย์ขึ้น ภายใต้โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme – UNDP) ที่เรียกว่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดระดับการพัฒนามนุษย์เพื่อนำไปใช้วัดระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยดัชนีดังกล่าวจะวัดระดับคุณภาพชีวิตของคนใน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสุขภาพ (2) ด้านการศึกษา และ (3) ด้านมาตรฐานการครองชีพ

รูปภาพที่ 3.8 ดัชนีการพัฒนามนุษย์ของประเทศไทย

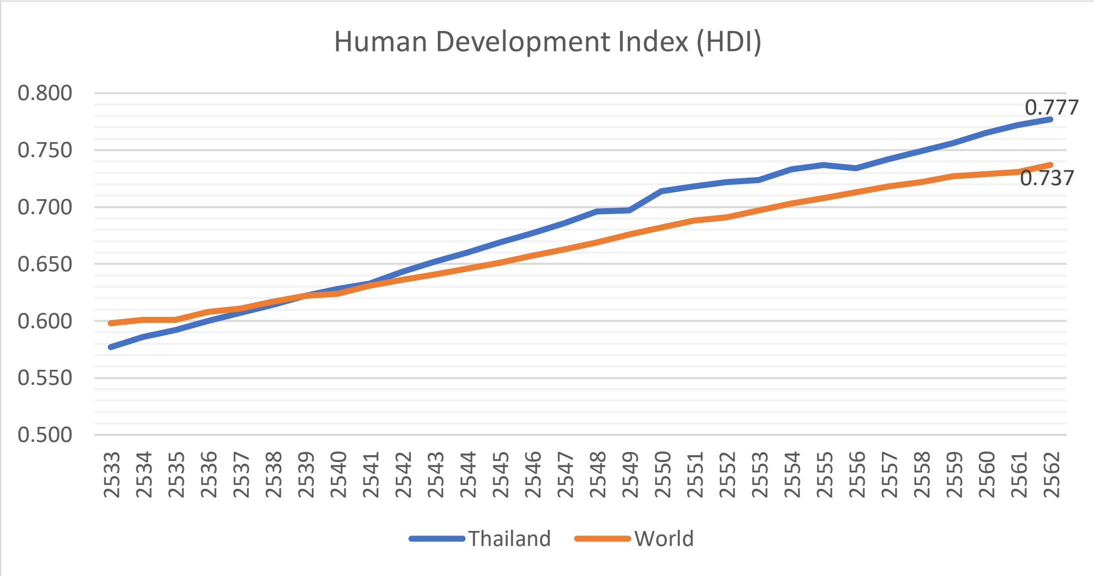

ที่มา : UNDP

ข้อมูลจาก UNDP พบว่า ประเทศไทยมีดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index - HDI) ปรับตัวสูงขึ้นจากปี 2533 อย่างต่อเนื่อง และในปี 2562 ดัชนี HDI ของไทยอยู่ที่ระดับ 0.777 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลกที่ระดับ 0.737 จนทำให้ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในหมวดหมู่ประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ในระดับสูงสะท้อนถึงการให้ความสำคัญในพัฒนามนุษย์อย่างต่อเนื่องของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับระดับ GDP และระดับ GNI per capita ของประเทศที่ปรับตัวสูงขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่า ในระยะหลัง GDP จะเติบโตในอัตราที่ลดลง อย่างไรก็ดี ประเทศไทยก็ยังไม่สามารถยกระดับ GNI per capita ให้ก้าวข้ามการเป็นประเทศรายได้ปานกลางสู่ประเทศที่มีรายได้สูงได้สำเร็จ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index - HAI) ซึ่งถูกพัฒนาโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประเทศไทยเพื่อใช้ในการประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาคนในระดับจังหวัดของประเทศไทย โดยกรอบในการกำหนดองค์ประกอบของ HAI ในปี 2562 ประกอบด้วย 8 ดัชนีย่อยคือ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านชีวิตการงาน 4) ด้านรายได้ 5) ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม 6) ด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน 7) ด้านการคมนาคมและการสื่อสาร และ 8) ด้านการมีส่วนร่วม

รูปภาพที่ 3.9 ดัชนีการพัฒนาคนในภาพรวมของประเทศไทย

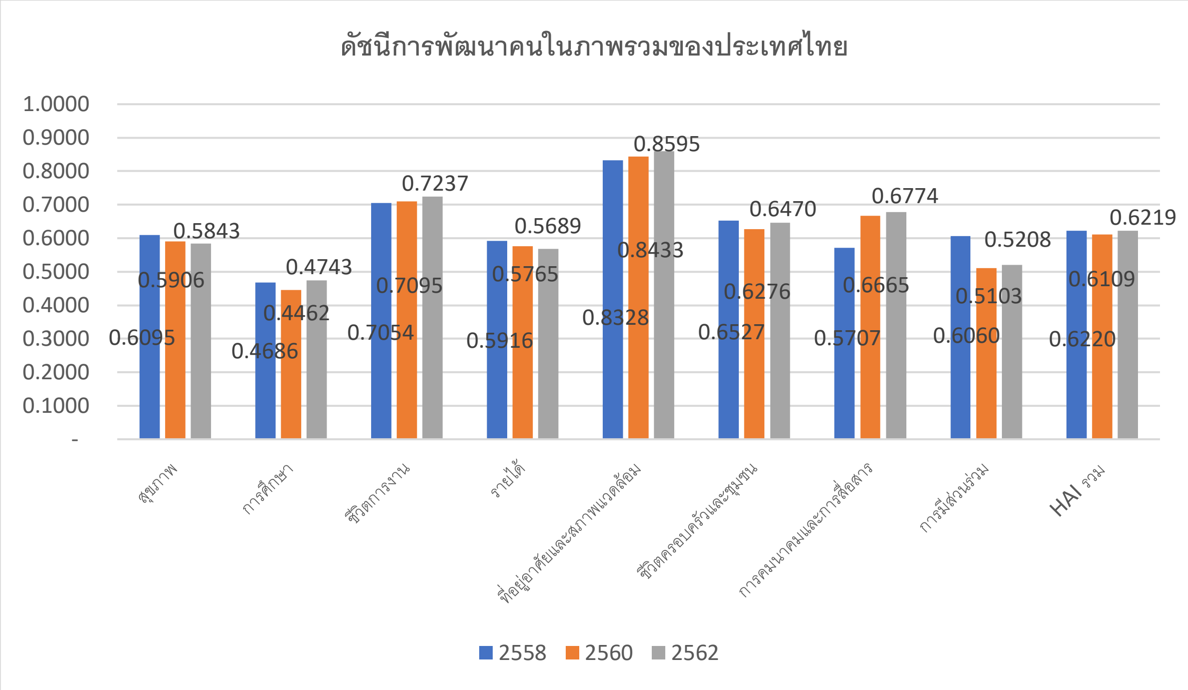

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากตาราง พบว่า การพัฒนาคนในภาพรวมของประเทศยังไม่มีเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ ดัชนี HAI ในปี 2562 อยู่ที่ 0.6219 โดยค่าดัชนีการพัฒนาที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมมีความก้าวหน้ามากที่สุด รองลงมาเป็นด้านชีวิตการงาน การคมนาคมและการสื่อสาร ชีวิตครอบครัวและชุมชน สุขภาพ รายได้ และการมีส่วนร่วมที่ระดับ 0.8595 0.7237 0.6774 0.6470 0.5843 0.5689 และ 0.5208 ตามลำดับ ส่วนด้านการศึกษามีความก้าวหน้าน้อยที่สุด ที่ระดับ 0.4743 ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาด้านการศึกษาของไทยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมไปถึงเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของประชาชน

2) การศึกษาและทักษะของแรงงาน

การศึกษาถือว่าเป็นรากฐานและหัวใจสำคัญในการพัฒนากำลังคนเพื่อการพัฒนาประเทศ และระดับการศึกษาก็เป็นหนึ่งในปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดรายได้ของแรงงาน โดยระดับการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกันของแรงงานจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ แรงงานที่มีการศึกษาในระดับสูง มีโอกาสในการเลือกงานมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า และยังมีโอกาสได้รับค่าตอบแทนหรือรายได้ที่สูงขึ้น ทั้งนี้ รวมไปถึงงานที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เช่น ความรู้ทางด้านภาษา ความรู้ทางด้านวิศวกรรม หรือความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ เป็นต้น และงานที่ต้องใช้ทักษะของแรงงานค่อนข้างสูง ซึ่งแรงงานในกลุ่มนี้ก็มักจะมีรายได้สูงขึ้นตามไปด้วย

รูปภาพที่ 3.10 จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาของไทย

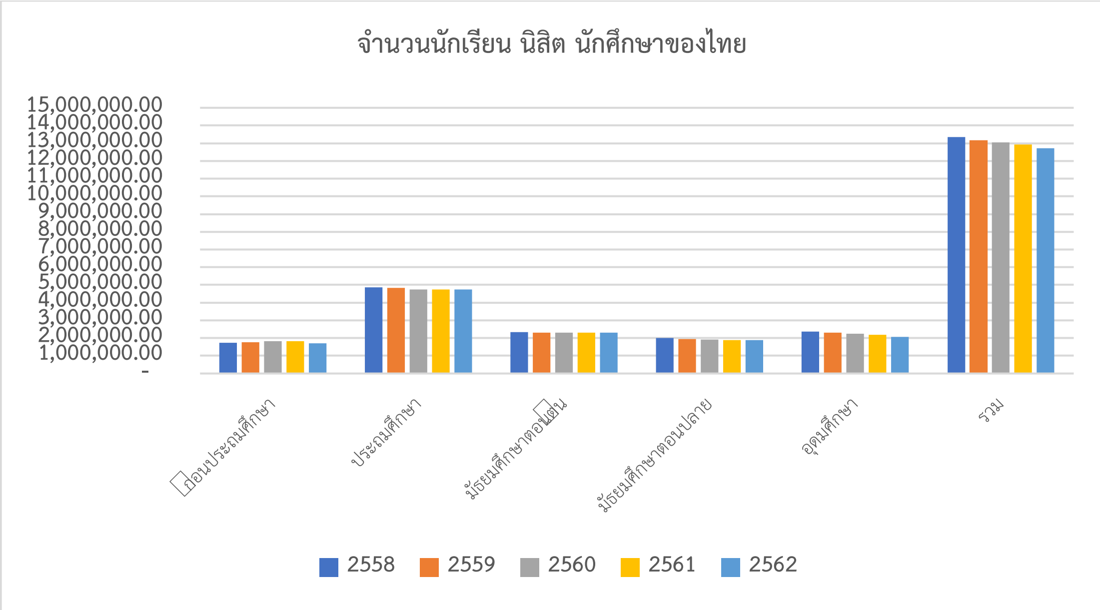

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

รูปภาพที่ 3.11 อัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

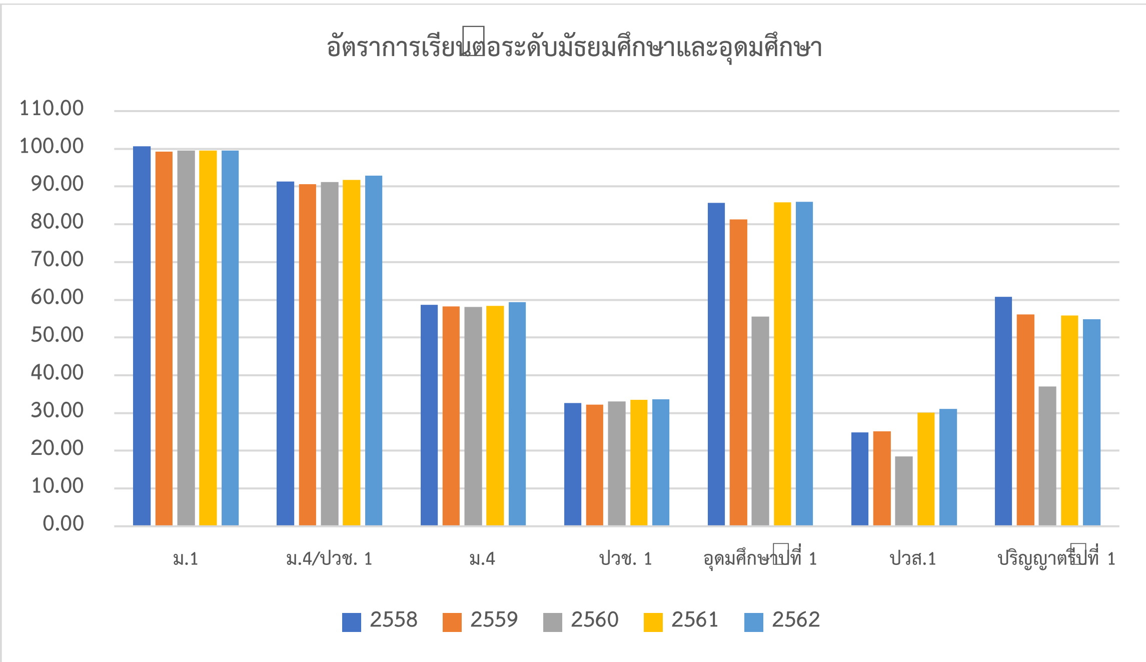

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

รูปภาพที่ 3.12 ระดับการศึกษาของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2562

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

รูปภาพที่ 3.13 จำนวนประชากรไทยจากการทะเบียน

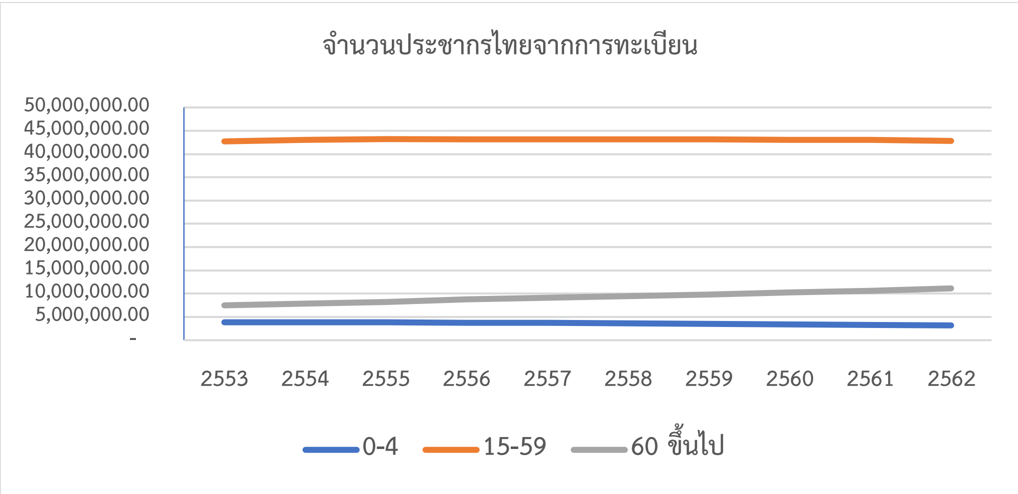

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

จากตารางข้างต้น พบว่า แนวโน้มจำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง สาเหตุเกิดจากหลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็นการประสบปัญหาอัตราการเกิดของประชากรลดลง หรือการขาดโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลต่อรายได้ต่อหัวของประชากร เนื่องจากการขาดโอกาสทางการศึกษาทำให้ไม่สามารถเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นได้ อีกทั้ง อัตราการเกิดที่ลดลงย่อมส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศมีแนวโน้มลดลงด้วย และด้วยเทคโนโลยีด้านการแพทย์ที่ก้าวหน้ามากขึ้นทำให้ประชากรมีอายุที่ยืนยาวขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น เป็นตัวฉุดรั้งการพัฒนาประเทศอีกทางและยังส่งผลทำให้ประชากรวัยแรงงานต้องแบกภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้สูงอายุเหล่านั้นทำให้รายได้ของครอบครัวโดยรวมลดลงไปอีก

ในขณะเดียวกันจำนวนผู้ที่ศึกษาต่อในระดับ ปวช.1 และ ปวส. 1 ที่เป็นแรงงานสายอาชีพกลับมีสัดส่วนที่น้อยกว่า การศึกษาในสายสามัญ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานที่ต้องการแรงงานในสายอาชีพซึ่งสามารถรองรับการปฏิบัติงานในภาคอุตสาหกรรมได้ดีกว่า ทำให้ผู้ที่เรียนจบในสายสามัญหรือในระบบมหาวิทยาลัยไม่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ โดยบางส่วนต้องไปทำงานที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษาที่จบมา หรืออาจต้องปฏิบัติงานไม่ตรงกับสาขาที่ตัวเองเรียนมาทำให้ได้รับผลตอบแทนต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อระดับรายได้ของประชากร ระดับรายได้และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยหากไม่มีการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังปัญหาดังกล่าวก็จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะต่อไป

รูปภาพที่ 3.14 ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยต่อเดือนตามวุฒิการศึกษา

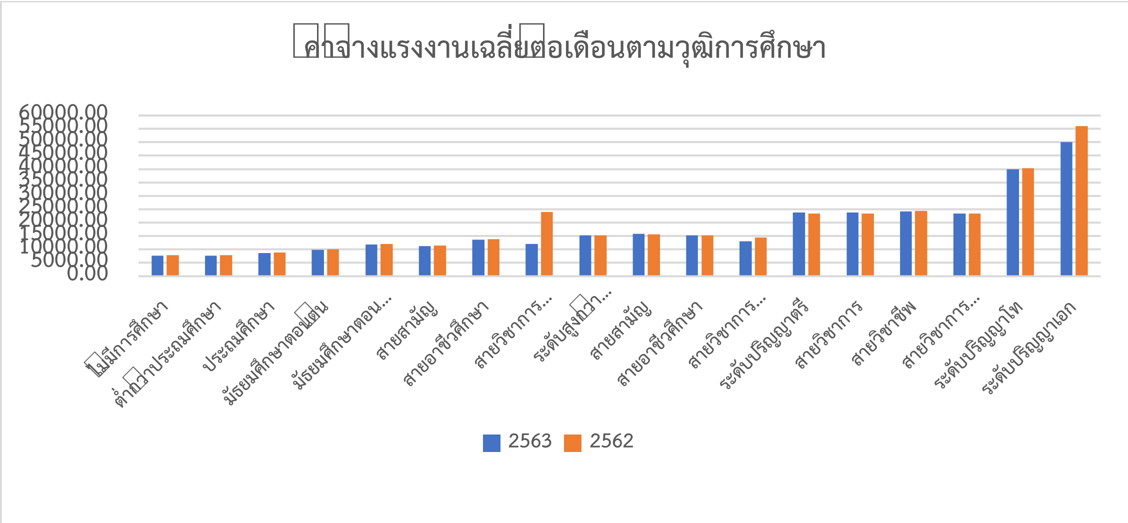

หมายเหตุ: ข้อมูลปี 2562 เป็นค่าเฉลี่ยไตรมาส 2-4 และข้อมูลปี 2563 เป็นค่าเฉลี่ยไตรมาส 1-3

ที่มา: 1. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

2. ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากตาราง พบว่า การศึกษามีผลต่อระดับรายได้ของประชากร โดยในปี 2563 ผู้ที่ไม่มีการศึกษามีระดับรายได้เฉลี่ย 7,746 บาทต่อเดือน ในขณะที่ผู้ที่จบปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอกมีระดับรายได้เฉลี่ย 23,799 39,845 และ 49,968 บาทต่อเดือน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการยกระดับรายได้ต่อหัวของประชากรให้สูงขึ้นนั้นการส่งเสริมให้ประชากรเข้าสู่ระบบการศึกษา เข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ

3.3 การกระจายรายได้

การกระจายรายได้นับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาที่กลุ่มคนจนและกลุ่มคนรวยมักมีการเติบโตของรายได้ที่เหลื่อมล้ำค่อนข้างมาก สำหรับประเทศไทยข้อมูลการสำรวจเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ทั้งนี้ ครัวเรือนไทยมีรายได้ลดลงตรงข้ามกับรายได้ประชาชาติ (Gross Domestic Product : GDP) ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง โดยในช่วงครึ่งแรกของปี 2019 ครัวเรือนไทยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 26,371 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ลดลง 2.1% จากในปี 2017 ที่ 26,946 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ถือเป็นการลดลงครั้งแรกในรอบ 10 ปี จากในช่วงก่อนหน้านี้ที่รายได้ครัวเรือนมีการเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ทั้งนี้รายได้ครัวเรือนที่ลดลงนั้นสวนทางกับเศรษฐกิจเมื่อวัดจากมูลค่า GDP ณ ราคาปัจจุบัน (nominal GDP) ที่เติบโตขึ้น 7.6%

รูปภาพที่ 3.15 รายได้ครัวเรือนเปรียบเทียบรายได้ประชาชาติ (ปี 2009 – 2019)

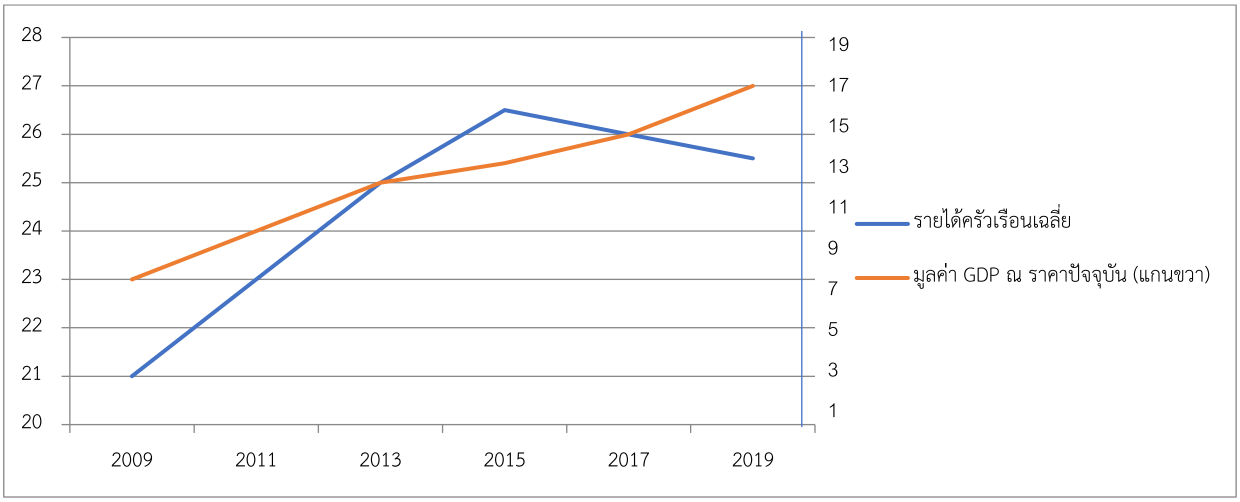

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รายได้ครัวเรือนลดลงโดยมีสาเหตุมาจากทั้งปัจจัยเชิงวัฏจักรและปัจจัยเชิงโครงสร้าง ซึ่งจากผลการสำรวจ ในปี 2562 เมื่อพิจารณาตามอาชีพพบว่า ครัวเรือนลูกจ้างที่เป็นผู้จัดการ/นักวิชาการ/ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ มีรายได้เฉลี่ยสูงสุดถึง 53,817 บาท รองลงมาได้แก่ครัวเรือนของผู้ประกอบธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่เกษตร เสมียน/พนักงานขาย/ผู้ให้บริการและผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต ก่อสร้าง และเหมืองแร่ 32,755 26,461 และ 22,556 บาท ตามลำดับ และรายได้ต่ำสุดคือครัวเรือนลูกจ้างที่เป็นคนงานทำการเกษตร ป่าไม้และประมง 14,014 บาท และพบว่าครัวเรือนอาชีพใดมีรายได้สูงส่วนใหญ่จะมีค่าใช้จ่ายและจำนวนเงินที่เป็นหนี้สูงเช่นเดียวกัน

รูปภาพที่ 3.16 รายได้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น จำแนกตามสถานะทางเศรษฐสังคมของครัวเรือน (ปี 2562)

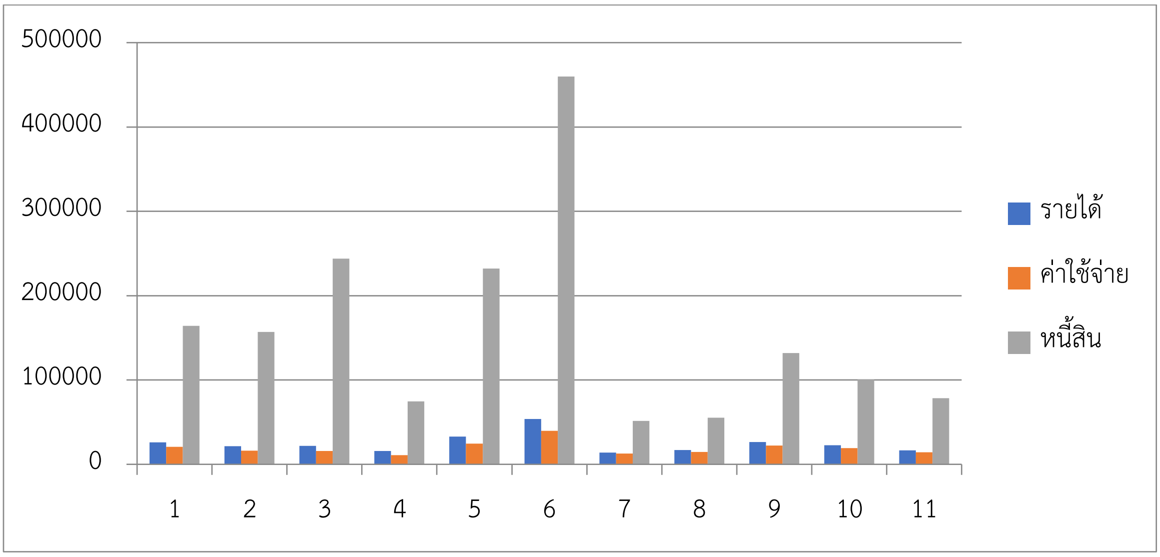

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ: 1 ทั่วราชอาณาจักร 2 ผู้ถือครองทำการเกษตรเป็นเจ้าของที่ดิน 3 ผู้ถือครองทำการเกษตรเช่าที่ดิน/ทำฟรี 4 ประมง ป่าไม้ ล่าสัตว์ หาของป่า และบริการทางการเกษตร 5 ผู้ประกอบธุรกิจของตนเอง 6 ลูกจ้างที่เป็นผู้จัดการ นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ 7 คนงานเกษตร ป่าไม้ และประมง 8 คนงานด้านการขนส่ง และงานพื้นฐาน 9 เสมียน/พนักงานขาย/ผู้ให้บริการ 10 ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตก่อสร้างและเหมืองแร่ และ 11 ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ

ทั้งนี้ สภาวะเศรษฐกิจของปี 2563 ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ที่รุนแรงขึ้นตั้งแต่ปลายเดือนมกราคม ภายหลังจากที่รัฐบาลจีนประกาศห้ามนักท่องเที่ยวจีนเดินทางออกนอกประเทศ รวมทั้งเกิดการแพร่ระบาดไปยังประเทศอื่น ๆ อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าไทยหดตัวสูงเกือบทุกสัญชาติ ทำให้ภาคการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องได้รับผลกระทบรุนแรง นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของ COVID-19 ยังก่อให้เกิดการหยุดชะงักของห่วงโซ่การผลิต (Supply Chain Disruption) และการปิดเส้นทางการขนส่งในบางประเทศ ทำให้การส่งออกสินค้า (ไม่รวมทองคำ) ของไทยได้รับผลกระทบมากขึ้น แม้บางสินค้าได้รับผลดีจากการส่งออกสินค้าทดแทนจีนในตลาดสหรัฐฯ และการส่งออกสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และสินค้าจำเป็นพื้นฐานอื่น ๆ ซึ่งได้รับผลดีในช่วงการระบาดของ COVID-19 แต่ไม่เพียงพอที่จะชดเชยผลลบจากอุปสงค์ของประเทศคู่ค้าที่ชะลอตัวลงได้ นอกจากนี้ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ขยายวงกว้างขึ้น โดยเฉพาะผู้ประกอบการ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ขาดสภาพคล่องและต้องหยุดกิจการมากขึ้น จำนวนแรงงานที่ถูกเลิกจ้างเพิ่มขึ้น และความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่ำสุดในรอบ 19 ปี ส่งผลให้เครื่องชี้การบริโภค

ภาคเอกชนขยายตัวชะลอลง โดยเฉพาะการใช้จ่ายในหมวดบริการที่หดตัวสูง มีเพียงการใช้จ่ายสินค้าจำเป็นที่ยังขยายตัวได้ สำหรับเครื่องชี้การลงทุนภาคเอกชนหดตัวมากขึ้น เนื่องจากอุปสงค์ทั้งในและต่างประเทศอ่อนแอลงมาก ประกอบกับการนำเข้าสินค้าทุนมีปัญหาด้านการขนส่งสินค้าจากจีน ทั้งนี้ แม้รัฐบาลออกมาตรการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง แต่รัฐบาลยังไม่สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจได้อย่างเต็มที่ในไตรมาสนี้เนื่องจากกระบวนการลงมติเห็นชอบพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีประสบปัญหา ซึ่งทำให้การประกาศใช้พระราชบัญญัติล่าช้าออกไป

การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้กำลังซื้อโดยรวมที่เปราะบางอยู่ก่อนแล้วปรับลดลงยิ่งขึ้น โดยครัวเรือนนอกภาคเกษตรเผชิญความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากการเปลี่ยนรูปแบบการจ้างงาน จากการจ้างงานรายเดือนเป็นรายวัน (ภาพที่ 3.17) การหยุดกิจการชั่วคราวหรือบางส่วนของนายจ้าง (ภาพที่ 3.18) รวมทั้งการลดเวลาทำงานล่วงเวลา (OT) โดยความเสี่ยงข้างต้นได้กระจายไปสู่ภาคบริการที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว อาทิ สาขาโรงแรมและภัตตาคาร และธุรกิจค้าปลีก จากเดิมที่กระจุกตัวในภาคการผลิตเพื่อส่งออก ส่งผลให้รายได้ครัวเรือนนอกภรายได้ครัวเรือนในภาคเกษตรในปี 2563 มีแนวโน้มหดตัวมากกว่าที่ประเมินไว้ ตามปริมาณผลผลิตที่หดตัวมากจากผลของภัยแล้งเป็นสำคัญ โดยเฉพาะข้าวนาปรังและอ้อย แม้ราคาของสินค้าเกษตรดังกล่าว จะปรับสูงขึ้นบ้างจากภัยแล้ง แต่ไม่อาจชดเชยผลจากปริมาณผลผลิตที่จะหดตัวมากได้ ทั้งนี้ ปัญหาภัยแล้งมีความเสี่ยงที่จะรุนแรงกว่าคาด เนื่องจากปริมาณน้ำในเขื่อนที่ใช้การได้ (รวมภาคเหนือและภาคกลาง) อยู่ในระดับวิกฤตใกล้เคียงปี 2558-2559 (ภาพที่ 3.19) รวมทั้งความเสี่ยงที่โลกจะเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญเพิ่มขึ้น หากฤดูฝนในไทยล่าช้า ปริมาณน้ำในเขื่อนที่ใช้การได้จะไม่เพียงพอสนับสนุนการเพาะปลูกในช่วงครึ่งหลังของปี 2563 ส่งผลกระทบต่อผลผลิตเพิ่มเติม โดยเฉพาะข้าวนาปี และพืชอื่น ๆ เช่น มันสำปะหลัง พืชผักและผลไม้ภาคเกษตรปรับลดลงมาก

รูปภาพที่ 3.17 ผู้ประกอบการในภาคบริการที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวและการผลิตเพื่อส่งออกลดการจ้างงานรายเดือนและเพิ่มการจ้างงานรายวันมากขึ้น

รูปภาพที่ 3.17 ส่วนต่างระหว่างลูกจ้างรายเดือนกับรายวัน

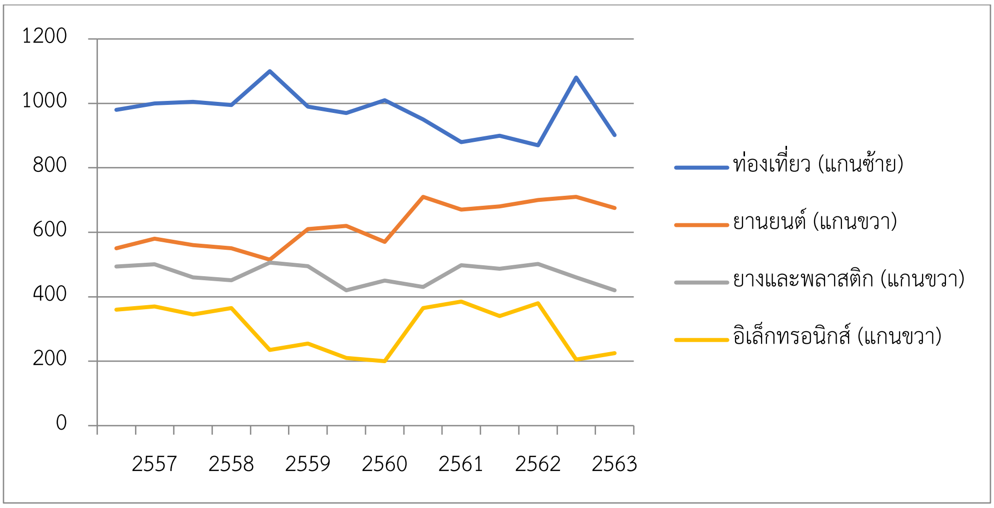

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ: ส่วนต่างระหว่างจำนวนลูกจ้างรายเดือนกับรายวันที่ปรับลดลง หมายถึง มีสัดส่วนการใช้ลูกจ้างรายวันเพิ่มขึ้น

รูปภาพที่ 3.18 รายได้ครัวเรือนนอกภาคเกษตรปรับลดลงมาก เนื่องจากจำนวนลูกจ้างและสถานประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากการหยุดกิจการชั่วคราว (มาตรา 75) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

รูปภาพที่ 3.18 การหยุดกิจการชั่วคราว

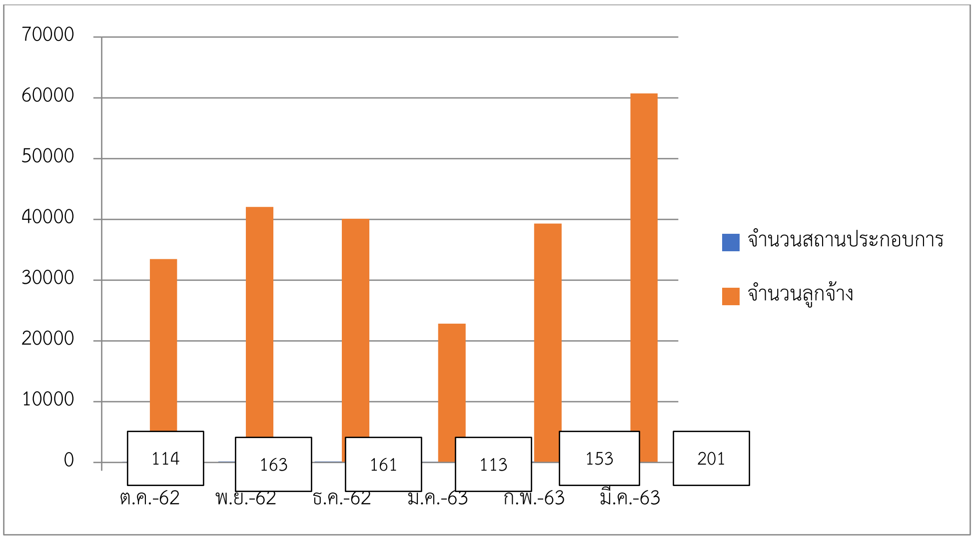

ที่มา: กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ 23 มีนาคม 2563

รูปภาพที่ 3.19 ปริมาณน้ำในเขื่อนที่ใช้การได้อยู่ในระดับวิกฤตใกล้เคียงปี 2558-2559

ปริมาตรน้ำใช้การได้ต่อความจุเขื่อน (ร้อยละ)

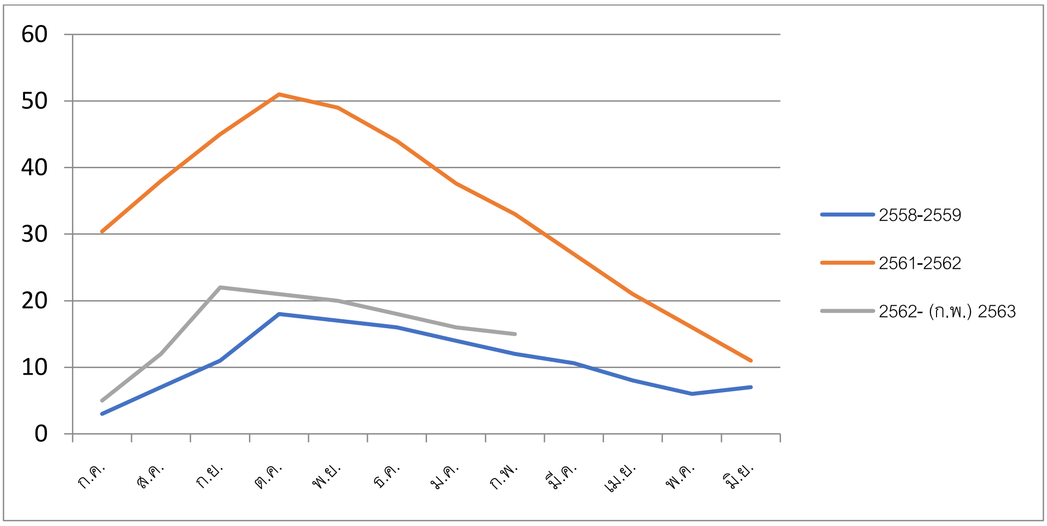

ที่มา: กรมชลประทาน คำนวณ โดย ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ: ปริมาตรน้ำใช้การได้ต่อความจุเขื่อน ณ สิ้นเดือน (รวมภาคเหนือและภาคกลาง)

จากสภาวการณ์ที่เกิดขึ้นความแตกต่างของการกระจายรายได้ของครัวเรือนไทยมีแนวโน้มลดลง แต่ยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงและในช่วงที่ผ่านมาการศึกษาในมิติอาชีพยังมีจำนวนไม่มากและผลการศึกษาดังกล่าวไม่ได้ช่วยให้เข้าใจถึงปัญหาได้อย่างชัดเจน และเป็นธรรมดาที่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันย่อมมีรายได้แตกต่างกัน อย่างไรก็ดี หากศึกษาเจาะลึกลงไปในแต่ละกลุ่มอาชีพอาจพบว่าภายในอาชีพเดียวกันอาจเผชิญกับความไม่เท่าเทียมกันทางรายได้และอาจมีบางอาชีพที่กำลังเผชิญปัญหาที่รุนแรงและควรได้รับการเยียวยา ซึ่งการเข้าใจปัญหาของการกระจายรายได้ในแต่ละระดับจะช่วยให้การดำเนินนโยบายเกิดประสิทธิผลและคุ้มค่ากับงบประมาณ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้เพื่อค้นหาเป้าหมายที่ชัดเจนได้มากที่สุดในการแก้ไขปัญหาการกระจายรายได้ของปัญหาเศรษฐกิจไทยในสภาวะปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายรายได้และความเหมาะสมของสภาพความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในสังคมมีมาอย่างยาวนานนักวิชาการต่างได้พยายามเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายรายได้แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ได้แก่ (1) การศึกษาการกระจายรายได้ตามปัจจัยการผลิตหรือหน้าที่ในการผลิต (Functional or Factor Share Distribution Income) โดยการเปรียบเทียบความเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตของกลุ่มคนในสังคมว่ามีความเหลื่อมล้ำในการครอบครองทรัพยากรการผลิตแตกต่างกันเพียงใด และ (2) การวัดการกระจายรายได้ตามชั้นของรายได้หรือขนาดของรายได้ (Personal or Size Distribution Income) โดยวัดจากจำนวนรายได้จากปริมาณที่เกิดขึ้นตามลำดับ และหาสัดส่วนของผู้มีรายได้ตามแหล่งที่มาของรายได้

ทั้งนี้ การวัดการกระจายรายได้ในรูปแบบของการวัดการกระจายรายได้ตามขนาดของรายได้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

<u>การวัดจากระดับรายได้เพื่อหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้</u>

เส้นโค้งของลอเร้นซ์ (Lorenz Curve)

การอธิบายการกระจายรายได้ด้วยหาวัดจากระดับรายได้ของแต่ละกลุ่มประชากรเพื่อหาความแตกต่างที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้เป็นวิธีที่นิยมมากที่สุด โดยใช้เส้นโค้งของลอเร้นซ์ (Lorenz Curve) เป็นเส้นโค้งที่แสดงถึงลักษณะการกระจายรายได้ของประชาชนในประเทศ โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราร้อยละของประชากร (Percentage of Population) และอัตราร้อยละของรายได้ (Percentage of Income) ตัวกราฟจะแสดงถึงความสอดคล้องของการกระจายในตัวพื้นที่ (Areal Distribution)

รูปภาพที่ 3.20 ตัวอย่างเส้นโค้งของลอเร้นซ์

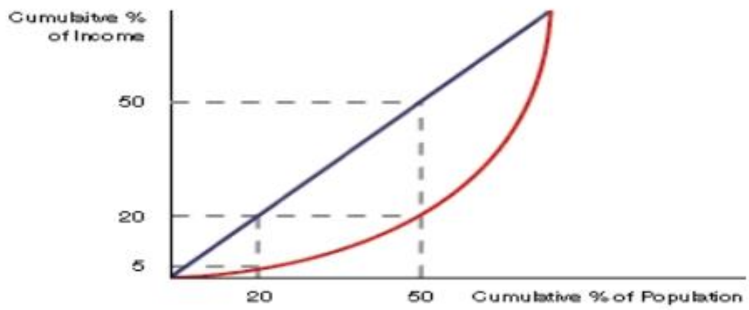

เส้นโค้งของลอเร้นซ์ (Lorenz Curve) นำไปสู่การวัดค่าสัมประสิทธิ์ GINI (GINI Coefficients) เป็นค่าคำนวณเพื่อใช้วัดการกระจายรายได้ โดยการจัดการเรียงลำดับกลุ่มประชากรตามรานได้ที่ได้รับจากน้อยไปมาก แล้วทำการแบ่งกลุ่มตามลำดับของครัวเรือน จากนั้นก็นำมาหาสัดส่วนของความถี่ของปัจจัยทั้งข้อมูลระดับครัวเรือน ระดับพื้นที่ และเขตการประกอบอาชีพ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลการกระจายของรายได้ที่เกิดขึ้นจริงกับค่าความเท่าเทียมของการกระจายรายได้ ค่าความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะแสดงถึงการกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรม

3.3.1 ระดับครัวเรือน

ครัวเรือนถือว่ามีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจโดยถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากถือเป็นทรัพยากรของประเทศชาติในทั้งด้านการผลิต และอุปโภคบริโภค ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ค่อนข้างสูง โดยจากข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform : TPMAP) ที่ได้สำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานในปี 2562 ครัวเรือนที่ได้รับการสำรวจ 12,975,931 ครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนยากจนที่

ต้องการความช่วยเหลือทั้งสิ้น 925,854 ครัวเรือน ซึ่งสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย ทั้งนี้ ปัจจัยเชิงครัวเรือนถือเป็นปัจจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสในแต่ละครอบครัว ทั้งนี้ประเทศไทยได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 เพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่างกัน แก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง

1) ด้านลักษณะครัวเรือน

ลักษณะครัวเรือนถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้และภาระรายจ่ายแต่ละครัวเรือนที่แตกต่างกัน เช่น หัวหน้าครอบครัว ขนาดครอบครัว อายุคนในครอบครัว จำนวนเพศ วัยทำงาน อัตราส่วนการพึ่งพิงในแต่ละครัวเรือน จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนปี 2562 ทั่วประเทศมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยประมาณ 3.11 คนต่อครัวเรือน ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของครัวเรือนไทยถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญเนื่องจากประเทศไทยมีกำลังเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัย โดยในปี 2562 เป็นปีแรกในประวัติศาสตร์ที่ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าเด็กโดยมีจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 11.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ของประชากรทั้งหมด (69.3 ล้านคน)) และปี 2565 ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ คือ มีประชากรสูงอายุร้อยละ 20 และปี 2576 ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด คือ มีประชากรสูงอายุร้อยละ 28 (รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562) ทั้งนี้ จำนวนสมาชิกวัยทำงานในครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะลดลง และมีอัตราการพึ่งพิงที่จะเพิ่มขึ้นจากการเข้าสู่สังคมสูงวัยของประเทศไทยและแนวโน้มการมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น

รูปภาพที่ 3.21 จำนวนการเกิดและการตายของประชากรไทย

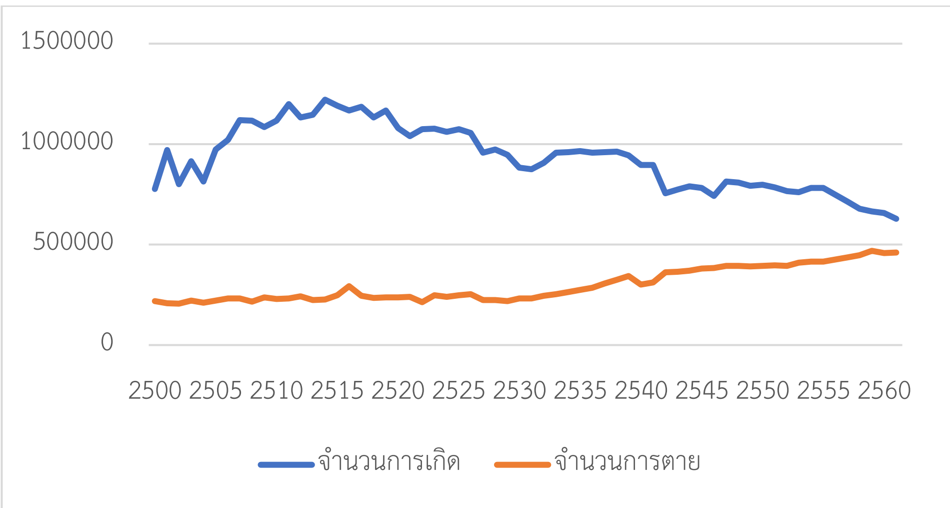

ที่มา : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณะสุข

2) ด้านความเป็นอยู่

สถานะด้านความเป็นอยู่ถือเป็นปัจจัยในการเข้าถึงโอกาสที่ไม่เท่าเทียมของแต่ละครัวเรือน เช่น ฐานะทางการเงิน ความมั่นคงทางรายได้และที่อยู่อาศัย โดยปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงความสามารถและโอกาสขั้นพื้นฐานที่แตกต่างกันของแต่ละครัวเรือน ทั้งนี้ อัตราการว่างงานสะท้อนถึงความมั่นคงทางรายได้ของครัวเรือนในประเทศไทย จากข้อมูลของ World Bank เห็นได้ว่าประเทศไทยถือว่ามีความมั่นคงทางรายได้จากอัตราว่างงานค่อนข้างต่ำ (1.02% ในปี 2020) เมื่อเปรียบเทียบกับทั่วโลก (6.47% ในปี 2020) ทั้งนี้ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำอัตราการว่างงานสูงขึ้นทั่วโลก

รูปภาพที่ 3.22 อัตราการว่างงาน ปี 2553-2563

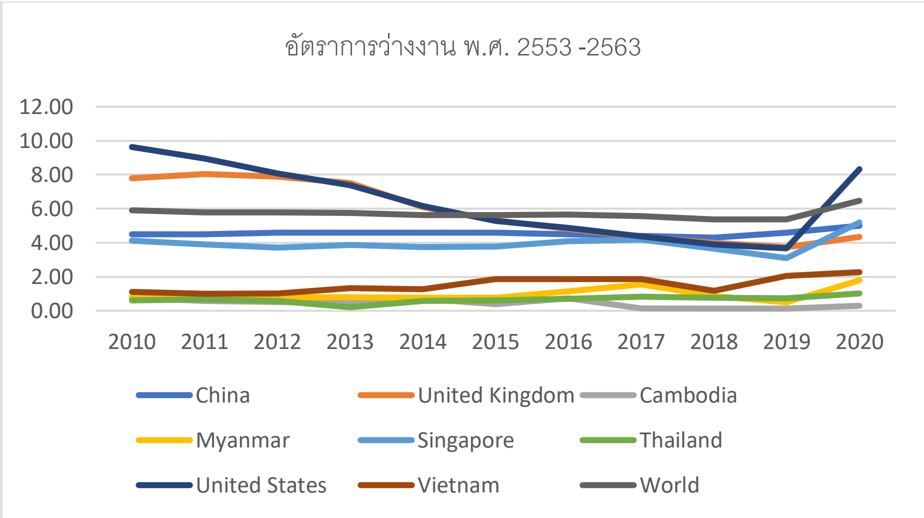

ที่มา: World Bank

นอกจากนี้ครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงมีโอกาสที่จะได้รับรายได้ที่สูงขึ้น เนื่องจากมีทักษะในการทำงานที่สูงกว่าซึ่งจะได้ค่าตอบแทนที่สูงขึ้นตามไปด้วย โดยครอบครัวที่มีความรู้ทางด้านการเงินที่สูงจะสามารถบริหารรายรับรายจ่ายที่ดีและไม่ก่อภาระหนี้เสีย โดยการวางแผนทางการเงินและการลงทุนให้กับตนเองที่เหมาะสม ความรู้ทางการเงินคือการเข้าใจผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่มีความเหมาะสมกับความต้องการ ทั้งนี้ การเข้าใจระบบทางการเงินยังทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ดีกว่าด้วย การเข้าถึงเทคโนโลยีของแต่ละครัวเรือนแสดงให้เห็นถึงโอกาสที่เพิ่มขึ้นในการลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การที่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นได้และเป็นการเพิ่มโอกาสในการทำธุรกิจที่เพิ่มขึ้น โดยปัจจุบันธุรกิจพึ่งพิงช่องทางอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-2019 ที่ผู้คนหันมาใช้แฟลตฟอร์มบนอินเทอร์เน็ตในการทำธุรกิจ โดยจากข้อมูลของสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) แสดงให้เห็นถึงประเทศที่พัฒนาแล้วมีการใช้ระบบอินเทอร์เน็ตที่มากกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา ทั้งนี้ประเทศไทยมีแนวโน้มเติบโตค่อยข้างสูง

รูปภาพที่ 3.23 การใช้อินเตอร์เน็ทของแต่ละประเทศ ปี 2558-2560

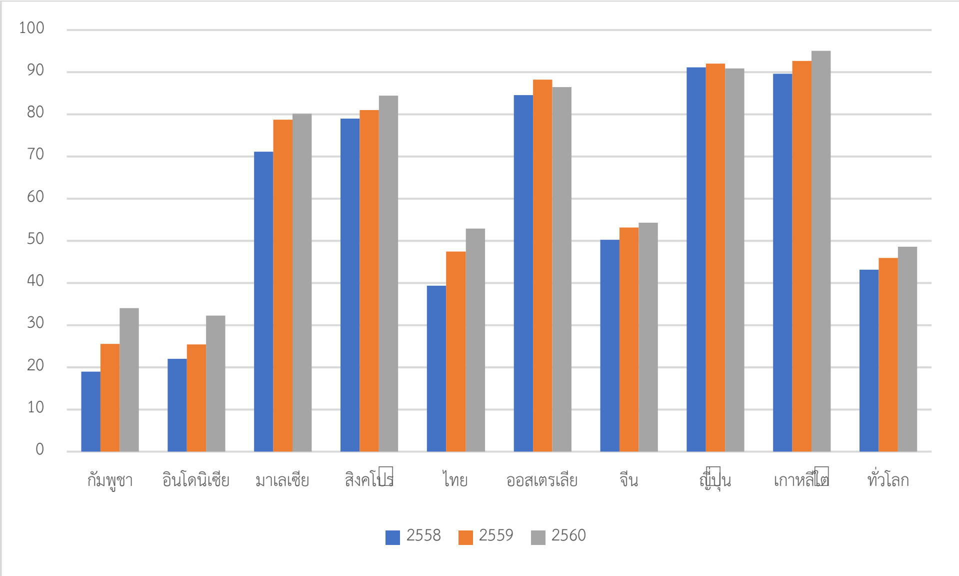

ที่มา: สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

3.3.2 ระดับพื้นที่

พื้นที่ที่อยู่อาศัยของครัวเรือนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรายได้ของครัวเรือนผ่านโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่นั้น ๆ ที่จะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ และปัจจัยเหล่านั้น จะเป็นปัจจัยที่ไม่อาจทดแทนกันได้ ได้แก่

1) พื้นที่ที่ติดกับชายแดนประเทศ/เขตปกครองอื่น

ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศอื่น หรือเขตปกครองอื่น มีแนวโน้มที่จะมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนในเขตพื้นที่ปกติทั่วไป เนื่องจากการค้าชายแดนเป็นปัจจัยที่ส่งผลสำหรับการเพิ่มขึ้นรายได้ โดยการขยายตัวของการค้าชายแดนจะทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งหากเปรียบเทียบรายได้ของครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนซึ่งมีการขยายตัวของเศรษฐกิจภาคการค้าระหว่างประเทศผ่านการค้าชายแดนอาจจะมีรายได้ของครัวเรือนมากกว่าครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้าน

อย่างไรก็ดี อาจมีความเป็นไปได้ว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดน ไม่ได้มีรายได้เพิ่มขึ้นมากกว่าครัวเรือนที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ที่ติดกับประเทศอื่น เนื่องจากไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดนได้ จึงไม่สามารถรับผลประโยชน์จากกิจกรรมเหล่านั้นได้อย่างแท้จริง (Khontaphane et al., 2006 และ Panpiemras et al., 2007)

2) ความเป็นเมือง

ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในเขตเมือง มีแนวโน้มที่จะมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท เนื่องจากโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในเขตเมืองจะมีสูงกว่าครัวเรือนในพื้นที่ดังกล่าวจึงสามารถเข้าร่วมทำงานเพื่อสร้างรายได้ได้มากกว่าครัวเรือนในเขตชนบทที่อาจมีข้อจำกัดในการประกอบอาชีพให้ทำได้เฉพาะอาชีพเกษตรกรรม

ไม่เพียงแต่พื้นที่ที่เป็นเขตเมืองกับเขตชนบทที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันเท่านั้น แต่ระดับของการพัฒนาเมืองที่แตกต่างก็ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ในเขตเมืองด้วยกันแตกต่างกันด้วยโดย ปัจจัยเกี่ยวกับความเป็นเมืองที่อาจเกี่ยวข้องกับการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันได้แก่

2.1) เสถียรภาพของภาคการผลิต (stability of manufacturing)

จากข้อมูลของ OECD พบว่า ในช่วงระหว่างปี 2549 – 2559 การเจริญเติบโตของ GDP จากภาคอุตสาหกรรม (Contribution of manufacturing to GDP) ลดลงอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 48 เป็นร้อยละ 40 และลดลงต่ำกว่า Contribution to GDP จากภาคบริการเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี 2012 ทำให้รายได้ของเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงจากภาคอุตสาหกรรมไปยังภาคเศรษฐกิจอื่นที่มีมูลค่าเพิ่มสูงกว่า (deindustrialization) มีแนวโน้มทำให้รายได้ของประชากรเมืองนั้นสูงขึ้น

รูปภาพที่ 3.24 การลงทุนในต่างประเทศ (ODI) ของจีนเพิ่มขึ้น และเป็นสัดส่วนใหญ่ในภาคบริการ

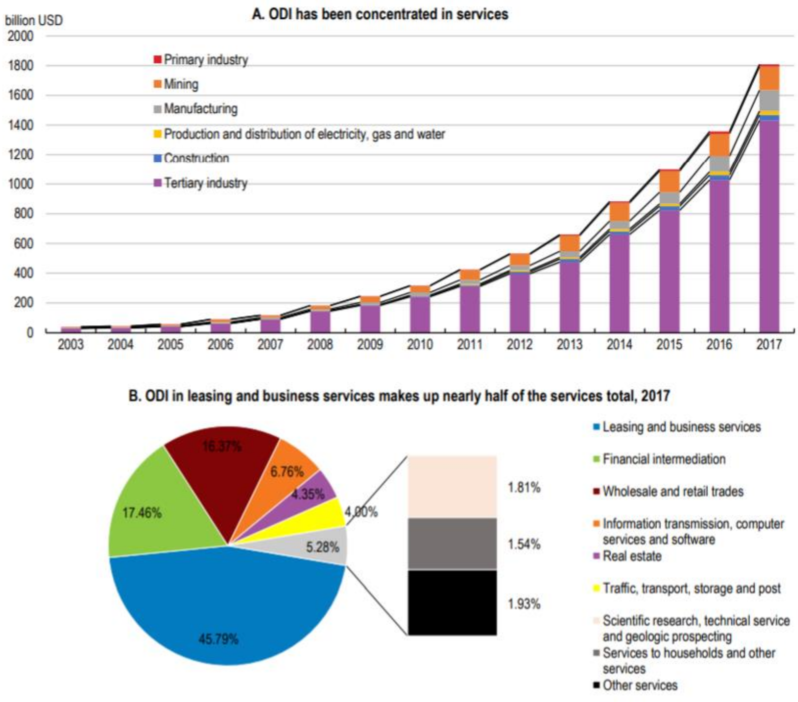

ที่มา: OECD Economic Surveys, April 2019

2.2) ระดับการพัฒนาเมือง และค่าครองชีพ

ระดับการพัฒนาเมืองส่งผลให้ค่าครองชีพในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน และนำมาซึ่งความแตกต่างของค่าจ้างขั้นต่ำในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ผลการศึกษาระดับความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้จากค่าสัมประสิทธิ์ GINI ของ Harvard Kennedy School พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับค่าแรง

รูปภาพที่ 3.25 ความสัมพันธ์ระหว่างสัมประสิทธิ์ GINI และค่าแรง

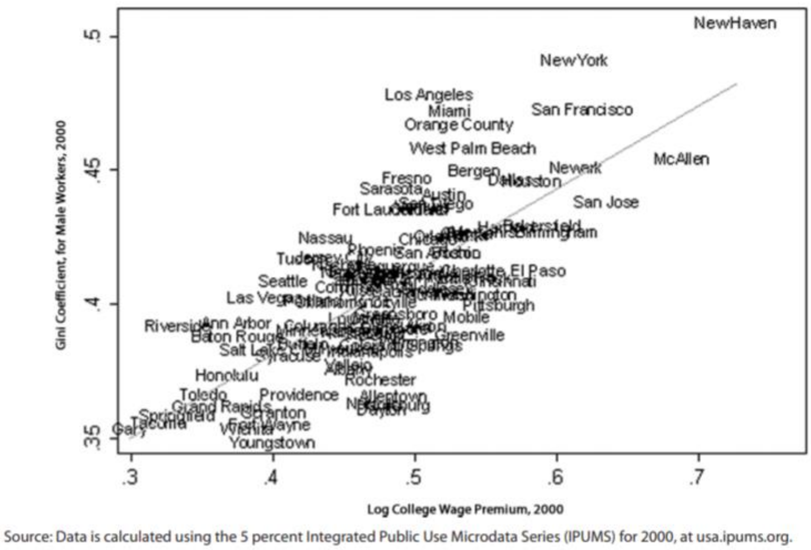

ที่มา: Urban Inequality, Harvard Kennedy School, March 2009

3) ทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นที่ที่ตั้งของครัวเรือนมีผลต่อการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกัน ซึ่งหากพื้นที่นั้นมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร หรือทรัพยากรเหล่านั้นเป็นที่ต้องการของตลาด หรือเป็นทรัพยากรที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีมูลค่าสูง รายได้ของครัวเรือนนั้นก็จะสูงกว่าครัวเรือนที่เข้าไม่ถึงทรัพยากรดังกล่าว

ทั้งนี้ Thorvaldur G. และ Gylfi Z. (2002) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีจีนีของการถือครองที่ดิน พบว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับดัชนี GINI ของรายได้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Spearman (Spearman’s rank correlation coefficient) ที่ 0.57

รูปภาพที่ 3.26 การกระจายการถือครองที่ดิน และรายได้

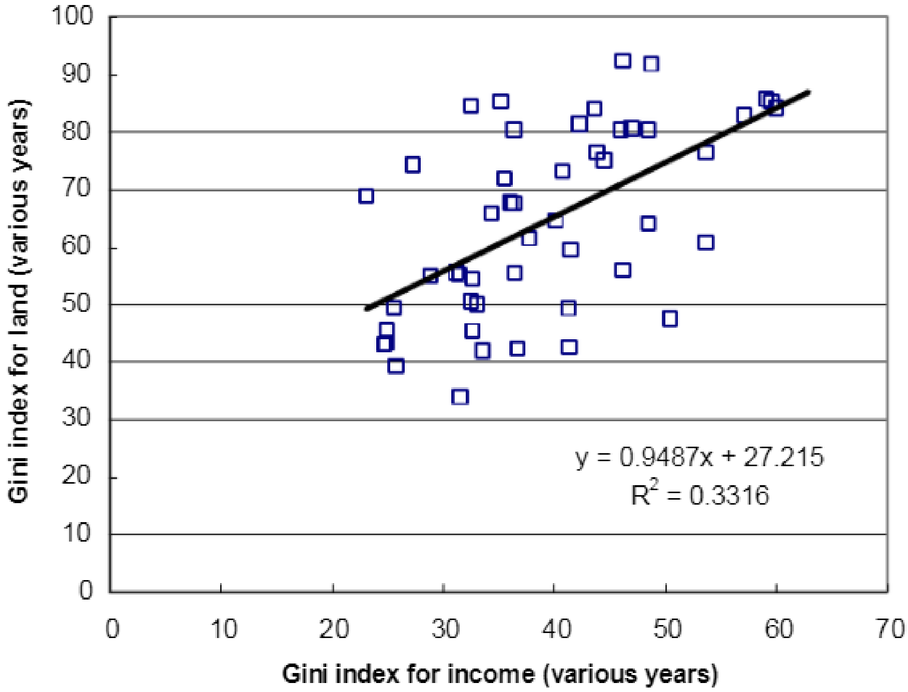

ที่มา: Inequality and Economic Growth: Do natural resources matter?, Thorvaldur Gylfason, Gylfi Zoega, 2002

อย่างไรก็ดี ปวีณา และ ณัฐสุชน (2554) ได้ศึกษาองค์ประกอบของความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ตามแหล่งที่มาของรายได้ของครัวเรือนในจังหวัดเชียงราย โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ กำไรจากการประกอบการเกษตร พบว่า หากมีครัวเรือนที่มีรายได้เป็นกำไรจากการประกอบการเกษตรมากจะก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ในระดับปานกลางถึงต่ำ แต่หากมีครัวเรือนที่มีรายได้เป็นกำไรจากการประกอบธุรกิจที่ไม่ใช่การเกษตรมาก จะก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้ในระดับสูงที่สุด

4) ผังเมือง

ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดผังเมืองที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น เขตที่อยู่อาศัย เขตอุตสาหกรรม เขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น จะทำให้โอกาสในการสร้างรายได้ของครัวเรือนแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ดี การกำหนดผังเมืองเป็นการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ซึ่งเชื่อมโยงกับทฤษฎีการใช้ปัจจัยการผลิตเพื่อการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยปัจจัยดังกล่าวคือที่ดิน โดยการใช้ที่ดินเพื่อการจัดผังเมืองสามารถแบ่งได้เป็น (1) การใช้ที่ดินเป็นถนน (2) การใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย (3) การใช้ที่ดินเพื่อเป็นสถานที่ประกอบการค้าหรือย่านการค้า (4) การใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม และ (5) การใช้ที่ดินเป็นสาธารณสถาน

ทั้งนี้ หนึ่งในวัตถุประสงค์ของการกำหนดผังเมืองคือเพื่อสร้างรายได้ เนื่องจากสามารถกำหนดพื้นที่เพื่อการพัฒนาด้านสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้พื้นที่มีการพัฒนาความเป็นเมืองมากยิ่งขึ้น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการกำหนดนโยบายด้านการวางผังเมือง อาจจะทำให้รายได้ของครัวเรือนนั้น มากกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่รัฐไม่ได้กำหนดนโยบายด้านการวางผังเมือง

3.3.3 ระดับเขตการประกอบอาชีพ

1) พื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

1.1) ส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การสร้างนวัตกรรม การสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตลอดจนส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

1.2) ส่งเสริมกิจการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการประหยัดพลังงานหรือใช้พลังงานทดแทน เพื่อการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน

1.3) ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของการลงทุน (Cluster) ที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และสร้างความเข้มแข็งของห่วงโซ่มูลค่า

1.4) ส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่นที่เกื้อกูลต่อการสร้างความมั่นคงในพื้นที่

1.5) ส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนทั้งในและนอกนิคมอุตสาหกรรม เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน และรองรับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1.6) ส่งเสริมการลงทุนของไทยในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจไทย และเพิ่มบทบาทของประเทศไทยในเวทีโลก

2) พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมภายใต้การกำกับดูแลของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนลงทุนและให้บริการในระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการซึ่งจำเป็นแก่การประกอบอุตสาหกรรม จัดให้มีระบบและการจัดการ ด้านสิ่งแวดล้อมการป้องกันและบรรเทาอุบัติภัยจากอุตสาหกรรม

3) พื้นที่ตามผังเมืองของกรมโยธาธิการและผังเมือง โดยจัดทำแผนผัง นโยบาย และโครงการรวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไปเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมือง หรือชนบทในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคม และการขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะ และ

สภาพแวดล้อม เพื่อควบคุมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยประกอบไปด้วยการวางและจัดทำผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ การแบ่งโซลสีพื้นที่ได้ดังนี้

ผังเมืองรวม แบ่งได้ 8 ประเภท ได้แก่

1) ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1.1) เขตพื้นที่สีเหลือง กำหนดไว้เป็นสีเหลือง ให้เป็น ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย หรือสถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น พื้นที่นี้ส่วนมากจะอยู่นอกเมืองหรือในชนบท

1.2) เขตพื้นที่สีส้ม กำหนดไว้เป็นสีส้มให้เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย หรือสถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น พื้นที่นี้จะมีผู้อยู่อาศัยมากกว่าพื้นที่สีเหลือง

1.3) เขตพื้นที่สีน้ำตาล กำหนดไว้เป็นสีส้มให้เป็นที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย หรือสถาบันราชการ หรือสาธารณประโยชน์เป็นส่วนใหญ่ สำหรับการใช้ที่ดินเพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละสิบ

2) เขตพื้นที่สีแดง ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรม การอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณูปโภค และสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกิน ร้อยละสิบของ ที่ดินประเภทนี้ในแต่ละบริเวณ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด ส่วนมากจะอยู่ในเมืองใหญ่ๆ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกิน ร้อยละสิบ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

3) เขตพื้นที่สีม่วงที่ดินประเภทอุตสาหกรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1) เขตพื้นที่สีม่วงเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์สำหรับที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้าที่สามารถสร้างโรงงานได้ในเขตนี้เท่านั้น

3.2) พื้นที่เขตอุตสาหกรรม เพื่อการบริหารและจัดการ สิ่งแวดล้อม สำหรับการประกอบกิจการประเภทอุตสาหกรรมการผลิตที่มีมลพิษน้อย และกำหนดเป็นนิคมอุตสาหกรรมที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการนิคมอุตสาหกรรม ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์เพื่ออุตสาหกรรม นิคมอุตสาหกรรม การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละสิบ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกิจการตามที่กำหนด

4) เขตพื้นที่สีเม็ดมะปราง ที่ดินประเภทคลังสินค้า ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อคลังสินค้า อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการบรรจุสินค้า อุตสาหกรรมเกี่ยวกับ การประกอบชิ้นส่วนต่างๆ โดยไม่มี

การผลิต และอุตสาหกรรมบริการชุมชน ที่ไม่ก่อเหตุรำคาญ การสาธารณูปโภค และสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการ อื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละสิบ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

5) เขตพื้นที่สีขาวมีกรอบและเส้นทแยงสีเขียว ที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม สถาบันราชการ การสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ และการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ ไม่เกินร้อยละห้า และร้อยละสิบ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

6) เขตพื้นที่สีเขียวที่ดินประเภทชนบทและ ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมหรือเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละห้า และร้อยละสิบ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

7) เขตพื้นที่สีน้ำตาลอ่อนที่ดินประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรม ท้องถิ่น การท่องเที่ยว พาณิชยกรรม การอยู่อาศัย สถาบันราชการ การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นส่วนใหญ่ ใหญ่ สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อกิจการอื่นให้ใช้ได้ไม่เกินร้อยละ และห้ามใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อกิจการตามที่กำหนด

8) เขตพื้นที่สีน้ำเงินที่ดินประเภทหน่วยงานราชการ และสาธารณูปโภค กำหนดให้เป็นที่ดินประเภท ส. ที่ดินประเภทนี้ ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อสถาบันราชการ การศาสนา การศึกษา การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ หรือสาธารณประโยชน์ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ให้ใช้ได้เฉพาะที่จำเป็นหรือเกี่ยวเนื่องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินหลัก

<u>แผนผังแสดงที่โล่งและข้อกำหนด</u> ที่โล่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

9) เขตพื้นที่สีเขียวอ่อน กำหนดให้พื้นที่ที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ให้ใช้ประโยชน์เพื่อนันทนาการหรือเกี่ยวข้องกับนันทนาการ การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม หรือสาธารณประโยชน์เท่านั้น

10) สีเขียวอ่อนมีเส้นทแยงสีเขียว กำหนดให้พื้นที่ที่โล่งพักน้ำเพื่อการป้องกันน้ำท่วม ให้ใช้ประโยชน์เพื่อการป้องกันน้ำท่วมการสาธารณูปโภคที่เกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม หรือสวนสาธารณะเท่านั้น

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

ก่อนที่จะทำการคำนวณผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้และการกระจายรายได้นั้น บทนี้ได้นำข้อมูลการสำรวจเพื่อติดตามภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน แบบใช้ตัวอย่างซ้ำ (SES Panel) ประจะปี 2550 จนถึงปี 2560 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาจัดการให้อยู่ในรูปที่สามารถนำไปคำนวณต่อไปได้ รวมทั้งการนำเสนอเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งการหาผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ต่อการเติบโตของรายได้และเครื่องมือที่ใช้ในการคำนวณการกระจายรายได้ สมมุติฐานที่ใช้ศึกษาโดยอ้างอิงข้อมูลจริงประกอบกับทฤษฎี เพื่อนำมาใช้กำหนดชุดของตัวแปรให้กับโมเดลการคำนวณ และได้ทำการแจกแจงข้อมูลดูความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยตามชุดของตัวแปรดังกล่าวเพื่อยืนยันสมมุติฐาน รวมไปถึงนำเสนอการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและด้านการกระจาย

4.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ เราสามารถวัดได้จากการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน ซึ่งจากข้อมูลที่ผ่านมา การเติบโตของรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยกำหนดต่าง ๆ ที่ขึ้นกับทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแวดล้อมภายนอก การศึกษานี้จึงได้ใช้หลักทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจและข้อมูลสถิติของประเทศไทยประกอบการกำหนดโมเดลที่สามารถนำความหลากหลายดังกล่าวมาจัดกลุ่มเพื่อนำเสนอตัวแบบที่สามารถนำไปพัฒนาสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเติบโตของรายได้ครัวเรือนได้จริง

จากแนวคิดทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ ทำให้ได้มาซึ่งสมมุติฐานของการกำหนดตัวแปรที่ส่งเสริมการเติบโตของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน โดยเห็นว่าความแตกต่างของการเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่/กลุ่ม (หน่วย) สามารถนำมากำหนดเป็นกลุ่มของปัจจัยที่ส่งเสริมการเติบโตของรายได้ครัวเรือนที่แตกต่างกันในแต่ละหน่วยนั้น ๆ จากแนวคิดที่ว่า (1) ตัวแปรแต่ละตัวน่าจะเป็นปัจจัยส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมโดยทั่วไป แต่ปัจจัยแต่ละตัวเหล่านี้อาจไม่ส่งเสริมให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจในทุกพื้นที่/กลุ่ม (หน่วย) และ (2) กลุ่มของปัจจัยจะสามารถนำมากำหนดเป็นตัวแบ่งพื้นที่/กลุ่มที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างมีศักยภาพสูงสุด

ปัจจัยที่น่าจะกำหนดการเปลี่ยนแปลงของรายได้ตามสมมติฐาน ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ การศึกษา จำนวนงานหรืออาชีพที่ทำ อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนผู้อายุ 60 ปีขึ้นไป นอกจากนี้ ปัจจัย

ภายนอก อันประกอบด้วย ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ (Geography) ซึ่งรวมถึง การที่พื้นที่ทำมาหากินเป็นพื้นที่เกษตร พื้นที่เขตอุตสาหกรรม พื้นที่ท่องเที่ยว พื้นที่ในเมือง ชนบท ซึ่งส่งผลต่อการมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีส่งเสริมการประกอบอาชีพ การคมนาคมขนส่งที่สะดวก การมีจำนวนแรงงานที่มีคุณภาพ แต่การอยู่ในเขตเมืองอาจส่งผลกระทบในด้านลบต่อรายได้ครัวเรือนได้เช่นกัน เช่น การแข่งขันที่สูง การเดินทางที่แออัด การไม่มีอาชีพเสริม เป็นต้น นอกจากนี้ การอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ จะได้รับผลจากการมีนโยบายต่าง ๆ ของรัฐที่แตกต่างกัน เช่น เขตการส่งเสริมการค้า เขตนวัตกรรม การเข้าถึงสถาบันการเงิน หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้ซึ่งเป็นตัวชี้วัดพื้นฐานที่สะท้อนความเหลื่อมล้ำของรายได้ของประชาชนในประเทศ ทั้งนี้ การศึกษาปัจจัยของการกระจายรายได้อาจสามารถวัดได้จากผลสืบเนื่องจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเกิดรายได้ที่แตกต่างกัน เช่น การศึกษา พื้นที่ที่อยู่อาศัย อาชีพ เขตเศรษฐกิจ เป็นต้น รวมทั้งการที่ครัวเรือนจะเพิ่มรายได้สะสมความมั่งคั่งในระยะยาวจนสามารถเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเจริญเติบโตของประเทศได้มากน้อยเท่าไรนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการสะสมทุน โดยกระบวนการสะสมทุนนี้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันในทุกระดับของระบบเศรษฐกิจทั้งในครัวเรือนที่มีรายได้มากหรือรายได้น้อยก็ตาม

ภายหลังจากที่เข้าใจถึงปัจจัยกำหนดรายได้ของครัวเรือนแล้ว สามารถนำผลของการวัดการเจริญเติบโตของรายได้นำไปสู่การประเมินว่า การเจริญเติบโตที่เกิดขึ้นนั้นมีคุณภาพดีและน่าพึงพอใจมากน้อยแค่ไหน ปัจจัยต่าง ๆ ของการก่อให้เกิดรายได้ได้เอื้อให้ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้นจนสามารถใกล้เคียงกับครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าได้หรือไม่ ภาพที่จะสะท้อนออกมาจากการวัดการเปลี่ยนแปลงของรายได้ตามแต่ละปัจจัยก็จะแสดงให้เห็นถึงปัญหาทางความเหลื่อมล้ำทางรายได้ออกมา 2 ปัญหาหลัก ได้แก่ ความไม่เท่าเทียมของรายได้ (Income Inequality) และสภาวะความยากจน (Poverty Incidence) ทั้งนี้ ปัญหาการกระจายรายได้เกิดจากหลากหลายปัจจัยโดยเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ระบบภาษีที่ไม่เป็นธรรม นโยบายหรือการใช้จ่ายภาครัฐที่เอื้อประโยชน์แก่คนบางกลุ่มและสร้างภาระแก่คนกลุ่มอื่น อำนาจผูกขาดในบางกิจกรรมทางระบบเศรษฐกิจ การขาดโอกาสทางการศึกษาที่ทาให้ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยไม่สามารถใช้ศักยภาพในตนเองได้เต็มที่ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่ภาครัฐพยายามดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ลดความรุนแรงลงหรือให้สามารถขจัดให้หมดไป เพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตไปได้อย่างยั่งยืน

4.2 เครื่องมือและการจัดการข้อมูล

4.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

1) การเติบโตทางเศรษฐกิจ

การใช้ Panel data ในการวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ของครัวเรือน ซึ่งการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนอาจมาจากปัจจัยเฉพาะตัวบุคคลที่มีความหลากหลายและอาจส่งผลต่อตัวแปรรายได้ นอกจากนี้ Panel data เป็นการนำข้อมูลที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลามาร่วมวิเคราะห์ด้วย โดยการวิเคราะห์ Panel data ของการศึกษานี้ใช้ วิธี Fixed Effect Regression Model (FEM) เนื่องจากได้กำหนดสมมติฐานว่าตัวแปรที่ถูกมองข้าม (omit) มีอิทธิพลคงที่อยู่เฉพาะภายในหน่วยสำรวจซึ่งคือครัวเรือนแต่ละครัวเรือน ไม่แปรไปตามเวลา (time-invariant) ซึ่งเป็นปัจจัยที่ต่างกันระหว่างครัวเรือนและมีอิทธิพลที่คงที่ต่อรายได้เฉลี่ยครัวเรือนอยู่ตลอดเวลา การวิเคราะห์สมการ FEM จะสนใจความผันแปรตามเวลาภายในครัวเรือน ซึ่งหมายถึงการหาทางควบคุมปัจจัยภายนอก โดยการกำจัดอิทธิพลของปัจจัยภายนอกหรือนำปัจจัยภายนอกมาร่วมเป็นตัวแปรอิสระหนึ่งที่อาจเสนอในรูปแบบอ้อม ๆ คือ ผ่านกระบวนการตัวแปรหุ่น (dummy variable) ไม่เสนอตรง ๆ เพราะไม่สามารถวัดค่าตัวแปรได้โดยตรงนั่นเอง

Fixed Effect Regression Model มีแนวทางวิเคราะห์ ดังนี้

กำหนดให้ μ_i คือ ผลเฉพาะของแต่ละหน่วยสำรวจ (individual specific constant term)

ให้ d_{ij} คือตัวแปรหุ่น (dummy variable) มีค่าเท่ากับ 0 สำหรับทุกตัวแปรที่ $\mathrm{i} \neq \mathrm{j}$ และมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อ $\mathrm{i} = \mathrm{j}$

และ $d_i = (d_{i1}, \dots, d_{iN})$โดย N คือ จำนวนหน่วยสำรวจ

และให้ $\mu_i = (\mu_1, \dots, \mu_N)'$

จะได้ fixed-effects model ดังนี้

$$y_{it} = X_{it}\beta + d_i\mu + e_{it}$$

$$;\mathrm{i} = 1, \dots, \mathrm{N}; \qquad \mathrm{t} = 1, \dots, \mathrm{T}$$

โดย

$$E(e_{it}|X_{it}, d_i) = 0$$

โดย y_{it} คือตัวแปรรายได้ต่อครัวเรือน

X_{it} คือ เซตตัวแปรอิสระโดยมีทั้งที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา และคงที่ในช่วงเวลาที่ศึกษา

นอกจากนี้ โมเดลได้รวมเอาการเปลี่ยนแปลงตามเวลาเข้ามาด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่รายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงตามเวลา (time-specific effects) ด้วย

ดังนั้น ได้สมการ Fixed-effects model ดังนี้

$$y_{it} = X_{it}\beta + \mu_i + \delta_t + \epsilon_{it}$$

การประมาณการหาค่าสัมปสิทธิ์ของ Fixed-effects model โดยวิธี ordinary least square (OLS) โดยทั่วไปจะได้ค่า consistent แต่ถ้าหากมีข้อมูลบางตัวของทุกหน่วยสำรวจใน X_{it} ที่คงที่ตลอดเวลา จะทำให้ตัวแปรนั้นสัมพันธ์กับ d_i เกิดปัญหา (Multicollinearity) ซึ่งจะส่งผลให้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชื่อถือไม่ได้ เครื่องหมายของสัมประสิทธิ์การถดถอยอาจแปรเปลี่ยนไปเป็นตรงกันข้าม และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการถดถอยมีค่าสูงขึ้นผิดปกติ นอกจากนี้ หากหน่วยสำรวจมีจำนวนมาก ทำให้ model ประมาณการมีจำนวนตัวแปรมากเกินไป

การศึกษานี้มีสมมุติฐานว่ายังมีปัจจัยหรือตัวแปรภายนอกที่สัมพันธ์กับตัวแปรอิสระในโมเดล และจะใช้ตัวแปร dummy ในการวิเคราะห์ในปัจจัยที่ต้องการควบคุม จึงใช้แบบจำลอง Fixed Effect Least Square Dummy Variable (LSDV) ซึ่งมีความเหมาะสมตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดระดับรายได้ต่อหัวของครัวเรือนของประเทศไทย ซึ่งมีงานวิจัยหลายชิ้นที่ทำการศึกษาในลักษณะเดียวกัน เช่น Saravanan Venkadasalam (2014) ได้ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินการมาตรการด้านภาษีสินค้าและบริการในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยใช้วิธี Least Squares Dummy Variable Model (LSDVM) วิเคราะห์จากรายได้ประชาชาติ Adeleke, O.A Binuomote, S. O. และ Adeleke, H.M. (2020) ได้วิเคราะห์ผลกระทบปัจจัยการผลิตภาคการเกษตรที่ส่งผลต่อกลุ่มประเทศ Economic Community of West African States (ECOWAS) โดยใช้วิธี Least Squares Dummy Variable Model (LSDVM) โดยวิเคราะห์โครงสร้างของการเกษตร ECOWAS และประเมินผลกระทบของปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น รวมทั้งงานวิจัยอื่น ๆ ตามที่แสดงในหัวข้อ 2.2.1

2) การกระจายรายได้

เครื่องมือที่นิยมใช้วัดความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ในสังคมมากที่สุด คือ เส้น Lorenz (Lorenz curve) ซึ่งเป็นเส้นที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรสองตัวที่แสดงลักษณะการกระจายรายได้ในเชิงกราฟ โดยลักษณะของเส้น Lorenz จะแตกต่างกันออกไปตามสภาพการกระจายรายได้ในสังคม

ซึ่งการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ GINI ของการกระจายรายได้สามารถวัดโดยการรวบรวมจุด Coordinate ภายใต้เส้น Lorenz แล้วสร้างเป็นเส้นอีกเส้นหนึ่ง ซึ่งการหาพื้นที่ระยะห่างระหว่างเส้น Lorenz กับเส้นที่เกิดจากจุด Coordinate เป็นการวัดค่าสัมประสิทธิ์ GINI โดยการหาสัดส่วนของความถี่ของปัจจัยทั้งข้อมูลระดับครัวเรือน ระดับพื้นที่ และเขตการประกอบอาชีพ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลการกระจายของรายได้ที่เกิดขึ้นจริงกับค่าความเท่าเทียมของการกระจายรายได้ ทั้งนี้ สามารถเขียนเป็นสมการคำนวณ ค่าสัมประสิทธิ์ GINI ได้ดังนี้

$$G = 1 - 2[\sum_{i=1}^{n}(f_i - f_{i-1})(y_{i-1}) + \frac{1}{2}\sum_{i=1}^{n}(f_i - f_{i-1})(y_i - y_{i-1})]$$

G = ค่าสัมประสิทธิ์ GINI

f_i = ความถี่สะสมของจำนวนครอบครัวซึ่งมีรายได้ระดับ i

y_i = ความถี่สะสมของรายได้ทั้งหมดของครอบครัวซึ่งมีระดับ i

I = จำนวนชั้นของรายได้ มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง n โดยที่ n เป็นจุดสุดท้ายของเส้น Lorenz

4.2.2 การจัดการข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลการสำรวจเพื่อติดตามภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน แบบใช้ตัวอย่างซ้ำ (SES Panel) ประจะปี 2550 จนถึงปี 2560 ในส่วนของแบบคุมยอด (Cover Sheet) และแบบสมาชิกอายุ 15 ปีขึ้นไป (สตซ. 2) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ข้อมูลอยู่ในรูป cross sectional data ของแต่ละปี ก่อนทำการวิเคราะห์งานวิจัยนี้จึงนำข้อมูลมาทำให้อยู่ในรูป Panel data เพื่อวิเคราะห์โดยใช้ Panel regression

ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ที่งานวิจัยนี้นำมาใช้ ประกอบด้วย

1) ลำดับที่ครัวเรือน

2) ภาค ได้แก่ (1) กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ (Region1) (2) ภาคกลาง (ไม่รวม กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) (Region2) (3) ภาคเหนือ (Region3) (4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Region4) และ (5) ภาคใต้) (Region5)

3) เขตการปกครอง ได้แก่ (1) ในเขตเทศบาล และ (2) นอกเขตเทศบาล

4) อายุ (ปี)

5) การศึกษาสูงสุด ได้แก่ (1) ต่ำกว่าประถมศึกษา (2) ประถมศึกษา (3) มัธยมศึกษาตอนต้น (4) มัธยมศึกษาตอนปลาย (5) ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา (6) ปริญญาตรี (7) ปริญญาโท (8) ปริญญาเอก ในการวิเคราะห์ ได้จัดให้มีตัวแปรหุ่น 5 ระดับ ดังนี้

S1 = ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

S2= มัธยมศึกษาตอนปลาย

S3 =ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา

S4 = ปริญญาตรี

S5 = ปริญญาโทขึ้นไป

6) จำนวนงานหรืออาชีพที่ทำ ได้แก่ (1) จำนวน 1 อาชีพ (2) จำนวน 2 อาชีพ (3) จำนวน 3 อาชีพ และ (4) จำนวน 4 อาชีพขึ้นไป

7) งานหรืออาชีพหลัก ได้แก่ (1) เกษตร/ประมง (sector1) (2) การผลิต (หัตถกรรม) (sector1) (2) การผลิต (อุตสาหกรรม) (sector3) (4) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (sector4) (5) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (sector5) (6) พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน (sector6) (7) รับจ้างทั่วไป (sector7) และ (8) อื่นๆ (ระบุ) (sector8)

8) สถานภาพการทำงาน ได้แก่ (1) นายจ้าง (2) ทำธุรกิจส่วนตัวโดยไม่มีลูกจ้าง (3) ช่วยธุรกิจในครัวเรือน โดยไม่ได้รับค่าจ้าง (4) ลูกจ้างรัฐบาล (5) ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ (6) ลูกจ้างเอกชน (7) การรวมกลุ่ม

9) ค่าจ้างและเงินเดือน (ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน) ตั้งแต่ 1 – 999998 บาท

4.2.3 สมมุติฐานการศึกษา

นอกจากปัจจัยคุณลักษณะของครัวเรือนที่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้แตกต่างกันในแต่ละครัวเรือนแล้ว ยังมีปัจจัยองค์ประกอบภายนอกที่ส่งผลต่อการเติบโตของรายได้ของครัวเรือนที่อยู่ในองค์ประกอบที่แตกต่างกันมีระดับการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่แตกต่างกันไปด้วย การศึกษานี้ ได้กำหนดให้ปัจจัยภายนอกต่อไปนี้ มีผลต่อระดับการเติบโตของรายได้ของครัวเรือน

1) แนวคิดและนิยามเกี่ยวกับเมืองและชนบท

การกำหนดนิยามของเมืองและชนบทมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละหน่วยงานและวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ มีการศึกษาที่ผ่านมาให้คำจัดกัดความของความเป็นเมืองและชนบทไว้หลากหลาย โดย Cromantle and Swanson (1996) ได้กล่าวว่า เมืองและชนบทจำแนกได้จากจำนวน

ประชากร ความหนาแน่นของประชากร รูปแบบการเดินทาง และการอยู่ใกล้กัน ในขณะที่ Bettencourt (2007) ได้กล่าวว่า เมือง คือ จุดศูนย์กลางของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นวัตกรรม และการจ้างงาน เสน่ห์ญาณสาร (2543) ได้ให้ความหมายของนคร (city) หรือชุมชนเมือง (urban area) ไว้ว่า นครหรือชุมชนเมืองหมายถึง บริเวณที่มีคนรวมกลุ่มอาศัยอยู่ด้วยกันอย่างหนาแน่นกว่าพื้นที่ที่อยู่โดยรอบโดย ประชากรส่วนใหญ่ของนครหรือชุมชนเมืองประกอบอาชีพทางด้านการค้า การบริการ กิจการ สำนักงาน และการอุตสาหกรรม มีสถาบันทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองมากมายหลายชนิดที่เชื่อมโยงกับการใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ และทรัพยากรของนคร

นอกจากนี้ วิรัช นิภาวรรณ (2549: 205-206); จำลอง โพธิ์บุญ (2544: 1); กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2548: 13-14); ชนิษฎา ชูสุข (2553: 5) ได้ให้ความหมายของ "เมือง" ในมุมมองของนักปกครอง และการบริหารประเทศ คือ เขตเทศบาลเป็นชุมชนที่มีประชากรหนาแน่นสามารถมีการปกครองท้องถิ่นสนอง ตามความต้องการของประชาชนเทศบาล แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล กรุงเทพฯ และพัทยา โดยมีประชากรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงและพื้นที่พักอาศัยเป็นเขตชุมชนแออัด เมืองมี สองแบบ คือ เมืองหลัก และเมืองรอง โดยเมืองหลักเป็นเมืองที่มีศูนย์กลางความเจริญทางเทคโนโลยี การศึกษา พลังงาน การสื่อสาร การคมนาคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง และเมืองรองเป็น เมืองที่สนับสนุนปัจจัยด้านต่างๆ แก่เมืองหลัก เช่น แรงงาน ทั้งนี้ไม่ว่าเมืองที่มีขนาดเล็กหรือเมืองที่มีขนาด ใหญ่จะมีการเปลี่ยนแปลงของเมืองตลอดเวลา รวมทั้งมีเอกลักษณ์ของเมือง

สำหรับแนวคิดและคำนิยามของชนบท ราชบัณฑิตยสถาน (2524: 316, 408) อธิบายว่า ชนบท หมายถึง ส่วนที่อยู่นอกเขตเมืองหรือเขต เทศบาล มีประชากรที่เลี้ยงชีพด้วยการเกษตรกรรมเป็นสำคัญ มีระเบียบสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะชุมชน แบบหมู่บ้าน ตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มก้อน หรือกระจัดกระจายตามลักษณะภูมิประเทศหรือตามประเพณีนิยม ในขณะที่ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2530) ให้ความหมายชนบท คือ ขอบเขตที่อยู่นอกตัวเมืองออกไป เป็น ท้องที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาล จึงพอสรุปได้ว่า ชนบท คือ อาณาเขตนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศไทย นอกจากนี้ (อ้างใน ps://sites.google.com/site/social54131108024/bth-thi2/hawkhx-yxy1-1) ชุมชนชนบทเป็นเขตพื้นที่ที่พ้นจากตัวเมืองออกไปหรืออาจเป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาลเป็นเขตที่มีความเจริญทางด้านวัตถุน้อยมีการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประมง เลี้ยงสัตว์ หน่วยทางสังคมของชุมชนชนบท หมายถึง หมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านหมู่หนึ่งอาจมีจำนวนประชากรประมาณ 20 ครัวเรือนถึง 100 ครัวเรือน โดยลักษณะทั่วไปของสังคมไทยในชนบทเป็นสังคมเกษตร เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตร ดังนั้น สังคมชนบทจึงจัดได้ว่าเป็นโครงสร้างที่สำคัญที่สุดของสังคมไทย นอกจากนี้ ศูนย์สารสนเทศทางประชากรศาสตร์ วิทยาลัยทางประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ อธิบายว่า ชนบท หมายถึง บริเวณที่อยู่นอกเขต

เมือง โดยทั่วไปประชากรชนบทมักจะมีลักษณะและบุคลิกภาพ ต่างจากคนเมือง ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตรกรรมและมีคตินิยมประเพณี คือ มีพฤติกรรมที่ยึดหลักของวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคม

สำนักงานสถิติแห่งชาติใช้การแบ่งเขตเทศบาลตามประกาศของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในการจัดเก็บข้อมูลสถิติจากการสำมะโนและสำรวจ ประกอบด้วย

(1) ในเขตเทศบาล หมายถึง เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา โดยผู้ใช้ข้อมูลตีความโดยนัยว่าคือ “เขตเมือง”

(2) นอกเขตเทศบาล หมายถึง เขต อบต. โดยผู้ใช้ข้อมูลตีความโดยนัยว่าคือ “เขตชนบท”

เจ ฟลัด (J Flood. 2543 : 18) ซึ่งให้คำแนะนำเกี่ยวกับคำนิยามเมืองและชนบทโดยอ้างอิงแนวคิดจากประเทศแคนาดาและออสเตรเลียและนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับประเทศไทยว่า ในการจำแนกเมืองให้ใช้ข้อมูลจากสำมะโนประชากรในระดับหน่วยของพื้นที่ที่ย่อยที่สุด (เนื่องจากเป็นข้อมูลของประชากรตามที่อาศัยอยู่จริงในประเทศไทย ณ วันสำมะโน โดยไม่คำนึงว่ามีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านนั้นหรือไม่) และในระยะแรกของการจำแนกเมืองให้ใช้เกณฑ์จำนวนประชากรตั้งแต่ 1,000 คน และความหนาแน่นของประชากร ตั้งแต่ 400 คน/ตร.กม. ซึ่งหากใช้เกณฑ์ดังกล่าวน่าจะแสดงให้เห็นภาพของเมืองและชนบทที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางสถิติที่ถูกต้องมากกว่าการใช้เกณฑ์ตามกฎหมาย

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น งานวิจัยชิ้นนี้ จะนำเอาการกำหนดนิยามของเขตเมืองและเขตชนบทโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ประกอบกับแนวคิดตามผลการศึกษาข้างต้น กำหนดนิยามของเขตเมืองหลัก เขตเมือง และเขตชนบท ดังนี้

พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง (Urban Core Zone) คือ พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น เป็นเขตเทศบาลร้อยละร้อย เป็นจุดศูนย์กลางของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นวัตกรรม และการจ้างงาน ได้แก่ กรุงเทพมหานคร

พื้นที่เมือง (Urban Zone) คือ พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านการค้า การบริการ กิจการ สำนักงาน และการอุตสาหกรรม มีสถาบันทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองมากมายหลายชนิดที่เชื่อมโยงกับการใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ และทรัพยากร ได้แก่ เขตเทศบาลตามนิยามของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

พื้นที่ชนบท (Rural Zone) คือ ขอบเขตที่อยู่นอกตัวเมืองออกไป เป็นท้องที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาล ซึ่งได้แก่ อาณาเขตนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศไทย

2) แนวคิดและนิยามเกี่ยวกับการส่งเสริมจากภาครัฐ

(2.1) การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ

นโยบายประเทศไทย ๔.๐ หรือนโยบายเศรษฐกิจที่ ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) โดยมีฐานคิดหลัก คือ เปลี่ยนจากการผลิตสินค้า “โภคภัณฑ์” ไปสู่สินค้าเชิง “นวัตกรรม” เปลี่ยนจากการขับเคลื่อนประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรม ไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมในปัจจุบัน ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) เปลี่ยนจาก Traditional SMEs หรือ SMEs ที่เป็นอยู่เดิมและรัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startup บริษัทเกิดใหม่ที่มีศักยภาพสูง เปลี่ยนจาก Traditional Services ซึ่งมีการสร้างมูลค่าค่อนข้างต่ำ ไปสู่ High Value Services และเปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง ซึ่งเริ่มต้นที่กรุงเทพฯ

ต่อมามีการดำเนินโครงการ Smart City หรือ “เมืองอัจฉริยะ”ซึ่งเป็นเมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรของเมืองและประชากรเป้าหมาย โดยเน้นการออกแบบที่ดี และการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการพัฒนาเมือง ภายใต้แนวคิดการพัฒนา เมืองน่าอยู่ เมืองทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อย่างยั่งยืน โดยเมืองดังกล่าวจะได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งด้านดิจิทัลและโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เช่น คมนาคม พลังงาน สาธารณุปโภค เป็นต้น ซึ่งเมืองอัจริยะที่มีการเริ่มพัฒนามาระยะหนึ่งแล้ว ได้แก่ <u>กรุงเทพฯ ภูเก็ต ขอนแก่น เชียงใหม่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา</u>

(2.2) เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) หรือ EEC

แผนการพัฒนาพื้นที่อีอีซี ถูกบรรจุในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบไปด้วยแผนปฏิบัติการ 6 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล (3) การพัฒนาศูนย์กลางธุรกิจ และศูนย์กลางการเงิน (4) การพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย (5) การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว และ (6) การพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยี

เขตเศรษฐกิจพิเศษซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรีในพ.ศ. 2558 ตั้งอยู่บริเวณในชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทยซึ่งถือเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นภายในระเบียงเศรษฐกิจนี้ มีมูลค่าราว 14% ของทั้งประเทศไทย

(2.3) การส่งเสริมด้านเกษตรกรรม

ที่ผ่านมารัฐบาลได้มีนโยบายและมาตรการส่งเสริมด้านการเกษตร[4] มาอย่างต่อเนื่องตามยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ (1) การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร (2) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน (3) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม (4) การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และ (5) การพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

จังหวัดที่จะได้รับผลของมาตรการส่งเสริมด้านการเกษตรของรัฐบาลเป็นจังหวัดที่ทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ มีสภาพพื้นที่ที่เหมาะกับการเกษตร การกำหนดนิยามหรือขอบเขตว่ามีจังหวัดใดบ้างที่จะอยู่ในกลุ่มที่ได้รับผลจากมาตรการส่งเสริมดังกล่าว วัดจากข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่แสดงจังหวัดที่มีผลผลิตข้าวมากที่สุด 9 ลำดับ ใช้ข้อมูลในช่วง พ.ศ. 2552 – 2554 ซึ่งเป็นช่วงที่ใช้ข้อมูลในการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ได้แก่ สุพรรณบุรี นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา สุโขทัย ชัยนาท กำแพงเพชร และเชียงราย

(2.4) การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว

มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐทั้งการกระตุ้นการท่องเที่ยวจากต่างประเทศและภายในประเทศดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง การกำหนดขอบเขตหรือนอยามของการส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งจะส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือน พิจารณาจากจังหวัดที่มีรายได้มากที่สุดจาก การท่องเที่ยว[5] 9 อันดับ ได้แก่ ภูเก็ต ชลบุรี กระบี่ สุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ สงขลา พังงา ประจวบคีรีขันธ์ และระยอง

(2.5) มาตรการทั่วไป ประกอบด้วยพื้นที่จังหวัดที่ไม่อยู่ใน (2.1)-(2.4)

4.3 สถานการณ์ของรายได้ครัวเรือน

จากข้อมูลผลสำรวจ Panel data ช่วงปี 2550-2560 และการกำหนดสมมุติฐานและคำจำกัดความของปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือนทั้งปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยภายนอกข้างต้น สามารถนำมาแสดงดังตารางต่อไปนี้

[4] กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ https://www.moac.go.th/about-strategic_plan_cost

[5] สำนักงานสถิติแห่งชาติ สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ พ.ศ. 2552 – 2558

4.3.1 ลักษณะของครัวเรือนจำแนกตามภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือนที่แตกต่างกัน ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนแตกต่างกัน โดยพบว่า Region 1 มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนสูงที่สุด ในขณะที่ Region 3 มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่ำที่สุด ทั้งนี้ หากพิจารณาอายุเฉลี่ย และระดับการศึกษาของครัวเรือนในเบื้องต้นพบว่าอาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อรายได้ของครัวเรือน ซึ่งหากพิจารณาครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่ Region 3 ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่ำที่สุดนั้น พบว่า เป็นพื้นที่ที่ครัวเรือนมีอายุเฉลี่ยของครัวเรือนสูงที่สุด และมีระดับการศึกษาต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีที่ว่าระดับการศึกษาที่สูง มักจะได้รับค่าตอบแทนและเงินเดือนที่สูงขึ้น และอายุเฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น อาจเป็นกลุ่มที่มีเริ่มมีประสิทธิภาพการทำงานลดลง ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลงตาม

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

	Region1	Region2	Region3	Region4	Region5
รายได้เฉลี่ยครัวเรือน	12,192.02	7,597.02	6,804.20	7,129.61	8,174.84
อายุเฉลี่ย	36.21	34.81	37.95	34.69	34.40
จำนวนสมาชิกอายุ 15-60 ปี	2.98	2.94	2.77	2.94	3.05
จำนวนสมาชิกอายุ 60 ปีขึ้นไป	1.32	1.45	1.42	1.53	1.62
จำนวนงานที่ทำ/อาชีพ	1.03	1.12	1.24	1.32	1.21
ระดับการศึกษา	3.85	2.99	2.88	2.92	3.28

ที่มา: SES และการคำนวณโดยทีมวิจัย

4.3.2 ลักษณะของครัวเรือนจำแนกตามสาขาอาชีพหรืองานที่ทำ

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ครัวเรือนที่ทำอาชีพใน Sector 5 มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนสูงที่สุด ตามมาด้วย Sector 3 และ 6 ในขณะที่ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพใน Sector 1 มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่ำที่สุด โดยหากพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบจะพบว่า ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพใน Sector 5 ที่มีรายได้ครัวเรือนสูงที่สุดนั้น มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพใน Sector อื่น ๆ และในขณะเดียวกัน ครัวเรือนใน Sector 1 ที่มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่ำที่สุด ก็มีระดับการศึกษาในระดับเกือบต่ำที่สุด นอกจากนี้ ยังเป็นกลุ่มครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากที่สุดด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามสาขาอาชีพหรืองานที่ทำ

	sector1	sector2	sector3	sector4	sector5	sector6	sector7	sector8
รายได้เฉลี่ยครัวเรือน	4,988.51	6,166.17	9,100.86	6,504.35	15,373.28	8,702.99	5,579.68	5,220.04
อายุเฉลี่ย	35.86	37.10	33.56	35.97	36.74	34.44	36.42	36.25
จำนวนสมาชิกอายุ 15-60 ปี	3.18	2.79	2.76	3.42	2.68	2.81	2.52	3.24
จำนวนสมาชิกอายุ 60 ปีขึ้นไป	1.85	1.33	0.77	1.71	1.16	1.33	1.26	1.35
จำนวนงานที่ทำ/อาชีพ	1.29	1.22	1.12	1.14	1.17	1.13	1.24	1.25
ระดับการศึกษา	2.66	2.77	3.08	3.27	4.45	3.12	2.18	2.85

ที่มา: SES และการคำนวณโดยทีมวิจัย

4.3.3 ลักษณะของครัวเรือนจำแนกตามดีกรีความเป็นเมือง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ใจกลางเมือง (Urban Core Zone) เป็นครัวเรือนที่มีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุด ตามด้วยครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง (Urban Zone) และเขตชนบท (Rural Zone) ตามลำดับ และมีผลการวิเคราะห์เช่นเดียวกับการจำแนกครัวเรือนตามภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือนและจำแนกตามดีกรีความเป็นเมือง ตามตารางที่ 4.1 และ 4.2 คือครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูง จะมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนสูงตามด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามดีกรีความเป็นเมือง

	Urban Core Zone	Urban Zone	Rural Zone
รายได้เฉลี่ยครัวเรือน	13,963.29	11,342.37	7,137.08
อายุเฉลี่ย	35.99	36.03	34.76
จำนวนสมาชิกอายุ15-60 ปี	2.90	2.68	2.76
จำนวนสมาชิกอายุ 60 ปีขึ้นไป	0.55	1.63	1.30
จำนวนงานที่ทำ/อาชีพ	1.04	1.12	1.28
ระดับการศึกษา	3.87	3.68	2.80

ที่มา: SES และประมวลผลโดยทีมวิจัย

4.3.4 ลักษณะของครัวเรือนจำแนกตามนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจของภาครัฐ

ข้อมูลครัวเรือนเมื่อแบ่งตามนโยบายการส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจของภาครัฐ ซึ่งมีการส่งเสริมโดยใช้มาตรการที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่ต่าง ๆ สามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภทการส่งเสริม โดยข้อมูลครัวเรือนตามการแบ่งประเภทดังกล่าวแสดงตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลครัวเรือนแบ่งตามนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจของภาครัฐ

	เทคโนโลยี นวัตกรรม เมืองอัจฉริยะ	**การท่องเที่ยว**	**EEC**	**เกษตรกรรม**	**อื่น ๆ**
รายได้เฉลี่ยครัวเรือน	11,981.25	9,193.99	10,104.33	6,547.14	9,034.68
อายุเฉลี่ย	36.29	34.93	33.91	36.12	35.15
จำนวนสมาชิกอายุ15-60 ปี	2.81	2.84	2.86	2.71	2.72
จำนวนสมาชิกอายุ 60 ปีขึ้นไป	0.56	0.69	0.73	0.80	1.67
จำนวนงานที่ทำ/อาชีพ	1.10	1.18	1.08	1.23	1.22
ระดับการศึกษา	3.56	3.24	3.07	2.66	3.20

ที่มา: SES และประมวลผลโดยทีมวิจัย

จากตารางที่ 4.4 หากจำแนกครัวเรือนตามนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจของภาครัฐ จะพบว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูงจะมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนสูง ได้แก่ ครัวเรือนในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรม มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยสูงที่สุด ตามมาด้วย ครัวเรือนในเขตโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในขณะที่ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ใน เขตเกษตรกรรมมีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่ำที่สุด และรายได้ของครัวเรือนก็สอดคล้องกับระดับการศึกษา ของครัวเรือนเช่นเดียวกัน จึงสามารถกล่าวได้ว่า ปัจจัยหนึ่งที่สามารถอธิบายรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน นอกเหนือจากปัจจัยด้านภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน สาขาอาชีพหรืองานที่ทำ ดีกรีความเป็นเมือง และพื้นที่ ตามนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจของภาครัฐ ดังแสดงตามตารางที่ 4.1 – 4.4 นั้น คือระดับการศึกษาของ ครัวเรือนที่สามารถอธิบายรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนได้

ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายของระดับรายได้เฉลี่ยครัวเรือนกับระดับการศึกษาคิดเป็น จำนวนปีที่ศึกษา แบ่งตามปีที่สำรวจ แสดงได้ตามรูปภาพที่ 4.1 ซึ่งพบว่ารายได้ของครัวเรือนและระดับ การศึกษามีความสัมพันธ์ที่เป็นบวกเล็กน้อย และเมื่อเทียบช่วงปี 2550 – 2553 และปี 2555 – 2560 จะเห็น ว่าระดับความสัมพันธ์เชิงบวกดังกล่าวมีอยู่ในปี 2550 – 2553 มากกว่าในปี 2555 – 2560 ทั้งนี้ ในช่วงปี

2555 – 2560 จะเห็นว่า มีครัวเรือนที่มีรายได้กระโดดจากครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาใกล้เคียงกันค่อนข้างมาก

รูปภาพที่ 4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายของระดับรายได้เฉลี่ยครัวเรือนกับระดับการศึกษา

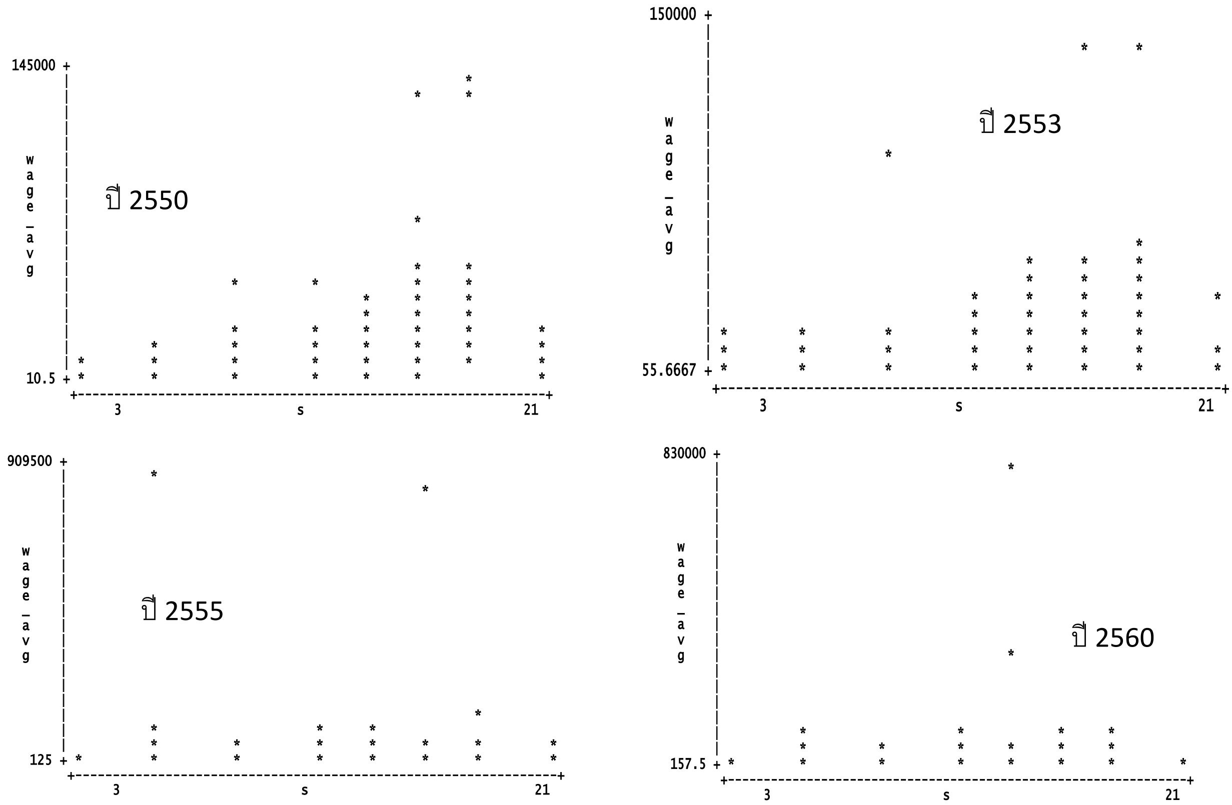

รูปภาพที่ 4.2 scatterค่า log ของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนกับอายุเฉลี่ยครัวเรือน

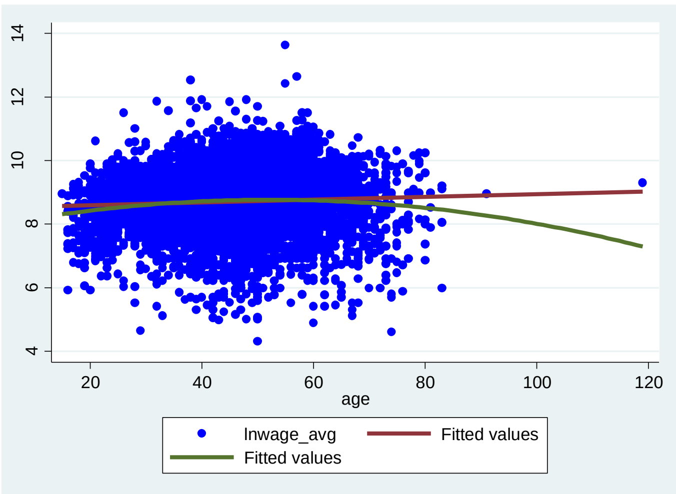

- รายได้ของครัวเรือนมีค่าสูงเมื่อมีอายุเฉลี่ยในช่วง 55 - 60 ปี
- ความสัมพันธ์มีทิศทางบวกในช่วงอายุก่อน 60 ปี หลังจากนั้นความสัมพันธ์ไปในทิศทางลบ

รูปภาพที่ 4.3 Scatterค่า log ของรายได้หัวหน้าครัวเรือนกับอายุหัวหน้าครัวเรือน

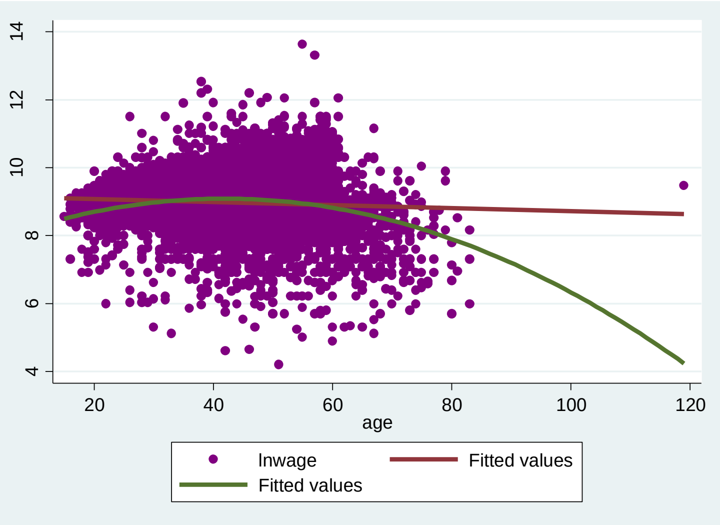

- รายได้ของหัวหน้าครัวเรือนมีค่าสูงเมื่อมีอายุเฉลี่ยในช่วง 40-50 ปี
- ความสัมพันธ์มีทิศทางบวกในช่วงอายุก่อน 55 ปี หลังจากนั้น มีทิศทางลบ
- เมื่อใช้ข้อมูลหัวหน้าครัวเรือนพบว่าความสัมพันธ์มีทิศทางลบที่รุนแรง (แบบ quadratic) กว่ากรณีใช้ค่าเฉลี่ยครัวเรือน

รูปภาพที่ 4.4 Scatterค่า log ของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนกับระดับการศึกษาเฉลี่ยครัวเรือน

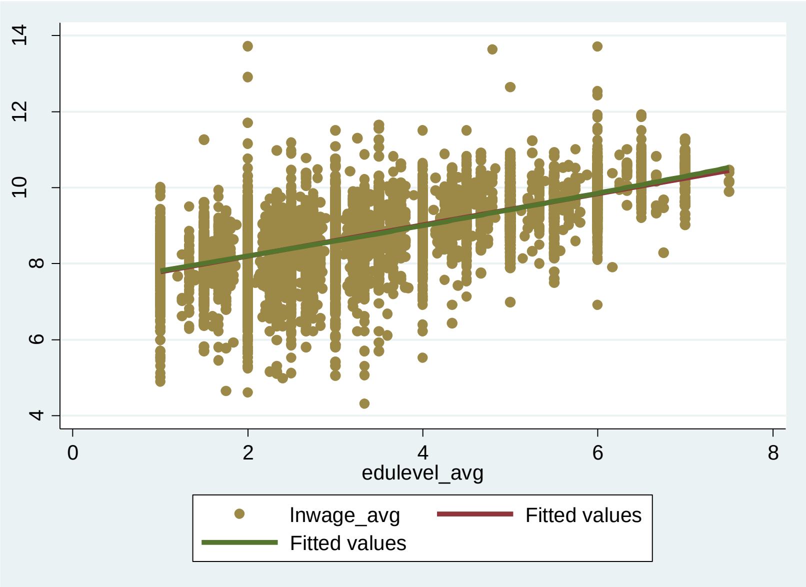

- รายได้ของครัวเรือนมีค่าสูงขึ้นตามระดับการศึกษาเฉลี่ยครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น
- ความสัมพันธ์เป็น linear

รูปภาพที่ 4.5 Scatterค่า log ของรายได้หัวหน้าครัวเรือนกับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือน

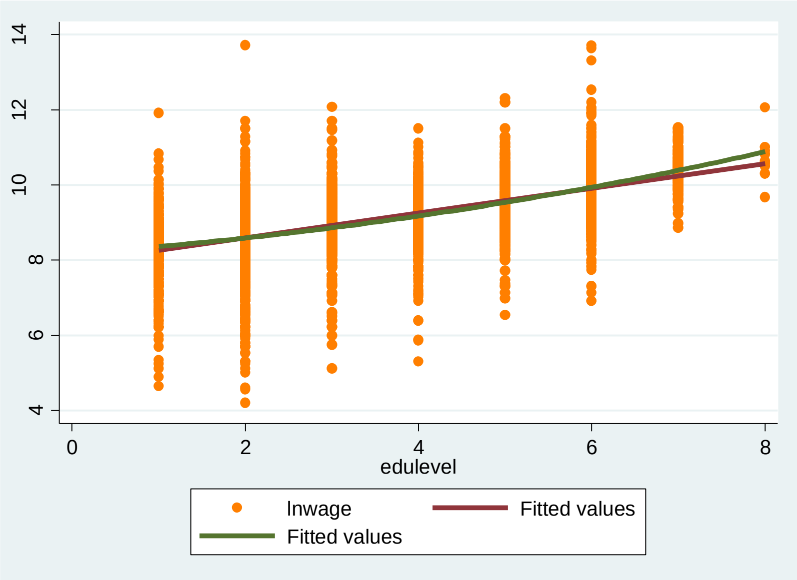

- รายได้ของหัวหน้าครัวเรือนสูงกว่าของเฉลี่ยครัวเรือน และมีค่าสูงขึ้นตามระดับการศึกษาที่เพิ่มขึ้น
- ความสัมพันธ์เป็น linear

รูปภาพที่ 4.6 Scatterค่า log ของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนกับจำนวนงานที่ทำเฉลี่ย

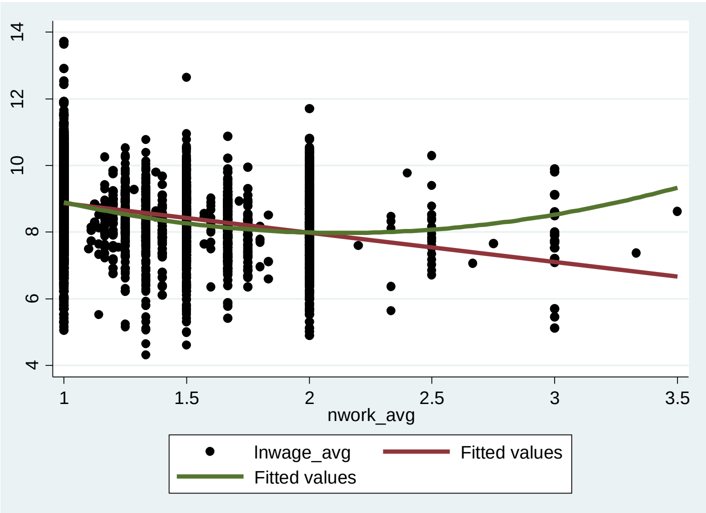

รายได้ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทางลบกับจำนวนงานที่ทำเมื่องานที่ทำมีจำนวนไม่มาก (ไม่เกิน 2 งาน) แต่เมื่องานที่ทำมีมากขึ้น รายได้เฉลี่ยครัวเรือนเพิ่มขึ้นหากความสัมพันธ์เป็น quadratic

รูปภาพที่ 4.7 Scatterค่า log ของรายได้หัวหน้าครัวเรือนกับจำนวนงานที่ทำของหัวหน้าครัวเรือน

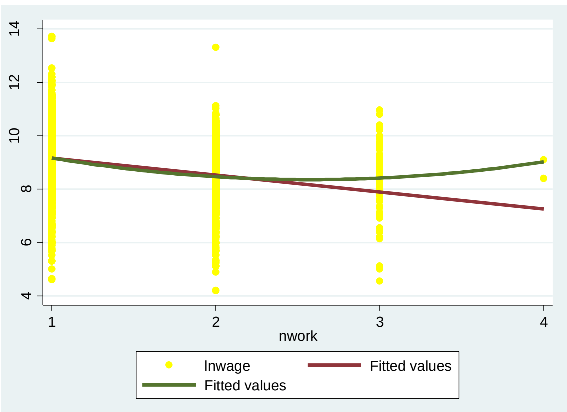

- รายได้ของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในทางลบกับจำนวนงานที่ทำเมื่องานที่ทำมีจำนวนไม่มาก (ไม่เกิน 2.5 งาน) แต่เมื่องานที่ทำมีมากขึ้น รายได้เฉลี่ยครัวเรือนเพิ่มขึ้นหากความสัมพันธ์เป็น quadratic แต่ slope ต่ำกว่ากรณีใช้ค่าเฉลี่ยครัวเรือน

รูปภาพที่ 4.8 Scatterค่า log ของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนกับจำนวนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป

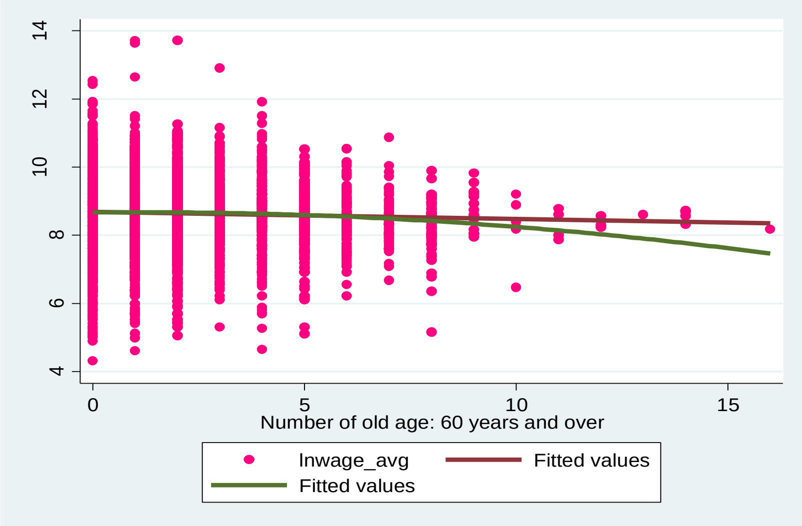

- ความสัมพันธ์มีทิศทางลบ แต่ความชันไม่มาก จำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้นทำให้รายได้เฉลี่ยครัวเรือนลดลงแต่ส่งผลกระทบมาก
- หากจำนวนผู้สูงอายุมีมากเกิน 5 คน จะเกิดผลกระทบมากต่อรายได้เฉลี่ยครัวเรือน

4.4 รายงานบทสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและด้านการกระจาย ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งจากภาครัฐและเอกชนซึ่งเกี่ยวข้องในการจัดทำนโยบายและมีผลงานวิจัยในด้านดังกล่าวมาก่อน โดยวิธีใช้แบบสอบถามและ สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ มีรายละเอียด ดังนี้

4.4.1 ดร. สมชัย จิตสุชน ผู้อำนวยการวิจัย ด้านการพัฒนาอย่างทั่วถึง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)

1. ภายหลังปี 2550 เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง ท่านคิดว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทยคืออะไร

1) ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยลดน้อยลง โดยพบว่าสินค้าที่ผลิตในประเทศไทยที่ไทยมีศักยภาพในการผลิตเป็นสินค้าที่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสูงในการผลิตเริ่มล้าสมัยประกอบกับแรงงานของไทยมีประสิทธิภาพ (Productivity) ในการผลิตต่ำ นอกจากนี้ จำนวนวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงล่าสุดมีจำนวนบ่อยครั้ง และเศรษฐกิจไทยไม่สามารถฟื้นตัวต่อวิกฤตเศรษฐกิจได้ไวเทียบเท่าประเทศอื่น ๆ ที่สามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ของโลกได้เร็วกว่า

2) โครงสร้างกำลังแรงงาน (Labour force) ของไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบเต็มตัว (super aging economy) ประกอบกับประชากรไทยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่สูง ส่งผลให้การพัฒนาของประเทศไทยไม่สามารถไปสู่การผลิตในรูปแบบ high-tech ได้

2. ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยหุ่นยนต์ถูกนำมาใช้ทดแทนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ขณะที่พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีของประเทศไทยยังล้าหลังหลาย ๆ ประเทศ ในมุมมองของท่าน ประเทศไทยควรมีแนวทางในการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และการแก้ไขปัญหาการว่างงานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอย่างไร

ในบริบทของโครงสร้างที่มีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุมากขึ้น กำลังแรงงานในวัยหนุ่มสาวต้องมี productivity ที่สูงขึ้นเพื่อทดแทนกำลังแรงงานที่เสียไปในส่วนของผู้สูงอายุ รวมทั้งต้องมี productivity ที่สูงกว่าคนรุ่นเดียวกันในประเทศอื่นๆ ด้วย เพื่อที่จะยกระดับการพัฒนาประเทศให้ทันประเทศอื่นๆ ได้

อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันถูกขับเคลื่อนด้วยภาคบริการ เนื่องจากกำลังแรงงานของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ไม่มีทักษะ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาประเทศไปด้านการใช้เทคโนโลยีได้มากนัก ประกอบกับบริษัท Start up ของคนรุ่นใหม่ยังพัฒนาไปเป็นระดับ unicorn ได้น้อยมาก ดังนั้น เศรษฐกิจไทยในระยะสั้นยังคงต้องพึ่งพาภาคบริการ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวอยู่ และในขณะเดียวกันต้องสร้างทรัพยากรบุคคลให้มีองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาประเทศได้

3. ความแตกต่างกันในหลากหลายมิติที่เกิดกับประชากรไทย เช่น พื้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน วัฒนธรรม ปัจจัยทางธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นต้น ท่านคิดว่าเราจะสามารถนำความแตกต่างเหล่านี้มาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดชุดของนโยบายหรือมาตรการขับเคลื่อนให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่แตกต่างกันได้หรือไม่ อย่างไร

เราสามารถใช้ประโยชน์ทางด้านความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม สร้างเป็น story เชื่อมโยงกับมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การใช้จุดเด่นของการใส่ใจในการบริการ ความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นต้น เพื่อมุ่งเน้นให้ประเทศเป็นรูปแบบเศรษฐกิจแบบ high-touch ในช่วงแรกทดแทนความล้าหลังด้าน high-tech ที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนานานกว่า อย่างไรก็ดี ต้องไปนำความแตกต่างของปัจจัยดังกล่าวมาเป็นอุปสรรค โดยต้องสร้างบรรยากาศให้เกิดการเคลื่อนย้ายกำลังแรงงานได้โดยง่าย เพื่อให้เกิดการทดแทนกำลังแรงงานได้ในทุกภาคส่วน ทุกพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยที่เริ่มมีปัญหาการขาดแคลนกำลังแรงงาน

4. ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ของประเทศไทยมีมายาวนาน ท่านคิดว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกระจายรายได้ของประเทศไทย ทั้งในแง่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งที่แก้ไขได้ในระยะสั้น และที่ต้องดำเนินการในระยะยาว มีอะไรบ้าง

1) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ

ความแตกต่างของสังคมไทยหากมองแยกส่วนก็จะสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งความแตกต่างใน 3 มิติ ดังกล่าวจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม หากมีความแตกต่างในแต่ละมิติสูงมาก ในเวลาต่อมาก็จะส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมสูงมากตามมา เช่น คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงก็จะมีโอกาสมากกว่าคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าและจะส่งต่อความแตกต่างทางโอกาสให้คนรุ่นถัดไป จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นไปเรื่อยๆ เป็นต้น และหากพิจารณามิติทางการเมืองก็จะเห็นได้อย่างชัดเจนในสังคมไทย ซึ่งความเหลื่อมล้ำทางการเมืองสามารถส่งผลต่อการดำเนินนโยบายของประเทศให้ไปในทิศทางไหนและสร้างความเหลื่อมล้ำให้กับพวกพ้องของตนเองได้มากขึ้นผ่านความร่ำรวย และอำนาจทางการเมือง ซึ่งที่ผ่านมายังไม่มีการปฏิรูปที่ชัดเจนเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดังกล่าว

<u>ปัญหาระหว่างกลุ่ม</u>

สำหรับความเหลื่อมล้ำทางการเมืองที่เราเห็นชัดเจนที่สุด คือ แนวความคิดของกลุ่มคนใน 2 กลุ่ม ได้แก่ <u>กลุ่มคนร่ำรวยและกลุ่มคนรากหญ้า</u> โดยพบว่ากลุ่มคนรากหญ้าจะมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ค่อนข้างต่ำมาก ทั้งนี้ ฐานการเมืองของรากหญ้าที่มีขนาดที่ใหญ่ ก็จะเป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างแรงสนับสนุนทางการเมืองได้ ดังนั้น ความพยายามให้กลุ่มคนรากหญ้ามีส่วนร่วมทางการเมือง มีการกระจายอำนาจทางการเมืองสู่ท้องถิ่นและการสร้างสวัสดิการทางสังคมเพื่อทำให้กลุ่มคนรากหญ้าแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้ อย่างไรก็ดี กลุ่มคนรากหญ้าไม่ได้ออกมาเรียกร้องทางการเมืองให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นส่วนใหญ่ นโยบายหรือมาตรการส่วนใหญ่จึงเน้นสร้างนโยบายประชานิยมที่เน้นการให้เงินมากกว่าการสร้างความมั่นคงทางรายได้ที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ กลไกทางการเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่และคนรากหญ้า เนื่องจากยังคงมีกลไกที่เอื้อประโยชน์ต่อคนกลุ่มเดิม ซึ่งในปัจจุบันกลไกการเมืองของคนรุ่นใหม่ยังคงไม่สามารถแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่แท้จริงได้ และถูกเบี่ยงประเด็นไปในแนวคิดการแก้ไขระบอบประชาธิปไตยมากกว่าการให้ความสำคัญการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ กลไกทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ปัจจุบันยังไม่มีสามารถเป็นกระบอกเสียงให้กับกลุ่มคนรากหญ้าได้อย่างแท้จริง ในทางกลับกัน กลไกทางการเมืองของคนรุ่นใหม่กลับก่อให้เกิดความเห็นที่แตกต่างของคน 2 รุ่น ขึ้นมาในเรื่องระบอบประชาธิปไตยของประเทศ ส่งผลให้เกิดปัญหาแนวคิดทางการเมืองและสังคมของคนต่างวัย ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลุ่มคนต่างวัยเป็นอุปสรรคต่อการผลักดันการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มคนรากหญ้าในปัจจุบัน และยังไม่สามารถเห็นแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

<u>ปัญหาภายในกลุ่ม</u>

นอกจากนี้ การสร้างรูปแบบการเมืองท้องถิ่นที่เอื้อต่อการสนับสนุนการเมืองระดับประเทศ การสร้างกลไกการกระจายอำนาจที่ไม่แท้จริง ยังก่อให้เกิดปัญหาในกลุ่มคนร่ำรวยในสังคมเช่นกัน โดยกลุ่มนายทุนที่สนับสนุนพรรคการเมืองที่เป็นฝั่งรัฐบาลก็จะได้รับโอกาสที่ดีกว่ากลุ่มนายทุนที่อยู่ฝั่งตรงข้ามกับรัฐบาล เกิดความแย้งชิงอำนาจทางการเมืองของกลุ่มนายทุนขึ้นมา ซึ่งทำให้นโยบายหรือมาตรการที่ออกมาภายหลังจึงไม่ได้มีความชัดเจนที่จะแก้ปัญหาให้กับกลุ่มคนรากหญ้าที่แท้จริง และปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มคนรากหญ้าก็จะยังอยู่เช่นเดิม

2) การแก้ไขปัญหา

การแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการเมืองของกลุ่มคนรากหญ้าที่สำคัญ คือ การสร้างกลไกการระดมความคิดและเป็นกระบอกเสียงที่มีแรงผลักดันต่อภาคการเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มคนรากหญ้าให้สามารถไปถึงมิติการเมืองระดับชาติได้อย่างยั่งยืน และสามารถผลักดันนโยบายออกมาได้จริง เป็นต้น โดยแนวทางหนึ่งที่น่าจะมีความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวนี้ คือ การหาจุดร่วมกันของความต้องการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มคนรากหญ้าซึ่งแนวทางนี้จะก่อให้เกิดการหารูปแบบการแก้ไขปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วนร่วมกันได้ โดยคนในแต่ละรุ่นจะต้องให้ความสำคัญของปัญหามากพอที่จะไม่ให้ความเห็นทางการเมืองและสังคมที่แตกต่างกันมาทำลายได้

อย่างไรก็ดี กลุ่มคนรุ่นใหม่ ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี จะเป็นกลุ่มคนที่สามารถเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และเป็นกลุ่มคนที่จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในอนาคต กลุ่มคนกลุ่มนี้จะมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาทั้ง 3 มิติ ในอนาคตได้ แต่สิ่งที่จะต้องพึงสังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงไป หากกลุ่มคนรุ่นใหม่มีความร่ำรวยมั่งคั่งและมีอำนาจทางการเมืองที่สูงมากขึ้นแล้ว จะส่งผลต่อแนวความคิดที่จะแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมและเศรษฐกิจมากน้อยเพียงใด ซึ่งคาดว่าหากกลุ่มคนรุ่นใหม่อายุประมาณ 50 ปี การเจริญทางเศรษฐกิจจะเริ่มเติบโตที่สูง และการลดความเหลื่อมล้ำก็จะเห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น เมื่อถึงเวลานั้นเมื่อไหร่ก็จะเกิดภาพของ Inclusive Growth ในสังคมได้ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของไทยในระยะ 5 - 10 ปีข้างหน้านี้ น่าจะยังไม่สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน

5. ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการกระจายรายได้คือ ความมั่งคั่งเดิมของครัวเรือนซึ่งทำให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้าถึงโอกาสของการมีรายได้ที่ดีกว่าคนอื่น ๆ ท่านคิดว่าจะมีวิธีแก้ไขหรือลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ภายใต้บริบทนี้อย่างไร

สาเหตุของการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม เกิดจากความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นมาแล้วก่อนหน้าและได้ถูกส่งต่อให้คนในรุ่นต่อมา เช่น คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงก็จะมีโอกาสมากกว่าคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำกว่าและจะส่งต่อความแตกต่างทางโอกาสให้คนรุ่นถัดไป จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้นไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะเป็นเช่นเดียวกันกับข้อที่ 4 ได้แก่ การสร้างโอกาสทางการเมืองสำหรับคนกลุ่มที่มีความเหลื่อมล้ำ คือ กลุ่มคนรากหญ้า เป็นสำคัญ โดยการวัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวมาสักระยะหนึ่งแล้ว โดยในการศึกษาเกี่ยกับการแก้ไขปัญหาในส่วนรวม หรือ Public Solution มีการจัดเก็บข้อมูลสร้างเป็นตัวชี้วัดมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยหากต้องการวัดผลกระทบควรจะมีการศึกษาในรูปแบบเปรียบเทียบระหว่างประเทศ (Cross Countries) เพื่อศึกษาผลกระทบของตัวชี้วัดแต่ละตัวชี้วัด และนำมาปรับใช้กับบริบทสังคมไทย

6. การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้เป็นเรื่องที่ท้าทาย ท่านคิดว่าภาคส่วนใดบ้างที่จะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญ และจะต้องดำเนินมาตรการในเรื่องใดบ้าง คาดว่าจะมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร แนวทางแก้ไขคืออะไร รวมถึงการคำนึงงบประมาณที่จะต้องใช้เมื่อเทียบกับความคุ้มค่าของแต่ละมาตรการ

สำหรับประเด็นด้านการใช้งบประมาณของรัฐบาลจะต้องพิจารณาประเภทของรายจ่ายว่าเป็นการใช้จ่ายเพื่อสิ่งใด โดยในปัจจุบันรายจ่ายเพื่อการคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) การสร้างหลักประกันทางสังคม (Social Insurance) และสวัสดิการทางสังคม (Social Welfare) เป็นรายจ่ายภาครัฐที่มีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรมากที่สุดในปัจจุบัน สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจได้สูงมากและสามารถป้องกันการส่งต่อความเหลื่อมล้ำจากรุ่นสู่รุ่นได้ระดับหนึ่งอีกด้วย

สำหรับประเด็นด้านจำนวนงบประมาณ จากงานวิจัยของ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เมื่อประมาณ 10 ปี ที่แล้ว พบว่า แนวคิดสวัสดิการทางสังคมที่มีการดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย จะใช้งบประมาณแผ่นดินประมาณ 3 แสนล้านบาทต่อคนต่อปี ซึ่งหากเปรียบเทียบเป็นค่าเงินในปัจจุบันก็จะประมาณ 4 แสนล้านบาทต่อคนต่อปี ซึ่งเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงงบประมาณด้านการศึกษา สำหรับแหล่งเงินงบประมาณที่ใช้ในสวัสดิการนี้นั้น ภาครัฐน่าจะสามารถบริหารจัดการได้ไม่ยาก เช่น การปรับอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 10 ก็จะสามารถหารายได้ให้ภาครัฐราว 2 แสนล้านบาทต่อปี แต่การสร้างกลไกจัดเก็บรายได้ที่เหมาะสมน่าจะเป็นสิ่งที่จำเป็นมากกว่า เพื่อตอบประชาชนได้ว่าการจัดเก็บภาษีที่สูงขึ้นเอาไปใช้ทำอะไรและสิ่งที่ทำเป็นรูปธรรมมากน้อยแค่ไหน

7. มุมมองต่อการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของประเทศไทยระหว่างด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ภาครัฐควรให้ความสำคัญด้านไหนก่อน หลัง หรือควบคู่กันไป อย่างไร

ควรมีการพัฒนาควบคู่กันไป โดยจะเห็นว่า สิ่งหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำได้คือการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยระดับของความมีส่วนร่วม และอำนาจทางการเมืองนั้นปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วน

หนึ่งมีผลมากจากความมั่งคั่ง หรือรายได้ อย่างไรก็ดี การพัฒนาของประเทศนั้นจะก้าวไปได้ อย่างน้อยต้องไปมีสิ่งที่มาขัดขวางต่อการพัฒนา เช่น การปฏิวัติทางการเมือง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบาย (Participation in Policy Making) ของประชาชนทุกกลุ่มจะเป็นส่วนสำคัญ โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายในรูปแบบที่มีการกระจายอำนาจทางการเมืองและการคลังลงไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น และได้รับงบประมาณอย่างเพียงพอ

อย่างไรก็ดี พบว่า ในปี 2559 และ 2561 ที่เศรษฐกิจมีการขยายตัวในระดับสูง แต่จำนวนคนจนกลับมีจำนวนที่มากขึ้น ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในช่วง 40 – 50 ปีให้หลัง โดยสะท้อนถึงความรุนแรงของความเหลื่อมล้ำของประเทศ ทั้งด้านการกระจายรายได้และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ทั้งนี้ ความท้าทายของการแก้ไขปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำในปัจจุบัน ได้แก่ ปัญหาด้านแรงงานกับเทคโนโลยี โดยพบว่า การสร้างกลไกเพื่อพัฒนาทักษะแรงงานให้แก่ประชากรที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ที่จะมีสัดส่วนที่สูงขึ้นในประชากรไทย ซึ่งจะเป็นกลุ่มแรงงานที่มีความรู้ไม่สูงมากพอที่จะสามารถเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ เป็นความท้าทายที่สำคัญ ดังนั้น การแสวงหารูปแบบการพัฒนาทักษะแรงงานในระยะ 5 – 10 ปีข้างหน้า แก่กลุ่มคนเหล่านี้ให้สามารถสร้างความเจริญเติบโตของประเทศได้ อาจจะต้องพิจารณาจากความสามารถที่กลุ่มคนเหล่านั้นมี แล้วสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะที่เป็นลักษณะ Non-market Skill มาทดแทนความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในระดับสูง เช่น ทักษะการเลี้ยงบุตร – หลานที่ดี เป็นต้น แม้จะเป็นทักษะที่จะส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้โดยตรง แต่การเลี้ยงดูปลูกฝังลูก-หลานให้เป็นคนดีที่มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะรองรับการเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจในอนาคต ทักษะดังกล่าวก็จะส่งผลดีต่อการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทางอ้อมได้เช่นกัน ผ่านการสร้างทรัพยากรบุคคลทางอ้อม หรือการสร้างทักษะการปลูกฝังในเรื่องการอนุรักษณ์ธรรมชาติ ซึ่งจะเป็น Non-market Skill ที่สามารถเป็นส่วนเสริมให้ประเทศสามารถบรรลุการพัฒนาอย่างยั่งยืนภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติได้

4.4.2 ดร.เสาวณี จันทะพงษ์ ผู้เชี่ยวชาญอาวุโสด้านแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค ฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย

1 ความแตกต่างกันในหลากหลายมิติที่เกิดกับประชากรไทย เช่น พื้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน วัฒนธรรม ปัจจัยทางธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นต้น ท่านคิดว่าเราจะสามารถนำความแตกต่างเหล่านี้มาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดชุดของนโยบายหรือมาตรการขับเคลื่อนให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่แตกต่างกันได้หรือไม่ อย่างไร (ซึ่งอาจจะนำไปสู่การเพิ่มความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากขึ้น) ดังนั้น ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรหากท่านเป็น Social planner และกำลังเสนอ First best solution

ประเทศไทยได้มีการกำหนดนโยบายและมาตรการขับเคลื่อนให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในครอบคลุมทุกมิติอยู่แล้ว ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เป็นแผนระยะยาวแผนแรกของไทย และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 5 ปี ในเนื้อหาได้มีการกำหนดการพัฒนาเชิงพื้นที่ และการพัฒนาจากฐานราก ส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นความเหลื่อมล้ำ คือ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมโดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ เพื่อสนับสนุนการลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และการกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีนโยบายครอบคลุมอยู่แล้ว แต่ขาดการสนับสนุนการดำเนินการ ซึ่งงานวิจัยนี้อาจนำมาใช้ในการขับเคลื่อนนโยบายในส่วนนี้ให้เกิดการดำเนินการขึ้นจริงได้

2. ภายหลังปี 2550 เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง ท่านคิดว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทยคืออะไร

โครงการศึกษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในระยะต่อไป กระบวนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันและทิศทางข้างหน้า: วิเคราะห์จากมุมมองตลาดแรงงาน ของธนาคารแห่งประเทศไทย ถือเป็นหนึ่งในงานวิจัยที่ได้ศึกษาถึงแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทยภายหลังปี 2550โดยการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับ ผลิตภาพแรงงาน และการจ้างงาน เนื่องจากการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจส่วนหนึ่งมาจากจำนวนและผลิตภาพแรงงาน จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าการขยายตัวของผลิตภาพแรงงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกกับอัตราเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ที่ 0.76 (ค่อนข้างมาก) จากแนวคิดด้านแรงงานสามารถแบ่งองค์ประกอบของการเจริญเติบโตของผลิตภาพแรงงานเป็น 2 ส่วน คือ 1) อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภาพของแต่ละสาขา (ถ้าผลิตได้สูง ผลิตภาพก็จะสูงตาม) 2) ผลิตภาพแรงงานจากการเคลื่อนย้ายแรงงาน (labor reallocation productivity) การเคลื่อนย้ายจากผลิตภาพต่ำไปผลิตภาพสูง อย่างไรก็ตาม การศึกษาข้อมูลการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจย้อนหลัง 30-40 ปี พบว่าบทบาทแรงงานต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสำคัญที่ลดลงเป็นอย่างมากซึ่งหมายความว่าการเจริญเติบโตของประชากรถูกลดบทบาทความสำคัญซึ่งต้องพัฒนาเพื่อทดแทน นอกจากนี้ การศึกษาของ World Bank ที่ศึกษาระดับท้องถิ่นและจังหวัด สรุปว่าไทยทำได้ดีทั้งการเพิ่มขึ้นรายได้ต่อหัวและการลดปัญหาความยากจนซึ้งเป็นผลมาจากการสะสมทุนในอดีตแต่การลงทุนและแรงงานเริ่มมีแนวโน้มที่ลดต่ำลง

3. ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยหุ่นยนต์ถูกนำมาใช้ทดแทนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ขณะที่พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีของประเทศไทยยังล้าหลังหลาย ๆ ประเทศ ในมุมมองของท่าน ประเทศไทยควรมีแนวทางในการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และการแก้ไขปัญหาการว่างงานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอย่างไร

จากข้อมูล Global Competitiveness Index ปี 2020 พบว่า ไทยอยู่ที่อันดับ 61 และมีข้อจำกัดเรื่องทักษะระดับกลางอยู่อันดับที่ระดับ 100 Labor productivity per employee อยู่ระดับที่ 69

ประชากรไทยมีการศึกษาเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งนี้ ปัจจัยด้านเงินทุนสามารถหาแหล่งเงินทุนมาสนับสนุนได้ แต่ปัจจัยด้านความสามารถในการแข่งขันด้านทรัพยากรมนุษย์ ต้องใช้เวลาในการพัฒนาทางด้านการศึกษาจากการสัมมนาการขับเคลื่อนแรงงานไทยกับยุคโควิด สรุปว่า วิกฤตโควิดครั้งนี้ซ้ำเติมปัญหาเชิงโครงสร้างของแรงงานไทยเพราะคนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ แรงงานนอกระบบ เนื่องจาก 1) ความไม่สอดคล้องระหว่างอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงาน (คนเรียนปริญญาตรีเยอะ แต่ตลาดแรงงานไม่ต้องการ) 2) การเร่งการเปลี่ยนผ่านสู่ Digital Transformation จากสถานการณ์การแพร่ระบาด COVID เข้ามากดดันทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มแรงงานที่มีทักษะและกลุ่มที่ไม่มีทักษะจากการที่ AI เข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านในครั้งนี้ทำให้เกิดโอกาสในการสร้างงานใหม่ ๆ เช่น LINE MAN Business model ใหม่ๆ และ Work From Home เป็นต้น ทั้งนี้ แนวทางการแก้ปัญหาการว่างงาน ได้แก่ การพัฒนาทักษะแรงงานให้ตรงกับความต้องการรูปแบบใหม่ ๆ โดยการสำรวจแรงงานนอกระบบพบว่ามีความต้องการการสอน online มากที่สุด ในเรื่อง ภาษา Excel และ การค้า online จึงถือเป็นการสร้างทักษะใหม่ที่จำเป็นในการทำงาน (reskill) เพื่อหาโอกาสงานใหม่

4. ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ของประเทศไทยมีมายาวนาน ท่านคิดว่าถ้าย้อนไปประมาณ 20 ปี ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกระจายรายได้ของประเทศไทยตามยุคสมัย ทั้งในแง่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งที่แก้ไขได้ในระยะสั้น และที่ต้องดำเนินการในระยะยาว มีอะไรบ้าง

จากการสำรวจของ World Bank การกระจายรายได้ของไทยได้ปรับตัวดีขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่ก็กลับมามีปัญหาอีกครั้ง ไทยมีความเหลื่อมล้ำสูงเพราะว่าความมั่งคั่งไม่ได้กระจายทั่วถึงกระจุกตัวในช่วงที่ประชากรมีรายได้ต่ำร้อยละ 40 นี้มีรายได้ที่ติดลบลงเนื่องจาก 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ค่าจ้างแรงงานไม่เพิ่มขึ้น และราคาพืชผลทางการเกษตรลดลงด้วย นอกจากนี้ จากการศึกษาข้อมูลเศรษฐกิจในด้านปัจจัยการผลิต (Supply site) ผลการศึกษาพบว่า เมืองไทยมีความท้าทายอยู่ 3 ด้าน ได้แก่

1) ด้านทุนมนุษย์ กำลังแรงงานส่วนใหญ่มีทักษะในระดับพื้นฐานและเริ่มสูงวัย ที่ทำงานอยู่ในสายการผลิตและอีกกว่าร้อยละ 70 มีการศึกษาต่ำกว่าชั้นมัธยม โดยทักษะการทำงานต่ำทำให้มีรายได้น้อยตามไปด้วย ทั้งนี้ จะต้องผลักดันให้เกิดการพัฒนาทักษะเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจด้วย

2) ด้านทุนและเทคโนโลยี ผู้ผลิตส่วนใหญ่พึ่งพาแรงงานราคาถูกทำให้มีส่วนต่างทางรายได้ (Margin) จากการศึกษาพบว่าการเสื่อมราคาของทุนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องถึงปีละ 2.2 ล้านล้านบาท สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยพึ่งพาการใช้เครื่องจักรมาอย่างยาวนาน และเทคโนโลยีเริ่มล้าสมัยจากวิธีการตัดค่าเสื่อม โดยยังไม่มีการลงทุนในเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ ๆ เท่าที่ควร เพราะหากมีการลงทุนใหม่จะต้องมีสัดส่วนมูลค่าการลงทุนที่เพิ่มขึ้นไม่ใช่ค่าเสื่อมของเครื่องจักร ซึ่งเป็นสัญญาณที่จะต้องสนับสนุนการลงทุนเพิ่มเติมและเปลี่ยนเครื่องจักร

ใหม่ โดยปัจจุบันการลงทุนส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ที่ภาคบริการ (โทรคมนาคม) เนื่องจากประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ค่อนข้างดี จึงหันไปลงทุนด้านเทคโนโลยีเพื่อสร้างส่วนต่างทางรายได้

3) การกระจุกตัวของการผลิตที่ไม่กระจายไปทุกกลุ่ม การกระจุกตัวเป็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางด้านการผลิต (supply size) ซึ่งทำให้การพัฒนาไม่ไปข้างหน้าและหยุดนิ่ง เนื่องจากไม่มีการกระจายทรัพยากรให้ทั่วถึง World Bank มีข้อสังเกตว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำอยู่ในระดับสูงแม้ว่าจะก้าวข้ามปัญหาความยากจนไประยะหนึ่งแล้ว จะเห็นได้ว่ารายได้ของแรงงานเริ่มลดลงและหยุดนิ่ง รวมทั้งรายได้ภาคเกษตรลดลงเนื่องจากปัญหาทางด้านราคาและการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพพอ

5. ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการกระจายรายได้คือ ความมั่งคั่งเดิมของครัวเรือนซึ่งทำให้เข้าถึงโอกาสของการมีรายได้ที่ดีกว่าคนอื่น ท่านคิดว่าจะมีวิธีแก้ไขหรือลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ภายใต้บริบทนี้อย่างไร

จากบทความสุนทรพจน์ของผู้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทยเรื่องการปรับโครงสร้างการพัฒนาของเศรษฐกิจไทยให้เกิดขึ้นได้จริง โดยการปรับโครงสร้างตั้งแต่เริ่มต้นประเทศไทยมีปัญหาในประเด็นผลประโยชน์กระจุกตัวและความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ การส่งผ่านความยากจนจากรุ่นสู่รุ่น (การศึกษาอาจไม่ได้ทำให้เกิดการเลื่อนชั้นทางสังคมได้) คนไทยต้องเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางโอกาสตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา เด็กที่พ่อแม่ยากจนอาจได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ เมื่อโตขึ้นมีโอกาสน้อยในการเข้าถึงการศึกษา บริการสุขภาพ และทรัพยากร เด็กจากครอบครัวยากจนจะมีโอกาสเข้าถึงระดับอุดมศึกษาได้เพียงร้อยละ 5 ขณะที่เด็กจากครอบครัวที่มีฐานะดีเกือบทั้งหมดจะเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้การศึกษายังส่งผลต่ออาชีพคนกลุ่มที่มีโอกาสทางสังคมน้อยนี้จะเข้าสู่อาชีพที่มีรายได้น้อย ความเหลื่อมล้ำช่วงประถมวัยส่งผลต่อโอกาสต่อไปในระยะยาวและส่งผลต่อรุ่นลูกรุ่นหลาน ซึ่งเป็นการส่งต่อรุ่นสู่รุ่นและส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในมิติอื่น ๆ จากข้อมูลประชากรไทยที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 1 ของประเทศมีรายได้รวมกันร้อยละ 20 ของรายได้ทั้งหมดทั้งประเทศ ซึ่งจะไม่เห็นแบบนี้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้ผู้ประกอบการร้อยละ 5 ของประเทศครองส่วนแบ่งรายได้ร้อยละ 85 ของประเทศ ความเหลื่อมล้ำเหล่านี้เป็นสาเหตุที่เกิดจากปัญหาของความมั่งคั่งต่อคนที่มีต้นทุนทางสังคมน้อย ส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ

6. การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้เป็นเรื่องที่ท้าทาย ท่านคิดว่าภาคส่วนใดบ้างที่จะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญ และจะต้องดำเนินมาตรการในเรื่องใดบ้าง (เรียงลำดับความสำคัญ) คาดว่าจะมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร แนวทางแก้ไขคืออะไร รวมถึงการคำนึงงบประมาณที่จะต้องใช้เมื่อเทียบกับความคุ้มค่าของแต่ละมาตรการ

งบประมาณ : แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้เขียนเรื่องการตั้งงบประมาณเชิงพื้นที่ไว้แล้ว ครม. ก.ย. 57 มีมติให้บรูณาการแผนงานโครงการในการหารือเรื่องนโยบายยุทธศาสตร์ระดับพื้นที่ของจังหวัดด้วย

โดยให้กระทรวงการคลังและสำนักงบประมาณให้การสนับสนุนในเรื่องนี้ เพื่อช่วยขับเคลื่อนนโยบายในเชิงพื้นที่ ทั้งนี้ สำนักงบประมาณได้ทำการพัฒนาระบบอยู่แล้ว แต่มีปัญหาจากการศึกษารูปแบบของต่างประเทศ ประเทศไทยตั้งงบประมาณแบบยุทธศาสตร์ Performance base budget SPBB พบว่าแผนบูรณาการในแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดมีความซ้ำซ้อนกับหน่วยงานส่วนกลางที่ปฏิบัติอยู่แล้วซึ่งจะทำให้การตั้งงบประมาณมีความซ้ำซ้อน อาจส่งผลให้งบประมาณเกิดความล่าช้า

7. มุมมองต่อการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของประเทศไทยระหว่างด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ภาครัฐควรให้ความสำคัญด้านไหนก่อน หลัง หรือควบคู่กันไป

ต้องทำควบคู่กันไปเพราะว่า ผลตอบแทนหรือความเจริญเติบโตของการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องมีทุกภาคส่วนร่วมด้วยตามแนวคิด การเติบโตอย่างมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) ทั้งนี้ ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของตลาด ดังนี้

<u>1) การพัฒนาระบบสถาบัน (Institutional)</u> โดยการส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม สร้างแรงจูงใจในการเพิ่มผลิตภาพ การเปิดเสรีสำหรับผู้แข่งขันรายย่อยให้สามารถแข่งขันกับรายใหญ่ได้ เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่สมบูรณ์แบบโดยที่รัฐบาลเป็นผู้กำกับดูแล

<u>2) การลดอุปสรรคและต้นทุนจากกฎเกณฑ์ภาครัฐ</u> เช่น งบประมาณซ้ำซ้อน กฎเกณฑ์ที่ไม่จำเป็น สนับสนุนเทคโนโลยี เป็นต้น

<u>3) ทุน</u> ควรมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และ Platform digital ที่มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจในยุค Digital โดยการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะอย่างเปิดเผย การกระจายโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตในระดับภูมิภาค โดยในส่วนธุรกิจขนากกลางและขนาดย่อมต้องได้รับการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว โดยการช่วยพัฒนาทักษะแรงงาน การผลักดันผู้ประกอบการเข้าสู่ตลาดการแข่งขันและการพัฒนานวัตกรรม ส่วนใหญ่ภาคธุรกิจต้องการความรู้จากภาครัฐ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานและลดความช่วยเหลือพึ่งพิงจากภาครัฐ

พร้อมกันนี้ รัฐบาลควรยกเครื่องเศรษฐกิจขนานใหญ่หลังสถานการณ์ COVID โดยการลดผลกระทบระยะสั้น ควบคู่กับการปรับโครงสร้างระยะยาว จากวงเงินงบประมาณกว่า 1 ล้านล้านบาท โดยนอกจากเยียวยาความเดือดร้อนของประชาชนแล้วควรเน้นการลงทุนในการพัฒนาระบบสาธารณะสุข แหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมอาชีพในระดับชุมชน โครงการภายใต้การบริหารจัดการน้ำที่เกี่ยวเนื่องกับเกษตรกรกว่า 12 ล้านคน และระบบสวัสดิการคุ้มครองแรงงานนอกระบบและกลุ่มแรงงานในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้การใช้จ่ายเงินงบประมาณเกิดประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ

4.4.3 ดร.อานันท์ชนก สกนธวัฒน์ รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านแบบจำลองเศรษฐกิจ กองยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1. ภายหลังปี 2550 เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง ท่านคิดว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทยคืออะไร

1) การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกตั้งแต่วิกฤตการณ์การเงินโลกส่งผลให้ความต้องการในตลาดโลกชะลอลงโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเศรษฐกิจหลัก และส่งผลให้การส่งออกสินค้าของไทยขยายตัวในระดับต่ำต่อเนื่อง และส่งผลให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราที่ชะลอลงจากช่วงก่อนหน้า เนื่องจากเศรษฐกิจไทยมีการพึ่งพิงการส่งออกในระดับสูง (โดยในปี 2551 – 2560 การส่งออกสินค้ามีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 61.5 ของ GDP) นอกจากนี้ยังมีปัจจัยภายในประเทศที่ส่งผลกระทบระยะสั้นต่อเศรษฐกิจ ได้แก่ เหตุการณ์อุทกภัยในปี 2554 และสถานการณ์ความขัดแย้งทางการทางการเมือง นอกจากนี้การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบรุนแรงต่อเศรษฐกิจไทย เนื่องจากประเทศไทยมีการพึ่งพิงภาคการท่องเที่ยวจากต่างชาติสูง แม้ว่าประเทศไทยจะสามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้ในเกณฑ์ดีก็ตามแต่มาตรการควบคุมการเดินทางระหว่างประเทศได้ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในปี 2563 ลดลงอย่างมาก

2) การลงทุนรวมของไทยอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับระดับการพัฒนาประเทศ โดยระหว่างปี 2540 – 2549 การลงทุนของไทยลดลงเฉลี่ยร้อยละ 1.4 ในขณะที่การลงทุนรวมของเศรษฐกิจอาเซียน 5 (มาเลเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย) และเศรษฐกิจอุตสาหกรรมเกิดใหม่ (ฮ่องกง ไต้หวัน เกาหลีใต้ สิงคโปร์) ขยายตัวเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 3.0 การลงทุนที่อยู่ในระดับต่ำอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจในระยะยาวอยู่ต่ำกว่าศักยภาพ ทั้งนี้ การลงทุนรวมของไทยเฉลี่ยระหว่างปี 2550 – 2559 ขยายตัวที่ร้อยละ 2.4 ซึ่งต่ำกว่ามาเลเซีย เวียดนาม และอินโดนีเซีย

3) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร ทั้งนี้จำนวนประชากรของประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่ชะลอลง โดยการเพิ่มขึ้นของประชากรในปี 2520 – 2539 อยู่ที่เฉลี่ยปีร้อยละ 1.7 ต่อปี ก่อนจะลดลงเหลือเฉลี่ยร้อยละ 0.4 ต่อปีในช่วงปี 2540 – 2549 และอยู่ที่เฉลี่ยร้อยละ 0.5 ต่อปีในช่วงปี 2550 – 2559 ปัจจัยดังกล่าวได้ส่งต่อกำลังแรงงานและกำลังซื้อภายในประเทศ

4) ผลิตภาพแรงงานในภาคเกษตรกรรมที่ยังอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้ ในปี 2563 ประเทศไทยมีแรงงานอยู่ในภาคเกษตรกรรมร้อยละ 31.3 ในขณะที่สัดส่วนมูลค่าเพิ่มจากภาคเกษตรกรรมอยู่ที่ร้อยละ 8.6 ของ GDP สะท้อนความไม่มีประสิทธิภาพของตลาดแรงงานในกลไกการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคการผลิตที่มีผลิตภาพการผลิตต่ำสู่ภาคการผลิตที่มีผลิตภาพการผลิตที่สูงกว่า ส่งผลให้การขยายตัวของเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมาจึงต่ำกว่าระดับศักยภาพเนื่องจากไม่สามารถใช้ทรัพยากรทั้งแรงงานและทุนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและส่งผลให้ผลิตภาพการผลิตรวมยังคงอยู่ในระดับต่ำ

2. ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยหุ่นยนต์ถูกนำมาใช้ทดแทนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ขณะที่พัฒนาการด้านเทคโนโลยีของประเทศไทยยังคงล้าหลังเมื่อเทียบกับหลายประเทศ ในมุมมองของท่าน ประเทศไทยควรมีแนวทางในการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและการแก้ไขปัญหาการว่างงานที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีแทนแรงงานในอนาคตอย่างไร

1) การสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนา การสร้างนวัตกรรมภายในประเทศ การนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ตลอดห่วงโซ่การผลิต และการส่งผ่านเทคโนโลยีระหว่างบริษัทผ่านความเชื่อมโยงทั้ง Forward Linkage และ Backward Linkage ซึ่งจะสร้างมูลค่าเพิ่มในเศรษฐกิจโดยรวมที่มากขึ้น

2) การพัฒนาคุณภาพของแรงงานผ่านการพัฒนาเพื่อยกระดับทักษะเดิมให้ดีขึ้น (Upskill) และการสร้างทักษะใหม่ที่จำเป็นในการทำงานที่ตลาดแรงงานต้องการ (Reskill) ให้เหมาะสมกับภาคการผลิตใหม่หรือภาคการผลิตเดิมที่มีระดับเทคโนโลยีที่สูงขึ้น โดยการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายและการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ของภาครัฐจะต้องมีความยืดหยุ่นและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เพื่อให้นโยบายที่จะเป็นปัจจัยสนับสนุน นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องพัฒนาตลาดแรงงานให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเอื้อต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างภาคการผลิตได้อย่างเหมาะสม

3) การพัฒนาโครงข่ายรองรับทางสังคม (Social Safety Net) ทั้งระบบประกันสังคม ระบบสาธารณสุข และระบบบำนาญ ควบคู่ไปกับการเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการผลิตให้สามารถรองรับการว่างงานที่อาจจะเกิดขึ้น

3. ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ของประเทศไทยมีมายาวนาน ท่านคิดว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกระจายรายได้ของประเทศไทย ทั้งในแง่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งสามารถแก้ไขได้ในระยะสั้นและในระยะยาวมีอะไรบ้าง

ปัญหาการกระจายรายได้ของประเทศไทยค่อนข้างมีความซับซ้อนและมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกันมาก ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งการพิจารณาประเด็นปัจจัยเพียงบางมิติโดยขาดมุมมองที่พิจารณาปัจจัยอย่างรอบด้านและร่วมกันจะส่งผลให้การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นำไปสู่การสร้างปัญหาอื่น ๆ ตามมา โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการกระจายรายได้สามารถยกตัวอย่างได้ ดังนี้

1) โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่เอื้อต่อการยกระดับและสร้างรายได้ในระดับสูงให้กับประชากรภายในประเทศเท่าที่ควร โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศมูลค่าส่วนใหญ่อยู่ในภาคบริการเป็นหลัก (สัดส่วนร้อยละ 52 – 62) รองลงมาเป็นภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตร ตามลำดับ ในขณะที่แรงงานของประเทศ 1 ใน 3 อยู่ในภาคเกษตร ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่มีรายได้เฉลี่ยหัวและผลิตภาพแรงงาน (Labour productivity) ต่ำสุด ทำให้ภาพรวมรายได้เฉลี่ยต่อหัวและการกระจายรายได้ของประเทศค่อนข้างต่ำ

2) ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความมั่งคงในการดำรงชีวิตและยกระดับรายได้ โดยพื้นฐานประชาชนควรเข้าถึงและได้รับบริการสาธารณะในด้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจพื้นฐานของรัฐในการเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชนภายในประเทศ โดยเฉพาะบริการสาธารณะทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างระหว่างพื้นที่ (โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล) กลายเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้ประชากรสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นำไปสู่โอกาสในการสร้างรายได้ที่แตกต่างกัน

3) ความมั่งคั่งหรือการถือครองสินทรัพย์ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากสินทรัพย์ (Asset) เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การสร้างรายได้ให้เพิ่มสูงขึ้น โดยการสะสมทุนหรือการมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ดีกว่า (จากการถือครองสินทรัพย์และใช้เป็นหลักประกันในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ) ย่อมนำไปสู่การสร้างรายได้เพิ่มขึ้นและหลายประเภทมากขึ้นโดยเฉพาะประเภท passive income ที่มีระดับหรืออัตราผลตอบแทนสูงกว่ารายได้ประเภทอื่น ๆ เช่น เงินปันผล ดอกเบี้ย เป็นต้น ซึ่งจะมีส่วนสำคัญในการตอกย้ำความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ให้สูงขึ้นไป

4) โครงสร้างภาษีของประเทศไม่ค่อยมีความก้าวหน้า (Progressive) โดยรายได้ส่วนใหญ่จากภาษีมาจากภาษีทางอ้อมที่จัดเก็บจากฐานการบริโภคแทนที่ควรจะเป็นภาษีทางตรงที่จัดเก็บจากระดับรายได้หรือความมั่งคั่ง รายได้จากภาษีส่วนใหญ่ของไทยมาจากภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นหลัก (สัดส่วนร้อยละ 58) โดยหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดเก็บภาษี คือ การกระจายรายได้และส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งภาษีทางตรงเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพราะเป็นภาษีที่มีความก้าวหน้าสูง (แปรผันตามระดับรายได้หรือความมั่งคั่ง) แต่ระบบภาษีของประเทศกลับมีความก้าวหน้าน้อย ทำให้เครื่องมือทางด้านภาษีไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างที่ควรจะเป็น

5) แนวนโยบายการพัฒนาประเทศหลายประการนำไปสู่กระบวนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่กระจุกตัวเฉพาะในบางพื้นที่ และกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดโครงสร้างพื้นฐานและการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญในจังหวัดหรือพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เชียงใหม่ ภูเก็ต เป็นต้น ทำให้ประชากรในพื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพและโอกาสในการสร้างรายได้สูงกว่าพื้นที่อื่นอย่างชัดเจน และนำไปสู่ปัญหาการกระจายรายได้ในระดับพื้นที่

4. ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการกระจายรายได้คือ ความมั่งคั่งเดิมของครัวเรือนซึ่งทำให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้าถึงโอกาสของการมีรายได้ที่ดีกว่าคนอื่น ๆ ท่านคิดว่าจะมีวิธีแก้ไขหรือลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ภายใต้บริบทนี้อย่างไร

การแก้ไขปัญหากระจายรายได้ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากความมั่งคั่งเดิมของครัวเรือนจำเป็นต้องดำเนินการในระดับโครงสร้างทางสังคมเป็นหลัก เพราะประเด็นดังกล่าวเกิดขึ้นในระดับโครงสร้างของสังคมและเชื่อมโยงในหลายมิติ อาทิ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างอำนาจทางการเมือง การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดและผลักดันนโยบาย ซึ่งการดำเนินการสำคัญในการแก้ไขปัญหาคือ (1) **การปรับปรุงและปฏิรูประบบโครงสร้างภาษีของประเทศให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น และครอบคลุมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรอย่างเข้มงวดภายใต้หลักการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมอย่างแท้จริง** โดยจำเป็นต้องมีการขยายฐานภาษีให้มีความกว้างมากยิ่งและเพิ่มการจัดเก็บภาษีจากทรัพย์สิน เช่น การพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดเก็บภาษีธุรกรรมการเปลี่ยนมือทรัพย์สิน (Property Transaction Tax: PTT) การจัดเก็บภาษีกำไรส่วนเกินทุน (Capital Gains Tax) เป็นต้น เพื่อนำรายได้ในส่วนดังกล่าวไปจัดทำบริการสาธารณะพื้นฐานสำคัญให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องพิจารณาการใช้เครื่องมือรายจ่ายภาษี (Tax expenditure) อย่างระวังระมัดและคำนึงถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นสำคัญ และ (2) **การกำกับดูแลและควบคุมให้เศรษฐกิจและตลาดเกิดการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม** เนื่องจากความมั่งคั่งเดิมหรือทุนที่แต่ละครัวเรือนสะสมไว้มีส่วนสำคัญที่ช่วยเอื้อหรือสร้างข้อได้เปรียบให้กับประกอบอาชีพหรือดำเนินธุรกิจอย่างไม่เป็นธรรม และอาจนำไปสู่การกีดกันผู้เล่นรายใหม่ในการเข้าสู่ตลาด ทำให้ตลาดเกิดการผูกขาดหรือผู้เล่นบางคนมีอำนาจเหนือตลาด ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดราคาที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่สมเหตุสมผล อันจะทำให้ปัญหาการกระจายรายได้เพิ่มสูงขึ้นทั้งในมิติโอกาสของการแสวงหารายได้ที่ดีกว่าและระดับมาตรฐานค่าครองชีพในการดำรงชีวิตที่สูงขึ้น

5. การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้เป็นเรื่องที่ท้าทายโดยต้องคำนึงถึงงบประมาณที่จะต้องใช้เมื่อเทียบกับความคุ้มค่าของแต่ละมาตรการ ท่านคิดว่าภาคส่วนใดบ้างที่จะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญ และจะต้องดำเนินมาตรการในเรื่องใดบ้าง คาดว่าจะมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งแนวทางแก้ไขคืออะไร

ความท้าทายสำคัญของการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้นอกจากประเด็นเกี่ยวกับข้อจำกัดทางด้านงบประมาณแล้ว ความเชื่อมโยงระหว่างปัญหาในมิติต่าง ๆ ยังคงเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหามีความซับซ้อนและแก้ไขได้ยาก สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทสำคัญของผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เกี่ยวข้องย่อมมีความหลากหลายและจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้น การเข้ามามีส่วนในการแก้ไขปัญหาย่อมต้องเกิดจากทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยในส่วนของภาครัฐจำเป็นต้องมีหลายหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องเพราะความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เชื่อมโยงปัญหาอื่น ๆ ในหลายมิติ อาทิ กระทรวงการคลัง (การดำเนินมาตรการทางการคลัง) กระทรวงพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (การเสริมสร้างสวัสดิการทางสังคม) กระทรวงศึกษาธิการ (การยกระดับการศึกษา) กระทรวงแรงงาน (การ

จัดหางานและเสริมสร้างทักษะการทำงาน) ฯลฯ ขณะที่ภาคเอกชนและภาคประชาชนเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและผลักดันการพัฒนาทักษะและศักยภาพของมนุษย์เพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้ที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนของมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องดำเนินการสามารถยกตัวอย่างได้ ดังนี้

1) ส่งเสริมการเข้าถึงโอกาสที่เท่าเทียม โดยผ่านการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพ ทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อลดความแตกต่างทางรายได้ระหว่างแรงงานฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ (Skill premium) โดยเฉพาะการลงทุนพัฒนาคุณภาพของชั้นประถมศึกษา การจัดการศึกษาชั้นอนุบาลอย่างถ้วนหน้า (Universal) และการลดการทุ่มเงินสนับสนุนชั้นอุดมศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำระหว่างเด็กจากครอบครัวร่ำรวยและครอบครัวยากจน การลงทุนผลิตและพัฒนาทักษะของครูผู้สอน เพิ่มเงินเดือน และกระจายครูไปทุกภูมิภาค-พื้นที่อย่างเท่าเทียม รวมทั้งการลงทุนในสถาบัน (Institution) และนโยบายด้านแรงงาน เพื่อรองรับการจ้างงานในอนาคต (Future of Work) ซึ่งครอบคลุมถึงการส่งเสริมองค์กรและการรวมตัวของแรงงาน โดยเฉพาะสหภาพแรงงานที่ขยายสมาชิกภาพครอบคลุม Gig economy และ สมาคม/สหกรณ์ของกลุ่มอาชีพอิสระ (Self-employed) และแรงงานนอกระบบ ซึ่งยังต้องการสถานะทางกฎหมาย

2) ระบบภาษีอัตราก้าวหน้าและระบบคุ้มครองทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ โดย<u>ในส่วนของการปรับปรุงระบบภาษีให้มีความก้าวหน้า</u> เช่น การเพิ่มการจัดเก็บภาษีทางตรง (โดยเฉพาะภาษีเงินได้) กับกลุ่มคนมั่งคั่ง และลดภาระภาษีของกลุ่มคนฐานรากโดยเฉพาะภาษีทางอ้อมและภาษีสินค้าจำเป็นพื้นฐาน การปรับการยกเว้นและการลดหย่อนภาษีให้เหมาะสม ไม่เอื้อต่อกลุ่มผู้มีรายได้สูง เพื่อขยายฐานภาษีและเพิ่มประสิทธิภาพการกระจายรายได้ การบังคับใช้กฎหมาย/มาตรการจัดเก็บภาษีทรัพย์สินและความมั่งคั่ง โดยเฉพาะดอกเบี้ยและกำไรจากการลงทุน เป็นต้น ขณะที่<u>การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพ</u> เช่น การใช้ระบบประกันสังคม (Social insurance) ควบคู่กับการช่วยเหลือทางสังคม (Social assistance) การช่วยเหลือทางสังคมแบบมุ่งเป้าควรใช้รูปแบบการคัดกรองผู้มีรายได้สูงออกจากระบบแทนการคัดกรองผู้มีรายได้น้อยเข้าสู่ระบบ การขยายระบบคุ้มครองทางสังคมควรคำนึงถึงความเพียงพอของสิทธิประโยชน์ควบคู่กับความครอบคลุม การปรับปรุงระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีความยืดหยุ่น สามารถตอบสนองต่อประชากรทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานนอกระบบและกลุ่มผู้เสียเปรียบทางสังคมได้อย่างเหมาะสม เป็นต้น

3) สร้างการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมโดยแก้ไขปัญหาอคติและการแบ่งแยก ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะการลดอคติและการแบ่งแยกทางสังคมในด้านกฎหมายและการปฏิบัติ เช่น การบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายป้องกันการแบ่งแยกในด้านต่าง ๆ อาทิ การจ้างงาน การศึกษา สาธารณสุข ที่อยู่อาศัย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง การรับประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม การใช้มาตรการ Affirmative action เพื่อส่งเสริมบทบาทของกลุ่มผู้เสียเปรียบทางสังคมเป็นการเฉพาะ อาทิ ระบบโควตา (Quota) แต่ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวัง เพื่อลดความตึงเครียดระหว่างกลุ่ม

ผู้เสียเปรียบทางสังคมกับกลุ่มอื่น ๆ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผู้เสียเปรียบทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

6. มุมมองต่อการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของประเทศไทยระหว่างด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ท่านคิดว่าภาครัฐควรให้ความสำคัญด้านไหนก่อน หลัง หรือควบคู่กันไป อย่างไร

การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของประเทศไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงมิติทางด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ไปพร้อมกันเพราะในแง่หนึ่งผลสัมฤทธิ์ในแต่ละด้านย่อมมีความเชื่อมโยงและผลกระทบระหว่างกันอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ทั้งผลกระทบทางตรงหรือทางอ้อม นอกจากนี้ ไม่ว่าจะเป็นผลสัมฤทธิ์ในมุมมองแบบใดก็ตาม เป้าหมายสำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ คือ ความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) ของคนในสังคม ซึ่งมุมมองทั้งสองจำเป็นต้องเชื่อมโยงและสอดรับกับเป้าหมายดังกล่าวควบคู่กันไป ทั้งนี้ การพิจารณาผลสัมฤทธิ์ของประเทศไทยผ่านการเลือกหรือให้ความสำคัญกับเพียงมิติใดมิติหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นผลกระทบและปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างชัดเจนในช่วงตลอด 60 ปีที่ผ่านมา ผ่านผลลัพธ์ของการพัฒนาประเทศของไทย กล่าวคือ การพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นด้านการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและละเลยประเด็นทางด้านความเหลื่อมล้ำการกระจายรายได้ และความเท่าเทียมกัน ทำให้ปัญหาและระดับความรุนแรงของความเหลื่อมล้ำไทยค่อนข้างอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางด้านสินทรัพย์และรายได้ ซึ่งจะเชื่อมโยงไปยังมิติต่าง ๆ อาทิ การศึกษา สาธารณสุข การมีส่วนร่วม และเป็นการตอกย้ำปัญหาความเหลื่อมให้คงอยู่และยากต่อการดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง

สรุปบทสัมภาษณ์

จากผลการสัมภาษณ์ดังกล่าวทำให้ได้ข้อสรุปเพื่อนำไปประกอบการจัดทำกลุ่มของตัวแปรใช้วิเคราะห์ผลกระทบของกลุ่มปัจจัยต่างๆ ต่อรายได้เฉลี่ยครัวเรือนและลดความเหลื่อมลด้านรายได้ ต่อไป สรุปผลสัมภาษณ์ ได้ดังนี้

1) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทย

ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยลดน้อยลง สินค้าที่ผลิตในประเทศไทยที่ไทยมีศักยภาพในการผลิตเป็นสินค้าที่ไม่ได้ใช้เทคโนโลยีสูงในการผลิตเริ่มล้าสมัยประกอบกับแรงงานของไทยมีประสิทธิภาพ (Productivity) ในการผลิตต่ำ โครงสร้างประชากรของไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแบบเต็มตัว (super aging economy) และประชากรไทยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาไม่สูง ส่งผลให้การพัฒนาของประเทศไทยไม่สามารถไปสู่การผลิตในรูปแบบ High-tech ได้ การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกส่งผลต่อการส่งออกของไทย ทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวในอัตราที่ลดลง เนื่องจากเศรษฐกิจไทยมีการพึ่งพิงการส่งออกในระดับสูง การลงทุนรวมของไทยอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับระดับการพัฒนาประเทศ

2) แนวทางในการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและการแก้ไขปัญหาการว่างงานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

กำลังแรงงานในวัยหนุ่มสาวต้องมี Productivity ที่สูงขึ้นเพื่อทดแทนกำลังแรงงานที่เสียไปในส่วนของผู้สูงอายุ และจะต้องสูงกว่าคนรุ่นเดียวกันในประเทศอื่น ๆ เศรษฐกิจไทยในระยะสั้นยังคงต้องพึ่งพาภาคบริการ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวอยู่ และในขณะเดียวกัน ต้องสร้างทรัพยากรบุคคลให้มีองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาประเทศได้ นอกจากนี้ ให้มีการสนับสนุนการวิจัยและการพัฒนา การสร้างนวัตกรรมภายในประเทศ การนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาในห่วงโซ่การผลิต และการส่งผ่านเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มในเศรษฐกิจโดยรวมที่มากขึ้น การพัฒนาคุณภาพของแรงงาน ยกระดับทักษะเดิมให้ดีขึ้น (Upskill) และการสร้างทักษะใหม่ที่จำเป็น (Reskill) ให้เหมาะสมกับภาคการผลิตใหม่หรือภาคการผลิตเดิมที่มีระดับเทคโนโลยีที่สูงขึ้น การพัฒนาโครงข่ายรองรับทางสังคม (Social Safety Net) ทั้งระบบประกันสังคม ระบบสาธารณสุข และระบบบำนาญ ควบคู่ไปกับการเตรียมการรองรับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีการผลิต การเพิ่มความสอดคล้องระหว่างอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงาน การเร่งการเปลี่ยนผ่านสู่ Digital Transformation

3) ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ของประเทศไทย

ความแตกต่างระหว่างมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติการเมือง จะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม หากมีความแตกต่างในแต่ละมิติสูงมาก ในเวลาต่อมาก็จะส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมสูงมากตามมา โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่เอื้อต่อการยกระดับและสร้างรายได้ในระดับสูงให้กับประชากรภายในประเทศ ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง ความมั่งคั่งหรือการถือครองสินทรัพย์ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่ม โครงสร้างภาษีของประเทศไม่ค่อยมีความก้าวหน้า (Progressive) แนวนโยบายการพัฒนาประเทศหลายประการนำไปสู่กระบวนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่กระจุกตัวเฉพาะในบางพื้นที่ ค่าจ้างแรงงานไม่เพิ่มขึ้น ราคาพืชผลทางการเกษตรที่ลดลง

4) วิธีแก้ไขหรือลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้

การปรับปรุงและปฏิรูประบบโครงสร้างภาษีของประเทศให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น การกำกับดูแลและควบคุมให้เศรษฐกิจและตลาดเกิดการแข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม การปรับโครงสร้างตั้งแต่เริ่มต้น เนื่องจากประเทศไทยมีปัญหาในประเด็น ผลประโยชน์กระจุกตัวและความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ และการส่งผ่านความยากจนจากรุ่นสู่รุ่น การสร้างกลไกการระดมความคิดและเป็นกระบอกเสียงที่มีแรงผลักดันต่อภาคการเมือง เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของกลุ่มคนรากหญ้าให้สามารถไปถึงมิติการเมืองระดับชาติได้อย่างยั่งยืน และสามารถผลักดันนโยบายออกมาได้จริง

5) การดำเนินการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้

การพัฒนาระบบการศึกษาให้มีคุณภาพ ทั่วถึง และเท่าเทียม เพื่อลดความแตกต่างทางรายได้ระหว่างแรงงานฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ การลงทุนผลิตและพัฒนาทักษะของครูผู้สอน การมีระบบภาษีอัตราก้าวหน้าและระบบคุ้มครองทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ การช่วยเหลือทางสังคมแบบมุ่งเป้าควรใช้รูปแบบการคัดกรองผู้มีรายได้สูงออกจากระบบแทนการคัดกรองผู้มีรายได้น้อยเข้าสู่ระบบ รวมทั้งการสร้างโอกาสทางการเมืองสำหรับคนกลุ่มที่มีความเหลื่อมล้ำ คือ กลุ่มคนรากหญ้า เป็นสำคัญ

6) มุมมองต่อการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของประเทศไทยระหว่างด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

ควรมีการพัฒนาควบคู่กันไป สิ่งหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำได้ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งสะท้อนถึงความมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับ การมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบาย (Participation in Policy Making) ของประชาชนทุกกลุ่มจะเป็นส่วน นอกจากนี้ กลุ่มแรงงานที่มีความรู้ไม่สูงมากพอที่จะสามารถเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ เป็นความท้าทายที่สำคัญ ควรสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะที่เป็นลักษณะ Non-market Skill มาทดแทนความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในระดับสูง นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงมิติทางด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ไปพร้อมกันเพราะในแง่หนึ่งผลสัมฤทธิ์ในแต่ละด้านย่อมมีความเชื่อมโยงและผลกระทบระหว่างกันอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ทั้งผลกระทบทางตรงหรือทางอ้อม ให้มีการเติบโตอย่างมีส่วนร่วม (Inclusive Growth) โดยภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาความล้มเหลวของตลาด การพัฒนาระบบสถาบัน (Institutional) การลดอุปสรรคและต้นทุนจากกฎเกณฑ์ภาครัฐ และทุน ภาคธุรกิจต้องได้รับการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถปรับตัว รวมทั้งรัฐบาลควรยกเครื่องเศรษฐกิจขนานใหญ่หลังสถานการณ์ COVID เน้นการลงทุนในการพัฒนาระบบสาธารณะสุข แหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมอาชีพในระดับชุมชน โครงการภายใต้การบริหารจัดการน้ำ ระบบสวัสดิการคุ้มครองแรงงานนอกระบบและกลุ่มแรงงานในรูปแบบใหม่ ๆ

บทที่ 5

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลตอการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้

จากการแสดงข้อมูลการสำรวจในบทที่ ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่าความแตกต่างของทั้งปัจจัยส่วนบุคคลในครัวเรือน องค์ประกอบภายนอกต่าง ๆ ล้วนทำให้ครัวเรือนมีรายได้ที่แตกต่างกัน ในบทนี้ จะทำ การวิเคราะห์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อแสดงถึงความสำคัญว่ามีปัจจัยใดบ้าง และความสำคัญของแต่ละปัจจัยว่าจะมีมากน้อยแค่ไหนที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ และส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ดังนั้น จึงได้ทำการวิเคราะห์ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

5.1 ผลการประมาณการ Panel regression

การประมาณการแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ (Model) เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงกลุ่มของตัวแปรที่เป็น dummy variable ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมภายนอกของระบบเศรษฐกิจ ที่ครัวเรือนในตำแหน่งที่ตั้งนั้น ๆ ได้รับ และคาดว่าจะมีผลการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่แตกต่างกัน เมื่ออยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้สามารถอธิบายถึงผลที่มีต่อความเหลื่อมล้ำของรายได้ครัวเรือน การประมาณการโดยใช้ Panel regression ทำให้สามารถกำจัด individual effect ในสิ่งที่เราไม่สามารถกำหนดค่าได้ การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ครัวเรือนกำหนดภายใต้สมมุติฐาน 6 รูปแบบ (Model) มีดังนี้

Model 1 ตามตารางที่ 5.1 กำหนดปัจจัย 2 กลุ่ม คือ (1) ข้อมูลครัวเรือนและ (2) ระดับการศึกษาสูงสุดเฉลี่ยของครัวเรือน ที่คาดว่าส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและทำให้เกิดความแตกต่างของการกระจายรายได้เฉลี่ยครัวเรือน สำหรับปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงานได้ใช้อายุเฉลี่ยครัวเรือนเป็นตัวแทน ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานมากมีแนวโน้มได้รับผลตอบแทนจากการทำงานหรือค่าจ้างสูงไปด้วย และเมื่อคำนึงถึงการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในช่วงปีที่ศึกษา ปี 2550 -2560 จึงได้นำเอาจำนวนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ในแต่ละครัวเรือนมาคำนวณหาผลกระทบที่มีต่อรายได้เฉลี่ยครัวเรือน นอกจากนี้ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันส่งผลต่อระดับการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่แตกต่างกัน การคำนวณในการประมาณการนี้ กำหนดให้ระดับการศึกษาเป็นระดับการศึกษาสูงสุดเฉลี่ยของทุกคนในครัวเรือน โดยดูว่าระดับการศึกษาจะส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้มากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 5.2 แสดงผลประมาณการของ Model 1 พบว่าตัวแปรใน Model 1 สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงและอธิบายความแตกต่างของการกระจายรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ในช่วงปี 2550-2560 ได้ประมาณร้อยละ 15.81 ซึ่งเป็นช่วงที่ยอมรับได้สำหรับการวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยพบว่าอายุเฉลี่ย

ของครัวเรือนคาดว่าส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ร้อยละ 6.22 ในขณะที่จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่เป็นผู้สูงอายุไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อรายได้เฉลี่ยครัวเรือน

ตารางที่ 5.1 การแบ่งรูปแบบ (Model) ตามกลุ่มของปัจจัยที่ต่าง ๆ ที่ใช้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของระดับของรายได้ครัวเรือน

<table>
<tr><th>Model 1</th><th>Model 2</th><th>Model 3</th><th>Model 4</th><th>Model 5</th><th>Model 6</th></tr>
<tr><td colspan="6">(1) คุณสมบัติของครัวเรือน ประกอบด้วย อายุเฉลี่ยของคนในครัวเรือน กำลังสองของอายุเฉลี่ย จำนวนผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป
(2) ระดับการศึกษาสูงสุดซึ่งเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable) แบ่งเป็น 5 ระดับ ดังนี้
(2.1) ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (2.2) มัธยมศึกษาตอนปลาย (2.3) ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา (2.4) ปริญญาตรี (2.5) ปริญญาโทขึ้นไป</td></tr>
<tr><td>-</td><td colspan="5">(3) งานหรืออาชีพหลัก (Sector) ซึ่งเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable) ได้แก่
(3.1) เกษตร/ประมง (3.2) การผลิต (หัตถกรรม) (3.3) การผลิต (อุตสาหกรรม) (3.4) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (3.5) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (3.6) พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน (3.7) รับจ้างทั่วไป และ (3.8) อื่นๆ</td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td><td>(4) พื้นที่อยู่อาศัยของครัวเรือนแบ่งเป็นรายภาค (Region) ได้แก่
(4.1) กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ
(4.2) ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ)
(4.3) ภาคเหนือ
(4.4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(4.5) ภาคใต้</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr>
</table>

Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6
-	-	-	(5) ระดับดีกรีความเป็นเมือง ประกอบด้วย (5.1) พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง (Urban Core Zone) ได้แก่ กรุงเทพฯ (5.2) พื้นที่เมือง (Urban Zone) ได้แก่ เขตเทศบาลทั่วประเทศ ไม่รวมกรุงเทพฯ (5.3) พื้นที่ชนบท (Rural Zone) อาณาเขตนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศไทย (พื้นที่ที่ไม่อยู่ใน (5.1) และ (5.2))	-	(5) ระดับดีกรีความเป็นเมือง ประกอบด้วย (5.1) พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง (Urban Core Zone) ได้แก่ กรุงเทพฯ (5.2) พื้นที่เมือง (Urban Zone) ได้แก่ เขตเทศบาลทั่วประเทศ ไม่รวมกรุงเทพฯ (5.3) พื้นที่ชนบท (Rural Zone) อาณาเขตนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศไทย (พื้นที่ที่ไม่อยู่ใน (5.1) และ (5.2))
-	-	-	-	(6) การส่งเสริมจากภาครัฐ ประกอบด้วย (6.1) การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ ได้แก่ พื้นที่ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ภูเก็ต ขอนแก่น เชียงใหม่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา (6.2) เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) หรือ EEC ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง (6.3) การส่งเสริมด้านเกษตรกรรม ได้แก่ สุพรรณบุรี นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา สุโขทัย ชัยนาท กำแพงเพชร และเชียงราย (6.4) การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ภูเก็ต ชลบุรี กระบี่ สุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ สงขลา พังงา ประจวบคีรีขันธ์ และระยอง (6.5) มาตรการอื่นทั่วไป ได้แก่ พื้นที่ที่ไม่อยู่ใน (6.1)-(6.4)	

ตารางที่ 5.2 การเปรียบเทียบผลของ Panel Regression สำหรับรายได้เฉลี่ยครัวเรือน

ตัวแปร	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	ตัวแปรฐาน
1. ข้อมูลของครัวเรือน							
อายุเฉลี่ย	.0622***	.0609***	.060***	.057***	.060***	.057***	
อายุเฉลี่ยกำลังสอง	-.0003***	-.0004***	-.0003***	-.0003***	-.0003***	-.0003***	
จำนวนผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป	0.003	0.005	0.004	0.007	.013*	0.009	
2. ระดับการศึกษา							ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
มัธยมศึกษาตอนปลาย	.312***	.308***	.292***	.283***	.303***	.282***	
ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา	.526***	.524***	.515***	.484***	.515***	.482***	
ปริญญาตรี	.647***	.649***	.633***	.606***	.645***	.605***	
ปริญญาโทขึ้นไป	.701***	.694***	.694***	.657***	.678***	.648***	
3. งานหรืออาชีพหลัก							เกษตร/ประมง
การผลิต (หัตถกรรม)		0.285	0.246	0.253	0.294	0.256	
การผลิต (อุตสาหกรรม)		.321***	.284***	.313***	.310***	.303***	
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว		0.015	0.011	0.011	0.025	0.012	
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ		.182**	.178**	.178**	.186**	.176**	
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน		.227***	.20***	.215***	.226***	.214***	
รับจ้างทั่วไป/กรรมกร		.149**	.145**	.143**	.148**	.140**	
อื่น ๆ		0.511	0.485	0.480	0.510	0.480	

ตัวแปร	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	ตัวแปรฐาน
4. ภาคที่อยู่อาศัย							กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ)			0.230				
ภาคเหนือ			-.429**				
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			-.349*				
ภาคใต้			0.405				
5. ระดับความเป็นเมือง							พื้นที่ชนบท
พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง				.430***		0.324**	
พื้นที่เมือง (Urban Zone)				.293***		0.282***	
6. การส่งเสริมของภาครัฐ							เกษตรกรรม
เทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ					0.103**	0.068*	
การท่องเที่ยว					-.170**	-0.114*	
เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก					.282**	0.233**	
มาตรการส่งเสริมอื่น ๆ					-0.047	-0.035	
7. Constant term	6.760***	6.609***	6.686***	6.562***	6.642***	6.594***	
8. R^2	15.81%	18.33%	20.01%	22.87%	18.96%	22.58%	

*** p<.05; ** p<.01; *** p<.001**

เมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาสูงสุดของสมาชิกในครัวเรือน พบว่าสามารถอธิบายความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนได้อย่างมีนัยสำคัญ ระดับการศึกษาที่ต่างกันส่งผลให้รายได้ครัวเรือนเกิดความแตกต่างกันอย่างมาก ครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูงสุดที่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 31.2 ต่ำกว่าครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงสุดระดับ ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา ร้อยละ 52.6 ต่ำกว่าครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ร้อยละ 64.7 และต่ำกว่าครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทขึ้นไปถึงร้อยละ 70.1 จะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาที่ต่างกันส่งผลให้เกิดความแตกต่างของรายได้ เกิดความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากระดับการศึกษาของสมาชิกครัวเรือน แม้ว่าครัวเรือนที่มีคุณสมบัติอื่นเหมือนกัน มีสมาชิกครัวเรือนที่มีประสบการณ์เฉลี่ยเท่ากัน จำนวนผู้สูงอายุเท่ากัน

Model 2 ต้องการแยกย่อยหาผลของปัจจัยสาขาอาชีพของครัวเรือนว่าสามารถอธิบายความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนด้วยหรือไม่ อย่างไร ตามตารางที่ 5.1 ได้เพิ่มเติมปัจจัยจาก Model 1 โดยเพิ่มกลุ่มของปัจจัยในด้านงานหรือสาขาอาชีพหลักของครัวเรือน โดยได้แบ่งประเภทของสาขาอาชีพออกเป็น 7ประเภท ตามการกำหนดประเภทของสาขาอาชีพโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติและโครงการสำรวจ SES ซึ่งคาดว่าส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและทำให้เกิดความแตกต่างของการกระจายรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ทำให้ปัจจัยที่ใช้อธิบายความผันแปรของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น และจากผลการประมาณการ ตามตารางที่ 5.2 พบว่า ปัจจัยเหล่านี้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของการกระจายรายได้เฉลี่ยครัวเรือน ในช่วงปี 2550-2560 ได้เพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 18.33 นั่นคือ ความแตกต่างของรายได้ครัวเรือนถูกอธิบายได้ดีขึ้นโดยสาขาอาชีพ

ผลประมาณการค่าพารามิเตอร์ชี้ให้เห็นว่าสาขาอาชีพทั้ง 7 ประเภทไม่ได้อธิบายความผันแปรของรายได้ครัวเรือนที่แตกต่างกันได้อย่างมีนัยสำคัญทั้งหมด โดยมีเพียง 5 สาขาอาชีพที่ผลประมาณการบ่งบอกว่าสร้างความแตกต่างให้กับรายได้ของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพใน 4 สาขาอาชีพอันได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิต ราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานหรือลูกจ้างเอกชน และรับจ้างทั่วไปหรือกรรมกร มีรายได้เฉลี่ยที่สูงกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรหรือประมงอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ อันได้แก่ คุณสมบัติส่วนบุคคลและครัวเรือนและระดับการศึกษาแล้ว กล่าวคือ ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมการผลิตประมาณการได้ว่ามีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมหรือประมงร้อยละ 32.1 ในขณะที่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพพนักงานหรือลูกจ้างเอกชน อาชีพราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ และอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือกรรมกรประมาณการได้ว่ามีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมหรือประมงร้อยละ 22.7 18.2 และ 14.9 ตามลำดับ

Model 3 เพิ่มปัจจัยจาก Model 2 โดยเพิ่มปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบด้านที่ตั้งของครัวเรือน เพื่อศึกษาว่าพื้นที่ภาคต่าง ๆ ของประเทศจะส่งผลต่อความแตกต่างของรายได้ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยแบ่งพื้นที่เป็น 5 ภาค ได้แก่ (1) กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ (2) ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) (3) ภาคเหนือ (4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ (5) ภาคใต้ ซึ่งจากตารางที่ 5.2 ผลประมาณการชี้ให้เห็นว่าตัวแปรที่เพิ่มเข้ามาสามารถช่วยอธิบายความผันแปรหรือความแตกต่างของรายได้ของครัวเรือนได้ดีขึ้น ถึงร้อยละ 20.01 นอกจากระดับการศึกษา สาขาอาชีพที่ช่วยอธิบายความเหลื่อมล้ำของรายได้ครัวเรือนแล้ว ภาคที่ครัวเรือนอาศัยอยู่ก็เป็นปัจจัยอธิบายความเหลื่อมล้ำทางรายได้ได้ด้วย

อย่างไรก็ตาม ผลประมาณการแสดงว่าพื้นที่ภาคที่อยู่อาศัย ได้แก่ ภาคกลาง (กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ) และภาคใต้ ไม่ได้มีผลต่อความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ อาจเกิดจากความแปรปรวนของรายได้มีค่ามาก ทำให้ผลประมาณการณ์ค่าพารามิเตอร์ไม่มีนัยสำคัญให้ยอมรับได้ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาภาคที่อยู่อาศัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างหรือความเหลื่อมล้ำของรายได้ครัวเรือนได้มาก ได้แก่ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเมื่อควบคุมปัจจัยอื่นให้คงที่ เช่น ครัวเรือนที่มีสมาชิกมีอายุเฉลี่ยที่ 40 ปี จบการศึกษาสูงสุดที่เฉลี่ยระดับปริญญาตรี และประกอบอาชีพในภาคการอุตสาหกรรมการผลิต เหมือนกัน แต่พื้นที่อยู่อาศัยต่างกัน เช่น ครัวเรือนที่อาศัยในภาคภาคเหนือมีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ ร้อยละ 42.9 และครัวเรือนที่อยู่อาศัยในภาคตะวันออกเฉลี่ยงเหนือมีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่าครัวเรือนที่อาศัยในเขตกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ ร้อยละ 34.9

Model 4 คำนึงถึงปัจจัยสำคัญด้านระดับความเป็นเมืองของที่อยู่อาศัยแทนที่ภาคที่อยู่อาศัย เพื่อประเมินว่าหากไม่คำนึงถึงภาคที่อยู่อาศัย แต่ปัจจัยระดับความเป็นเมืองซึ่งเป็นตัวแทนของความเจริญในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ความเป็นเมืองที่มีความหนาแน่นมากอาจไม่ส่งผลดีต่อระดับรายได้ครัวเรือนก็ได้ การศึกษานี้ จึงให้เกณฑ์ความเป็นเมือง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง (Urban Core Zone) ได้แก่ กรุงเทพฯ (2) พื้นที่เมือง (Urban Zone) ได้แก่ เขตเทศบาลทั่วประเทศ ไม่รวมกรุงเทพฯ และ (3) พื้นที่ชนบท (Rural Zone) อาณาเขตนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศไทย (พื้นที่ที่ไม่อยู่ใน (1) และ (2)) นั่นคือ ครัวเรือนแม่จะตั้งอยู่ในคนละภาคของประเทศ ก็สามารถอยู่ในกลุ่มความเป็นเมืองที่ระดับเดียวกันได้

ผลประมาณการในตารางที่ 5.2 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยความเป็นเมืองสามารถอธิบายความแตกต่างของรายได้ครัวเรือนได้มากกว่าปัจจัยภาคที่อยู่อาศัย ซึ่งอธิบายได้ถึงร้อยละ 22.87 ในขณะที่ปัจจัยภาคที่อยู่อาศัยอธิบายได้ร้อยละ 20.01 นอกจากนี้ ค่าพารามิเตอร์ทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งสิ้น และส่งผลให้เกิดความแตกต่างของรายได้ครัวเรือนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีระดับความเป็นเมืองแตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อควบคุม

ปัจจัยอื่น ๆ แล้ว ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลครัวเรือน การศึกษา สาขาอาชีพที่ทำแล้ว พบว่าครัวเรือนที่อยู่ในเขตพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูงคาดการณ์ว่ามีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่มีคุณสมบัติควบคุมเดียวกันแต่อยู่อาศัยในพื้นที่ชนบท ถึงร้อยละ 43 และครัวเรือนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เมืองคาดการณ์ว่ามีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยในชนบท ร้อยละ 29.3

Model 5 พิจารณาปัจจัยสำคัญกลุ่มมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยตั้งคำถามว่า มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐที่แตกต่างกันส่งผลให้รายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นและส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้มากน้อยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ การกำหนดปัจจัยมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐใช้ตัวแทนพื้นที่ตั้งของครัวเรือนในการแบ่งตามมาตรการของรัฐบาล โดยแบ่งเป็น 5 มาตรการ ได้แก่ (1) การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ (2) เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) หรือ EEC (3) การส่งเสริมด้านเกษตรกรรม (4) การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว และ (5) มาตรการอื่นทั่วไป ซึ่งโมเดลนี้ไม่ให้ความสำคัญกับระดับความเป็นเมืองและภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน

ผลประมาณการตามตารางที่ 5.2 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐช่วยอธิบายความผันแปรหรือความแตกต่างของรายได้ครัวเรือน ได้ร้อยละ 18.96 ซึ่งน้อยกว่ากลุ่มของปัจจัยด้านภาคที่อยู่อาศัย (Model3) ซึ่งอธิบายได้ร้อยละ 20.01 และด้านระดับความเป็นเมือง (Model4) ซึ่งอธิบายได้ร้อยละ 22.87 แต่ก็สามารถอธิบายได้มากกว่า Model 1 (ร้อยละ 15.81) และ Model 2 (ร้อยละ 18.33) ซึ่งไม่ได้รวมปัจจัยองค์ประกอบภายนอกเข้าไปในการวิเคราะห์ด้วย นอกจากนี้ จากมาตรการทั้งหมด 5 กลุ่ม มีเพียงมาตรการอื่น ๆ ที่ไม่สามารถอธิบายความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนได้อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนปัจจัยมาตรการส่งเสริมทั้ง 4 ด้าน ล้วนสามารถอธิบายความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนได้อย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้แล้ว พบว่าครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกมีรายได้เฉลี่ยสูงที่สุด โดยสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตส่งเสริมด้านเกษตรกรรมถึงร้อยละ 28.2 และสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตที่ได้รับส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะร้อยละ 17.9 ในขณะที่ครัวเรือนที่อยู่อาศัยในเขตส่งเสริมการท่องเที่ยวมีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด โดยมี รายได้เฉลี่ยต่ำกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตส่งเสริมด้านเกษตรกรรม ร้อยละ 17 นั่นคือ มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของครัวเรือนอย่ามีนัยสำคัญ จากค่าพารามิเตอร์ที่ได้จากการประมาณการ ครัวเรื่อนที่มีจบการศึกษาระดับเดียวกัน ทำงานอยู่ในสาขาอาชีพเดียวกัน มีประสบการณ์การทำงานเท่ากัน แต่หากครัวเรือนได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐต่างกัน คาดการณ์ว่ารายได้เฉลี่ยครัวเรือนจะเกิดความเหลื่อมล้ำอย่างเห็นได้ชัด

Model 6 ได้รวมเอากลุ่มของปัจจัยจากโมเดล 4 และโมเดล 5 เข้าด้วยกัน มาไว้ใน panel regression เดียวกัน ได้แก่ กลุ่มข้อมูลครัวเรือน กลุ่มระดับการศึกษา กลุ่มงานหรืออาชีพหลัก กลุ่มระดับความเป็นเมือง และกลุ่มมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ ทั้งนี้ ไม่ได้นำตัวแปรด้านภาคที่อยู่อาศัยมาเป็นปัจจัยส่งผลต่อความผัน

แปรของรายได้ครัวเรือน เนื่องจากผลประมาณการตามโมเดลที่ 3 มีตัวแปรที่ไม่อธิบายความแตกต่างของรายได้ครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งชุดของตัวแปรภาคที่อยู่อาศัยอาจมีความสัมพันธ์สูงกับตัวแปรด้านระดับความเป็นเมือง ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลที่ 6

การประมาณการตามโมเดลที่ 6 นี้ จึงจะสามารถอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของรายได้ที่เป็นผลจากการขจัด (net out) ผลของปัจจัยแต่ละกลุ่มออกไปแล้ว ค่าพารามิเตอร์ที่ได้จากการประมาณการจึงเป็นผลจากปัจจัยเฉพาะตัวนั้น ๆ เท่านั้น ซึ่งพบว่าปัจจัยทุกกลุ่มรวมกันสามารถอธิบายความผันผวนของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนได้ถึงร้อยละ 22.58 ซึ่งอธิบายได้เป็นเปอร์เซนต์ที่สูงกว่าทุกโมเดลยกเว้นโมเดลที่ 4 ที่ปัจจัยระดับความเป็นเมืองเป็นกลุ่มตัวแปรอิสระ ที่สำคัญจำเห็นได้ว่าเมื่อเราใส่ตัวแปรทุกกลุ่มเข้าไปในโมเดลที่ 6 นี้แล้ว ผลของแต่ละปัจจัยยังคงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยและความเหลื่อมล้ำของรายได้ของครัวเรือนในทิศทางเดิมอย่างมีนัยสำคัญ ถึงแม้ขนาดของผลกระทบจะลดลงบ้าง ซึ่งเป็นผลจากการที่ปัจจัยของตัวแปรอิสระที่สัมพันธ์กันได้ถูกกำจัดออกไปแล้วนั่นเอง

ผลประมาณการชี้ให้เห็นว่าแต่ละปัจจัยส่งผลให้รายได้ครัวเรือนเปลี่ยนแปลงและมีความแตกต่างกันระหว่างครัวเรือน ประสบการณ์การทำงาน (อายุ) ที่เพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้รายได้เฉลี่ยครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.7 ระดับการศึกษาสูงสุดเฉลี่ยของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของรายได้ครัวเรือนอย่างชัดเจน ครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทขึ้นไปจะมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด โดยสูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 64.8 สูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 36.6 สูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับ ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา ร้อยละ 16.6 และสูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ร้อยละ 4.3

ปัจจัยด้านงานหรือสาขาอาชีพหลักของสมาชิกในครัวเรือนส่งผลให้ครัวเรือนแม้จะมีระดับการศึกษาเท่ากัน แต่ถ้าทำงานอยู่ในอาชีพที่ต่างกันจะส่งผลให้ได้รับรายได้ไม่เท่ากัน เช่น ครัวเรือนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีเหมือนกัน อายุการทำงานเท่ากัน แต่ครัวเรือนที่ทำงานในสาขาอุตสาหกรรมการผลิตจะได้รับรายได้สูงสุดเมื่อเทียบกับสาขาอื่น ๆ กล่าวคือ หากทำงานในสาขาดังกล่าวจะมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่ทำงานในสาขาเกษตรหรือประมง ร้อยละ 30.3 สูงกว่าครัวเรือนที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 8.9 สูงกว่าครัวเรือนที่รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจอยู่ร้อยละ 12.7 และสูงกว่าครัวเรือนที่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือกรรมกร ร้อยละ 16.3 ในขณะที่อาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว และอาชีพหัตถกรรมการผลิต และอาชีพอื่น ๆ ไม่มีนัยสำคัญในการอธิบายผลของความแตกต่างของรายได้ครัวเรือน

ผลประมาณการที่ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ คือ ผลของกลุ่มปัจจัยระดับความเป็นเมืองและกลุ่มมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ ซึ่งถึงแม้จะนำเอาทั้งสองกลุ่มปัจจัยมาให้ไว้ในโมเดลเดียวกัน นั่นคือการ regression หาผลของปัจจัยด้านระดับความเป็นเมืองที่มีต่อความผันแปรของรายได้ครัวเรือน โดยได้

net out ผลของกลุ่มปัจจัยมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐออกไปแล้ว ยังให้ผลประมาณการของทุกปัจจัยที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติและทิศทาง ความมากน้อยของผลกระทบไม่ต่างไปจากโมเดลที่ 4 และ 5 มากนัก ทำให้อธิบายได้ว่าปัจจัยทั้งสองกลุ่มมีความสำคัญทางสถิติที่ใช้อธิบายคงามแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนได้ชัดเจน

เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ แล้วครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง เขตพื้นที่เมือง และเขตพื้นที่ชนบท มีระดับรายได้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูงมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูงที่สุด สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมือง ร้อยละ 4.2 และสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 32.4 ในขณะที่ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 28.2 ซึ่งจะเห็นว่าครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ชนบทมีรายได้เฉลี่ยลดลงกว่าเขตพื้นที่เมืองมาก

มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐคาดการณ์ว่าส่งผลให้เกิดความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือน เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ แล้ว ตามมาตรการส่งเสริมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกส่งผลให้ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือมาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ มาตรการส่งเสริมด้านเกตรกรรม และมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามลำดับ ซึ่งครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกคาดการณ์ว่าส่งผลให้ครัวเรื่อนมีรายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมด้านเกษตรกรรม ร้อยละ 23.3 สูงกว่าครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ ร้อยละ 16.5 และสูงกว่าครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ร้อยละ 34.7

5.2 การจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยส่งเสริมการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้

จากผลการประมาณตามโมเดลที่ 6 ทำให้เราได้ข้อมูลที่สำคัญในการนำมาพิจารณาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการศึกษาวิจัย ซึ่งต้องการวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้รายได้ของครัวเรือนสูงขึ้นในขณะเดียวกันต้องเพิ่มการกระจายรายได้ให้ทั่วถึง นั่นคือการเติบโตของรายได้จากการผลักดันให้เกิดขึ้นตามปัจจัยต่าง ๆ จะต้องช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ให้กับครัวเรือนด้วย การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดแนวทางข้อเสนอการจัดลำดับความสำคัญของนโยบายภาครัฐที่จะช่วยเป็นองค์ประกอบในการพิจารณาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยการจัดลำดับความสำคัญจะแยกตามกลุ่มของปัจจัยตามโมเดลที่ 6 ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ตามการประมาณการนี้ล้วนมีผลทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นและเกิดความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือน แต่ปัจจัยกลุ่มไหนที่รัฐควรจะให้ความสำคัญในการดำเนินการ หรือจัดทำเป็นนโยบายที่จะช่วยเพิ่มการเติบโตของรายได้และในขณะเดียวกันช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ให้กับประชากรของประเทศ

กลุ่มของปัจจัยดังกล่าว ประกอบด้วย (1) ระดับการศึกษา (2) สาขาอาชีพ (3) ระดับความเป็นเมือง และ (4) มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยในแต่ละกลุ่มของปัจจัย จะพิจารณาผลของปัจจัย 2 ด้าน

ได้แก่ (1) ความต่างของคาดการณ์รายได้ระหว่างกลุ่ม (Between group) และ (2) การกระจายรายได้ภายในกลุ่ม (Within group)

5.2.1 ปัจจัยระดับการศึกษา แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ (1) ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (2) มัธยมศึกษาตอนปลาย (3) ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา (4) ปริญญาตรี และ (5) ปริญญาโทขึ้นไป โดยพิจารณา 3 ประเด็น ดังนี้

5.2.1.1 ความต่างของคาดการณ์รายได้ระหว่างกลุ่ม (Between group)

ค่าคาดการณ์พารามิเตอร์ของตัวแปรระดับการศึกษาส่งผลให้รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่างกันมากเท่าใด มีความสำคัญในแง่ที่ว่าหากเรามีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ของครัวเรือนแล้ว ก็ควรที่จะต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านนี้ ในการลดระดับความแตกต่างของรายได้อันเกิดจากปัจจัยดังกล่าว จากรูปภาพที่ 5.1 จะเห็นได้ว่าจากการแบ่งระดับการศึกษาเป็น 5 ระดับ ความแตกต่างของรายได้ในแต่ละกลุ่มระดับการศึกษามีความแตกต่างกันเป็นเปอร์เซนต์ที่สูง ซึ่งการจะส่งเสริมการเติบโตโดยลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ จะต้องยกระดับการศึกษาให้กับกลุ่มล่าง โดยเฉพาะกลุ่มการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย และกลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีการศึกษาสูงขึ้นอย่างน้อยควรอยู่ในระดับปริญญาตรี ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่ากลุ่มจบการศึกษาระดับปริญญาโทและสูงกว่าในระดับที่มากนัก

รูปภาพที่ 5.1 การเปรียบเทียบคาดการณ์ร้อยละของความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนแบ่งตามระดับการศึกษา

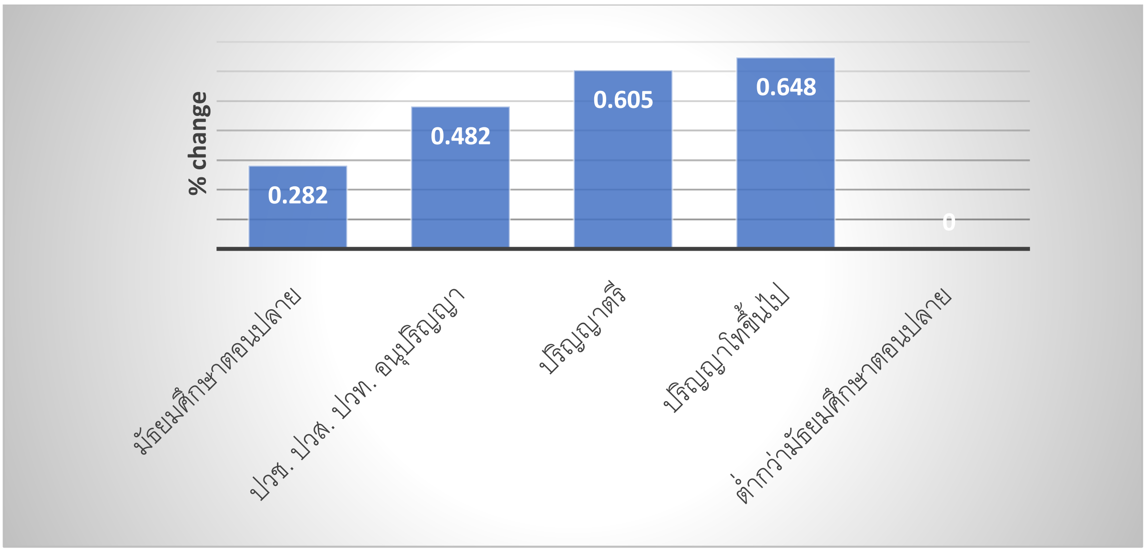

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

5.2.1.2 การกระจายรายได้ภายในกลุ่ม (Within group)

นอกจากจะพิจารณาถึงความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนที่เกิดจากค่าคาดการณ์พารามิเตอร์แล้ว ยังควรต้องพิจารณาถึงกระกระจายรายได้ภายในกลุ่มระดับการศึกษานั้น ๆ ด้วย หากในกลุ่มระดับการศึกษาเดียวกันมีการกระจายรายได้ที่ไม่ทั่วถึง ดัชนีการรกะจายรายได้ยังมีค่าสูง ก็นับได้ว่าแม้รัฐจะส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการศึกษาที่สูงขึ้น ไปสู่ระดับการศึกษากลุ่มเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน แต่ถ้าภายในกลุ่มเดียวกันเองกลับมีความเหลื่อมล้ำอันเกิดจากสาเหตุอื่นนั้น น้ำหนักการส่งเสริมด้านการยกระดับการศึกษาอาจมีน้อยลง รูปภาพที่ 5.2 เปรียบเทียบรายได้และการกระจายรายได้ที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มระดับการศึกษา กลุ่มการศึกษาระดับล่างจะมีการกระจุกตัวของรายได้มากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาสูงขึ้นไปมีระดับการศึกษาของคนส่วนใหญ่ภายในกลุ่มนี้ที่ต่ำ และมีจำนวนผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำจำนวนมากเมื่อเทียบกับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นไป ซึ่งมีระดับรายได้สูงกว่าและมีการกระจายรายได้มากกว่า

รูปภาพที่ 5.2 รายได้และการกระจายรายได้ แบ่งตามระดับการศึกษา

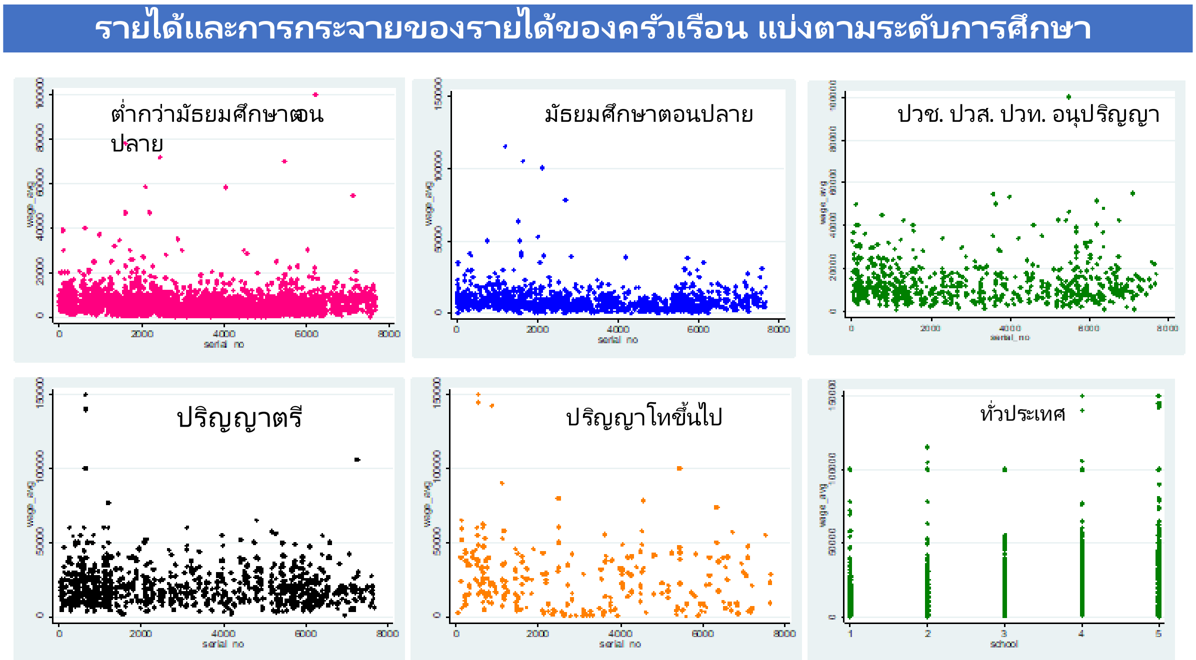

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

จากรูปภาพที่ 5.3 การกระจายรายได้ภายในกลุ่มการศึกษาแต่ละระดับมีค่าแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และส่วนใหญ่กระจายรายได้จะปรับตัวดีขึ้น (ค่าดัชนี้จีนี่ลดลง) ยกเว้นการศึกษาระดับ ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา ซึ่งเป็นการศึกษาสายอาชีพ ผู้จบการศึกษากลุ่มนี้จึงประกอบอาชีพที่หลากหลาย ส่งผลให้ได้รับค่าตอบแทนหรือรายได้ในระดับที่แตกต่างกันมากกว่าสาขาอาชีพอื่น

รูปภาพที่ 5.3 การเปรียบเทียบค่า Gini Coefficient แบ่งตามระดับการศึกษาที่ต่างกัน

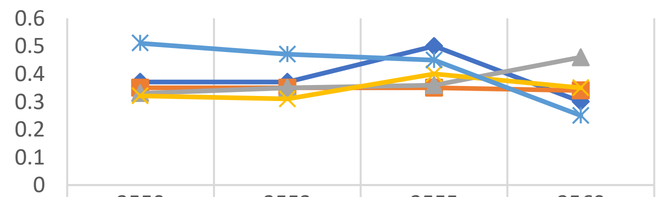

	2550	2553	2555	2560
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	0.37	0.37	0.5	0.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	0.35	0.35	0.35	0.34
ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา	0.33	0.35	0.36	0.46
ปริญญาตรี	0.32	0.31	0.4	0.35
ปริญญาโทขึ้นไป	0.51	0.47	0.45	0.25

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

เมื่อพิจารณาตัวเลขที่แสดงถึงการกระจายได้เฉลี่ยตั้งแต่ปี 2550 – 2560 เปรียบเทียบในแต่ละกลุ่มตามรูปภาพที่ 5.4 พบว่าการกระจายรายได้ดีที่สุดภายในกลุ่ม (within group) ครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีค่าสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ยที่ 0.345 รองลงมาคือ กลุ่มครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ยที่ 0.348 และกลุ่มที่มีความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เฉลี่ยสูงที่สุดคือกลุ่มครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับปริญญโทขุ้นไป ที่ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ยที่ 0.42 นั่นคือ ระดับการศึกษาที่สูงที่สุดแม้จะส่งเสริมให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุด แต่ก็ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ภายในกลุ่มมากที่สุดด้วย

รูปภาพที่ 5.4 ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ยแบ่งตามระดับศึกษาของครัวเรือน

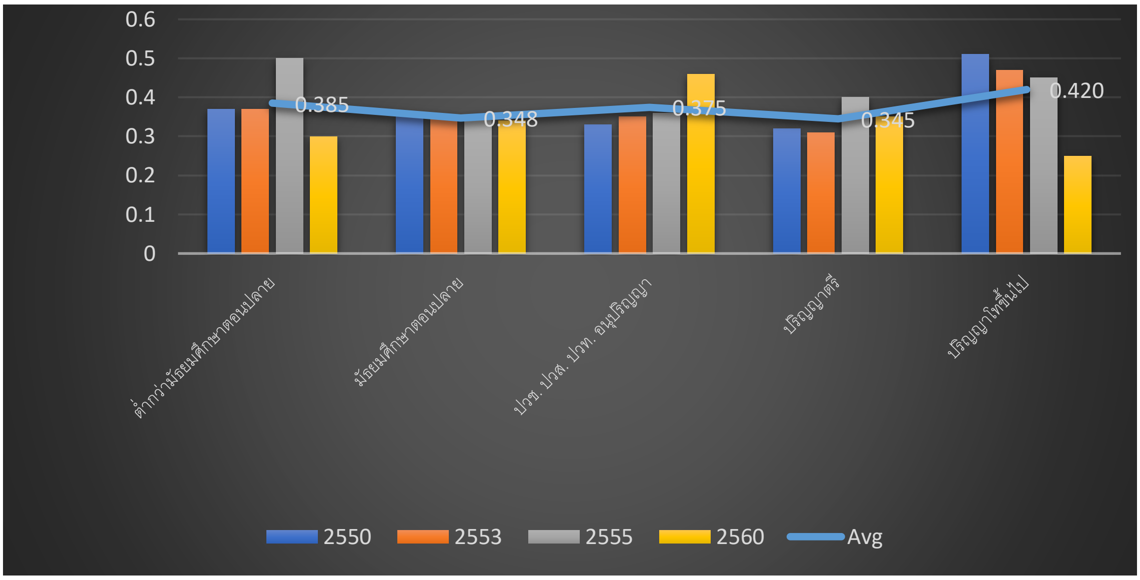

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

สำหรับจำนวนครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบ ในแต่ละกลุ่มระดับการศึกษาที่สมาชิกครัวเรือนได้สำเร็จการศึกษาระดับสูงสุดมีสัดส่วนที่แตกต่างกันมาก ครัวเรือนที่มีการศึกษาสองระดับต่ำสุด คือ ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 58.41 และร้อยละ 16.57 ตามลำดับ ในขณะที่จำนวนครัวเรือนที่มีการศึกษาสูงสุดคือระดับปริญญาโทขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 3.58 ของจำนวนครัวเรือนทั่วประเทศ ดังนั้น หากระดับการศึกษามีผลให้เกิดความแตกต่างของรายได้มากหรือเกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้มาก และจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในชั้นของรายได้ต่ำมีค่าสูงด้วย รัฐควรส่งเสริมให้เพิ่มการกระจายรายได้โดยส่งเสริมด้านการศึกษาให้ทั่วถึง

ตารางที่ 5.3 จำนวนครัวเรือนแบ่งตามระดับการศึกษา[6]

ระดับการศึกษา	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	4,354	58.41
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1,235	16.57
ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา	678	9.1
ปริญญาตรี	920	12.34
ปริญญาโทขึ้นไป	267	3.58
รวม	**7,454**	**100**

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

[6] กรณีไม่รวมผู้สูงอายุ สัดส่วนครัวเรือนที่มีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 58.41 มัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 16.57 ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญาร้อยละ 9.1 ปริญญาตรีร้อยละ 12.34 และปริญญาโทขึ้นไปร้อยละ 3.58

5.2.2 สาขาอาชีพ ประกอบด้วย 7 สาขาหลัก ได้แก่ (1) เกษตร/ประมง (2) การผลิต (หัตถกรรม) 3) การผลิต (อุตสาหกรรม) (4) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (5) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (6) พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน และ (7) รับจ้างทั่วไป

5.2.2.1 ความต่างของคาดการณ์รายได้ระหว่างกลุ่ม (Between group)

รูปภาพที่ 5.5 แสดงร้อยละของรายได้ที่แตกต่างกันอันเกิดจากผลของสาขาอาชีพที่ครัวเรือนทำเป็นอาชีพหลัก ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมการผลิตมีรายได้สูงสุดเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ประกอบอาชีพในสาขาอื่น ๆ สาขาอาชีพมีนัยสำคัญต่อความแตกต่างทางด้านรายได้การส่งเสริมให้เกิดการเติบโตของรายได้เมื่อพิจารณาในด้านการประกอบอาชีพตามผลการศึกษา จึงควรส่งเสริมให้ครัวเรือนประกอบอาชีพ<u>อุตสาหกรรมการผลิต</u> ซึ่งคาดว่าที่ผ่านมาได้ทำให้รายได้ครัวเรือนสูงกว่าการทำอาชีพเกษตร/ประมง ถึงร้อยละ 0.303 และสูงกว่าอาชีพ การผลิตหัตถกรรม ร้อยละ 0.047

รูปภาพที่ 5.5 การเปรียบเทียบคาดการณ์ร้อยละของความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนแบ่งตามสาขาอาชีพ

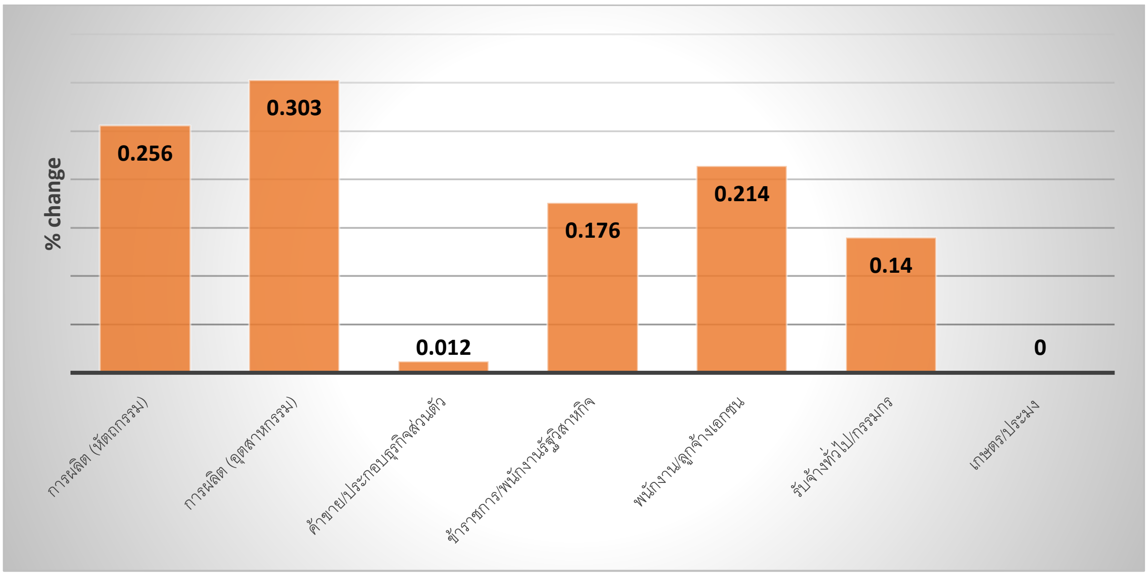

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

5.2.2.2 การกระจายรายได้ภายในกลุ่ม (Within group)

รายได้ตามสาขาอาชีพมีการกระจายรายได้ที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก ตามรูปภาพที่ 5.6 โดยครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มอาชีพเกษตรและประมง มีการกระจุกตัวของรายได้ค่อนข้างชัดเจน และกระจุกตัวอยู่ที่รายได้ระดับต่ำ ในขณะที่ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการผลิต (หัตถกรรม) มีระดับรายได้สูงขึ้นและกระจายตัวดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนกลุ่มที่ประกอบอาชีพรับราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจมีคนที่มีอาชีพในกลุ่มนี้จำนวนมาก ในขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่อยู่ในสาขาอาชีพการผลิตในภาคอุตสาหกรรม มีจำนวนน้อยกว่าอย่างชัดเจน

รูปภาพที่ 5.6 รายได้และการกระจายรายได้ แบ่งตามสาขาอาชีพ

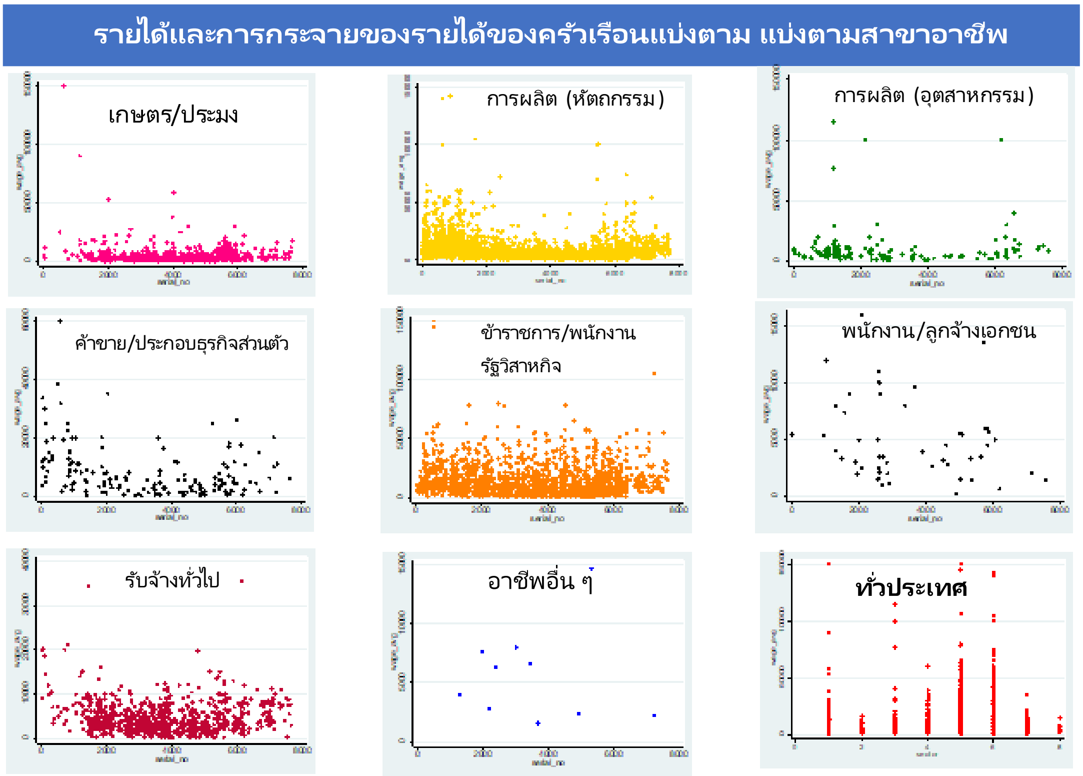

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

รูปภาพที่ 5.7 แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มสาขาการผลิตด้านหัตถกรรม มีการกระจายรายได้ที่ดีเรื่อยมาตั้งแต่ปี 2550 เมื่อเทียบกับกลุ่มสาขาอาชีพอื่น และใน ปี 2560 มีค่าสัมประสิทธิ์จีนี่ที่ 0.27 ซึ่งทำให้มีการกระจายรายได้ภายในกลุ่มเป็นรองจากกลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไปเท่านั้น ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์จีนี่ที่ 0.23 ส่วนภาคอุตสาหกรรมการผลิตมีการกระจายรายได้ภายในกลุ่มที่ค่อนข้างผันผวน และในปี 2560 พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์จีนี่ค่อนสูงที่สุดที่ 0.45 แสดงถึงการมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ

รูปภาพที่ 5.7 การเปรียบเทียบค่า Gini Coefficient แบ่งตามสาขาอาชีพ

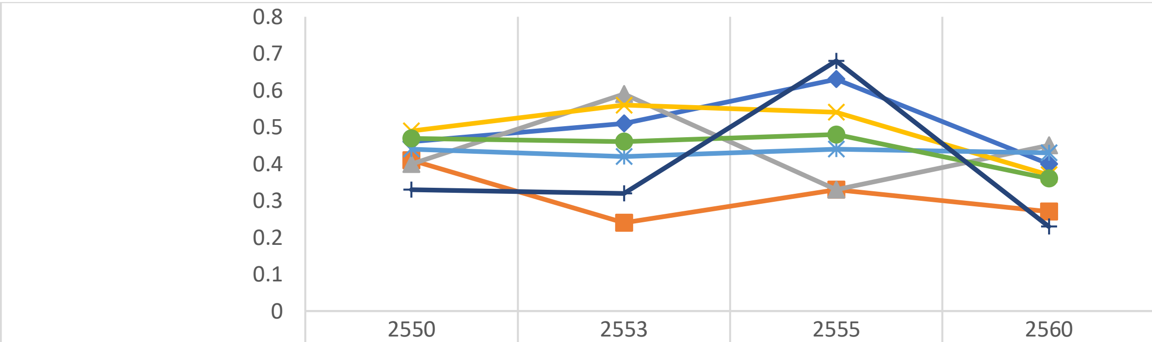

	2550	2553	2555	2560
เกษตร/ประมง	0.46	0.51	0.63	0.4
การผลิต (หัตถกรรม)	0.41	0.24	0.33	0.27
การผลิต (อุตสาหกรรม)	0.4	0.59	0.33	0.45
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	0.49	0.56	0.54	0.37
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	0.44	0.42	0.44	0.43
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	0.47	0.46	0.48	0.36
รับจ้างทั่วไป	0.33	0.32	0.68	0.23

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ยตั้งแต่ปี 2550 -2560 ตามรูปภาพที่ 5.8 พบว่าการผลิตด้านหัตถกรรมมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ภายในกลุ่มต่ำที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์จีนี่ที่ 0.313 นั่นคือมีการกระจายรายได้ดีที่สุด สำหรับครัวเรือนในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตมีการกระจายรายได้รองลงมาจากกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตและกลุ่มรับจ้างทั่วไป ส่วนกลุ่มที่มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงสุดคือครัวเรือนที่อยู่ในภาคเกษตรและประมง มีค่าสัมประสิทธิ์จีนี่ที่ 0.5 ดังนั้น หากพิจารณาจากการกระจายรายได้เพียงอย่างเดียว การที่ครัวเรือนทำงานในสาขาอาชีพ<u>การผลิตด้านหัตถกรรม</u>จะส่งผลให้มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ภายในกลุ่มน้อยที่สุด

รูปภาพที่ 5.8 ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ยแบ่งตามสาขาอาชีพ

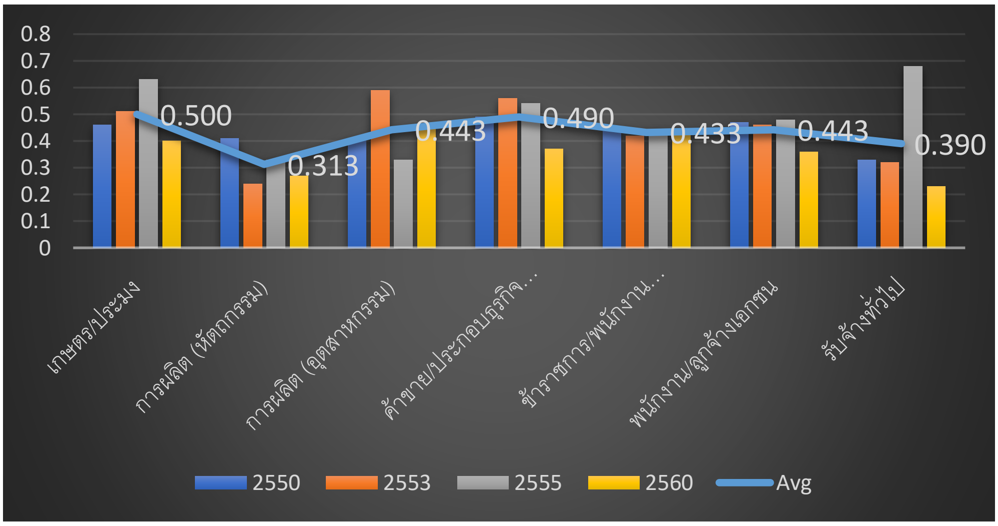

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

การพิจารณาจำนวนครัวเรือนที่สมาชิกครัวเรือนทำงานหรืออาชีพหลักในสาขาอาชีพต่าง ๆ ในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษามีจำนวนครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือกรรมกรมากที่สุด ถึงร้อยละ 47.37 รองลงมาคือจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพพนักงานหรือลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 24.24 สำหรับสาขาอุตสาหกรรมการผลิตยังมีอยู่น้อย เพียงร้อยละ 0.67

ตารางที่ 5.4 จำนวนครัวเรือนแบ่งตามสาขาอาชีพ

สาขาอาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
การผลิต (หัตถกรรม)	810	10.92
การผลิต (อุตสาหกรรม)	50	0.67
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	167	2.25
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	162	2.18
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	1,798	24.24
รับจ้างทั่วไป/กรรมกร	3,513	47.37
เกษตร/ประมง	906	12.22
อื่น ๆ	10	0.13

ที่มา: SES และคำนวณโดยทีมวิจัย

5.2.3 ระดับความเป็นเมือง ประกอบด้วย 3 ระดับ คือ พื้นทีใจกลางเมืองหนาแน่นสูง พื้นที่เมือง และพื้นที่ชนบท

5.2.3.1 ความต่างของคาดการณ์รายได้ระหว่างกลุ่ม (Between group)

ระดับความเป็นเมืองที่แตกต่างกันส่งผลให้ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ได้รับประโยชน์จากความเป็นเมืองมากน้อยต่างกัน ซึ่งจากการประมาณการจะเห็นได้ว่าการที่ครัวเรือนอาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองหนาแน่นสูง รายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ อย่างชัดเจน จึงชี้ให้เห็นโดยนัยว่าพื้นที่เมืองหนาแน่นสูงส่งผลให้เกิดการเติบโตของรายได้ การอยู่รวมกันของแรงงานที่มีความสามารถสูง การมีสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศที่เอื้ออำนวยต่อระบบเศรษฐกิจ มีระบบการคมนาคมที่ดี เป็นต้น เหล่านี้ล้วนส่งผลในทางบวกต่อระดับรายได้เฉลี่ยครัวเรือน อย่างไรก็ดี การจะสรุปว่าเราควรยกระดับความเป็นเมืองขึ้นสูงระดับไหนที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งสองด้าน คือ ส่งเสริมการเพิ่มขึ้นของรายได้และต้องลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ให้กับครัวเรือนด้วย

รูปภาพที่ 5.9 การเปรียบเทียบคาดการณ์ร้อยละของความแตกต่าง ของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนแบ่งตามระดับความเป็นเมือง

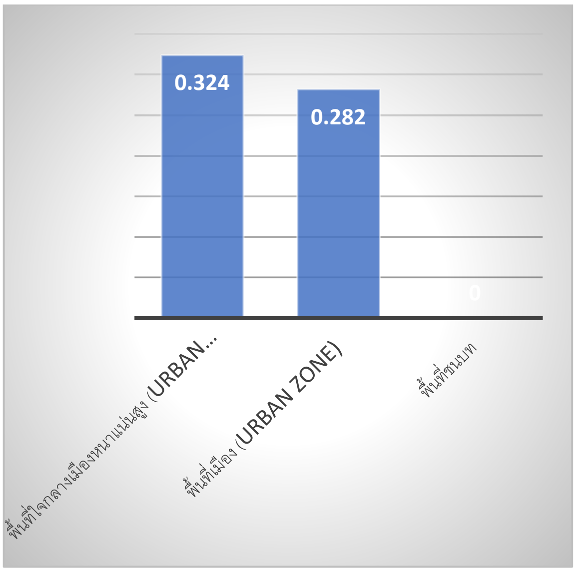

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

ระดับความเป็นเมืองถูกแบ่งเป็น 3 ระดับตามรูปภาพที่ 5.9 จะเห็นได้ว่าระดับของรายได้ตามประมาณการให้ค่าเปอร์เซ็นต์ความแตกต่างของรายได้ที่ลดหลั่นลงมาเมื่อระดับความเป็นเมืองน้อยลง พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูงส่งผลให้ครัวเรือนในพื้นที่ดังกล่าวมีรายได้เป็นเปอร์เซ็นที่สูงกว่ารายได้ครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่เมืองเพียงร้อยละ 4.2 แต่สูงกว่ารายได้ของครัวเรือนในพื้นที่ชนบทในสัดส่วนที่ห่างกันมากถึงร้อยละ 32.4 ซึ่งการส่งสริมการเติบโตทำได้โดยการขยายความเป็นเมืองลงสู่พื้นที่ชนบทให้ทั่วถึง อย่างน้อยน่าจะสามารถพัฒนาให้ครัวเรือนได้มีสิ่งแวดล้อมเข้าสู่ระดับพื้นที่เมือง

5.2.3.2 การกระจายรายได้ภายในกลุ่ม (Within group)

การกระจายของรายได้ของครัวเรือนในแต่ละพื้นที่ที่มีดีกรีระดับความเป็นเมืองที่แตกต่างกัน ตามรูปภาพที่ 5.10 พบว่ามีการกระจายรายได้ที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบทมีจำนวนผู้อยู่อาศัยจำนวนมาก และมีกลุ่มของผู้มีรายได้สูงค่อนข้างน้อย

รูปภาพที่ 5.10 รายได้และการกระจายรายได้ แบ่งตามสาขาอาชีพ

รูปภาพที่ 5.11 แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูงมีค่าดัชนีจีนี่ที่ต่ำสุดตลอดช่วงเวลาศึกษา ปี 2550-2560 ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตดังกล่าวนอกจากจะมีรายได้ที่สูงกว่าเขตอื่นแล้ว ยังมีการกระจายรายได้ที่ดีกว่าพื้นที่อื่นด้วยเช่นกัน หรืออีกนัยคือระดับรายได้เฉลี่ยครัวเรือนมีความเหลื่อมล้ำน้อยกว่าครัวเรือนในพื้นที่อื่น ๆ เมื่อพิจารณาพื้นที่เมืองซึ่งมีครัวเรือนมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงกว่าพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูงและต่ำกว่าพื้นที่ชนบท ความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ชนบทสูงมากในช่วงปี 2553-2555 และปรับลดลงมาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังให้ค่าที่สูงกว่าความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่เกิขึ้นในพื้นที่เมืองและพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์จีนี่พบว่าพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูงมีการกระจายรายได้ดีที่สุด รองลงมาคือ พื้นที่เมือง และพื้นที่ชนบท ตามลำดับ

รูปภาพที่ 5.11 การเปรียบเทียบค่า Gini Coefficient แบ่งตามระดับความเป็นเมือง

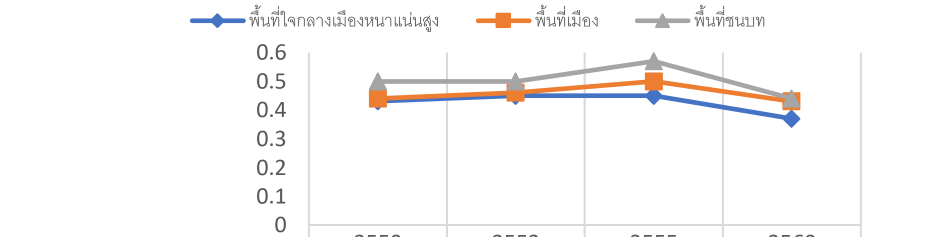

	2550	2553	2555	2560
พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง	0.43	0.45	0.45	0.37
พื้นที่เมือง	0.44	0.46	0.5	0.43
พื้นที่ชนบท	0.5	0.5	0.57	0.44

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเมื่อครัวเรือนอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับความเป็นเมืองลดลง ตามรูปภาพที่ 5.12 การกระจายตัวของรายได้ของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีระดับความเป็นเมืองสูง หรือพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง มีการกระจายรายได้ภายในกลุ่มที่ดีที่สุด รองลงมาคือกลุ่มพื้นที่เมือง และพื้นที่ชนบท ตามลำดับ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทมีความเหลื่อมล้ำของรายได้โดยเฉลี่ยสูงที่สุด

รูปภาพที่ 5.12 ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ยแบ่งตามระดับความเป็นเมือง

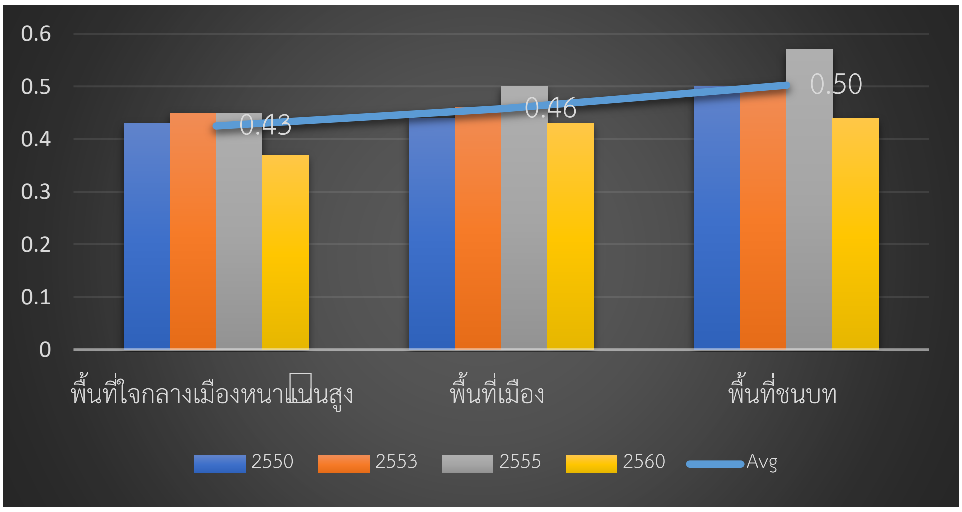

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

ตารางที่ 5.5 แสดงสัดส่วนจำนวนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ พบว่าจำนวนครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทมีสัดส่วนที่มากที่สุดถึงร้อยละ 52.19 รองลงมาคือพื้นที่เมือง ร้อยละ 35.89 และพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง ร้อยละ 11.93

ตารางที่ 5.5 จำนวนครัวเรือนแบ่งตามระดับความเป็นเมือง

ระดับความเป็นเมือง	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง	889	11.93
พื้นที่เมือง	2,675	35.89
พื้นที่ชนบท	3,890	52.19
รวม	7,454	100

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

5.2.4 มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ แบ่งออกเป็น 5 มาตรการสำคัญ ได้แก่ (1) มาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม เมืองอัจฉริยะ (2) มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว (3) มาตรการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) (4) มาตรการส่งเสริมด้านเกษตรกรรม และ (5) มาตรการส่งเสริมด้านอื่น ๆ

5.2.4.1 ความต่างของคาดการณ์รายได้ระหว่างกลุ่ม (Between group)

ประมาณการรายได้เฉลี่ยระหว่างกลุ่มจากผลของการได้รับการส่งเสริมตามมาตรการของรัฐที่แตกต่างกัน ตามที่แสดงในรูปภาพที่ 5.13 พบว่ามาตรการที่ต่างกันส่งผลให้รายได้เฉลี่ยครัวเรือนแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด นโยบายพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ส่งผลให้รายได้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุด ในขณะที่มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้รายได้ครัวเรือนลดลงหรือเพิ่มขึ้นน้อยกว่ารายได้ครัวเรือนที่ได้รับผลของมาตรการส่งเสริมอื่น ๆ ในขณะที่มาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะเป็นปัจจัยขับเคลื่อนให้ครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมมีรายได้เฉลี่ยสูงเป็นอันดับสอง จึงเป็นมาตรการที่น่าสนใจและรัฐสามารถดำเนินการได้โดยไม่มีข้อจำกัดด้านทำเลที่ตั้งร่วมด้วยอย่างเช่นมาตรการ EEC ส่วนมาตรการส่งเสริมด้านเกตรกรรม และมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว จากข้อมูลปี 2550-2560 พบว่าส่งผลให้รายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่า

รูปภาพที่ 5.13 การเปรียบเทียบคาดการณ์ร้อยละของความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนแบ่งตามมาตรการส่งเสริมภาครัฐ

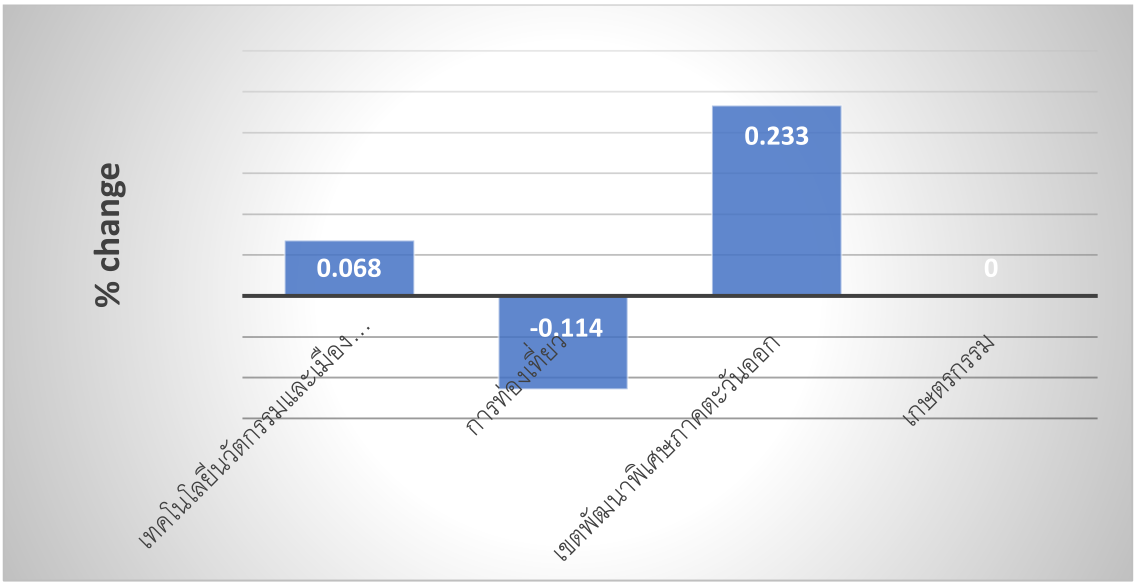

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

5.2.4.2 การกระจายรายได้ภายในกลุ่ม (Within group)

ค่าดัชนี่จีนี่ตามรูปภาพที่ 5.14 พบว่าในแต่ละกลุ่มของมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐที่แตกต่างกันมีความผันผวนค่อนข้างมาก ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่สูงที่สุดในปี 2560 พบในกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมด้านเกษตรกรรมและด้านอื่น ๆ ที่มีค่าดัชนี้การกระจายรายได้ที่สูงที่สุดเท่ากันที่ 0.44 ในขณะที่กลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวมีการะจายรายได้ภายในกลุ่มดีที่สุด สำหรับกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะนั้น มีดัชนี้กระจายรายได้ที่ 0.39 และเมื่อพิจารณาตั้งแต่ปี 2550 เป็นต้นมา พบว่ากลุ่มดังกล่าวมีแนวโน้มไปในทิศทางที่เพิ่มการกระจายรายได้ให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น สังเกตจากค่าดัชนี้จรนี่ที่ค่อย ๆ ปรับลดลง และในปี 2560 กลุ่มที่ได้รับมาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะมีการกระจายรายได้ในกลุ่มที่ดีเป็นอันดับสองรองจากกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมด้านมาตรการท่องเที่ยวเท่านั้น จึงเป็นมาตรการที่น่าสนใจและมีความสำคัญ

รูปภาพที่ 5.14 การเปรียบเทียบค่า Gini Coefficient แบ่งตามกมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ

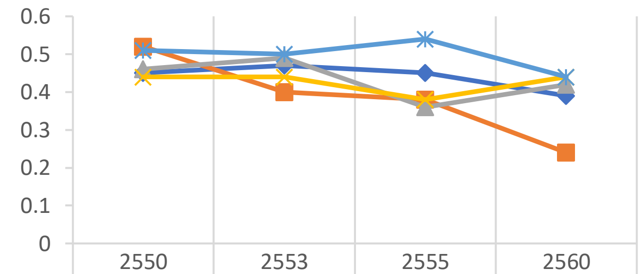

	2550	2553	2555	2560
เทคโนโลยี นวัตกรรม เมืองอัจฉริยะ	0.45	0.47	0.45	0.39
การท่องเที่ยว	0.52	0.4	0.38	0.24
EEC	0.46	0.49	0.36	0.42
เกษตรกรรม	0.44	0.44	0.38	0.44
อื่น ๆ	0.51	0.5	0.54	0.44

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์จีนี่ภายในกลุ่มของแต่ละกลุ่ม ตามรูปภาพที่ 5.15 พบว่าครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวมีค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์จีนี่ที่ต่ำที่สุด นั่นคือ ภายในกลุ่มนี้ครัวเรือนมีการกระจายรายด้ายภายในกลุ่มที่ดีที่สุด ที่ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ย 0.39 ในช่วง ปี 2550 – 2560 ที่ผ่านมา รองลงมาคือกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมด้านเกษตรกรรม ที่ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่เฉลี่ย 0.43 และกลุ่มที่มีความเหลื่อมลไของรายได้สุงที่สุด คือ กลุ่ม ที่ได้รับการส่งเสริมด้านอื่น ๆ ที่ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่ที่ 0.5 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวอยู่มาก

รูปภาพที่ 5.15 การเปรียบเทียบค่า Gini Coefficient แบ่งตามมาตรการส่งเสริมภาครัฐ

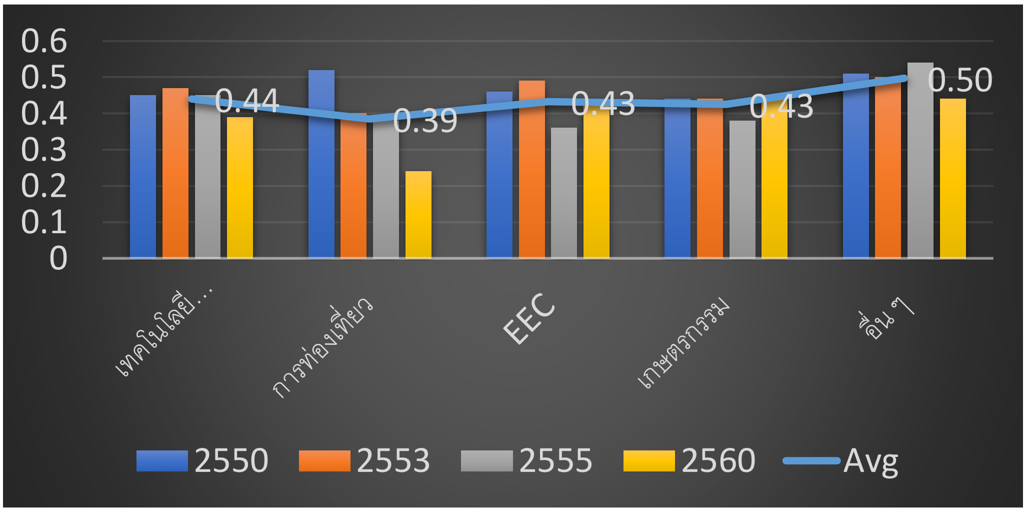

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

ตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนครัวเรือนที่ได้รับมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ ต่าง ๆ พบว่า จำนวนครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมทั้ง 4 ด้าน มีสัดส่วนร้อยละ 32.92 ซึ่งน้อยกว่าครัวเรือนกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึง 67.08 อย่างไรก็ตาม ในบรรดามาตรการส่งเสริมด้านต่าง ๆ จากภาครัฐ มาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวักรรมและเมืองอัจฉริยะมีสัดส่วนครัวเรือนที่ได้รับผลประโยชน์ในสัดส่วนที่สูงที่สุด ร้อยละ 13.7 รองลงมา คือ มาตรการส่งเสริมด้านเกตรกรรม EEC และด้านการท่องเที่ยว ร้อยละ 10.53 7.93 อลั 0.76 ตามลำดับ ดังนั้น เมื่อให้ความสำคัญด้านผลกระทบที่การจัดทำนโยบายภาครัญใด ๆ ควรจะให้คนส่วนใหญ่ได้รับผลปนระโยชน์ นโยบานส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะจึงเป้นมาตรการส่งเสริมให้ครัวเรือนสามารถเพิ่มรายได้และเกิดการกระจายรายได้ภายในกลุ่มที่ดีกว่า

ตารางที่ 5.6 จำนวนครัวเรือนแบ่งตามการได้รับมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ

การส่งเสริมจากภาครัฐ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
เทคโนโลยี นวัตกรรม เมืองอัจฉริยะ	1,021	13.7
การท่องเที่ยว	57	0.76
EEC	785	10.53
เกษตรกรรม	591	7.93
อื่น ๆ	5,000	67.08
รวม	7,454	100

ที่มา: คำนวณโดยทีมวิจัย

กลุ่มของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของรายได้ และส่งผลต่อการกระจายรายได้ ทั้งระหว่างกลุ่ม (between group) และภายในกลุ่ม (within group) ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ระดับการศึกษาของครัวเรือน 2) สาขาอาชีพ 3) ระดับความเป็นเมืองของพื้นที่ประกอบอาชีพ และ 4) การได้รับการส่งเสริมจากมาตรการของภาครัฐ การเปรียบเทียบผลของปัจจัยย่อยภายในแต่ละกลุ่มปัจจัยหลัก พบว่า มีเพียงปัจจัยกลุ่มหลักระดับความเป็นเมือง ที่ปัจจัยพื้นที่ความเป็นเมืองหนาแน่นสูง ส่งผลให้รายได้ครัวเรือนในพื้นที่สูงที่สุดและส่งผลให้การกระจายรายได้ดีที่สุดด้วย นอกจากนี้ ภายในกลุ่มของปัจจัยหลักด้านการศึกษา ด้านสาขาอาชีพ และด้านมาตรการของภาครัฐ แต่ละปัจจัยย่อยในกลุ่มหลักเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้และการกระจายของครัวเรือนที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน การจัดลำดับความสำคัญโดยพิจารณาจาก 2 แนวทาง คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของรายได้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระจายรายได้ แสดงดังตารางที่ 5.7

ตารางที่ 5.7 การจัดลำดับปัจจัยในกลุ่มต่าง ๆ แยกตามการบรรลุเป้าประสงค์การเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้

กลุ่มปัจจัยหลัก	มุ่งการเติบโตของรายได้	มุ่งการกระจายรายได้
การศึกษา	1. ปริญญาโทขึ้นไป 2. ปริญญาตรี	1. ปริญญาตรี 2. มัธยมศึกษาตอนปลาย
สาขาอาชีพ	1. การผลิต (อุตสาหกรรม) 2. การผลิต (หัตถกรรม)	1. การผลิต (หัตถกรรม) 2. รับจ้างทั่วไป
ระดับความเป็นเมือง	1. ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง 2. พื้นที่เมือง	1. ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง 2. พื้นที่เมือง
มาตรการส่งเสริมภาครัฐ	1. EEC 2. เทคโนโลยีนวัตกรรม	1. การท่องเที่ยว 2. EEC

5.3 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากผลการวิเคราะห์เชิงประมาณข้างต้น รัฐควรให้การส่งเสริมการเติบโตของรายได้ ซึ่งควรจะเป็นการเติบโตของรายได้ที่กระจายอย่างทั่วถึง สร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมให้ได้มากที่สุด ดังนั้นเสนอให้ส่งเสริมปัจจัยที่เพิ่มรายได้แม้จะไม่ทำให้รายได้สูงขึ้นได้มากที่สุด แต่ควรต้องส่งเสริมการกระจายรายได้ที่ดีด้วย โดยเสนอให้ส่งเสริมในกลุ่มปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา สาขาอาชีพ ระดับความเป็นเมือง และมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ ซึ่งล้วนมีความสำคัญต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ทั้งเรื่องการส่งเสริมให้มีการเติบโตของรายได้ และส่งเสริมให้มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นดังกล่าว และยังมีความแตกต่างกันในลักษณะที่จะเป็นองค์ประกอบช่วยหนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม จึงเสนอให้ส่งเสริมทั้ง 4 กลุ่มปัจจัยหลักนี้ไปด้วยกัน ดังนี้

5.3.1 ด้านระดับการศึกษา

รัฐควรเพิ่มงบประมาณในการส่งเสริมการศึกษาเพื่อเพิ่มทุนมนุษย์ (human capital) ในฐานะปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ซึ่งจะนำมาซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว และลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ การศึกษาของ Mankiw, Romer, and Weil (1992) และ Lucas (1988) ชี้ให้เห็นว่าบทบาทสำคัญของการศึกษาคือการเพิ่มทุนมนุษย์ (human capital) ในฐานะปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดในการกำหนดการเติบโตทางเศรษฐกิจ การศึกษาช่วยให้บุคคลได้รับความรู้ที่ เปิดประตูสู่โอกาสในการทำงาน พัฒนาปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้บุคคลตระหนักถึงสิทธิของตน ปรับปรุงสุขภาพ และลดความยากจน นอกจากนี้ Nelson & Phelps (1966) และ Benhabib & Spiegel (2005) เน้นย้ำว่าการศึกษาสามารถช่วยทำให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายทอดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ตัวอย่างเช่น ประเทศที่ไม่มีทุนมนุษย์เพียงพอไม่สามารถจัดการทุนทางกายภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย

1) โครงสร้างตลาดแรงงานไทย มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางไหนในอนาคต เช่น เปลี่ยนจากภาคเกษตร ภาคท่องเที่ยวและบริการ เป็นแรงงานในระบบเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม ที่ต้องยกระดับ/ปรับทักษะ upskill & reskill ให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้น จึงควรปรับหลักสูตรปริญญาตรีให้สอดรับกับความต้องการของตลาดด้วย

2) การจัดสรรด้านต้นทุน งบประมาณภาครัฐ ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด จึงต้องพิจารณาถึงความคุ้มค่าของการลงทุนด้านการศึกษา เมื่อเทียบกับการจัดสรรเงินทุนเพื่อมาตรการส่งเสริมในด้านอื่น ๆ

3) การสอดรับกับนโยบายอื่น ๆ ของภาครัฐ ควรจะไปในทิศทางที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น หากรัฐต้องการเน้นพัฒนาด้านงานบริการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ระดับการศึกษาที่ส่งเสริมการเติบโตของรายได้อาจไม่ต้องถึงระดับปริญญาตรี

การยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เท่าเทียมกัน โดยส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการศึกษาขั้นต่ำระดับปริญญาตรี ทั้งนี้ ควรนำเอาความต้องการของตลาดแรงงานในช่วงเวลานั้น ๆ และแนวโน้มสภาวะ

ตลาดแรงงานในอนาคต มาประกอบการพิจารณาร่วมด้วย เพื่อพิจารณาปรับหลักสูตรการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโดยพิจารณาทั้งด้านอุปสงค์ และอุปทานของแรงงาน โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักคือกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงการคลัง และสำนักงบประมาณ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยดิจิทัลเร็วขึ้น เพราะพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงเน้นการซื้อขายผ่านออนไลน์ ทำธุรกรรมทางการเงินผ่านระบบออนไลน์ ฯลฯ ขณะที่ธนาคารโลกได้คาดการณ์ไว้อีก 5-10 ปีข้างหน้าแรงงาน 1 ใน 4 ของโลกจะเกี่ยวข้องกับดิจิทัล วิถีปกติใหม่ หรือ New Normal ทำให้อาชีพหลายๆ อย่างเปลี่ยนและหายไป ดังนั้นสถาบันการศึกษาต้องปรับหลักสูตรการเรียนการสอนใหม่ให้สอดรับกับอาชีพในอนาคตอีกด้วย ส่งผลให้แรงงานต้องปรับตัวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลเพราะนายจ้างส่วนใหญ่จะเร่งนำเทคโนโลยีมาใช้แทนคนมากขึ้น โดยอาชีพใหม่ของอนาคตจะมาพร้อมเทคโนโลยีดิจิทัลและเป็นโอกาสของคนรุ่นใหม่ เช่น โปรแกรมเมอร์ งานที่เกี่ยวกับการควบคุมเทคโนโลยี หุ่นยนต์ เป็นต้น

วิถีใหม่ของตลาดแรงงานต่อจากนี้ จะเน้นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจดิจิทัล (Future job 4.0) ประกอบด้วย 1) อาชีพที่ต้องทำงานร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ระบบออโตเมชั่น อาชะที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมออนไลน์ ค้าส่ง ค้าปลีก งานโลจิสติกส์ อาชีพในสำนักงาน งานธุรกรรมต่าง ๆ 2) อาชีพบนแพลตฟอร์มออนไลน์และแอปพลิเคชันอัจฉริยะ 3) นักพัฒนาซอฟแวร์และแอนนิเมเตอร์ 4) อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดีย ระบบการสื่อสาร โทรคมนาคม การสื่อสารของสำนักงาน 5) วิศวกรและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและซ่อมบำรุงสมาร์ทโรบอต เอไอ สมาร์ทฮาร์ดแวร์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และ 6) การพัฒนาและซ่อมบำรุงระบบอัตโนมัติอัจฉริยะ

ดังนั้น ควรยกระดับการศึกษาของตนเองขึ้นมาให้เท่าเทียมกันอย่างน้อยในระดับพื้นฐาน ในระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นระดับที่มีการกระจายรายได้ที่ดีที่สุด ที่ค่าสัมประสิทธิ์จีนี่ 0.345 และกลุ่มการศึกษานี้มีรายได้ที่สูง ซึ่งต่ำกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปไม่มากนัก โดยในหลักสูตรการศึกษาต้องมีการเรียนการสอนในด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตด้วย โดยรัฐควรเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐในด้านการศึกษา เพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพดังกล่าวทั่วประเทศ และควรมีระบบการเก็บค่าใช้จ่ายในระดับอุดมศึกษาที่มีหลักประกันด้านทุนการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำถึงปานกลางให้สามารถเข้าเรียนได้ หรือให้มีระบบกู้ยืมต้นทุนต่ำให้กว้างขวางมากขึ้น

5.3.2 ด้านระดับความเป็นเมือง

การพัฒนาพื้นที่ให้มีลักษณะของเมืองมากขึ้น โดยเริ่มจากพื้นที่ที่มีความพร้อมมากที่สุดก่อน เช่น พื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยอยู่บ้างแล้ว แต่ยังขาดปัจจัยส่งเสริมอื่น ๆ เมื่อเทียบกับคุณสมบัติการเป็นเมืองที่มีศักยภาพ เพื่อไม่ให้ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก จากนั้น ส่งเสริมให้เมืองเหล่านี้ขยายตัวเร็วขึ้น ให้มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การขนส่งและการสื่อสารที่ดีขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านการศึกษาและการแพทย์ที่มีคุณภาพ และพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตส่งข้อมูลรวดเร็ว มีระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในที่สุดจะส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายฐานการผลิต เคลื่อนย้ายแรงงาน ครัวเรือนขยับฐานะมีรายได้สูงขึ้น มีคนชั้นกลางเพิ่มมากขึ้น มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

การขยายขอบเขตความเป็นเมืองไปสู่พื้นที่ชนบทให้มากขึ้นจะให้ผลในเชิงบวกหลายประการหากเกิดขึ้นภายในขอบเขตที่เหมาะสม นัยเชิงบวกบางประการของการขยายตัวของเมือง ได้แก่ การสร้างโอกาสในการจ้างงาน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งและการสื่อสารที่ดีขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาและการแพทย์ที่มีคุณภาพ และมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การขยายตัวของความเป็นเมืองนำมาซึ่งโอกาสและความท้าทายใหม่ ๆ นำมาซึ่งพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงระยะยาว เกิดปัจจัยเร่งความต้องการพื้นฐานของคนเมือง โอกาสเกิดใหม่และความคิดบันดาลใจที่จะก่อให้เกิดโอกาสในการประกอบอาชีพและโอกาสทางธุรกิจของสินค้าและบริการ

การดำเนินงานด้านยกระดับความเป็นเมืองต้องใช้งบประมาณจำนวนมากและต้องอาศัยความร่วมมือของหลายภาคส่วน จึงควรจัดลำดับความพร้อมของพื้นที่ริเริ่ม ให้เริ่มต้นที่พื้นที่รอบนอกของเมืองใหญ่ก่อน กระจายความเจริญด้านต่าง ๆ และให้มีการเชื่อมโยงด้านการสื่อสารและมีเทคโนโลยีใช้ในการดำเนินการ เพื่อลดจำนวนเงินลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ นอกจากนี้ ควรนำเอาลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่มาส่งเสริมให้เมืองนั้นมีลักษณะโดดเนเฉพาะที่แตกต่างกันไปร่วมด้วย เช่น เมืองปริมณฑลให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ ศูนย์บริการ ด้านสุขภาพ การศึกษา และเมืองที่อยู่อาศัย เมืองเชียงใหม่ เมืองพิษณุโลก เมืองขอนแก่น และเมืองนครราชสีมาให้เป็นศูนย์กลางการค้า การบริการสุขภาพและการศึกษา เมืองภูเก็ตและเมืองหาดใหญ่ให้เป็นเมืองท่องเที่ยว น่าอยู่ และเอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้ง พื้นที่รอบสถานีขนส่งระบบรางในเมืองที่มีศักยภาพ อาทิ เมืองอยุธยา เมืองนครสวรรค์ เมืองทุ่งสง หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักเรื่องนี้ประกอบด้วยกระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และกระทรวงการคลัง รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.3.3 ด้านมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ

ส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และการพัฒนาให้เกิดเมืองอัจฉริยะเพิ่มขึ้น เพื่อมุ่งสู่ระบบเศรษฐกิจที่ทันสมัย และสามารถทดแทนระบบเศรษฐกิจบนฐานของภาคอุตสาหกรรมเดิม สร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาและเติบโตของการใช้นวัตกรรมในกระบวนการผลิต โดยเริ่มที่พื้นที่ที่จำเป็นต้องใช้ นวัตกรรม/laboratory/เทคโนโลยีขั้นสูงประกอบในกระบวนการผลิต หรือใช้ประกอบธุรกิจบริการใด ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด ส่งเสริมการเติบโตของวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) ซึ่งเป็นธุรกิจหรือโครงการในลักษณะที่เพิ่งเริ่มดำเนินกิจการและมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถพัฒนาแข่งขันกับธุรกิจรายใหญ่เพื่อช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งให้แก่รากฐานของระบบเศรษฐกิจไทย จะทำให้รายย่อยแต่มีความสามารถด้านเทคโนโลยี ได้เติบโตแบบก้าวกระโดด พร้อมทั้งช่วยการกระจายรายได้ด้วย รวมทั้งส่งเสริมด้านเงินทุน ทั้งเพื่อการเพิ่ม

การทดลอง/ทำวิจัยพัฒนา เพิ่มอุปกรณ์ เครื่องมือ และเพื่อให้เป็นทุนสำหรับเริ่มต้นธุรกิจด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

รัฐบาลควรมีเป้าหมายสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดพื้นที่นวัตกรรมมากขึ้น มีจำนวน Startup เพิ่มมากขึ้น และมีการเติบโตในตลาดโลกต่อไปได้ โดยควรส่งเสริมให้วิสาหกิจเริ่มต้นสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้เพิ่มมากขึ้น สนับสนุนวิสาหกิจเริ่มต้นให้มีความพร้อมในการทำธุรกิจเชิงพาณิชย์ ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการเป็นเจ้าของ (Entrepreneurship) และบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนวิสาหกิจเริ่มต้น การปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้เอื้อต่อการเติบโตของ Startup การส่งเสริม FinTech ซึ่งจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับ Startup ทั้งในด้านการลดต้นทุนในการระดมทุน และต้นทุนทางธุรกรรมต่าง ๆ ของกิจการ Startup นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้นำผู้ชำนาญการต่างชาติ (Foreign Talents) ที่ Startup ไทยยังขาดแคลนเข้ามาช่วยเหลือ Startup ของไทย ส่งเสริมการพัฒนาข้อมูลสถิติและดัชนี (Data & Statistics) เพื่อวัตถุประสงค์ในการติดตาม วิเคราะห์ และประเมินผลการส่งเสริมวิสาหกิจเริ่มต้น รวมทั้งนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาระบบนิเวศสำหรับวิสาหกิจเริ่มต้นให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต รวมไปถึงการเปลี่ยนจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบเดิม (**Traditional SMEs)** ที่รัฐต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ไปสู่การเป็น **Smart Enterprises** และ **Startups** ที่มีศักยภาพสูงและ เป็นวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (**Innovation Driven Enterprises: IDE)** ทั้งนี้ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกำลังแรงงานจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง

การดำเนินงานดังกล่าวต้องอาศัยทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือกัน ส่งเสริมให้พื้นที่ต่าง ๆ นำเทคโนโลยี นวัตกรรม มาใช้ รวมทั้งการพัฒนาให้เกิดเมืองอัจฉริยะเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ต้องมีการพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ความสามารถให้ทันกับเทคโนโลยี นำมาใช้ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด การจัดการด้านนี้ประกอบด้วยหน่วยงานหลัก ได้แก่ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงการคลัง

5.3.4 ด้านสาขาอาชีพ

ส่งเสริมให้ครัวเรือนประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรมการผลิตโดยมีการปรับเปลี่ยนให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น ตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีของโลก จะช่วยผลักดันสร้างมูลค่าเพิ่มในตัวสินค้าได้มากขึ้น โดยรัฐควรส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งจะช่วยพลิกโฉมภาคอุตสาหกรรมสู่การปฏิรูปเชิงโครงสร้าง ซึ่งนอกจากจะเน้นการแข่งขันด้านผลิตภาพตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ของโลก (Global megatrend) ที่กำลังเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 เต็มรูปแบบแล้ว ภาคอุตสาหกรรมควรหันมาเน้นความยั่งยืนของห่วงโซ่การผลิตด้วย

เทคโนโลยีหลักที่ควรให้การส่งเสริมในการภาคอุตสาหกรรมการผลิต ได้แก่ (1) 5G technology ซึ่งจะหนุนให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมโดยควบคุมการทำงานของเครื่องจักรผ่านระบบข้อมูล Big data เพื่อปรับระดับสต๊อกของผลผลิตและวัตถุดิบให้สมดุลได้โดยอัตโนมัติ (2) The Internet of Things (IoT) มีบทบาทมากขึ้นในการเชื่อมโยงข้อมูลของอุปกรณ์ในชีวิตประจำวันผ่าน

ระบบ Sensors ที่ฝังตัวในทุกสิ่ง (3) Drone เป็นอากาศยานไร้คนขับที่ควบคุมได้จากระยะไกล ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาต่อยอดกับเทคโนโลยีอื่นมากขึ้น เช่น เซนเซอร์ ระบบดาวเทียม IoT และ AI ซึ่งได้ประโยชน์ทั้งการลดการใช้แรงงาน ลดเวลาในการเข้าสำรวจพื้นที่จริงหรือใช้เป็นเครื่องมือประกอบในการประเมินจากภาพที่เห็นเบื้องต้น (4) Edge computing เป็นระบบประมวลผล Big data โดยจะเชื่อมโยงข้อมูลด้านการเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้บริโภคไปสู่การปรับเปลี่ยนสายการผลิตหรือรูปแบบธุรกิจแบบทันเวลา (Real time) เนื่องจากระบบสามารถเข้าถึงข้อมูลลูกค้าได้โดยตรงไม่ต้องผ่านศูนย์ข้อมูลกลางของ Cloud ส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในธุรกิจที่เน้นสนองพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว ทั้งในภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ (อาทิ สุขภาพ นันทนาการ และโลจิสติกส์) และ (5) Artificial intelligence (AI) คือ การใช้ปัญญาประดิษฐ์ถูกใช้งานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยใช้ร่วมกับเทคโนโลยีอื่น

การดำเนินการตามข้อเสนอเชิงนโยบายในด้านการส่งเสริมให้ครัวเรือนประกอบอาชีพด้านอุตสาหกรรมการผลิตโดยมีการปรับเปลี่ยนให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น ควรเริ่มจากการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในกระบวนการผลิตมากขึ้น ในแต่ละขั้นตอนของการผลิต การขนส่ง การบริการ เมื่อมีอุตสาหกรรมเหล่านี้มากขึ้น ก็จะมีความต้องการแรงงานหรือผู้มีความชำนาญในด้านนี้มากขึ้นตามไปด้วย หน่วยงานหลักภาครัฐที่ส่งเสริมด้านดังกล่าว ประกอบด้วย กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และกระทรวงการคลัง

บทที่ 6
สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้ได้ทำการวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อเสนอแนะแนวทางในการกำหนดกลไกลที่จะส่งผลให้เกิดการเติบโตของรายได้และเกิดการรกะจายรายได้ที่ดีขึ้น ช่วยลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ โดยกำหนดปัจจัยทั้งระดับจุลภาคและมหภาค มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินและกำหนดเซตของปัจจัยต่าง ๆ จำนวนหลากหลายเซต ตามผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ที่จะส่งผลต่อการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ที่เหมาะสมตามแต่ละปัจจัยนั้น ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการเสนอแนวทางและมาตรการกระตุ้นการเติบโตของรายได้และเพิ่มการกระจายได้ที่แตกต่างกันในแต่ละเซต เพื่อใช้ประกอบการเสนอแนะนโยบายภาครัฐโดยเฉพาะกระทรวงการคลัง สำหรับออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับปัจจัยสำเร็จดังกล่าว

การวิเคราะห์อาศัยแนวคิดเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth Theory) และการพัฒนาที่ว่าด้วยการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Redistribution with Growth Theory) แนวคิดปัจจัยกำหนดพื้นฐานของความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจ (Fundamental Determinants of Differences in Economic Performance) เพื่อนำไปพัฒนาชุดของปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายรายได้ และได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายและผู้ที่ได้รับผลกระทบด้านการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและด้านการกระจายรายได้ร่วมพิจารณา

การวิเคราะห์การเติบโตทางเศรษฐกิจใช้แบบจำลอง Fixed Effect Least Square Dummy Variable (LSDV) โดยใช้ Panel data ในการวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ของครัวเรือน ซึ่งการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนอาจมาจากปัจจัยเฉพาะตัวบุคคลที่มีความหลากหลายและอาจส่งผลต่อตัวแปรรายได้ โดยใช้ข้อมูลการสำรวจเพื่อติดตามภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน แบบใช้ตัวอย่างซ้ำ (SES Panel) ประจะปี 2550 จนถึงปี 2560 ในส่วนของแบบคุมยอด (Cover Sheet) และ แบบสมาชิกอายุ 15 ปีขึ้นไป (สตซ. 2) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำหรับการวิเคราะห์การกระจายรายได้ใช้การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ GINI ของการกระจายรายได้

ผลการวิเคราะห์ประกอบด้วย 2 ประเด็น ดังนี้

1. **ผลการประมาณการ Panel regression**

ปัจจัยทุกกลุ่มรวมกันสามารถอธิบายความผันผวนของรายได้เฉลี่ยครัวเรือนได้ถึงร้อยละ 22.58 ผลของแต่ละปัจจัยยังคงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยและความเหลื่อมล้ำของรายได้ของครัวเรือนในทิศทางเดิมอย่างมีนัยสำคัญ โดยแต่ละปัจจัยส่งผลให้รายได้ครัวเรือนเปลี่ยนแปลงและมีความ

แตกต่างกันระหว่างครัวเรือน ประสบการณ์การทำงาน (อายุ) ที่เพิ่มขึ้น 1 ปี จะส่งผลให้รายได้เฉลี่ยครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.7 ระดับการศึกษาสูงสุดเฉลี่ยของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของรายได้ครัวเรือนอย่างชัดเจน ครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทขึ้นไปจะมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด โดยสูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 64.8 สูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 36.6 สูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับ ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา ร้อยละ 16.6 และสูงกว่าครัวเรือนที่สมาชิกจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี ร้อยละ 4.3

ปัจจัยด้านงานหรือสาขาอาชีพหลักของสมาชิกในครัวเรือนส่งผลให้ครัวเรือนแม้จะมีระดับการศึกษาเท่ากัน แต่ถ้าทำงานอยู่ในอาชีพที่ต่างกันจะส่งผลให้ได้รับรายได้ไม่เท่ากัน ครัวเรือนที่ทำงานในสาขาอุตสาหกรรมการผลิตจะได้รับรายได้สูงสุดเมื่อเทียบกับสาขาอื่น ๆ โดยมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่ทำงานในสาขาเกษตรหรือประมง ร้อยละ 30.3 สูงกว่าครัวเรือนที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 8.9 สูงกว่าครัวเรือนที่รับราชการหรือเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจอยู่ร้อยละ 12.7 และสูงกว่าครัวเรือนที่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือกรรมกร ร้อยละ 16.3 ในขณะที่อาชีพค้าขายหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว และอาชีพหัตถกรรมการผลิต และอาชีพอื่น ๆ ไม่มีนัยสำคัญในการอธิบายผลของความแตกต่างของรายได้ครัวเรือน

กลุ่มปัจจัยระดับความเป็นเมืองและกลุ่มมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ แล้วพบว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง เขตพื้นที่เมือง และเขตพื้นที่ชนบท มีระดับรายได้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูงมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูงที่สุด สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมือง ร้อยละ 4.2 และสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 32.4 ในขณะที่ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองมีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 28.2 ซึ่งจะเห็นว่าครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ชนบทมีรายได้เฉลี่ยลดลงกว่าเขตพื้นที่เมืองมาก

มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐคาดการณ์ว่าส่งผลให้เกิดความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยครัวเรือน เมื่อควบคุมปัจจัยอื่น ๆ แล้ว ตามมาตรการส่งเสริมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกส่งผลให้ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือมาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ มาตรการส่งเสริมด้านเกตรกรรม และมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามลำดับ ซึ่งครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกคาดการณ์ว่าส่งผลให้ครัวเรื่อนมีรายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้น โดยมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมด้านเกษตรกรรม ร้อยละ 23.3 สูงกว่าครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ ร้อยละ 16.5 และสูงกว่าครัวเรือนที่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ร้อยละ 34.7

2. การจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยส่งเสริมการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้

2. การจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยส่งเสริมการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดแนวทางข้อเสนอการจัดลำดับความสำคัญของนโยบายภาครัฐที่จะช่วยเป็นองค์ประกอบในการพิจารณา โดยการจัดลำดับความสำคัญของกลุ่มของปัจจัย ประกอบด้วย (1) ระดับการศึกษา (2) ระดับความเป็นเมือง (3) มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ และ (4) สาขาอาชีพ โดยในแต่ละกลุ่มของปัจจัย จะพิจารณาผลของปัจจัย 2 ด้าน ได้แก่ (1) ความต่างของคาดการณ์รายได้ระหว่างกลุ่ม (Between group) และ (2) การกระจายรายได้ภายในกลุ่ม (Within group)

การประเมินปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ นำมาจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 4 ด้าน โดยนโยบายทั้ง 4 ด้านควรจะเป็นไปในทิศทางที่สอดรับกัน ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ดังนี้

(1) <u>ด้านระดับการศึกษา</u> ยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เท่าเทียมกันในระดับปริญญาตรี (การเติบโตของรายได้อยู่อันดับสอง/การกระจายรายได้ดีที่สุด) โดยปรับหลักสูตรการศึกษาให้มีการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานแบบวิถีใหม่ โดยรัฐควรเพิ่มการใช้จ่ายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีระบบการเก็บค่าใช้จ่ายในระดับอุดมศึกษาที่มีหลักประกันด้านทุนการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำถึงปานกลางให้สามารถเข้าเรียนได้ หรือให้มีระบบกู้ยืมต้นทุนต่ำให้กว้างขวางมากขึ้น

(2) <u>ด้านมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ</u> เพิ่มการส่งเสริมนวัตกรรม/เทคโนโลยี (การเติบโตของรายได้อยู่อันดับสอง/การกระจายรายได้อยู่อันดับสาม) สร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่เหมาะสมต่อการเติบโตของกิจการ Startup และให้เงินทุนส่งเสริมการเติบโตและการบ่มเพาะ Startup และส่งเสริมให้เปลี่ยนจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแบบเดิม (Traditional SMEs) สู่การเป็น Smart Enterprises ที่มีศักยภาพสูงและ เป็นวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation Driven Enterprises: IDE)

(3) <u>ด้านระดับความเป็นเมือง</u> เพิ่มพื้นที่เมือง (การเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้อยู่อันดับสอง) โดยการขยายไปยังเมืองที่มีความพร้อม กระจายความเจริญและเชื่อมโยงด้านการสื่อสารและมีเทคโนโลยี และนำเอาลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่มาส่งเสริม เช่น เมืองปริมณฑลให้เป็นศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ ศูนย์บริการ ด้านสุขภาพ การศึกษา เมืองภูเก็ตและเมืองหาดใหญ่ให้เป็นเมืองท่องเที่ยว น่าอยู่

(4) <u>ด้านสาขาอาชีพ</u> เน้นส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิต (การเติบโตของรายได้ดีสุด/การกระจายรายได้อยู่อันดับสี่) ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนประกอบในแต่ละขั้นตอนของการผลิต การขนส่ง การบริการ เทคโนโลยีหลักที่ควรให้การส่งเสริมในการภาคอุตสาหกรรมการผลิต เช่น 5G technology ซึ่งจะหนุนให้เกิดการปฏิรูปกระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรมโดยควบคุมการทำงานของเครื่องจักรผ่านระบบข้อมูล Big data เพื่อปรับระดับสต๊อกของผลผลิตและวัตถุดิบให้สมดุลได้โดยอัตโนมัติ หรือ The Internet of Things (IoT) มีบทบาทมากขึ้นในการเชื่อมโยงข้อมูลของอุปกรณ์ในชีวิตประจำวันผ่านระบบ Sensors ที่ฝังตัวในทุกสิ่ง Artificial intelligence (AI) เป็นการใช้ปัญญาประดิษฐ์ถูกใช้งานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยใช้ร่วมกับเทคโนโลยีอื่น เป็นต้น

6.2 ข้อเสนอแนะ

การดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนต่อไปในระยะยาว การวางรากฐานโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ด้วยทรัพยากรที่เรามีจำกัด การบริหารจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้นเป็นเรื่องที่ท้าทาย เนื่องจากมีปัจจัยองค์ประกอบหลายประการที่จะต้องนำมาร่วมพิจารณา เพื่อนำไปสู่การวางแผนกำหนดนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจโดยที่ต้องไม่ให้ไปเพิ่มความเหลื่อมล้ำทางรายได้ให้กับประชาชน การจัดลำดับความสำคัญของมาตรการส่งเสริมเศรษฐกิจ จึงนอกจากจะคำนึงถึงงบประมาณที่จะต้องใช้ ผลที่ได้รับจะทำให้ประเทศเพิ่มการเติบโตได้มากน้อยเพียงใด ควรจะต้องคำนึงถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพในมิติของการกระจายรายได้ที่เป็นผลพวงจากการ การศึกษานี้ได้เสนอกลไกที่เป็นแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินมาตรการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การทำให้เกิดการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั่วถึง เท่าเทียม เป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิเคราะห์จากข้อมูลในอดีต จึงทำให้มีข้อจำกัดของการศึกษา เนื่องจากโครงสร้างการผลิต และการจ้างงานมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การใช้เทคโนโลยีและธุรกิจบริการมากขึ้น การนำปัจจัยแวดล้อมเหล่านี้ รวมไปถึงคาดการณ์สถานการณ์ในอนาคตมาร่วมพิจารณาด้วย จะทำให้ผลการศึกษาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้ง การนำนโยบายสู่ภาคปฏิบัติจำเป็นต้องมีการกำหนดกลไกย่อยเพิ่มเติม ทำอย่างไรจะเอื้อให้ข้อเสนอดังกล่าวทำงานได้ดีขึ้น ในการกระตุ้นให้การดำเนินงานภาคปฏิบัติประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง จึงเสนอให้มีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อตอบปัญหาข้อจำกัดเหล่านี้ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กอบศักดิ์ ภูตระกูล และคณะ (๒๕๕๖) “คุณภาพของการเจริญเติบโตจากมติของการกระจายรายได้ปัญหาและทางออก” https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/ArticleAndResearch/SymposiumDocument/Paper๔_๒๕๕๖.pdf

เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ (๒๕๖๒) “ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการกระจายรายได้ของกลุ่มประเทศรายได้ปานกลางและความเกี่ยวข้องของดัชนีชี้วัดธรรมาภิบาล: การสร้างแนวทางลดความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยตามหลักสากล” สถาบันพระปกเกล้า

ชฤทธิ์ สุขนิมิตเจริญ (๒๕๔๘) “การปรับโครงสร้างเงินทุนและการลงทุนในกรณีที่มีอุปสรรคทางการเงิน” คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปวิตรา กบิลพัตร, นิสิต พันธมิตร, ประพัฒชนม์ จริยพันธุ์ (๒๕๕๕) “ความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย (The Relationship Between Poverty and Economic Variables of Thailand)” WMS Journal of Management Walailak University Vol ๑. No.๑ (May – Aug ๒๐๑๒): หน้า ๒๐ - ๒๘

สมชัย จิตสุชน (๒๕๕๘) "ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย : แนวโนม นโยบายและแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย" สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สินาด ตรีวรรณไชย, ปพิชญา แซ่ลิ่ม, และกฤตยา สังข์เกษม (๒๕๕๗). “สถานการณ์ความเป็นเมืองของภาคใต้และจังหวัดสงขลา”, แผนงานนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาอนาคตของเมือง (นพม.)

สมชัย จิตสุชน และคณะ (๒๕๕๖) “ชุดโครงการวิจัยนโยบายสาธารณะเพื่อยกระดับไทยให้พ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลาง” สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

วีระชาติ กิเลนทอง (๒๕๕๗) “บทบาทของการเงินต่อความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย (Financial and Inequality in Thailand)” Thammasart Economic Journal Vol.๓๔ No.๓ (Sep-Dec ๒๐๑๖): หน้าที่ ๕๐-๗๘

ภาษาอังกฤษ

Acemoglu, Daron, and Fabrizio Zillibotti. (1999) "Productivity Differences" NBER Working Paper No. 6879. Cambridge MA: National Bureau of Economic Research.

Adeleke, O.A Binuomote, S. O., Adeleke, H.M. (2020). "Estimating The Effect Of Production Factors On Agricultural Output In ECOWAS: Using Least Square Dummy Variable (Fixed Effects) Model" International Journal of Innovative Research and Advanced Studies (IJIRAS) Volume 7 Issue 2, February.

Alesina, Alberto, and Guido Tabellini. (1987) "A Positive Theory of Fiscal Deficits and Government Debt in a Democracy" UCLA Working Paper No. 435. Los Angeles: University of California.

Arayavechkit, T., S. Manprasert and J. Pinthong (2015), "Intertwining Inequality and Labor Market under the New Normal." PIER Discussion Paper 06/2015.

Atkinson, A.B. (1971) "The distribution of wealth and the individual life cycle" Oxford Economic Papers, pp.239-54.

Atkinson, A.B. and A.J. Harrison (1978) "Distribution of Personal Wealth in Britain, Cambridge" Cambridge University Press.

Baldwin, R.E. (1972) "Economic Development and Growth" New York: John Willey and Sons.

Baranzini, Mauro (1991) "A Theory of Wealth Distribution and Accumulation" Oxford: Clarendon Press.

Bevan, D.L. (1979) "Inheritance and the distribution of wealth," Economica, pp.381-402.

Blinder, A.S. (1973) "A model of inherited wealth," Quarterly Journal of Economics, pp.608-26

Brueckner, J. K. (2011). Lectures on Urban Economics. The MIT Press.

Gill, Indermit et al. (2007) "East Asian Renaissance: Ideas for Economic Growth" Washington, D.C.: World Bank.

Gottschalk, Peter and Timothy M. Smeeding (1997) “Cross-national comparisons of earnings and income inequality,” Journal of Economic Literature, 35 (June), 633-87. Also in Nicolas Barr ed. 2001 Economic Theory and the Welfare State, Vol. 2, Edward Elgar, pp.527-58.

Hoselitz, B.F. (1953) “ Social Structure and Economic. ” Economic International. Vol.6 No.3 August ; and in Sociological Factors in Economic Development. Chencoe: The Free Press. (1960)

Jeong, H. (2000) “Sources of Kuznet dynamics in Thailand” (Doctoral dissertation, University of Chicago, Dept. of Economics).

Kaldor, N. (1966) “Marginal Productivity and the Macro-Economic Theories of Distribution: Comment on Samuelson and Modigliani” The Review of Economic Studies, Vol. 33, No. 4, 309-319.

Kalecki, J. (1971) “Selected Essays on the Dynamics of the Capitalist Economy” Cambridge: Cambridge University Press.

Kessler, Denis and Andre Masson (1988) “Wealth distributional consequences of life cycle models,” in Denis Kessler and Andre Masson eds. Modelling the Accumulation and Distribution of Wealth, Oxford: Clarendon Press, pp.287-318.

Kotlikoff, L.J. and L.H. Summers (1981) “The role of intergenerational transfers in aggregate capital accumulation,” Journal of Political Economy, 706-32.

Li, H., & Zou, H. F. (2004) “Savings and income distribution” Annals of Economics and Finance, 5(2), 245-270.

Lucas, R.E. (1988) “On the Mechanics of Economic Development” Journal of Monetary Economics, vol. 22(1), 3-42.

Modigliani, F. and R.E. Brumberg (1954) “Utility analysis and the consumption function: an interpretation of cross-section data,” in K.K. Kurihara ed. APost Keynesian Economics, London: Allen and Unwin., Modigliani, Franco (1986) “Life cycle, individual thrift, and the wealth of nations” American Economic Review, 76: 297-313.

Modigliani, Franco (1988) “Measuring the contribution of intergenerational transfers to total wealth: conceptual issues and empirical findings” in Denis Kessler and Andre Masson eds. Modelling the Accumulation and Distribution of Wealth, Oxford: Clarendon Press, pp.21-52.

Romer, P. (1986) “Increasing Return and Long Run Growth” Journal of Political Economy, Volume 94, Issue 5, 1002–1037.

Romer, P. (1990) “Endogenous Technological Change” Journal of Political Economy, Volume 98, Issue 5, 71–102.

Saravanan Venkadasalam (2014) “ Implementation of Goods and Service Tax (GST): An Analysis on ASEAN States using Least Squares Dummy Variable Model (LSDVM)” International Conference on Economics, Education and Humanities (ICEEH'14) Dec. 10-11.

Schumpeter, J.A. (1911) “The Theory of Economic Development” Harvard University Press, Cambridge.

Solow, R.M. (1956) “A Contribution to the Theory of Economic Growth” The Quarterly Journal of Economics, Volume 70, Issue 1, 65–94.

Somchai Jitsuchon. (2011) “Aspirations and challenges for economic and social development in Thailand towards 2030” A country paper for the project ASEAN 2030: Growing Together for Shared Prosperity, supported by ADBI. Manuscript.

Somchai Jitsuchon, Nonarit Bisonyabut, Nuntaporn Methakunavut, and Yos Vajragupta. (2012) “Public policy to escape middle-income-trap: a study of growth factors” Manuscript. (in Thai)

Stiglitz, J.E. (1969) “Distribution of income and wealth among individuals,” Econometrica, pp.382-97.

Thailand Development Research Institute (TDRI). (2012) “Revamping the Thai Education System: Quality for All” A collection of research papers for TDRI 2011 Year-end Conference. Bangkok. (in Thai)

Tomes, N. (1982) “On the intergenerational savings function” Oxford Economic Papers, pp.108-34.

Vaughan, Richard (1988) “Distributional aspects of the life cycle theory of saving” in Denis Kessler and Andre Masson eds. Modelling the Accumulation and Distribution of Wealth, Oxford: Clarendon Press, pp.193-235.

Wolff, Edward N. (1996) “International comparisons of wealth inequality” Review of Income and Welath, 42(4): 433-450. Also in Nicolas Barr ed. 2001 Economic Theory and the Welfare State, Vol. 2, Edward Elgar, pp.582-600.

World Bank. (2008) “Thailand Investment Climate Assessment Update” Poverty Reduction and Economic Management Sector Unit, East Asia and Pacific Region. Washington, D.C.

เว็บไซต์

https://data.worldbank.org/

http://statstd.nso.go.th/download.aspx

https://smartcitythailand.or.th/

https://www.boi.go.th/un/Policy_EEC

https://www.eeco.or.th/th

https://www.tem.co.th/%e0%b8%9a%e0%b8%97%e0%b8%84%e0%b8%a7%e0%b8%b2%e0%b8%a1/5-%e0%b8%88%e0%b8%b1%e0%b8%87%e0%b8%ab%e0%b8%a7%e0%b8%b1%e0%b8%94-%e0%b8%97%e0%b8%b5%e0%b9%88%e0%b8%99%e0%b8%b3%e0%b8%a3%e0%b9%88%e0%b8%ad%e0%b8%87%e0%b8%9e%e0%b8%b1%e0%b8%92%e0%b8%99%e0%b8%b2-smartci/

https://www.nia.or.th/KHONKAEN

http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries14.html

http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/TopTen/10/T1005/th/th.htm

http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries23.html

ภาคผนวก ก

คำถามสัมภาษณ์

คำถามสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย
เรื่อง "การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย"
ของสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

1. ความแตกต่างกันในหลากหลายมิติที่เกิดกับประชากรไทย เช่น พื้นที่ โครงสร้างพื้นฐาน วัฒนธรรม ปัจจัยทางธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ ปัจจัยส่วนบุคคล เป็นต้น ท่านคิดว่าเราจะสามารถนำความแตกต่างเหล่านี้มาเป็นองค์ประกอบในการกำหนดชุดของนโยบายหรือมาตรการขับเคลื่อนให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่แตกต่างกันได้หรือไม่ อย่างไร

2. ภายหลังปี 2550 เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง ท่านคิดว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทยคืออะไร

3. ในยุคที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยหุ่นยนต์ถูกนำมาใช้ทดแทนแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ขณะที่พัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีของประเทศไทยยังล้าหลังหลาย ๆ ประเทศ ในมุมมองของท่าน ประเทศไทยควรมีแนวทางในการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และการแก้ไขปัญหาการว่างงานที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอย่างไร

4. ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ของประเทศไทยมีมายาวนาน ท่านคิดว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกระจายรายได้ของประเทศไทย ทั้งในแง่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งที่แก้ไขได้ในระยะสั้น และที่ต้องดำเนินการในระยะยาวมีอะไรบ้าง

5. ปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการกระจายรายได้คือ ความมั่งคั่งเดิมของครัวเรือนซึ่งทำให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้าถึงโอกาสของการมีรายได้ที่ดีกว่าคนอื่น ๆ ท่านคิดว่าจะมีวิธีแก้ไขหรือลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ภายใต้บริบทนี้อย่างไร

6. การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้เป็นเรื่องที่ท้าทาย ท่านคิดว่าภาคส่วนใดบ้างที่จะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญ และจะต้องดำเนินมาตรการในเรื่องใดบ้าง คาดว่าจะมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร แนวทางแก้ไขคืออะไร รวมถึงการคำนึงงบประมาณที่จะต้องใช้เมื่อเทียบกับความคุ้มค่าของแต่ละมาตรการ

7. มุมมองต่อการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของประเทศไทยระหว่างด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ภาครัฐควรให้ความสำคัญด้านไหนก่อน หลัง หรือควบคู่กันไป อย่างไร

ภาคผนวก ข

การคำนวณ

1. ชุดข้อมูลที่ใช้ศึกษา

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
w	7454	4.414408	1.107825	3	6
serial_no	7454	3357.928	2049.66	4	7685
reg	7452	2.796028	1.370645	1	5
cwt	5558	41.78895	26.94597	10	96
amp	5558	8.889888	10.43227	1	50
tmb	4068	4.838987	4.4018	1	25
area	7452	1.523081	0.499501	1	2
age	5714	44.5616	11.97321	15	119
memberstatus	7454	1	0	1	1
edu	7454	2.992353	0.270804	1	4
edulevel	7201	3.294126	1.791998	1	8
work	7454	1	0	1	1
nwork	7452	1.252013	0.462051	1	4
sector	7416	5.198085	1.689921	1	8
occup	7415	5.050034	1.393869	1	7
firmsize	7410	3.420513	1.772059	1	7
hour	7414	43.36161	14.13625	1	98
wage	7454	12910.92	23902.5	67	909500
bonus	7428	641.3915	3119.501	0	80000
age15	0				
age15_60	5288	1	0	1	1
age60	2166	1	0	1	1
nage15	7454	0.818889	1.00124	0	8
nage15_60	7454	2.675879	1.430201	0	12
nage60	7454	1.298497	1.902664	0	16

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
wage_avg	7454	9515.1	21604.85	75	909500
age_avg	7454	35.45793	11.41602	10.5	87
edulevel_avg	7377	3.242922	1.506518	1	7.5
nwork_avg	7454	1.195953	0.353991	1	3.5
hour_avg	7444	43.45463	12.89728	1	98
welfare	5430	1.716759	0.861614	0	9
wage_sum	1645	28125.18	87237.61	250	3320000
s	7454	10.05514	4.062809	3	21
s1	7454	0.584116	0.492907	0	1
s2	7454	0.165683	0.371821	0	1
s3	7454	0.090958	0.287569	0	1
s4	7454	0.123424	0.328945	0	1
s5	7454	0.03582	0.185853	0	1
w1	7454	0.271532	0.44478	0	1
w2	7454	0.263214	0.440407	0	1
w3	7454	0.244567	0.429859	0	1
w4	7454	0.220687	0.414738	0	1
year50	7454	0.271532	0.44478	0	1
year53	7454	0.263214	0.440407	0	1
year55	7454	0.244567	0.429859	0	1
year60	7454	0.220687	0.414738	0	1
area1	7454	0.476791	0.499495	0	1
area2	7454	0.522941	0.499507	0	1
reg_1	7452	0.228798	0.420087	0	1
reg_2	7452	0.23913	0.426581	0	1
reg_3	7452	0.175792	0.380668	0	1
reg_4	7452	0.219807	0.414143	0	1
reg_5	7452	0.136473	0.343314	0	1
sector_1	7416	0.109223	0.31194	0	1
sector_2	7416	0.006742	0.081839	0	1

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
sector_3	7416	0.022519	0.148374	0	1
sector_4	7416	0.021845	0.146186	0	1
sector_5	7416	0.242449	0.428593	0	1
sector_6	7416	0.473706	0.499342	0	1
sector_7	7416	0.122168	0.327502	0	1
sector_8	7416	0.001348	0.036699	0	1
occup_1	7415	0.010115	0.100068	0	1
occup_2	7415	0.098045	0.297395	0	1
occup_3	7415	0.00971	0.098067	0	1
occup_4	7415	0.226703	0.418727	0	1
occup_5	7415	0.026972	0.162014	0	1
occup_6	7415	0.626163	0.483854	0	1
occup_7	7415	0.002293	0.04783	0	1
lnwage_avg	7454	8.657159	0.98358	4.317488	13.72065
lnwage	7454	9.003517	0.951562	4.204693	13.72065
age_avg2	7454	1387.573	932.3364	110.25	7569
nwork_avg2	7454	1.555596	1.091695	1	12.25
urbancore	7454	0.119265	0.324122	0	1
urban	7454	0.358868	0.479701	0	1
rural	7454	0.521868	0.499555	0	1
innovation	7454	0.204052	0.403034	0	1
eec	7454	0.040247	0.196551	0	1
tourism	7454	0.105313	0.306976	0	1
agri	7454	0.079286	0.270203	0	1
other	7454	0.670781	0.469961	0	1
urban_rural	7454	2.402603	0.692176	1	3
inst_infra	7454	4.139254	1.42138	1	5
school	7454	1.861148	1.213286	1	5

2. ผลประมาณการ Panel Regression

Model 1: lnwage_avg age_avg age_avg2 nage60 s2 s3 s4 s5

```
Fixed-effects (within) regression               Number of obs      =      7454
Group variable: serial_no                       Number of groups   =      3711

R-sq:  within  = 0.1137                         Obs per group: min =         1
       between = 0.1135                                        avg =       2.0
       overall = 0.1581                                        max =         4

                                                F(7,3736)          =     68.46
corr(u_i, Xb)  = -0.0903                        Prob > F           =    0.0000
```

lnwage_avg	Coef.	Std. Err.	t	P>|t|	[95% Conf.	Interval]
age_avg	.0622091	.0074346	8.37	0.000	.0476328	.0767853
age_avg2	-.0003721	.0000914	-4.07	0.000	-.0005512	-.0001929
nage60	.0027437	.0050509	0.54	0.587	-.0071591	.0126465
s2	.3124593	.038138	8.19	0.000	.237686	.3872326
s3	.5258699	.0608842	8.64	0.000	.4065004	.6452393
s4	.6465228	.0719667	8.98	0.000	.5054249	.7876208
s5	.7007466	.0905271	7.74	0.000	.5232593	.8782339
_cons	6.759596	.1441306	46.90	0.000	6.477014	7.042179
sigma_u	.87865325					
sigma_e	.60326244					
rho	.67963089	(fraction of variance due to u_i)				

```
F test that all u_i=0:     F(3710, 3736) =     2.48          Prob > F = 0.0000
```

Model 2: lnwage_avg age_avg age_avg2 nage60 s2 s3 s4 s5 sector_2 sector_3 sector_4 sector_5 sector_6 sector_7 sector_8

```
Fixed-effects (within) regression               Number of obs      =      7416
Group variable: serial_no                       Number of groups   =      3702

R-sq:  within  = 0.1192                         Obs per group: min =         1
       between = 0.1423                                        avg =       2.0
       overall = 0.1833                                        max =         4

                                                F(14,3700)         =     35.76
corr(u_i, Xb)  = -0.0586                        Prob > F           =    0.0000
```

lnwage_avg	Coef.	Std. Err.	t	P>|t|	[95% Conf.	Interval]
age_avg	.0602133	.0074201	8.11	0.000	.0456654	.0747612
age_avg2	-.0003526	.0000912	-3.87	0.000	-.0005313	-.0001738
nage60	.0052631	.0050438	1.04	0.297	-.0046259	.015152
s2	.3048941	.0381604	7.99	0.000	.2300767	.3797115
s3	.5207346	.0605784	8.60	0.000	.4019642	.639505
s4	.6455438	.0716115	9.01	0.000	.5051419	.7859458
s5	.6910865	.0901692	7.66	0.000	.5143003	.8678727
sector_2	.2903913	.1546665	1.88	0.061	-.0128486	.5936312
sector_3	.3260957	.0818111	3.99	0.000	.1656964	.4864949
sector_4	.0176691	.089273	0.20	0.843	-.1573599	.1926982
sector_5	.1849843	.0566316	3.27	0.001	.0739521	.2960166
sector_6	.2286238	.0425163	5.38	0.000	.1452662	.3119814
sector_7	.1523814	.0480025	3.17	0.002	.0582674	.2464954
sector_8	.514835	.2701001	1.91	0.057	-.0147247	1.044395
_cons	6.618892	.1481314	44.68	0.000	6.328465	6.90932
sigma_u	.86288369					
sigma_e	.59883989					
rho	.67493062	(fraction of variance due to u_i)				

```
F test that all u_i=0:     F(3701, 3700) =     2.34          Prob > F = 0.0000
```

Model 3: lnwage_avg age_avg age_avg2 nage60 s2 s3 s4 s5 sector_2 sector_3 sector_4 sector_5 sector_6 sector_7 sector_8 reg_2 reg_3 reg_4 reg_5

```
Fixed-effects (within) regression               Number of obs      =      7414
Group variable: serial_no                       Number of groups   =      3701

R-sq:  within  = 0.1268                         Obs per group: min =         1
       between = 0.1793                                        avg =       2.0
       overall = 0.2001                                        max =         4

                                                F(18,3695)         =     29.80
corr(u_i, Xb)  = -0.1424                        Prob > F           =    0.0000
```

lnwage_avg	Coef.	Std. Err.	t	P>|t|	[95% Conf.	Interval]
age_avg	.0596916	.0073936	8.07	0.000	.0451957	.0741874
age_avg2	-.0003444	.0000908	-3.79	0.000	-.0005224	-.0001663
nage60	.0043067	.0050279	0.86	0.392	-.0055511	.0141644
s2	.2921564	.0381926	7.65	0.000	.2172757	.367037
s3	.5148697	.0604875	8.51	0.000	.3962775	.6334619
s4	.6325137	.0713831	8.86	0.000	.4925595	.7724679
s5	.6939839	.0898581	7.72	0.000	.5178076	.8701603
sector_2	.246325	.1542876	1.60	0.110	-.0561722	.5488222
sector_3	.2841486	.0819414	3.47	0.001	.1234938	.4448035
sector_4	.0112145	.0889512	0.13	0.900	-.1631838	.1856127
sector_5	.1784732	.0565139	3.16	0.002	.0676717	.2892748
sector_6	.2070627	.0426925	4.85	0.000	.1233595	.2907658
sector_7	.1445092	.0478805	3.02	0.003	.0506345	.238384
sector_8	.4849791	.2691662	1.80	0.072	-.0427498	1.012708
reg_2	.2302422	.1320499	1.74	0.081	-.0286556	.48914
reg_3	-.4288367	.1656566	-2.59	0.010	-.7536241	-.1040493
reg_4	-.3486765	.1420167	-2.46	0.014	-.6271153	-.0702378
reg_5	.4052048	.2184242	1.86	0.064	-.0230391	.8334486
_cons	6.686132	.1717651	38.93	0.000	6.349368	7.022896
sigma_u	.85057499					
sigma_e	.59632791					
rho	.67045502	(fraction of variance due to u_i)				

F test that all u_i=0:   F(3700, 3695) =   2.19   Prob > F = 0.0000

Model 4 lnwage_avg age_avg age_avg2 nage60 s2 s3 s4 s5 sector_2 sector_3 sector_4 sector_5 sector_6 sector_7 sector_8 urbancore urban

```
Fixed-effects (within) regression               Number of obs      =      7416
Group variable: serial_no                       Number of groups   =      3702

R-sq:  within  = 0.1342                         Obs per group: min =         1
       between = 0.1912                                        avg =       2.0
       overall = 0.2287                                        max =         4

                                                F(16,3698)         =     35.81
corr(u_i, Xb)  = -0.0545                        Prob > F           =    0.0000

------------------------------------------------------------------------------
  lnwage_avg |      Coef.   Std. Err.      t    P>|t|     [95% Conf. Interval]
-------------+----------------------------------------------------------------
     age_avg |   .0572907   .0073687     7.77   0.000     .0428435    .0717379
    age_avg2 |  -.0003341   .0000904    -3.69   0.000    -.0005114   -.0001568
      nage60 |   .0067658    .005297     1.28   0.202    -.0036196    .0171511
          s2 |   .2826951   .0379696     7.45   0.000     .2082516    .3571386
          s3 |   .4837194    .060261     8.03   0.000     .3655714    .6018675
          s4 |   .6057217    .071258     8.50   0.000     .4660128    .7454306
          s5 |   .6566621   .0895488     7.33   0.000     .4810923    .8322319
    sector_2 |   .2530812   .1534878     1.65   0.099    -.0478479    .5540103
    sector_3 |   .3125604   .0811557     3.85   0.000     .1534461    .4716747
    sector_4 |   .0113147    .088602     0.13   0.898    -.1623988    .1850282
    sector_5 |   .1775269   .0561843     3.16   0.002     .0673716    .2876822
    sector_6 |   .2152271   .0422004     5.10   0.000     .1324887    .2979654
    sector_7 |   .1433298   .0476291     3.01   0.003     .0499479    .2367117
    sector_8 |   .4796792   .2679164     1.79   0.073    -.0455993    1.004958
   urbancore |   .4302769   .0608235     7.07   0.000      .311026    .5495277
       urban |   .2934862    .040747     7.20   0.000     .2135974    .3733751
       _cons |   6.561554   .1471409    44.59   0.000     6.273069     6.85004
-------------+----------------------------------------------------------------
     sigma_u |  .83679107
     sigma_e |   .5938901
         rho |  .66502311   (fraction of variance due to u_i)
------------------------------------------------------------------------------
F test that all u_i=0:     F(3701, 3698) =     2.29          Prob > F = 0.0000
```

Model 5: lnwage_avg age_avg age_avg2 nage60 s2 s3 s4 s5 sector_2 sector_3 sector_4 sector_5 sector_6 sector_7 sector_8 innovation tourism eec other

```
Fixed-effects (within) regression               Number of obs      =      7416
Group variable: serial_no                       Number of groups   =      3702

R-sq:  within  = 0.1256                         Obs per group: min =         1
       between = 0.1475                                        avg =       2.0
       overall = 0.1896                                        max =         4

                                                F(18,3696)         =     29.48
corr(u_i, Xb)  = -0.0633                        Prob > F           =    0.0000
```

lnwage_avg	Coef.	Std. Err.	t	P>|t|	[95% Conf.	Interval]
age_avg	.0596866	.0073995	8.07	0.000	.045179	.0741941
age_avg2	-.0003476	.0000909	-3.82	0.000	-.0005258	-.0001693
nage60	.0125376	.0057445	2.18	0.029	.0012749	.0238004
s2	.3029647	.0380609	7.96	0.000	.2283423	.3775871
s3	.515104	.0604387	8.52	0.000	.3966075	.6336004
s4	.6454349	.0714327	9.04	0.000	.5053835	.7854863
s5	.677828	.0899624	7.53	0.000	.5014471	.8542089
sector_2	.2935619	.1542992	1.90	0.057	-.008958	.5960818
sector_3	.3099565	.0816687	3.80	0.000	.1498364	.4700766
sector_4	.0247377	.0890977	0.28	0.781	-.1499479	.1994232
sector_5	.1856332	.0565161	3.28	0.001	.0748273	.296439
sector_6	.2258271	.0423994	5.33	0.000	.1426986	.3089555
sector_7	.1477038	.0478796	3.08	0.002	.0538308	.2415767
sector_8	.5104016	.2693456	1.89	0.058	-.017679	1.038482
innovation	.1030231	.0630233	1.63	0.102	-.0205408	.2265871
tourism	-.1700081	.0675014	-2.52	0.012	-.3023518	-.0376644
eec	.2815927	.0989017	2.85	0.004	.0876854	.4755001
other	-.0470785	.0574695	-0.82	0.413	-.1597536	.0655966
_cons	6.641555	.156914	42.33	0.000	6.333909	6.949202
sigma_u	.86070793					
sigma_e	.59699394					
rho	.67517745	(fraction of variance due to u_i)				

```
F test that all u_i=0:     F(3701, 3696) =     2.33          Prob > F = 0.0000
```

Model 6:lnwage_avg age_avg age_avg2 nage60 s2 s3 s4 s5 sector_2 sector_3 sector_4 sector_5 sector_6 sector_7 sector_8 urbancore urban innovation tourism eec other

```
Fixed-effects (within) regression               Number of obs      =      7416
Group variable: serial_no                       Number of groups   =      3702

R-sq:  within  = 0.1369                         Obs per group: min =         1
       between = 0.1872                                        avg =       2.0
       overall = 0.2258                                        max =         4

                                                F(20,3694)         =     29.29
corr(u_i, Xb)  = -0.0569                        Prob > F           =    0.0000

------------------------------------------------------------------------------
  lnwage_avg |      Coef.   Std. Err.      t    P>|t|     [95% Conf. Interval]
-------------+----------------------------------------------------------------
     age_avg |   .0570699   .0073633     7.75   0.000     .0426333    .0715065
    age_avg2 |  -.0003316   .0000904    -3.67   0.000    -.0005088   -.0001544
      nage60 |    .009197   .0057339     1.60   0.109     -.002045    .0204389
          s2 |   .2816766    .037949     7.42   0.000     .2072736    .3560796
          s3 |    .482481   .0603048     8.00   0.000      .364247     .600715
          s4 |    .605319    .071232     8.50   0.000      .465661     .744977
          s5 |   .6479379   .0895082     7.24   0.000     .4724475    .8234282
    sector_2 |    .255545   .1534794     1.67   0.096    -.0453677    .5564576
    sector_3 |   .3029088   .0811721     3.73   0.000     .1437623    .4620552
    sector_4 |   .0119987   .0885823     0.14   0.892    -.1616763    .1856737
    sector_5 |   .1764335   .0561842     3.14   0.002     .0662783    .2865887
    sector_6 |   .2141134   .0421694     5.08   0.000     .1314358     .296791
    sector_7 |   .1392725   .0476171     2.92   0.003     .0459141     .232631
    sector_8 |   .4767178   .2677222     1.78   0.075    -.0481801    1.001616
   urbancore |   .3240886   .1053719     3.08   0.002     .1174958    .5306813
       urban |   .2821385   .0411122     6.86   0.000     .2015337    .3627434
  innovation |   .0683505   .0897364     0.76   0.446    -.1075872    .2442882
     tourism |  -.1137667   .0770173    -1.48   0.140    -.2647673    .0372339
         eec |   .2327342   .1096129     2.12   0.034     .0178264    .4476419
       other |  -.0350156   .0591953    -0.59   0.554    -.1510742     .081043
       _cons |   6.593754   .1566706    42.09   0.000     6.286585    6.900924
-------------+----------------------------------------------------------------
     sigma_u |  .83920743
     sigma_e |  .59327781
         rho |  .66676513   (fraction of variance due to u_i)
------------------------------------------------------------------------------
F test that all u_i=0:     F(3701, 3694) =     2.29         Prob > F = 0.0000
```

3. ตัวอย่างผลการคำนวณ Gini Coefficient

w==6

```
Percentile ratios for distribution of wage_avg: all valid obs.
-------------------------------------------------------------
p90/p10  p90/p50  p10/p50  p75/p25  p75/p50  p25/p50
-------------------------------------------------------------
  6.250    3.077    0.492    2.286    1.641    0.718
```

Generalized Entropy indices GE(a), where a = income difference sensitivity parameter, and Gini coefficient

All obs	GE(-1)	GE(0)	GE(1)	GE(2)	Gini
	0.57251	0.35271	0.44898	1.56909	0.44450

Atkinson indices, A(e), where e > 0 is the inequality aversion parameter

All obs	A(0.5)	A(1)	A(2)
	0.17436	0.29722	0.53380

school == 1&w==6

```
Percentile ratios for distribution of wage_avg: all valid obs.
-------------------------------------------------------------
p90/p10  p90/p50  p10/p50  p75/p25  p75/p50  p25/p50
-------------------------------------------------------------
  3.806    1.756    0.462    1.818    1.282    0.705
```

Generalized Entropy indices GE(a), where a = income difference sensitivity parameter, and Gini coefficient

All obs	GE(-1)	GE(0)	GE(1)	GE(2)	Gini
	0.35979	0.18786	0.18136	0.25788	0.30400

Atkinson indices, A(e), where e > 0 is the inequality aversion parameter

All obs	A(0.5)	A(1)	A(2)
	0.08568	0.17127	0.41846

reg==1&w==3

```
Percentile ratios for distribution of wage_avg: all valid obs.
------------------------------------------------------------
p90/p10  p90/p50  p10/p50  p75/p25  p75/p50  p25/p50
------------------------------------------------------------
  6.067    3.020    0.498    2.476    1.692    0.684
```

Generalized Entropy indices GE(a), where a = income difference
sensitivity parameter, and Gini coefficient

All obs	GE(-1)	GE(0)	GE(1)	GE(2)	Gini
	0.37563	0.30455	0.36054	0.68919	0.42428

Atkinson indices, A(e), where e > 0 is the inequality aversion parameter

All obs	A(0.5)	A(1)	A(2)
	0.15147	0.26255	0.42898

urban_rural==1&w==3

```
Percentile ratios for distribution of wage_avg: all valid obs.
------------------------------------------------------------
p90/p10  p90/p50  p10/p50  p75/p25  p75/p50  p25/p50
------------------------------------------------------------
  6.316    3.138    0.497    2.372    1.674    0.706
```

Generalized Entropy indices GE(a), where a = income difference
sensitivity parameter, and Gini coefficient

All obs	GE(-1)	GE(0)	GE(1)	GE(2)	Gini
	0.39414	0.31827	0.38822	0.78574	0.43313

Atkinson indices, A(e), where e > 0 is the inequality aversion parameter

All obs	A(0.5)	A(1)	A(2)
	0.15974	0.27260	0.44080

inst_infra==1&w==3

```
Percentile ratios for distribution of wage_avg: all valid obs.
------------------------------------------------------------
p90/p10  p90/p50  p10/p50  p75/p25  p75/p50  p25/p50
------------------------------------------------------------
  7.660    3.274    0.427    2.510    1.712    0.682
```

Generalized Entropy indices GE(a), where a = income difference
sensitivity parameter, and Gini coefficient

All obs	GE(-1)	GE(0)	GE(1)	GE(2)	Gini
	0.54836	0.35348	0.40483	0.79844	0.44872

Atkinson indices, A(e), where e > 0 is the inequality aversion parameter

All obs	A(0.5)	A(1)	A(2)
	0.17025	0.29776	0.52306

ภาคผนวก ค

สรุปผลการสัมมนา

รายงานข้อวิพากษ์จากการสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย

เมื่อวันศุกร์ที่ 20 สิงหาคม 2564

ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การสัมมนาครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อเพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่สนใจทั้งภาครัฐและเอกชน โดยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน และผู้วิภากษ์ 1 ท่าน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลทั่วไปที่เข้าร่วมงานสัมมนาฯ เพื่อนำมาปรับปรุงงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการจัดสัมมนาออนไลน์ ใช้เวลาประมาณ 2.30 ชั่วโมง สรุปสาระสำคัญของงานสัมมนาฯ ได้ดังนี้

ผู้เข้าร่วมสัมมนา ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ อาทิ กรมสรรพากร กรมบัญชีกลาง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้แทนจากหน่วยงานวิชาการและสถาบันการศึกษา อาทิ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และบุคคลทั่วไป รวมทั้งสิ้น 92 คน

ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานวิจัย

1. ดร. กิริฎา เภาพิจิตร ผู้อำนวยการวิจัย นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการพัฒนา และผู้อำนวยการโครงการวิเคราะห์เศรษฐกิจเชิงลึก สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
2. ดร. กนต์ธีร์ นุชสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านการติดตามและประเมินผล องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ สำนักงานประเทศไทย

วิทยากรร่วมให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลงานวิจัย

1. อาจารย์ธนสักก์ เจนมานะ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เริ่มการสัมมนา เวลา 14.00 น.

กล่าวเปิดการสัมมนาโดยนายวุฒิพงศ์ จิตตั้งสกุล ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

1. สรุปเนื้อหาการบรรยาย (เอกสารนำเสนอประกอบการบรรยาย)

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสำเร็จในการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย โดยคำนึงถึงผลกระทบของปัจจัยทั้งในระดับครัวเรือนและระดับมหภาคที่อาจส่งผลต่อระดับรายได้ของครัวเรือนและการกระจายรายได้ เช่น ปัจจัยระดับครัวเรือนหรือส่วนบุคคล การศึกษา การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ความแตกต่างในด้านการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น

โครงการวิจัยนี้อาศัยแนวคิดเรื่องการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Growth Theory) และการพัฒนาที่ว่าด้วยการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Redistribution with Growth Theory) แนวคิดปัจจัยกำหนดพื้นฐานของความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจ (Fundamental Determinants of Differences in Economic Performance) เพื่อนำไปพัฒนาชุดของปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ และปัจจัยที่มีผลต่อการกระจายรายได้ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถจำแนกผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นได้ โครงการวิจัยนี้ได้ใช้แบบจำลอง **Fixed Effect Least Square Dummy Variable (LSDV)** ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่กำหนดระดับรายได้ต่อหัวของครัวเรือนของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลการสำรวจภาวะสังคมและเศรษฐกิจของครัวเรือน และข้อมูลระดับมหภาค เพื่อนำไปสู่การสร้างฐานข้อมูลที่เป็น Panel data สำหรับวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า เมื่อควบคุมตัวแปรระดับบุคคลและระดับพื้นที่แล้ว ปัจจัยที่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อรายได้ครัวเรือนตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านระดับการศึกษา โดยพบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไปมีระดับรายได้เฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ (2) ปัจจัยด้านมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ โดยพบว่า ตามมาตรการส่งเสริมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกส่งผลให้ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือมาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ มาตรการส่งเสริมด้านเกตรกรรม และมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามลำดับ และ (3) ปัจจัยด้านระดับความเป็นเมือง โดยพบว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูงมีรายได้เฉลี่ยครัวเรือนสูงที่สุด และสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมือง ร้อยละ 4.2 และสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยในพื้นที่ชนบท ร้อยละ 32.4

ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดลำดับความสำคัญของนโยบายและมาตรการเพื่อกระตุ้นการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้ของครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของผลการศึกษา ได้แก่ การส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสศึกษาจนจบระดับปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย การขยายมาตรการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะไปยังประชาชนในท้องที่ต่าง ๆ ให้ทั่วถึง และการขยายความเจริญไปสู่พื้นที่ชนบทให้มีบริบทสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น

2. ความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (ดร. กิริฎา เภาพิจิตร)

2.1 ความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของงานวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทยเป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญ เนื่องจากขณะที่เศรษฐกิจของประเทศสามารถเติบโตได้ แต่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ยังคงเป็นปัญหาหลักของประเทศไทย ทั้งนี้ โครงการวิจัยฯ มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกโดยอาศัยแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ทำให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ

2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรเพิ่มเติมในงานวิจัย

ควรระมัดระวังในการแปลผลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เนื่องจากข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลในอดีต และการวิเคราะห์มีลักษณะเป็น static ไม่ได้คำนึงถึงผลทาง dynamic ของตัวแปรต่าง ๆ เช่น ผลที่ได้จากการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษามีนัยสำคัญ โดยผู้ที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไปมีระดับรายได้เฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับอื่น ๆ ซึ่งนำมาสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้มีโอกาสศึกษาจนจบระดับปริญญาตรีเป็นอย่างน้อย อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะดังกล่าวยังไม่ได้คำนึงถึงผลทาง dynamic ของนโยบายดังกล่าวต่อตลาดแรงงาน นอกจากนี้ การได้รับปริญญาอาจไม่ได้มีผลต่อการสร้างรายได้มากไปกว่าทักษะในการทำงาน

คำตอบของคณะผู้วิจัย

ได้ปรับปรุงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในทุกประเด็น โดยได้เพิ่มการนำปัจจัยหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องที่เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือมีแนวโน้มอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตมาร่วมพิจารณาด้วย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยยังคงให้ความสำคัญกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ได้เป็นหลัก

2.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรต่อยอดข้อเสนอแนะเชิงโนบายให้เหมาะสมกับแนวโน้มสภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

2) มาตรการภาครัฐควรครอบคลุมการลดกฎระเบียบที่ซ้ำซ้อนและเป็นภาระต่อภาคเอกชน

3. ความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (ดร. กนต์ธีร์ นุชสุวรรณ)

3.1 ความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของงานวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย เป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์ในการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ซึ่งจะช่วยให้ภาครัฐสามารถจัดสรรทรัพยากรที่จำกัดได้ดีขึ้น นอกจากนี้งานวิจัยดังกล่าวยังมุ่งเชื่อมโยงไปสู่การออกแบบนโยบายของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังในอนาคตซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based Policy)

3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรเพิ่มเติมในงานวิจัย

1) ในการออกแบบ Research Methodology อยากเห็นความเชื่อมโยงมากขึ้นระหว่าง Literature Review และการเลือกใช้แบบจำลองเศรษฐมิติ รวมถึงควรระบุเหตุผลในการใช้ Fixed Effect Least Square Dummy Variable (LSDV) เมื่อเทียบกับเครื่องมือรูปแบบอื่น

2) การทบทวนวรรณกรรมในหน้า 12 ควรเพิ่มผลจากงานวิจัยที่ชัดเจนว่าอะไรคือปัจจัยที่กระทบรายได้และการกระจายรายได้ ให้ชัดเจนขึ้น

3) ตัวแปร Dummy มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ ได้รวมมาตรการที่ทำในทุกพื้นที่ เช่น บัตรคนจน บัตรทอง ในตัวแปรดังกล่าวหรือไม่ ทั้งนี้ ควรแยกมาตรการดังกล่าวให้ชัดเจน

4) อาจพิจารณาเพิ่มตัวแปรลักษณะครัวเรือน เช่น ไม่พูดไทย (ต่างด้าว) จำนวนเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี และจำนวนคนพิการ ซึ่งอาจทำให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ผลกระทบต่อรายได้ครัวเรือนได้ดียิ่งขึ้น

5) ควรอธิบายเพิ่มเติมว่า เหตุใดทีมวิจัยจึงเลือกผลของ Model 6 ในการวิเคราะห์ รวมถึงการให้น้ำหนักของการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อรายได้และการกระจายรายได้ให้ชัดเจนด้วย

6) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายควรปรับปรุงให้มีความชัดเจนและมุ่งการนำไปปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น

คำตอบของคณะผู้วิจัย

ข้อเสนอแนะ ตามข้อ 1) 2) 5) และ 6) ได้ปรับเพิ่มเติมแล้ว

ข้อ 3) ตัวแปร Dummy มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ ไม่ได้รวมมาตรการที่ทำในทุกพื้นที่ เช่น บัตรคนจน บัตรทอง เนื่องจากขอบเขตงานวิจัยชิ้นนี้เน้นมาตรการภาครัฐที่ส่งผลให้เกิดการเติบโตของรายได้ผ่านการเพิ่ม productivity ในกระบวนการผลิตหรือบริการ จึงไม่นับรวมการเพิ่มรายได้ของครัวเรือนจากมาตรการโอนเงินภาครัฐ

ข้อ 4) เป็นข้อเสนอแนะที่ดีทำให้งานวิจัยละเอียดยิ่งขึ้น แต่อยู่นอกขอบเขตการศึกษาของงานวิจัยชิ้นนี้ ด้วยข้อจำกัดของเวลาและงบประมาณ

3.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยครั้งต่อไป

1) อาจพิจารณาแนวคิดแบบ Inclusive Growth รวมถึงให้ความสำคัญต่อตัวแปรด้านสังคมมากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะนโยบายด้านการศึกษา อาจพิจารณาเสนอแนะการทำ Matching ของสาขาแรงงานกับความต้องการของตลาดควบคู่ไปด้วย โดยรัฐอาจให้แรงจูงใจในรูปเงินอุดหนุนในสาขาที่เป็นที่ต้องการของตลาด

4. ความเห็นและข้อเสนอแนะของวิทยากร (อาจารย์ธนสักก์ เจนมานะ)

4.1 ความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของงานวิจัย

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย เป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์ในการเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำ โดยอาศัยข้อมูล Panel Data ปี 2550 – 2560 ซึ่งงานวิจัยที่ศึกษาข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าวยังมีจำกัด จึงสามารถนำไปอ้างอิงได้

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรเพิ่มเติมในงานวิจัย

1) มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการแปลผลของตัวแปรระดับการศึกษาว่าสามารถเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ในปัจจุบันได้จริงหรือไม่ ซึ่งค่อนข้างขัดแย้งกับสถานการณ์ปัจจุบันที่นักศึกษาจบใหม่ว่างงานค่อนข้างสูง ทั้งนี้ งานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Kilenthong and Rueanthip (2018) พบว่าชั่วโมงฝึกงานเป็นปัจจัยที่สำคัญของ entrepreneurial success จึงอาจเพิ่มตัวแปรดังกล่าวในงานวิจัยชิ้นนี้

2) ควรแยกผลกระทบของมาตรการส่งเสริมต่าง ๆ จากภาครัฐแต่ละมาตรการให้ชัดเจน

3) ในต่างประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำในระดับต่ำ พบว่า การกระจายอำนาจทั้งทางการเมืองและการคลังท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น จึงอาจศึกษากลไกที่ทำให้มาตรการภาครัฐประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจึงอาจระบุแนวทางในการพัฒนาความเจริญไปสู่ชนบท เช่น การพัฒนาระบบเงินอุดหนุน

คำตอบของคณะผู้วิจัย

สำหรับข้อ 1) และ 2) ได้ปรับปรุงรายงานโดยเขียนอธิบายให้ชัดเจนตามความเห็นแล้ว ส่วนข้อ 3) อยู่นอกขอบเขตการศึกษา ทั้งนี้ เป็นเรื่องที่ควรนำไปศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในงานชิ้นต่อ ๆ ไป

4.3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรพัฒนาฐานข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และทรัพย์สินให้มีความครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาวิจัยด้านความเหลื่อมล้ำ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้อย่างครบถ้วน

2) ควรศึกษานโยบายหรือมาตรการอื่น ๆ ที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การดึงคนเข้าระบบประกันสังคมและลดเพดานเงินสมทบ การบูรณาการระบบประกันสังคมโดยเชื่อมโยงกับระบบ

การจัดเก็บภาษี การปฏิรูประบบภาษีเงินได้และทรัพย์สินบุคคลธรรมดา การทบทวนนโยบายยกเว้นภาษี เช่น BOI และการเข้าร่วมการโต้เถียงและข้อตกลงระดับนานาชาติเรื่อง profit-shifting & base erosion

5. ประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ได้รับจากการสัมมนา

การบูรณาการระบบประกันสังคมโดยเชื่อมโยงกับระบบการจัดเก็บภาษีมีความน่าสนใจ อย่างไรก็ตาม อาจต้องพิจารณาปัจจัยด้านการเมืองและข้อจำกัดของการจัดตั้งองค์กร

6. รูปภาพการสัมมนาโครงการวิจัยเพื่อเผยแพร่ผลงาน

ประมวลภาพการจัดสัมมนาโครงการวิจัย

เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ

และการกระจายรายได้ของประเทศไทย

ประจำปีงบประมาณ 2564

สำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้จัดสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิชาการ เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย ซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม (วสน.) มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาวิจัย รวมทั้งรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อวิพากษ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงให้งานวิจัยฉบับดังกล่าวมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเป็นการจัดสัมมนาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

คณะผู้วิจัยได้รับเกียรติจากนายวุฒิพงศ์ จิตตั้งสกุล ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เป็นประธานกล่าวเปิดงานสัมมนาในครั้งนี้ ซึ่งมีผู้เข้าร่วมงานสัมมนาประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ อาทิ กรมสรรพากร กรมบัญชีกลาง สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้แทนหน่วยงานวิชาการและสถาบันการศึกษา อาทิ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และบุคคลทั่วไป รวมทั้งสิ้น 92 คน

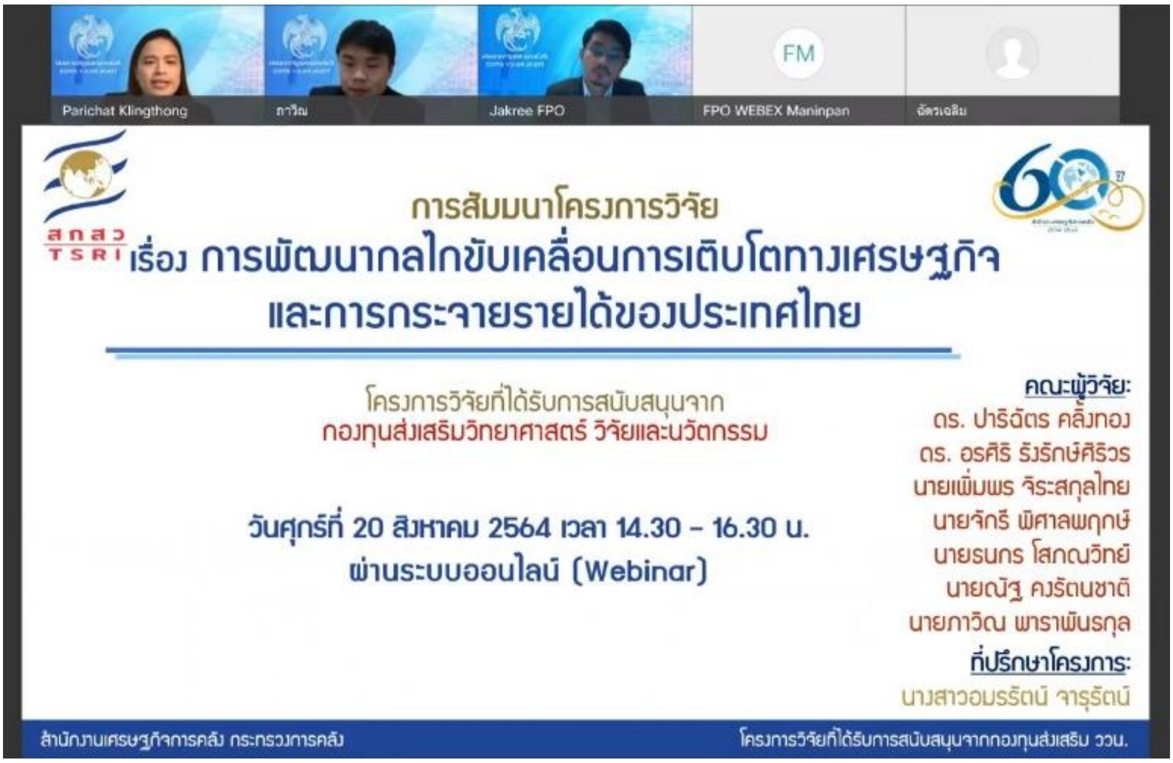

Parichat Klingthong
ภาวิณ
Jakree FPO
FM
FPO WEBEX Maninpan
สกสว
TSRI
การสัมมนาโครงการวิจัย
เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ
และการกระจายรายได้ของประเทศไทย
โครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
วันศุกร์ที่ 20 สิงหาคม 2564 เวลา 14.30 – 16.30 น.
ผ่านระบบออนไลน์ (Webinar)
คณะผู้วิจัย:
ดร. ปาริฉัตร คลิ้งทอง
ดร. อรศิริ รังรักษ์ศิริวร
นายเพิ่มพร จิระสกุลไทย
นายจักรี พิศาลพฤกษ์
นายธนกร โสภณวิทย์
นายณัฐ คงรัตนชาติ
นายภาวิณ พาราพันธกุล
ที่ปรึกษาโครงการ:
นางสาวอมรรัตน์ จารุรัตน์
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง
โครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริม ววน.

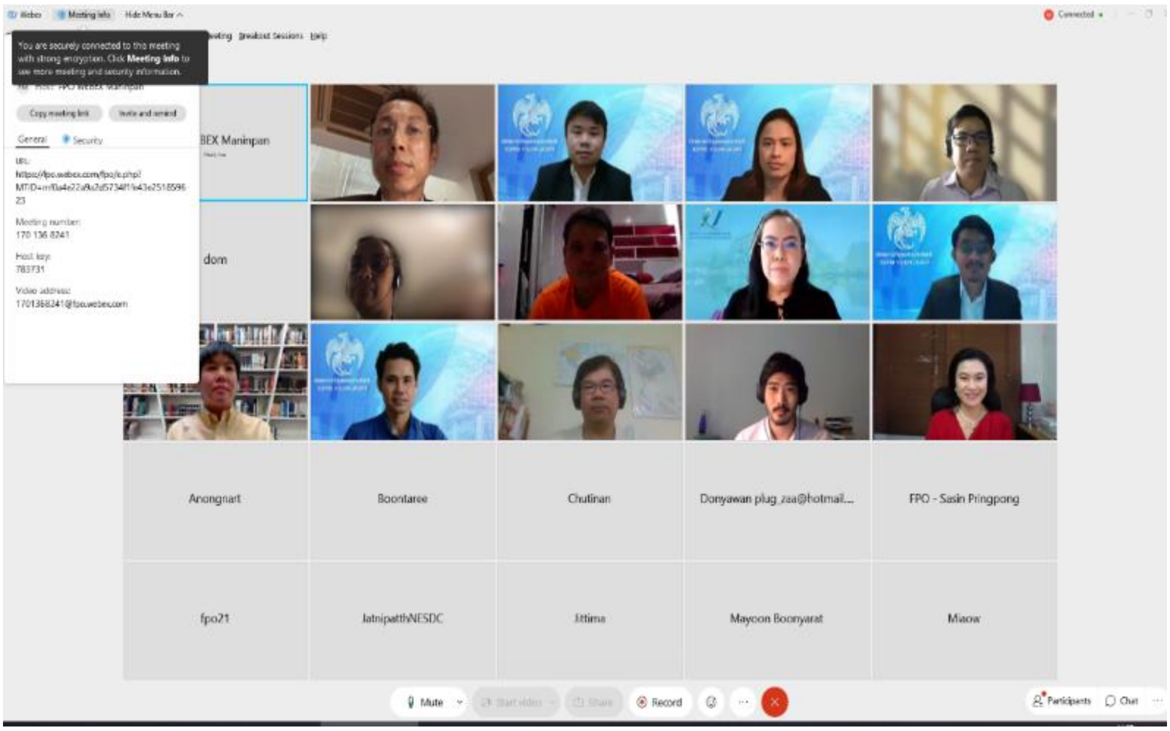

Meeting info
Hide Menu Bar
Copy meeting link
General
Security
Meeting number:
170 136 8241
Host key:
783731
BEX Maninpan
dom
Anongnart
Boontaree
Chutinan
Donyawan plug_zaa@hotmail...
FPO - Sasin Pringpong
fpo21
JatnipatthNESDC
Jittima
Mayoon Boonyarat
Miaow
Mute
Record
Participants
Chat

ดร.ปาริฉัตร คลิ้งทอง เศรษฐกรชำนาญการพิเศษ สำนักนโยบายการออมและการลงทุน หัวหน้าโครงการวิจัย และนายจักรี พิศาลพฤกษ์ เศรษฐกรชำนาญการ สำนักนโยบายการคลัง นักวิจัย ได้อธิบายเนื้อหา และวัตถุประสงค์ ของงานวิจัย พร้อมทั้งได้นำเสนอผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนากลไกขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ของประเทศไทย ในเวทีการสัมมนาดังกล่าว

คณะผู้วิจัยได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากร จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ดร. กิริฎา เภาพิจิตร ผู้อำนวยการวิจัย นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการพัฒนา และผู้อำนวยการโครงการวิเคราะห์เศรษฐกิจเชิงลึก สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์และการพัฒนาเศรษฐกิจ นโยบายเศรษฐกิจ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งให้เกียรติมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ดร. กนต์ธีร์ นุชสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านการติดตามและประเมินผล องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการติดตามและประเมินผล นโยบายสังคมและการคลัง ซึ่งให้เกียรติมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านในการสัมมนา และอาจารย์ ธนสักก์ เจนมานะ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านนโยบายการเงิน นโยบายการคลัง และนโยบายเศรษฐกิจ ซึ่งให้เกียรติมาเป็นวิทยากรในการสัมมนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากรได้ให้ความคิดเห็น คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย ซึ่งทีมวิจัยสามารถนำไปปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

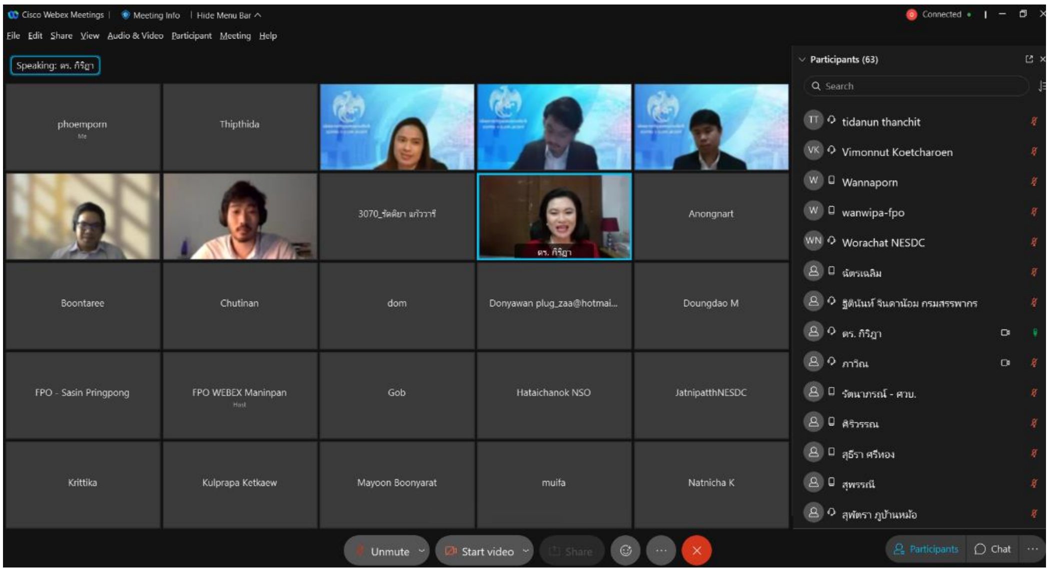

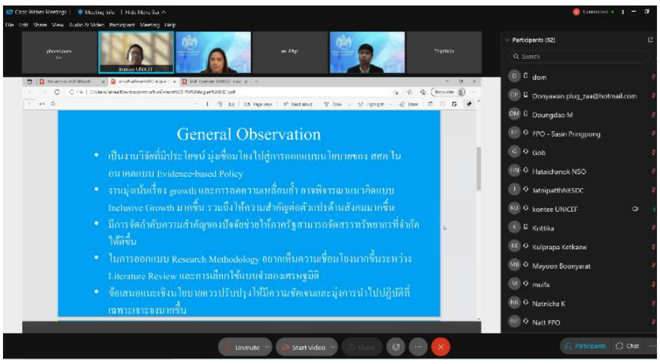

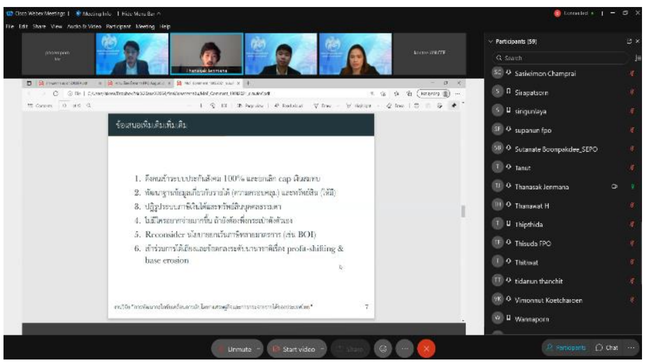

นอกจากนี้ การสัมมนายังได้รับความสนใจจากผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ ในการร่วมแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยฉบับนี้

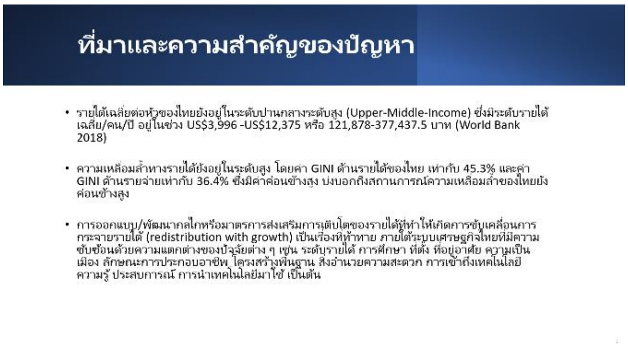

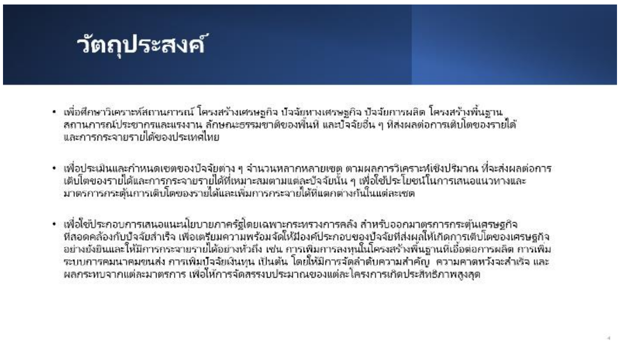

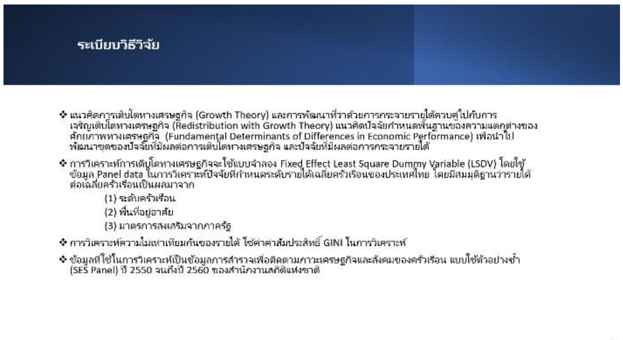

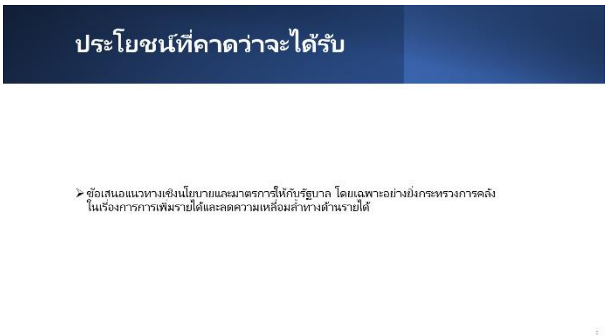

แนวคิดทฤษฎี

➤ **ทฤษฎีเกี่ยวกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth)**

❑ **ทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจของ Robert M Solow (Solow Growth Model)**

- สมมติฐานระบบเศรษฐกิจปิด และไม่มีการกู้ยืม
- อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศขึ้นอยู่กับระดับการลงทุนหรือการออมของประเท
- เศรษฐกิจของประเทศจะเติบโตจนถึงระดับหนึ่ง หลังจากนั้นอัตราการเติบโตจะชะลอลง และเข้าสู่สภาวะ Steady State

❑ **ทฤษฎีการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยปัจจัยภายใน (Endogenous Growth Model)**

- technological progress ถูกกำหนดโดยพฤติกรรมการสะสมทุน และจำแนกทุกเป็นทุนทางกายภาพและองค์ความรู้
- การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับทุนทางกายภาพหรือทางการเงินเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับทุนที่เป็นองค์ความรู้
- การพัฒนา R&D ของประเทศ จะส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดทฤษฎี (ต่อ)

- **แนวคิดปัจจัยกำหนดพื้นฐานของความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจ (Fundamental Determinants of Differences in Economic Performance)**

  ปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของศักยภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ/ที่ตั้ง ได้แก่
  - Luck Hypothesis อธิบายถึงเซตของสาเหตุหรือปัจจัยกำหนดที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันของศักยภาพทางเศรษฐกิจ
  - Geography Hypothesis ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ส่งผลต่อความเติบโตทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เช่น คุณภาพของดิน ผลผลิตทางการเกษตร แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อุตสาหกรรม เชื้อโรค สภาพแวดล้อมของโรค
  - Culture Hypothesis ลักษณะทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ส่งผลต่อความเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น ความเชื่อ ความชอบ/นิยม คุณค่า ซึ่งจะส่งผลต่อการเลือกสาขาอาชีพ อัตราการออม ความประสงค์ที่จะสะสมทุนทั้งทุนทางกายภาพและทุนมนุษย์
  - Institutions Hypothesis ปัจจัยด้านกฎระเบียบ กฎหมาย นโยบาย มาตรการต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการจูงใจทางเศรษฐกิจในการจูงใจให้ลงทุนในเทคโนโลยี ทุนทางกายภาพและทุนมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

แนวคิดทฤษฎี (ต่อ)

- **ทฤษฎีการกระจายรายได้และแนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้**
  - ทฤษฎีผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต (theory of Factor Reward) แรงงาน และทุน
  - ทฤษฎีทุนมนุษย์ (theory of human capital) การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์มีผลทำให้ความสามารถหารายได้ (earning ability) ของบุคคลแตกต่างกัน ลูกคนรวยมีโอกาสเรียนสูงกว่าลูกคนจน และความไม่สมบูรณ์ของตลาดเงินและสินเชื่อซ้ำเติมสถานการณ์ของคนจนเพราะว่าคนจนไม่อยู่ในฐานะที่จะกู้ยืมเงินระยะยาวเพื่อลงทุนด้านการศึกษา
  - ปัจจัยอื่นที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ เช่น
    - ➤ อำนาจการผูกขาด
    - ➤ ความไม่เสมอภาคเนื่องจากปัจจัยและค่านิยมในสังคม
    - ➤ สังคมที่มีชนชั้น กล่าวคือ ในบางสังคมมีข้อกำหนดที่เข้มงวดเกี่ยวกับชนชั้น ซึ่งมีผลต่อตำแหน่งการงาน โอกาสการเลื่อนชั้นหรือการขยับฐานะ
    - ➤ ภาครัฐอาจจะอำนวยสิทธิประโยชน์ให้กับบางกลุ่มที่มีพลังการเมืองและพลังธุรกิจ
    - ➤ ความไม่แน่นอนของระบบการผลิต เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่อาจจะพลิกผันได้ตลอดเวลา อาจจะทำให้คนรวยกลายเป็นคนจน หรือคนจนกลายเป็นร่ำรวย

ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือนและส่งผลต่อเนื่องไปยังการกระจายรายได้ในต่างประเทศ

- Li, H., และ Zou, H. F. (2004) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกระจายรายได้ และการออมของครัวเรือน ของประเทศในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรม และประเทศกำลังพัฒนา 49 ประเทศ
- Saravanan Venkadasalam (2014) วิเคราะห์การดำเนินการมาตรการด้านภาษีสินค้าและบริการในกลุ่มประเทศอาเซียน ที่มีความสัมพันธ์ต่ออัตราการเจริญเติบ โตทางเศรษฐกิจ รายจ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนและรายจ่ายภาครัฐของแต่ละประเทศ
- Adeleke, O.A Binuomote, S. O. และ Adeleke, H.M. (2020) ได้วิเคราะห์ผลกระทบจากปัจจัยการผลิตภาคการเกษตร ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน วัตถุดิบทางการเกษตร และเครื่องจักร ที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของรายได้ของประเทศในกลุ่ม Economic Community of West African States (ECOWAS)

โดยทั้ง 3 งานวิจัยดังกล่าว ได้ใช้วิธี Least Squares Dummy Variable (LSDV) regression ในการวิเคราะห์

ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

การศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของครัวเรือนและส่งผลต่อเนื่องไปยังการกระจายรายได้ในประเทศไทย

- Jeong ได้ทำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Survey: SES) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เส้นโค้งของ Kuznets (Kuznets Curve)
- ชยุทธ์ ชุติมิตเจริญ (2005) ได้ศึกษาการปรับโครงสร้างเงินทุนและการลงทุนในกรณีที่มีอุปสรรคทางการเงิน ด้วยวิธี Individual Effect โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นผลด้าน Fixed Effect และ Random Effect โดยการประมาณการแบบ Fixed Effect
- ปวีตรา กปิลพัตร, นิสิต พันธมิตร, และประพัฒชนม์ จริยพันธุ์ (2012) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ด้วยวิธี Polled OLS Fixed Effects Model และ Random Effects Model โดยวิธี Fixed Effect ใช้ LSDV ทั้งนี้ การทดสอบ The Hausman Test พบว่า การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง Fixed Effects Model เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการประมาณแบบจำลองที่ใช้ในการศึกษานี้

ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

การศึกษาตัวแปรด้านนโยบายซึ่งส่งผลกระทบต่อการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในประเทศไทย

- สมชัย จิตสุชน (2015) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย โดยวัดการกระจายรายได้ของประเทศไทยด้วยสัมประสิทธิ์ Gini Coefficient และได้เปรียบเทียบความเหลื่อมล้ำของไทยกับรายได้ในกลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางและต่างประเทศ พบว่า นโยบายที่จะส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำมากที่สุดคือการใช้จ่ายภาครัฐด้านสวัสดิการและด้านสังคม นโยบายด้านภาษี และนโยบายในการพัฒนาศักยภาพของผู้มีรายได้น้อยให้เข้าถึงโอกาสทางสังคม
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และคณะ (2019) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระจายได้ศึกษาถึงความเกี่ยวข้อง ของระบบธรรมาภิบาลที่อาจส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ โดยใช้ตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์ปัจจัย 2 รูปแบบ คือ 1) Gini Coefficient หรือดัชนีสัมประสิทธิ์ความเหลื่อมล้ำ และ 2) Income share held by lowest 10% หรือสัดส่วนการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำที่สุดร้อยละ 10 โดยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำมากที่สุดคือการมีงานทำของประชากร และโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรของประชากรแต่ละกลุ่ม

ทบทวนวรรณกรรมหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

การศึกษาตัวแปรด้านนโยบายซึ่งส่งผลกระทบต่อการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ในประเทศไทย

- ธนาคารแห่งประเทศไทย (2556) ได้วิเคราะห์ถึงลักษณะและระดับความเหลื่อมล้ำทางได้รายได้ของประเทศไทย โดยใช้ Gini Coefficient และ Theil Index รวมถึง Microdata เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในระดับลึกใน 3 ด้าน คือ
  (1) ตัวแปรสำคัญในการกำหนดรายได้ของแต่ละครัวเรือน
  (2) ปัญหาการกระจายรายได้และความไม่เท่าเทียมในเชิงโอกาส (Inequality of opportunities) และ
  (3) การใช้โอกาสจากการพัฒนาประเทศเพื่อส่งเสริมตนเองให้เข้าสู่สังคมขั้นต่อไป (Social mobility)
  พบว่า การเปิดโอกาสให้แก่คนชั้นกลางถึงคนชั้นล่าง การดูแลให้กลุ่มคนรวยไม่ได้รับประโยชน์ และการสร้างระบบสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น จะช่วยแก้ปัญหาการกระจายรายได้ได้อย่างยั่งยืน
- Arayavechkit, Manprasert, and Pinthong (2015) ได้ศึกษาปัจจัยของโครงสร้างของประชากรมีผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจ พบว่า จำนวนแรงงานมีแนวโน้มลดลง และแรงงานในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเป็นการจ้างงานตนเองมากขึ้น รวมถึง ทักษะการทำงานที่เปลี่ยนไป อาจทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ดังนั้นการผลักดันนโยบายในการพัฒนาทักษะแรงงาน และการพัฒนาระบบการเงินให้ผู้ประกอบการ สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้

บทที่ 3

โครงสร้างพื้นฐาน การเติบโตทางเศรษฐกิจ

และการกระจายรายได้ของประเทศไทย

โครงสร้างพื้นฐาน

❑ **โครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้**

- ❖ **ความเป็นเมือง (Urbanization)** เป็นสถานที่ตั้งถิ่นฐานที่มีลักษณะถาวร มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นและมีขนาดใหญ่ โดยประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจการค้า
- ❖ **โครงสร้างทางภูมิศาสตร์** เป็นปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ส่งผลต่อความเติบโตทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เช่น คุณภาพของดิน ผลผลิตทางการเกษตร แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อุตสาหกรรม เชื้อโรค สภาพแวดล้อมของโรค
- ❖ **โครงสร้างทางสถาบัน** เป็นปัจจัยด้านกฎระเบียบ กฎหมาย นโยบาย มาตรการต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการจูงใจทางเศรษฐกิจในการจูงใจให้ลงทุนในเทคโนโลยี ทุนทางกายภาพและทุนมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ

16

โครงสร้างพื้นฐาน: ความเป็นเมือง (Urbanization) กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

- การที่คนมาอยู่รวมกัน (Agglomeration economies) จะก่อให้เกิดพัฒนาการทางเศรษฐกิจขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีกลไกของความเป็นเมืองเป็นตัวช่วย
  - การอยู่รวมกันทำให้ผู้ผลิตได้ประโยชน์จากการประหยัดต่อขนาด (Economy of scale) ผ่านการใช้แรงงานและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ร่วมกัน และการลดต้นทุนขนส่ง (Transportation costs cuts) เนื่องจากอยู่ใกล้ตลาดวัตถุดิบ ซัพพลายเออร์ และช่องการการจัดจำหน่ายสินค้า สถานที่เก็บสินค้า การใช้สถานที่ร่วมกัน หรือทรัพยากรอื่นร่วมกัน
  - ผลของการรวมตัวกัน (Pure agglomeration externalities) ทำให้เกิดการกระจายความรู้ (Knowledge spillover) จากการปฏิบัติ ประสบการณ์และเทคโนโลยีทั้งหมดที่กิจการต่าง ๆ ได้รับในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จะช่วยให้กิจการเหล่านั้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
  - การมีตลาดกลางแรงงาน (Common Market for Labor) เมืองใหญ่จะเป็นที่ดึงดูดให้กิจการต่าง ๆ เข้ามาดำเนินการ เนื่องจากเห็นว่าเมืองเป็นแหล่งแรงงานที่มีศักยภาพ กิจกรรมทางการผลิตที่เกิดขึ้นจะดึงดูดประชากรเข้ามาทำงานและอยู่อาศัย ทำให้เกิดเมืองและอุปสงค์ต่อสินค้าขนาดใหญ่ ซึ่งยิ่งจูงใจให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการในปริมาณมากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว
  - การลงทุนในโครงสร้างสาธารณูปโภคขนาดใหญ่จะยิ่งเพิ่มขึ้นจากความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะยิ่งช่วยเพิ่มศักยภาพการพัฒนาทางเศรษฐกิจแก่พื้นที่เมือง

17

การเติบโตทางเศรษฐกิจ

ภาพรวมเศรษฐกิจไทยในช่วงที่ผ่านมา

- ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงปี 2530 – 2539 ที่มี GDP growth เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 9.3 ต่อปี และสะดุดในช่วงปี 2540 – 2541 เนื่องจากวิกฤตการเงินอาเซียน ภายหลังจากนั้นเศรษฐกิจไทยมีอัตราการเติบโตลดลงเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 3 และยังคงมีแนวโน้มชะลอลงตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา

การเติบโตทางเศรษฐกิจ (ต่อ)

กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกโดยดึงดูดเม็ดเงินลงทุนจากต่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเติบโตของเศรษฐกิจไทยระหว่างปี 2515 – 2550 เห็นได้จาก การขยายตัวของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกของไทยในช่วงเวลาดังกล่าว

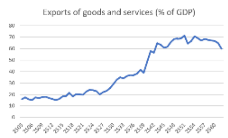

- อย่างไรก็ตาม ภายหลังปี 2550 จะเห็นว่าภาคการส่งออก (การส่งออกต่อ GDP) เริ่มคงที่และมีแนวโน้มลดลง ขณะที่เม็ดเงิน FDI ค่อนข้างผันผวนและมีแนวโน้มลดลง

การเติบโตทางเศรษฐกิจ (ต่อ)

ระดับรายได้ประชาชาติต่อหัวของประเทศไทย

- ➢ ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่การจัดอันดับรายได้ของธนาคารโลก เมื่อปี 2506 โดยเริ่มจากการเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับต่ำ (Lower Middle-Income)
- ➢ จนกระทั่งในปี 2554 ประเทศไทยถูกจัดอันดับสูงขึ้นให้เป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper Middle-Income)
- ➢ ทั้งนี้ จากข้อมูลของธนาคารโลกในปี 2562 ประเทศไทยมีรายได้ประชาชาติต่อหัว (GNI per capita) อยู่ที่ 7,260 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี
- ➢ ซึ่งการที่ประเทศไทยมีอันดับรายได้สูงขึ้นจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับต่ำสู่ประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูง เป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจเกี่ยวกับสินค้าในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก เนื่องจากสินค้าในภาคอุตสาหกรรมสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงกว่าสินค้าในภาคการเกษตร ซึ่งถือเป็นการสร้างรายได้ที่สูงขึ้นแก่ประชากรที่เป็นแรงงานและประเทศ

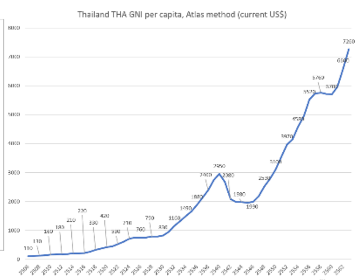

การเติบโตทางเศรษฐกิจ (ต่อ)

ปัจจัยที่ทำให้ประเทศไทยติดกับดักรายได้ปานกลาง

- ไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีของตนเอง
- ขาดการพัฒนาเศรษฐกิจในเชิงนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตของประเทศ
- ขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะสูง
- ระบบโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมขนส่งของประเทศยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถลดต้นทุนของการผลิตสินค้าได้ ส่งผลต่อการแข่งขันด้านราคาสินค้ากับประเทศผู้ผลิตรายอื่น โดยเฉพาะประเทศที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าไทย

21

การเติบโตทางเศรษฐกิจ (ต่อ)

นโยบายรัฐบาลในปัจจุบัน

- **Thailand 4.0** เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ (New Engines of Growth) โดยปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่ "Value–Based Economy" หรือ "เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม"
- **โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC)** มีเป้าหมายหลักในการส่งเสริมการลงทุนซึ่งจะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และทำให้เศรษฐกิจคงไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยรัฐบาลได้เลือกที่จะกำหนด 12 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve) ให้เป็นอุตสาหกรรมนำภายใต้การขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ประกอบไป กลุ่มที่ 1 การต่อยอด 5 อุตสาหกรรมเดิม ที่ประเทศไทยมีฐานการผลิตที่ดีอยู่แล้ว ประกอบด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร กลุ่มที่ 2 การเติม 5 อุตสาหกรรมอนาคต ประกอบด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมดิจิทัล อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร และอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ 2 อุตสาหกรรม ประกอบด้วย อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และอุตสาหกรรมพัฒนาบุคลากรและการศึกษา
- **การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)** เป็นหนึ่งในกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อก้าวพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลาง โดยการสร้างขีดความสามารถทางนวัตกรรมเพื่อเป็นแหล่งรายได้และการจ้างงานที่สำคัญของประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา[illegible]ทางเศรษฐกิจของ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสามารถในการแข่งขันเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด (Competitive Growth) และการส่งเสริม SME เพื่อเป็นเครื่องมือการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำ (Inclusive Growth) โดยมีการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ [illegible]ให้การดำเนินธุรกิจของ SME มีความสะดวกมากขึ้น (Ease of Doing Business) การส่งเสริมให้ SME มีความสามารถในการประกอบธุรกิจแบบมีศักยภาพ (Smart SME) และการพัฒนา SME ให้ก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการที่สร้างคุณค่าและมูลค่า (High Value Startup)

22

การเติบโตทางเศรษฐกิจ (ต่อ)

ปัจจัยที่ขับเคลื่อนให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัวของประชากร และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกต่างของรายได้ในด้านต่าง ๆ

- **การพัฒนาคุณภาพประชากร** ถือเป็นแนวทางที่จะช่วยยกระดับรายได้ต่อหัว ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศและช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เพื่อผลักดันให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง
- **การศึกษาและทักษะของแรงงาน** ระดับการศึกษาก็เป็นหนึ่งในปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดรายได้ของแรงงาน โดยระดับการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกันของแรงงานจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ แรงงานที่มีการศึกษาในระดับสูง มีโอกาสในการเลือกงานมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า และยังมีโอกาสได้รับค่าตอบแทนหรือรายได้ที่สูงขึ้น

23

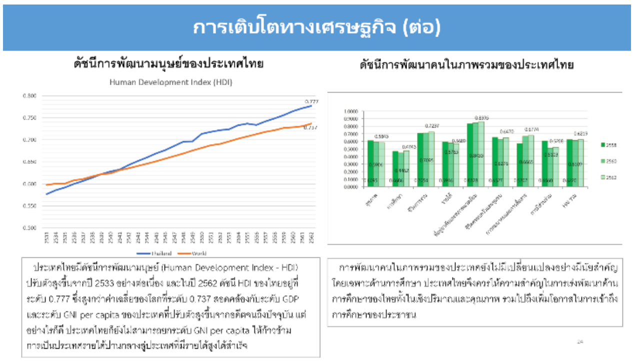
การเติบโตทางเศรษฐกิจ (ต่อ)
ดัชนีการพัฒนามนุษย์ของประเทศไทย
Human Development Index (HDI)
ดัชนีการพัฒนาคนในภาพรวมของประเทศไทย
ประเทศไทยมีดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index - HDI) ปรับตัวสูงขึ้นจากปี 2533 อย่างต่อเนื่อง และในปี 2562 ดัชนี HDI ของไทยอยู่ที่ระดับ 0.777 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลกที่ระดับ 0.737 สอดคล้องกับระดับ GDP และระดับ GNI per capita ของประเทศที่ปรับตัวสูงขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดี ประเทศไทยก็ยังไม่สามารถยกระดับ GNI per capita ให้ก้าวข้ามการเป็นประเทศรายได้ปานกลางสู่ประเทศที่มีรายได้สูงได้สำเร็จ
การพัฒนาคนในภาพรวมของประเทศยังไม่มีเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านการศึกษา ประเทศไทยจึงควรให้ความสำคัญในการเร่งพัฒนาด้านการศึกษาของไทยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมไปถึงเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของประชาชน

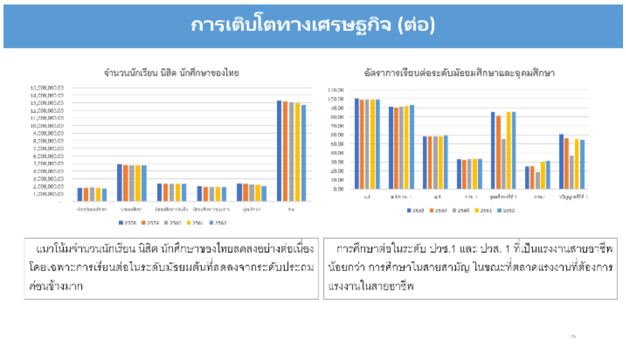
การเติบโตทางเศรษฐกิจ (ต่อ)
จำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาของไทย
อัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา
แนวโน้มจำนวนนักเรียน นิสิต นักศึกษาของไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเรียนต่อในระดับมัธยมต้นที่ลดลงจากระดับประถมค่อนข้างมาก
การศึกษาต่อในระดับ ปวช.1 และ ปวส. 1 ที่เป็นแรงงานสายอาชีพน้อยกว่า การศึกษาในสายสามัญ ในขณะที่ตลาดแรงงานที่ต้องการแรงงานในสายอาชีพ

การเติบโตทางเศรษฐกิจ (ต่อ)
ระดับการศึกษาของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2562
จำนวนประชากรไทยจากการทะเบียน
0-4
15-59
60 ขึ้นไป
ประชากรวัยแรงของประเทศที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีระดับการศึกษาที่มีแนวโน้มลดต่ำลง ส่งผลกระทบต่อระดับรายได้ของประชากร
โครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลง โดยประเทศไทยมีอัตราการเกิดที่ลดลง ส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานลดลงตามไปด้วย ขณะเดียวกันมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น

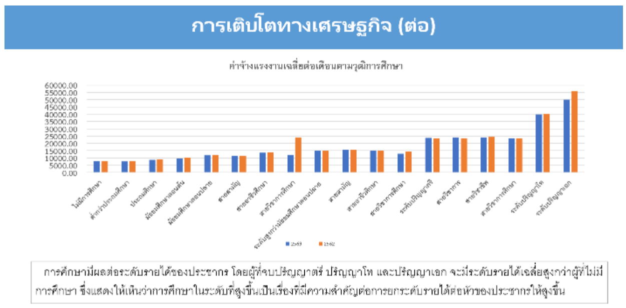
การเติบโตทางเศรษฐกิจ (ต่อ)
ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ยต่อเดือนตามวุฒิการศึกษา
การศึกษามีผลต่อระดับรายได้ของประชากร โดยผู้ที่จบปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก จะมีระดับรายได้เฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่ไม่มีการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการยกระดับรายได้ต่อหัวของประชากรให้สูงขึ้น

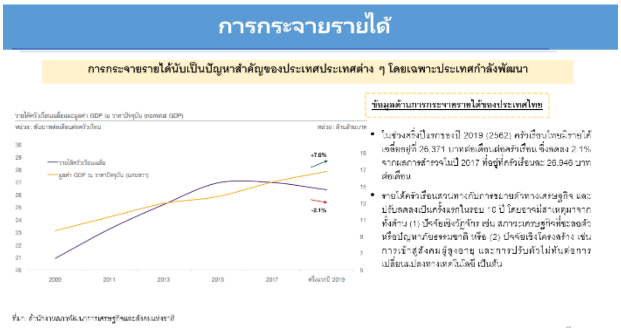
การกระจายรายได้
การกระจายรายได้นับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา
ข้อมูลด้านการกระจายรายได้ของประเทศไทย
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยและมูลค่า GDP ณ ราคาปัจจุบัน (nominal GDP)
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย
มูลค่า GDP ณ ราคาปัจจุบัน (แกนขวา)
+7.6%
-2.1%
2009
2011
2013
2015
2017
ครึ่งแรกปี 2019
• ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2019 (2562) ครัวเรือนไทยมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 26,371 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน ซึ่งลดลง 2.1% จากผลการสำรวจในปี 2017 ที่อยู่ที่ครัวเรือนละ 26,946 บาทต่อเดือน
• รายได้ครัวเรือนสวนทางกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และปรับลดลงเป็นครั้งแรกในรอบ 10 ปี โดยอาจมีสาเหตุมาจากทั้งด้าน (1) ปัจจัยเชิงวัฏจักร เช่น สภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว หรือปัญหาภัยธรรมชาติ หรือ (2) ปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และการปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี เป็นต้น
ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

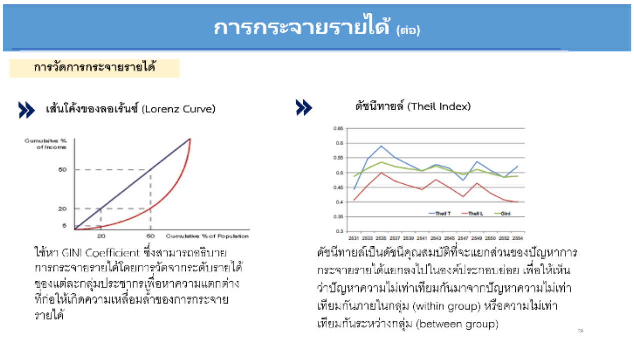
การกระจายรายได้ (ต่อ)
การวัดการกระจายรายได้
เส้นโค้งของลอเร้นซ์ (Lorenz Curve)
Cumulative % of Income
Cumulative % of Population
ใช้หา GINI Coefficient ซึ่งสามารถอธิบายการกระจายรายได้โดยการวัดจากระดับรายได้ของแต่ละกลุ่มประชากรเพื่อหาความแตกต่างที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้
ดัชนีทายล์ (Theil Index)
Theil T
Theil L
Gini
ดัชนีทายล์เป็นดัชนีคุณสมบัติที่จะแยกส่วนของปัญหาการกระจายรายได้แยกลงไปในองค์ประกอบย่อย เพื่อให้เห็นว่าปัญหาความไม่เท่าเทียมกันมาจากปัญหาความไม่เท่าเทียมกันภายในกลุ่ม (within group) หรือความไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่ม (between group)

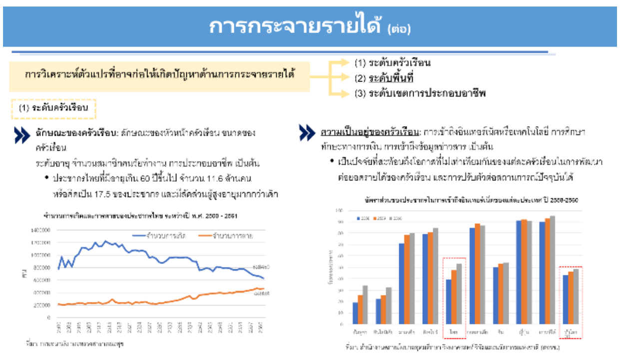
การกระจายรายได้ (ต่อ)
การวิเคราะห์ตัวแปรที่อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการกระจายรายได้
(1) ระดับครัวเรือน
(2) ระดับพื้นที่
(3) ระดับเขตการประกอบอาชีพ
(1) ระดับครัวเรือน
ลักษณะของครัวเรือน: ลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน
ระดับอายุ จำนวนสมาชิกคนวัยทำงาน การประกอบอาชีพ เป็นต้น
• ประชากรไทยที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป จำนวน 11.6 ล้านคน หรือคิดเป็น 17.5 ของประชากร และมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก
จำนวนการเกิดและการตายของประชากรไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2500 - 2561
จำนวนการเกิด
จำนวนการตาย
ความเป็นอยู่ของครัวเรือน: การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยี การศึกษา ทักษะทางการเงิน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น
• เป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันของแต่ละครัวเรือนในการพัฒนาต่อยอดรายได้ของครัวเรือน และการปรับตัวต่อสถานการณ์ปัจจุบันได้

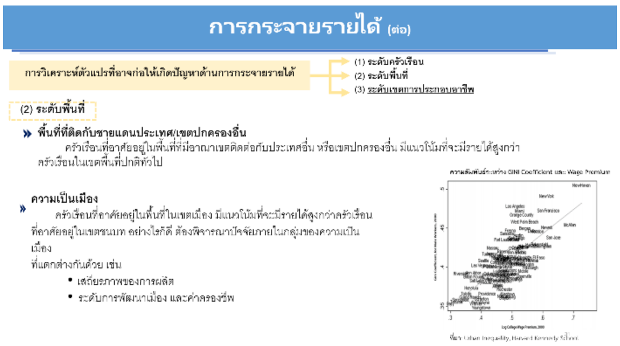
การกระจายรายได้ (ต่อ)
การวิเคราะห์ตัวแปรที่อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการกระจายรายได้
(1) ระดับครัวเรือน
(2) ระดับพื้นที่
(3) ระดับเขตการประกอบอาชีพ
(2) ระดับพื้นที่
พื้นที่ที่ติดกับชายแดนประเทศ/เขตปกครองอื่น
ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศอื่น หรือเขตปกครองอื่น มีแนวโน้มที่จะมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนในเขตพื้นที่ปกติทั่วไป
ความเป็นเมือง
ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในเขตเมือง มีแนวโน้มที่จะมีรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท อย่างไรก็ดี ต้องพิจารณาปัจจัยภายในกลุ่มของความเป็นเมือง
ที่แตกต่างกันด้วย เช่น
• เสถียรภาพของการผลิต
• ระดับการพัฒนาเมือง และค่าครองชีพ
ความสัมพันธ์ระหว่าง GINI Coefficient และ Wage Premium

การกระจายรายได้ (ต่อ)

การวิเคราะห์ตัวแปรที่อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการกระจายรายได้
- (1) ระดับครัวเรือน
- (2) ระดับพื้นที่
- (3) ระดับเขตการประกอบอาชีพ

(2) ระดับพื้นที่ (ต่อ)

» ทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นที่ที่ตั้งของครัวเรือนมีผลต่อการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกัน ซึ่งหากครัวเรือนใดอยู่ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรที่เป็นที่ต้องการของตลาด มีมูลค่าสูง และสามารถเข้าถึงทรัพยากรนั้นได้ ก็อาจเป็นปัจจัยให้ครัวเรือนนั้น มีรายได้สูงกว่าครัวเรือนอื่นได้

» ผังเมือง

หนึ่งในวัตถุประสงค์ของการกำหนดผังเมืองคือเพื่อสร้างรายได้ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ครัวเรือนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการกำหนดนโยบายเรื่องการวางผังเมือง อาจจะทำให้รายได้ของครัวเรือนนั้นสูงกว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่รัฐไม่ได้กำหนดนโยบายด้านการวางผังเมืองได้

ความสัมพันธ์ของการความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน กับรายได้

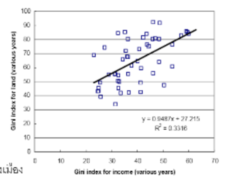

การกระจายรายได้ (ต่อ)

การวิเคราะห์ตัวแปรที่อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการกระจายรายได้
- (1) ระดับครัวเรือน
- (2) ระดับพื้นที่
- (3) ระดับเขตการประกอบอาชีพ

(3) ระดับเขตการประกอบอาชีพ — ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเดียวกันแต่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับสิทธิพิเศษแตกต่างกันจากนโยบายของรัฐอาจจะได้มีรายได้ที่แตกต่างกัน

1. พื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมจาก BOI
เช่น พื้นที่ที่ส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ พื้นที่ที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของการลงทุน (Cluster) พื้นที่ที่ส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น

2. พื้นที่นิคมอุตสาหกรรมภายใต้การกำกับดูแลของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนลงทุนและให้บริการในระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการซึ่งจำเป็นแก่การประกอบอุตสาหกรรม

3. พื้นที่ตามผังเมืองของกรมโยธาธิการและผังเมือง
การจัดทำแผนผัง นโยบาย และโครงการ รวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไปเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา โดยประกอบไปด้วย การวางและจัดทำผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะ การแบ่งโซนพื้นที่ออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่
1) เขตพื้นที่ประเภทที่อยู่อาศัย
2) เขตพื้นที่ประเภทพาณิชยกรรม
3) เขตพื้นที่ประเภทอุตสาหกรรม
4) เขตพื้นที่ประเภทคลังสินค้า
5) เขตพื้นที่ประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม
6) เขตพื้นที่ประเภทชนบท
7) เขตพื้นที่ประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย
8) เขตพื้นที่ประเภทหน่วยงานราชการและสาธารณูปโภค
นอกจากนี้ มีการกำหนดพื้นที่ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่
1) เขตพื้นที่เพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
2) เขตพื้นที่เพื่อการป้องกันน้ำท่วม

บทที่ 4
การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

การกำหนดตัวแปร

1. ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน ประกอบด้วย อายุเฉลี่ยของคนในครัวเรือน กำลังแรงงานอายุเฉลี่ย จำนวนผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป
2. ระดับการศึกษาสูงสุด (Dummy variable) แบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ (1) ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย (2) มัธยมศึกษาตอนปลาย (3) ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา (4) ปริญญาตรี และ (5) ปริญญาโทขึ้นไป
3. งานที่ทำหรือหลัก (Sector) (Dummy variable) ได้แก่ (1) เกษตรกร/ประมง (2) การผลิต (หัตถกรรม) (3) การผลิต (อุตสาหกรรม) (4) ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว (5) ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ (6) พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน (7) รับจ้างทั่วไป และ (8) อื่นๆ
4. ระดับความเป็นเมือง ได้แก่ (1) พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง (Urban Core Zone) ได้แก่ กรุงเทพฯ (2) พื้นที่เมือง (Urban Zone) ได้แก่ เขตเทศบาลทั่วประเทศ ไม่รวมกรุงเทพฯ และ (3) พื้นที่ชนบท (Rural Zone) อาณาเขตนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศไทย (พื้นที่ที่ไม่อยู่ใน (1) และ (2))
5. การส่งเสริมจากภาครัฐ ประกอบด้วย
(1) การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ ได้แก่ พื้นที่ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ ภูเก็ต ขอนแก่น เชียงใหม่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา
(2) เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) หรือ EEC ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง
(3) การส่งเสริมด้านเกษตรกรรม ได้แก่ สุพรรณบุรี นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา สุโขทัย ชัยนาท กำแพงเพชร และเชียงราย
(4) การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ภูเก็ต ชลบุรี กระบี่ สุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ สงขลา พังงา ประจวบคีรีขันธ์ และระยอง
(5) มาตรการทั่วไป ได้แก่ พื้นที่ที่ไม่อยู่ใน (1)-(4)

การกำหนดนิยาม Dummy variable

1. ระดับความเป็นเมือง

กำหนดตามสำนักงานสถิติแห่งชาติ และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง (Cromantle and Swanson (1996), Bettencourt (2007), วิรัช นิภาวรรณ (2549: 205-206); จำลอง โพธิ์บุญ (2544: 1); กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (2548: 13-14); ชนินฎา ชุสุข (2553: 5), เจ ฟลัด (J Flood, 2543 : 18)) ดังนี้

1.1 พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง (Urban Core Zone) คือ พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น เป็นเขตเทศบาลร้อยละร้อย เป็นจุดศูนย์กลางของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นวัตกรรม และการจ้างงาน ได้แก่ กรุงเทพมหานคร

1.2 พื้นที่เมือง (Urban Zone) คือ พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านการค้า การบริการ กิจการ สำนักงาน และการอุตสาหกรรม มีสถาบันทางสังคมเศรษฐกิจและการเมืองมากมายหลายชนิดที่เชื่อมโยงกับการใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ และทรัพยากร ได้แก่ เขตเทศบาลตามนิยามของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

1.3 พื้นที่ชนบท (Rural Zone) คือ ขอบเขตที่อยู่นอกตัวเมืองออกไป เป็นท้องที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาล ซึ่งได้แก่ อาณาเขตนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศไทย

การกำหนดนิยาม Dummy variable (ต่อ)

2. การส่งเสริมจากภาครัฐ

2.1 การส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ

- เป็นเมืองที่ที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการและการบริหารจัด โดยเมืองดังกล่าวจะได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งด้านดิจิทัลและโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ เช่น คมนาคม พลังงานสาธารณูปโภค เป็นต้น
- เมืองอัจฉริยะที่มีการเริ่มพัฒนามาระยะหนึ่งแล้ว ได้แก่ กรุงเทพฯ ภูเก็ต ขอนแก่น เชียงใหม่ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา

2.2 เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) หรือ EEC

- ได้รับการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบไปด้วยแผนปฏิบัติการ 6 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล (3) การพัฒนาศูนย์กลางธุรกิจ และศูนย์กลางการเงิน (4) การพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย (5) การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว และ (6) การพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยี
- จัดตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรีในพ.ศ. 2558 ตั้งอยู่บริเวณในชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทยซึ่งถือเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัด ได้แก่จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง

การกำหนดนิยาม Dummy variable (ต่อ)

2.3 การส่งเสริมด้านเกษตรกรรม

- มาตรการส่งเสริมด้านการเกษตรตามยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ได้แก่ (1) การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร (2) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน (3) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรม (4) การบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และ (5) การพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ
- ใช้ตัวแทนจังหวัดที่มีผลผลิตข้าวมากที่สุด 9 ลำดับ ได้แก่ สุพรรณบุรี นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก พระนครศรีอยุธยา สุโขทัย ชัยนาท กำแพงเพชร และเชียงราย

2.4 การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว

- มาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐทั้งการกระตุ้นการท่องเที่ยวจากต่างประเทศ และภายในประเทศดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง
- กำหนดจากจังหวัดที่มีรายได้มากที่สุดจากการท่องเที่ยว 9 อันดับ ได้แก่ ภูเก็ต ชลบุรี กระบี่ สุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ สงขลา พังงา ประจวบคีรีขันธ์ และระยอง

2.5 มาตรการทั่วไป ประกอบด้วยพื้นที่จังหวัดที่ไม่อยู่ใน 2.1- 2.4

ประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น (ต่อ)

ข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามสาขาอาชีพหรืองานที่ทำ เฉลี่ยปี 2550-2560

	เกษตร/ประมง	การผลิต (หัตถกรรม)	การผลิต (อุตสาหกรรม)	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	รับจ้างทั่วไป	อื่นๆ
รายได้เฉลี่ยครัวเรือน	4,988.51	6,166.17	9,100.86	6,504.35	15,373.28	8,702.99	5,579.68	5,220.04
อายุเฉลี่ย	35.86	37.10	33.56	35.97	36.74	34.44	36.42	36.25
จำนวนสมาชิกอายุ 15-60 ปี	3.18	2.79	2.76	3.42	2.68	2.81	2.52	3.24
จำนวนสมาชิกอายุ 60 ปีขึ้นไป	1.85	1.33	0.77	1.71	1.16	1.33	1.26	1.35
จำนวนงานที่ทำ/อาชีพ	1.29	1.22	1.12	1.14	1.17	1.13	1.24	1.25
ระดับการศึกษา	2.66	2.77	3.08	3.27	4.45	3.12	2.18	2.85

ที่มา: SES และการคำนวณโดยทีมวิจัย

ประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น (ต่อ)

ข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามภาคที่อยู่อาศัยของครัวเรือน เฉลี่ยปี 2550-2560

	กรุงเทพฯ+3*	ภาคกลาง**	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
รายได้เฉลี่ยครัวเรือน	12,192.02	7,597.02	6,804.20	7,129.61	8,174.84
อายุเฉลี่ย	36.21	34.81	37.95	34.69	34.40
จำนวนสมาชิกอายุ 15-60 ปี	2.98	2.94	2.77	2.94	3.05
จำนวนสมาชิกอายุ 60 ปีขึ้นไป	1.32	1.45	1.42	1.53	1.62
จำนวนงานที่ทำ/อาชีพ	1.03	1.12	1.24	1.32	1.21
ระดับการศึกษา	3.85	2.99	2.88	2.92	3.28

ที่มา: SES และการคำนวณโดยทีมวิจัย
*+3 ได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ
** ไม่รวม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ

ประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น (ต่อ)

ข้อมูลครัวเรือนจำแนกตามดีกรีความเป็นเมือง เฉลี่ยปี 2550-2560

	Urban Core Zone	Urban Zone	Rural Zone
รายได้เฉลี่ยครัวเรือน	13,963.29	11,342.37	7,137.08
อายุเฉลี่ย	35.99	36.03	34.76
จำนวนสมาชิกอายุ15-60 ปี	2.90	2.68	2.76
จำนวนสมาชิกอายุ 60 ปีขึ้นไป	0.55	1.63	1.30
จำนวนงานที่ทำ/อาชีพ	1.04	1.12	1.28
ระดับการศึกษา	3.87	3.68	2.80

ที่มา: SES และการคำนวณโดยทีมวิจัย

ประมวลผลข้อมูลเบื้องต้น (ต่อ)

ข้อมูลครัวเรือนแบ่งตามนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจของภาครัฐ เฉลี่ยปี 2550-2560

	เทคโนโลยี นวัตกรรม เมืองอัจฉริยะ	การท่องเที่ยว	EEC	เกษตรกรรม	อื่น ๆ
รายได้เฉลี่ยครัวเรือน	11,981.25	9,193.99	10,104.33	6,547.14	9,034.68
อายุเฉลี่ย	36.29	34.93	33.91	36.12	35.15
จำนวนสมาชิกอายุ15-60 ปี	2.81	2.84	2.86	2.71	2.72
จำนวนสมาชิกอายุ 60 ปีขึ้นไป	0.56	0.69	0.73	0.80	1.67
จำนวนงานที่ทำ/อาชีพ	1.10	1.18	1.08	1.23	1.22
ระดับการศึกษา	3.56	3.24	3.07	2.66	3.20

ที่มา: SES และการคำนวณโดยทีมวิจัย

Fixed Effect Regression Model

Fixed-effects model:

$$y_{it} = X_{it}\beta + d_i\mu + e_{it} \quad ;i = 1, \dots, N; \qquad t = 1, \dots, T$$

โดย

$$E(e_{it}|X_{it}, d_i) = 0$$

โดย y_{it} คือตัวแปรรายได้ต่อครัวเรือน

X_{it} คือ เซตตัวแปรอิสระโดยมีทั้งที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา และคงที่ในช่วงเวลาที่ศึกษา ได้แก่ อายุเฉลี่ย จำนวนคนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี

μ_i คือ ผลเฉพาะของแต่ละหน่วยสำรวจ (individual specific constant term)

d_{ij} คือตัวแปรหุ่น (dummy variable) มีค่าเท่ากับ 0 สำหรับทุกตัวแปรที่ $i \neq j$ และมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อ $i = j$) ได้แก่ จังหวัด ภาคที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษาสูงสุด งานหรืออาชีพหลัก ระดับความเป็นเมือง และการส่งเสริมของภาครัฐ

$d_i = (d_{i1}, \dots, d_{iN})$ โดย N คือ จำนวนหน่วยสำรวจ และให้ $\mu_i = (\mu_1, \dots, \mu_N)'$

บทสัมภาษณ์

- **ดร. สมชัย จิตสุชน**
  ผู้อำนวยการวิจัย ด้านการพัฒนาอย่างทั่วถึง สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
- **ดร. เสาวณี จันทะพงษ์ ผู้เชี่ยวชาญอาวุโสด้านแบบจำลองเศรษฐกิจมหภาค ฝ่ายเศรษฐกิจมหภาค ธนาคารแห่งประเทศไทย (BOT)**
- **ดร.อานันท์ชนก สกนธวัฒน์**
  รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านแบบจำลองเศรษฐกิจ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ผลการศึกษา และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการประมาณการ Panel regression

2. การจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยส่งเสริมการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้

3. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. ผลการประมาณการ Panel regression

การเปรียบเทียบผลของ Panel Regression สำหรับรายได้เฉลี่ยครัวเรือน

ตัวแปร	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	ตัวแปรฐาน
1. ข้อมูลของครัวเรือน							
อายุเฉลี่ย	.0622***	.0609***	.060***	.057***	.060***	.057***	
อายุเฉลี่ยกำลังสอง	-.0003***	-.0003***	-.0003***	-.0003***	-.0003***	-.0003***	
จำนวนผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป	0.003	0.005	0.004	0.007	.013*	0.009	
2. ระดับการศึกษา							ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
มัธยมศึกษาตอนปลาย	.312***	.308***	.292***	.283***	.303***	.282***	
ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา	.526***	.524***	.515***	.484***	.515***	.482***	
ปริญญาตรี	.647***	.649***	.633***	.606***	.645***	.605***	
ปริญญาโทขึ้นไป	.701***	.694***	.694***	.657***	.678***	.648***	
3. งานหรืออาชีพหลัก							เกษตร/ประมง
การผลิต (หัตถกรรม)		0.285	0.246	0.253	0.294	0.256	
การผลิต (อุตสาหกรรม)		.321***	.284***	.313***	.310***	.303***	
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว		0.015	0.011	0.011	0.025	0.012	
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ		.182**	.178**	.178**	.186**	.176**	
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน		.227***	.20***	.215***	.226***	.214***	
รับจ้างทั่วไป/กรรมกร		.149**	.145**	.143**	.148**	.140**	
อื่น ๆ		0.511	0.485	0.480	0.510	0.480	

1. ผลการประมาณการ Panel regression (ต่อ)

ตัวแปร	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	ตัวแปรฐาน
4. ภาคที่อยู่อาศัย							กรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ
ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ)			0.230				
ภาคเหนือ			-.429**				
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			-.319*				
ภาคใต้			0.105				
5. ระดับความเป็นเมือง							พื้นที่ชนบท
พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง (Urban Core Zone)				.430***		0.324**	
พื้นที่เมือง (Urban Zone)				.293***		0.282***	
6. การส่งเสริมของภาครัฐ							เกษตรกรรม
เทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ					0.103**	0.065*	
การท่องเที่ยว					-.170**	-0.114*	
เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก					.282**	0.233**	
มาตรการส่งเสริมอื่น ๆ					-0.017	-0.035	
7. Constant term	6.760***	6.609***	6.686***	6.562***	6.642***	6.591***	
8. R^2	15.81%	18.33%	20.01%	22.87%	18.96%	22.58%	

* p<.05; ** p<.01; *** p<.001

1. ผลการประมาณการ Panel regression (ต่อ)

ตัวแปร	Model 6	ตัวแปรฐาน
1. ข้อมูลของครัวเรือน		
อายุเฉลี่ย	.057***	
อายุเฉลี่ยกำลังสอง	-.0003***	
จำนวนผู้ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป	0.009	
2. ระดับการศึกษา		ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
มัธยมศึกษาตอนปลาย	.282***	
ปวช. ปวส. ปวท. อนุปริญญา	.482***	
ปริญญาตรี	.605***	
ปริญญาโทขึ้นไป	.648***	
3. งานหรืออาชีพหลัก		เกษตร/ประมง
การผลิต (หัตถกรรม)	0.256	
การผลิต (อุตสาหกรรม)	.303***	
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	0.012	
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	.176**	
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	.214***	
รับจ้างทั่วไป/กรรมกร	.140**	
อื่น ๆ	0.480	
5. ระดับความเป็นเมือง		พื้นที่ชนบท
พื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง (Urban Core Zone)	0.324**	
พื้นที่เมือง (Urban Zone)	0.282***	
6. การส่งเสริมของภาครัฐ		เกษตรกรรม
เทคโนโลยีนวัตกรรมและเมืองอัจฉริยะ	0.068*	
การท่องเที่ยว	-0.114*	
เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	0.233**	
มาตรการส่งเสริมอื่น ๆ	-0.035	
7. Constant term	6.594***	
8. R^2	22.58%	

2. การจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยส่งเสริมการเติบโตของรายได้และการกระจายรายได้

- ใช้ผลของโมเดลที่ 6 จัดลำดับความสำคัญของกลุ่มปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเติบโตของรายได้และช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ให้กับครัวเรือน
- กลุ่มปัจจัย ประกอบด้วย
  (1) ระดับการศึกษา
  (2) สาขาอาชีพ
  (3) ระดับความเป็นเมือง
  (4) มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ
- ภายในแต่ละกลุ่มปัจจัย จะพิจารณาผลใน 2 ด้าน ได้แก่
  (1) การเติบโตของรายได้ โดยดูจากความต่างของคาดการณ์รายได้ระหว่างกลุ่ม (Between group)
  (2) การกระจายรายได้ภายในกลุ่ม (Within group)

รายได้และการกระจายของรายได้ของครัวเรือนทั่วประเทศ แบ่งตามช่วงเวลา

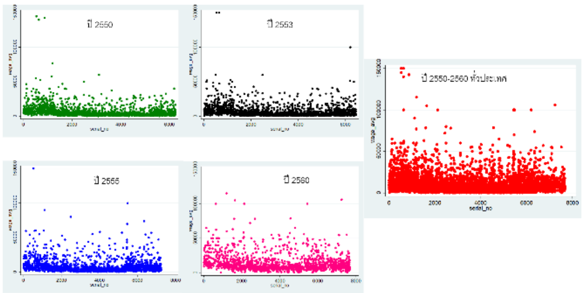

รายได้และการกระจายของรายได้ของครัวเรือน แบ่งตามระดับการศึกษา

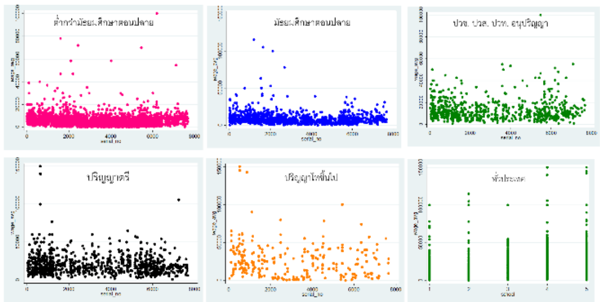

รายได้และการกระจายของรายได้ของครัวเรือนแบ่งตาม แบ่งตามสาขาอาชีพ

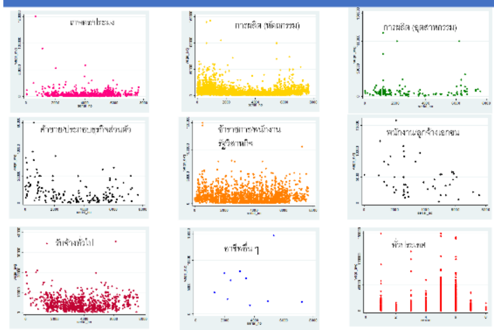

รายได้และการกระจายของรายได้ของครัวเรือนแบ่งตามระดับความเป็นเมือง

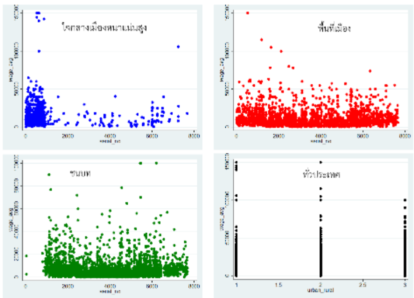

รายได้และการกระจายของรายได้ของครัวเรือน แบ่งตามมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ

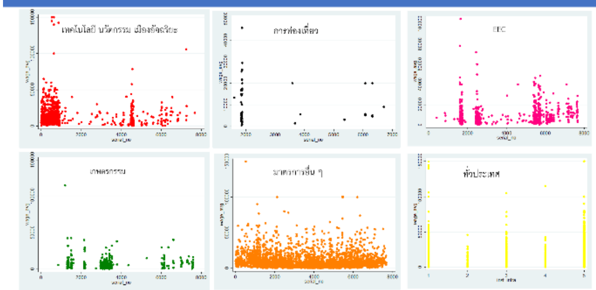

คาดการณ์ความแตกต่างของรายได้ภายในกลุ่ม (Within Group)

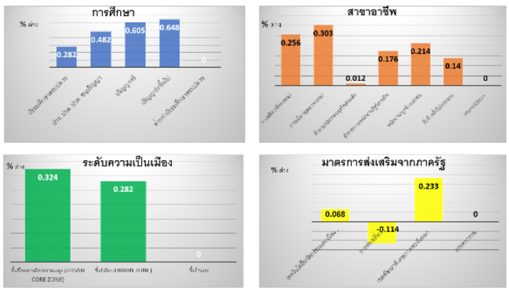

ค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายรายได้ (Gini Coefficient)

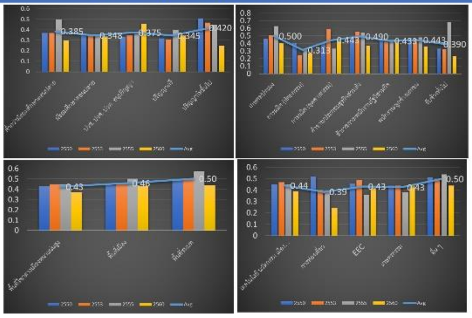

กลุ่มปัจจัยด้านระดับการศึกษาของครัวเรือน

income growth

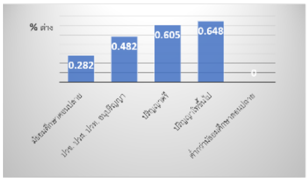

income distribution

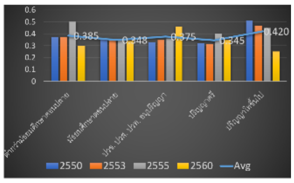

- การศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับการศึกษาระดับอื่น
- ในขณะที่การกระจายรายดีที่สุดภายในกลุ่ม (within group) ครัวเรือนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี
- กลุ่มที่มีการกระจายรายได้ดี แต่รายได้ยังอยู่ในระดับต่ำ เช่น กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่า เป็นต้น

กลุ่มปัจจัยด้านสาขาอาชีพที่ทำ

income growth

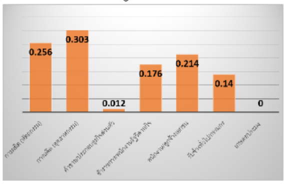

income distribution

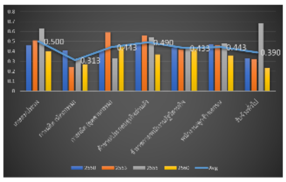

- การประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรมส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น
- ในขณะที่การกระจายรายได้ดีที่สุดในกลุ่มอาชีพหัตถกรรม (within group)
- กลุ่มที่มีการกระจายรายได้ดี แต่รายได้ยังอยู่ในระดับต่ำ เช่น กลุ่มที่มีประกอบอาชีพเกษตร ประมง เป็นต้น

กลุ่มปัจจัยด้านระดับความเป็นเมือง

income growth

income distribution

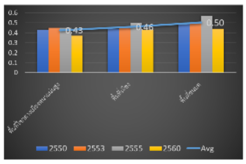

- การอยู่ในพื้นที่ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง ส่งผลให้ครัวเรือนมีรายได้สูงขึ้นมากที่สุด และมีการกระจายรายได้ของครัวเรือนดีที่สุดเมื่อเทียบกับครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท

กลุ่มปัจจัยด้านมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ

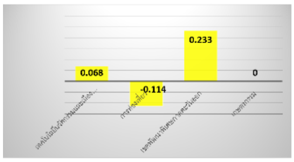

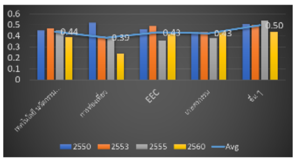

- เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนสูงสุด เมื่อเทียบกับเขตที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐด้วยมาตรการอื่น
- ในขณะที่การกระจายรายดีที่สุดภายในกลุ่ม (within group) ครัวเรือนอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว แต่กลุ่มนี้มีรายได้ที่ต่ำกว่ากลุ่มอื่น

สรุปผลการศึกษา

- กลุ่มของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของรายได้ และส่งผลต่อการกระจายรายได้ ทั้งระหว่างกลุ่ม (between group) และภายในกลุ่ม (within group) ประกอบด้วย 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ระดับการศึกษาของครัวเรือน 2) สาขาอาชีพ 3) ระดับความเป็นเมืองของพื้นที่ประกอบอาชีพ และ 4) การได้รับการส่งเสริมจากมาตรการของภาครัฐ
- การเปรียบเทียบผลของปัจจัยย่อยภายในแต่ละกลุ่มปัจจัยหลัก พบว่า
  - มีเพียงปัจจัยกลุ่มหลักระดับความเป็นเมือง ที่ปัจจัยพื้นที่ความเป็นเมืองหนาแน่นสูง ส่งผลให้รายได้ครัวเรือนในพื้นที่สูงที่สุดและส่งผลให้การกระจายรายได้ดีที่สุดด้วย
  - ภายในกลุ่มของปัจจัยหลักด้านการศึกษา ด้านสาขาอาชีพ และด้านมาตรการของภาครัฐ แต่ละปัจจัยย่อยในกลุ่มหลักเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายได้และการกระจายของครัวเรือนที่ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน

กลุ่มปัจจัยหลัก	มุ่งการเติบโตของรายได้	มุ่งการกระจายรายได้
การศึกษา	1. ปริญญาโทขึ้นไป 2. ปริญญาตรี	1. ปริญญาตรี 2. มัธยมศึกษาตอนปลาย
สาขาอาชีพ	1. การผลิต (อุตสาหกรรม) 2. การผลิต (หัตถกรรม)	1. การผลิต (หัตถกรรม) 2. รับจ้างทั่วไป
ระดับความเป็นเมือง	1. ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง 2. พื้นที่เมือง	1. ใจกลางเมืองหนาแน่นสูง 2. พื้นที่เมือง
มาตรการส่งเสริมภาครัฐ	1. EEC 2. เทคโนโลยีนวัตกรรม	1. การท่องเที่ยว 2. EEC

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน

- รัฐควรให้การส่งเสริมการเติบโตของรายได้ ซึ่งควรจะเป็นการเติบโตของรายได้ที่กระจายอย่างทั่วถึง สร้างความเป็นธรรมและเท่าเทียมให้ได้มากที่สุด ดังนั้น เสนอให้ส่งเสริมปัจจัยที่เพิ่มรายได้แม้จะไม่ทำให้รายได้สูงขึ้นได้มากที่สุด แต่ควรต้องส่งเสริมการกระจายรายได้ที่ดี
- กลุ่มปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา สาขาอาชีพ ระดับความเป็นเมือง และมาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ ล้วนมีความสำคัญต่อการบรรลุผลสัมฤทธิ์ทั้งสองด้านดังกล่าว และยังมีความแตกต่างกันในลักษณะที่จะเป็นองค์ประกอบช่วยหนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม จึงเสนอให้ส่งเสริมทั้ง 4 กลุ่มปัจจัยหลักนี้ไปด้วยกัน
- การเลือกส่งเสริมปัจจัยย่อยใดจากปัจจัยหลักทั้ง 4 กลุ่ม นอกจากจะคำนึงถึงตัวเลขการเพิ่มขึ้นของรายได้และตัวเลขบ่งบอกถึงการกระจายรายได้แล้ว การเสนอเชิงนโยบายจะนำข้อเสนอทั้ง 4 ด้านมาผนวกรวมกัน พร้อมทั้งนำประเด็นที่ต้องคำนึงถึงมาร่วมพิจารณาด้วย

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน (ต่อ)

1. ระดับการศึกษา

- ส่งเสริมการศึกษาเพื่อเพิ่มทุนมนุษย์ (human capital) ในฐานะปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ซึ่งจะนำมาซึ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว และลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ โดยให้ทุกคน (ที่อยู่ในวัยเรียน) ได้ยกระดับการศึกษาของตนเองขึ้นมาให้เท่าเทียมกันอย่างน้อยในระดับพื้นฐาน ในระดับปริญญาตรี
- เพิ่มการใช้จ่ายของรัฐในด้านการศึกษา เพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพทั่วประเทศ และควรมีระบบการเก็บค่าใช้จ่ายในระดับอุดมศึกษาที่มีหลักประกันด้านทุนการศึกษาสำหรับกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำถึงปานกลางให้สามารถเข้าเรียนได้ หรือให้มีระบบกู้ยืมต้นทุนต่ำให้กว้างขวางมากขึ้น
- อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย
  - โครงสร้างตลาดแรงงานไทย มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางไหนในอนาคต เช่น เปลี่ยนจากภาคเกษตร ภาคท่องเที่ยวและบริการ เป็นแรงงานในระบบเทคโนโลยีดิจิทัลแพลตฟอร์ม ที่ต้องยกระดับ/ปรับทักษะ upskill & reskill ให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ดังนั้น จึงควรปรับหลักสูตรปริญญาตรีให้สอดรับกับความต้องการของตลาดด้วย
  - การจัดสรรด้านต้นทุน งบประมาณภาครัฐ ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด จึงต้องพิจารณาถึงความคุ้มค่าของการลงทุนด้านการศึกษา เมื่อเทียบกับการจัดสรรเงินทุนเพื่อมาตรการส่งเสริมในด้านอื่น ๆ
  - การสอดรับกับนโยบายอื่น ๆ ของภาครัฐ ควรจะไปในทิศทางที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น หากรัฐต้องการเน้นพัฒนาด้านงานบริการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ระดับการศึกษาที่ส่งเสริมการเติบโตของรายได้อาจไม่ต้องถึงระดับปริญญาตรี

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน (ต่อ)

2. ระดับความเป็นเมือง

- ทำให้เกิดความเป็นเมืองมากขึ้น โดยเริ่มจากพื้นที่ที่มีความพร้อมมากที่สุดก่อน เช่น พื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยอยู่บ้างแล้ว แต่ยังขาดปัจจัยส่งเสริมอื่น ๆ เมื่อเทียบกับคุณสมบัติการเป็นเมืองที่มีศักยภาพ เพื่อไม่ให้ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก
- ส่งเสริมให้เมืองเหล่านี้ขยายตัวเร็วขึ้น ให้มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การขนส่งและการสื่อสารที่ดีขึ้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาและการแพทย์ที่มีคุณภาพ และพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตส่งข้อมูลรวดเร็ว มีระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่
- ในที่สุดจะส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายฐานการผลิต เคลื่อนย้ายแรงงาน ครัวเรือนขยับฐานะมีรายได้สูงขึ้น มีคนชั้นกลางเพิ่มมากขึ้น มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน (ต่อ)

3. มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐ

- ส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และการพัฒนาให้เกิดเมืองอัจฉริยะเพิ่มขึ้นเพื่อมุ่งสู่ระบบเศรษฐกิจที่ทันสมัย และสามารถทดแทนระบบเศรษฐกิจบนฐานของภาคอุตสาหกรรมเดิม
- สร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาและเติบโตของการใช้นวัตกรรมในกระบวนการผลิต โดยเริ่มที่พื้นที่ที่จำเป็นต้องใช้ นวัตกรรม/laboratory/เทคโนโลยีขั้นสูง ประกอบในกระบวนการผลิต หรือใช้ประกอบธุรกิจบริการใด ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวกระโดด
- ส่งเสริมการเติบโตของวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) ซึ่งเป็นธุรกิจหรือโครงการในลักษณะที่เพิ่งเริ่มดำเนินกิจการและมีนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่สามารถพัฒนาแข่งขันกับธุรกิจรายใหญ่เพื่อช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งให้แก่รากฐานของระบบเศรษฐกิจไทย จะทำให้รายย่อยแต่มีความสามารถด้านเทคโนโลยี ได้เติบโตแบบก้าวกระโดด พร้อมทั้งช่วยการกระจายรายได้ด้วย
- การส่งเสริมด้านเงินทุน ทั้งเพื่อการเพิ่มการทดลอง/ทำวิจัยพัฒนา เพิ่มอุปกรณ์ เครื่องมือ และเพื่อให้เป็นทุนสำหรับเริ่มต้นธุรกิจด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน (ต่อ)

4. ด้านสาขาอาชีพ

- ส่งเสริมด้าน**อุตสาหกรรมการผลิต**โดยใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนประกอบในกระบวนการผลิต ซึ่งสอดรับกับข้อเสนอให้ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีนวัตกรรม เช่น การใช้ Software ช่วยในขั้นตอนต่าง ๆ ของการผลิต
- ส่งเสริมให้มีหลักสูตรการศึกษาเรื่องนี้ในระดับปริญญาตรี/อาชีวะ เนื่องจากต้องอาศัยความสามารถ/ความชำนาญเฉพาะทาง ในการตัดสินใจและดำเนินการ

สรุปข้อเสนอเชิงนโยบาย

Thank You!

แบบประเมินงานสัมมนา

โครงการวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
กระทรวงการคลัง ถนนพระรามที่ 6
แขวงสามเสนใน เขตพญาไท
กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 02-273-9020
www.fpo.go.th/eresearch